

ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ
ΣΤΙΣ Α΄, Β΄ ΚΑΙ Γ΄ ΤΑΞΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ 2022

Πράξη «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» - MIS: 5035542

Γνωστικό Πεδίο: Κοινωνικές Επιστήμες

Γνωστικό Αντικείμενο/επίπεδο εκπαίδευσης: Θρησκευτικά (Γυμνάσιο)

Εμπειρογνώμονες Εκπόνησης του Προγράμματος Σπουδών

Επόπτης

Κουκουνάρας- Λιάγκης Μάριος

Εκπαιδευτές/Εκπαιδευτριες

Βουλγαράκη Ευαγγελία, Δεσπότης Σωτήριος, Παπαϊωάννου Εμμανουήλ, Σίσκου Γιολάντα, Συργιάννη Μαρία, Τριανταφυλλίδου Κυριακή

Εισηγητική Επιτροπή

Γκορτσιά Ευγενία, Κιουλάνης Σπυρίδων, Μπεκριδάκης Δημήτριος

Υπεύθυνος Γνωστικού Πεδίου

Μαστραπάς Αντώνιος

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014 -2020»		
	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ Ιωάννης Αντωνίου, Πρόεδρος ΙΕΠ	
Πράξη με τίτλο:	«Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» - MIS: 5035542	
Επιστημονική Ομάδα Έργου:	Αφεντουλίδου Άννα, Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ, Εμβαλωτής Αναστάσιος, Μέλος ΔΣ ΙΕΠ, Κατσαγάνη Γεωργία, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Μαστραπάς Αντώνιος, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Ματσούκας Παναγιώτης, Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ, Μπίλλα Πολυξένη, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Πετροπούλου Γεωργία, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Πήλιουρας Παναγιώτης, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Σαλπασράνης Κωνσταντίνος, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Σταμούλης Ευθύμης, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Στυλιάρης Ευστάθιος, Προϊστάμενος Γραφείου Στρατηγικής και Πολιτικού Σχεδιασμού ΙΕΠ	
Υπεύθυνος Πράξης:	Παναγιώτης Πήλιουρας, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ	
Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους		
 Ευρωπαϊκή Ένωση Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης	 ΕΣΠΑ 2014-2020 ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Προτεινόμενη αναφορά στο υλικό:

Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ., Βουλγαράκη, Ε., Δεσπότης, Σ., Παπαϊωάννου, Ε., Σίσκου, Γ., Συργιάννη, Μ. & Τριανταφυλλίδου, Κ. (2022). *Θρησκευτικά Γυμνασίου*. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Περιεχόμενα

A' Μέρος (θεωρητικό μέρος)	1
A1. Φυσιογνωμία του γνωστικού αντικειμένου και διδακτική του	1
A2. Σκοποί και στόχοι διδασκαλίας γνωστικού αντικειμένου	4
A3. Περιεχόμενο γνωστικού αντικειμένου – Θεματικά πεδία/θεματικές ενότητες	7
A4. Διδακτική πλαισίωση - Σχεδιασμός Μάθησης	12
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΕΧΝΙΚΩΝ	17
A5. Αξιολόγηση	44
B' Μέρος (πρακτικό μέρος δομημένο ανά τάξη)	47
Διδακτική αξιοποίηση θεματικών πεδίων/θεματικών ενότητων και επισήμανση διδακτικών ιδιαιτεροτήτων	47
A' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	47
B' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	51
Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	55
Ενδεικτικές δραστηριότητες ανά τάξη και ανά θεματικό πεδίο/θεματικές ενότητες	57
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	57
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	70
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	88
Έργα αρχικής, διαμορφωτικής, τελικής αξιολόγησης μέσω αξιοποίησης ποικίλων στρατηγικών ανά τάξη	107
Εργαλεία αυτοαξιολόγησης, ετεροαξιολόγησης (ρουμπρίκες), portfolio (φάκελος επιτευγμάτων)	122
Ετεροαξιολόγηση	124
Φάκελος μαθητή/μαθήτριας (portfolio)	125
Ενδεικτικά διδακτικά σενάρια	126
1 ^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	126
2 ^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	130
1 ^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	137
2 ^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	145
1 ^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	153
2 ^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	165
Συνθετικές δραστηριότητες – Εργασίες Α' Γυμνασίου	172
Συνθετικές δραστηριότητες – Εργασίες Β' Γυμνασίου	175
Συνθετικές δραστηριότητες – Εργασίες Γ' Γυμνασίου	177
Βιβλιογραφία και δικτυογραφία	184

Α΄ Μέρος (θεωρητικό μέρος)

Α1. Φυσιογνωμία του γνωστικού αντικείμενου και διδακτική του

Εισαγωγικά

Το μάθημα των Θρησκευτικών έχει κεντρική θέση στην ελληνική σχολική εκπαίδευση σχεδόν από τη σύσταση του ελληνικού κράτους, συμβάλλοντας και αυτό από την πλευρά του στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας του νέου ελληνισμού. Στο πλαίσιο των ζωηρών προβληματισμών της μετεπαναστατικής περιόδου, το μάθημα επιχείρησε τη δημιουργική γεφύρωση της προγενέστερης ζώσας βυζαντινής παράδοσης, που συνέτεινε στη «θέωση» του ανθρώπου μέσα από μια εκκλησιοκεντρική κατανόηση της ζωής, με τη δυτική παράδοση, όπου καταγραφόταν μια σαφής διάκριση μεταξύ της κοσμικής και της θρησκευτικής σφαίρας. Έτσι, το μάθημα των Θρησκευτικών, από τα πρώτα βήματα οργάνωσης της εκπαίδευσης του νέου ελληνικού κράτους μελετά τη θρησκεία, και δη την επικρατούσα, ως χωριστή περιοχή του επιστητού και διαπλάθει ήθος, σύμφωνα με το νομοθετικό του πλαίσιο, το οποίο σταδιακά αναπτύσσεται. Ο χαρακτήρας του μαθήματος και η εν γένει σκοποθεσία του μεταβάλλονται και εξελίσσονται ακολουθώντας τις μείζονες πολιτικές και πνευματικές τάσεις της ελληνικής κοινωνίας, που κάποτε μπορεί να έπαιρναν και χαρακτήρα αντιπαραθετικό. Από τις αρχές του 20ού αι., το μάθημα των Θρησκευτικών αρχίζει να διδάσκεται οριστικά μόνο από απόφοιτους Θεολογικών Σχολών, αποκτά έναν περισσότερο ακαδημαϊκό χαρακτήρα, ενώ προβλέπεται πια και η διδασχά άλλων θρησκειών. Από το δεύτερο μισό του 20ού αι. το μάθημα φέρνει στις σχολικές αίθουσες στοιχεία των διεθνών εξελίξεων και της Ορθόδοξης θεολογικής αναγέννησης της λεγόμενης γενιάς του 1930 και του 1960 (στη δυτική Ευρώπη και την Ελλάδα αντίστοιχα), όχι φυσικά χωρίς αντιδράσεις και οπισθοδρομήσεις, ιδίως κατά τη διάρκεια της δικτατορίας. Παρ' όλ' αυτά δημιουργείται ένα οριοθετημένο πλαίσιο, κυρίως από τη δεκαετία του 1980 και μετά, σύμφωνα με το οποίο το μάθημα συμβάλλει στη διάπλαση ελεύθερων προσωπικοτήτων και κατ' επέκταση στο βάθεμα της δημοκρατίας, παράλληλα και με άλλα ανθρωπιστικά μαθήματα. Παράλληλα, διατηρεί τον χαρακτήρα του ως ενός μαθήματος που συναντιέται με τις προσωπικές και υπαρξιακές αναζητήσεις του νέου ανθρώπου σε σχέση με την επικρατούσα θρησκεία, την Ορθόδοξη παράδοση, τη ζωντανή πίστη, αλλά και σύγχρονα φιλοσοφικά ρεύματα και θρησκευύματα. Από τις αρχές του 21ου αι., το μάθημα των Θρησκευτικών εντάσσεται λειτουργικά, όπως όλα τα μαθήματα του Α.Π.Σ. στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών. Αυτό σημαίνει ότι –εκτός από την ειδική σκοποθεσία που έχει ως διακριτό γνωστικό αντικείμενο– εντάσσεται και υπηρετεί την ευρύτερη σκοποθεσία της εκπαίδευσης, πάντα με σεβασμό στη θρησκευτική ελευθερία και την επιλογή να εξαιρεείται κάποιος, όταν θίγεται η θρησκευτική συνείδησή του.

α. Το μάθημα των Θρησκευτικών οργανικά ενταγμένο στην Εκπαίδευση

Σήμερα, το μάθημα των Θρησκευτικών εντάσσεται στον κανόνα των υποχρεωτικών σχολικών μαθημάτων, τα οποία διδάσκονται στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση του ελληνικού σχολείου. Η ένταξή του στην εκπαίδευση θεμελιώνεται στο άρθρο 16, παράγραφος 2 του Συντάγματος της Ελλάδας, με βάση το οποίο «η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλάσή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες». Η φυσιογνωμία του μαθήματος των Θρησκευτικών οριοθετείται επίσης από το άρθρο 3, παράγραφος 1, όπου κατοχυρώνεται συνταγματικά ως επικρατούσα θρησκεία η θρησκεία της Ανατολικής Ορθό-

δοξης Εκκλησίας του Χριστού, αλλά και το άρθρο 13, παράγραφος 1, που αφορά το απαραβίαστο της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης. Στο πλαίσιο που ορίζουν οι συνταγματικές διατάξεις, καθορίζεται η οργάνωση και η λειτουργία του μαθήματος των Θρησκευτικών περαιτέρω από τους νόμους του Ελληνικού Κράτους και τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως και τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ 660/2018, ΣτΕ 926/2018 και ΣτΕ 1749-1750/2019).

Βασική συνεπώς αποστολή του μαθήματος των Θρησκευτικών αποτελεί η «ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης», η οποία συνιστά συνταγματική υποχρέωση του Κράτους. Για να υπηρετεί τον εν λόγω σκοπό το μάθημα διδάσκεται επί ικανό αριθμό ωρών διδασκαλίας εβδομαδιαία στο πρόγραμμα του Δημοτικού, Γυμνασίου, ΓΕΛ και ΕΠΑΛ, και τα μαθησιακά αποτελέσματά του αξιολογούνται συντελώντας στη γενικότερη επίδοση των μαθητών και μαθητριών.

β. Ο θεμελιώδης παιδαγωγικός και ανθρωπολογικός προσανατολισμός του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Γυμνάσιο

Στη βάση της συνταγματικής οριοθέτησης, το μάθημα αφενός οφείλει να συμβάλλει στην καλλιέργεια της θρησκευτικής συνείδησης της πλειοψηφίας, στο πλαίσιο της επικρατούσας θρησκείας, αφετέρου στην αρχή της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης. Κατ' επέκταση, ως προς το δεύτερο, το μάθημα συμβάλλει στην κοινωνική γαλήνη και ευημερία, στη συμπερίληψη και την καλλιέργεια ενός πνεύματος που δεν αφήνει χώρο στον φανατισμό και τη μισαλλοδοξία.

Ως προς το πρώτο, και εξειδικεύοντας τις αρχές που απορρέουν από το άρθρο 3 του Συντάγματος, η εκπαίδευση και αγωγή που προσφέρει το μάθημα των Θρησκευτικών αποσκοπούν στην ενίσχυση και την εμπέδωση της θρησκευτικής συνείδησης ειδικότερα των ορθόδοξων μαθητών και μαθητριών. Εξάλλου, το μάθημα ενδιαφέρει όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες που θέλουν να αποκτήσουν μια συνολική και έγκυρη γνώση και γνωριμία της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης και της πίστης της Εκκλησίας. Η εκπαίδευση αυτή δεν μπορεί να έχει τον σκοπό της κατήχησης, η οποία πραγματώνεται στην Εκκλησία. Το μάθημα, ακόμα, προσφέρει επιπροσθέτως γνώση και γνωριμία άλλων χριστιανικών ομολογιών και θρησκευμάτων, χωριστά και διακριτά σε αντίστοιχες τάξεις και κατάλληλες ηλικίες. Αυτό συντελείται στο πλαίσιο ενός έγκυρου σχεδιασμού που στηρίζεται στην ενσωμάτωση των πορισμάτων της επιστήμης με κριτήρια παιδαγωγικά. Γι' αυτό και στο Γυμνάσιο διακριτά πραγματώνεται αυτό στη Γ' τάξη. Το μάθημα, έτσι, απευθύνεται σε όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες του σχολείου, καθώς προσφέρει θρησκευτική γνώση και εμπειρία με προτεραιότητα στην επικρατούσα θρησκεία, και δευτερευόντως και διακριτά και σε άλλες όψεις του θρησκευτικού φαινομένου. Το κυριότερο όμως είναι ότι ως μάθημα του σχολείου με βασικό αντικείμενο τη θρησκεία και την υπαρξιακή αναζήτηση στον θεμελιώδη παιδαγωγικό και ανθρωπολογικό προσανατολισμό του προβλέπει την προαγωγή της ολόπλευρης ανάπτυξης των μαθητών και μαθητριών. Όπως έχει σχεδιαστεί, με το περιεχόμενο και την παιδαγωγική προσέγγισή του παρέχει όλα τα αναγκαία ερεθίσματα και την κατάλληλη γνωσιακή και βιωματική υποδομή ώστε οι έφηβοι στο Γυμνάσιο να γνωρίζουν τον εαυτό τους, να επικοινωνούν αποτελεσματικά με τους ανθρώπους και τον κόσμο γύρω τους, όπως, επίσης, να αφουγκράζονται και να αντιμετωπίζουν τις μεγάλες προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου.

Παρότι το μάθημα απευθύνεται σε όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες, αναγνωρίζεται ασφαλώς το δικαίωμα των γονέων να ζητήσουν την απαλλαγή του παιδιού τους από τη θρησκευτική εκπαίδευση βάσει της κείμενης νομοθεσίας.

γ. Το μάθημα των Θρησκευτικών ως μάθημα παιδείας και πολιτισμού

Το μάθημα των Θρησκευτικών αποτελεί μάθημα παιδείας, και μάλιστα ανθρωπιστικής παιδείας και παιδείας ελευθερίας, καθώς συμβάλλει στην ανάπτυξη του ανθρωπίνου προσώπου ως μοναδικής, ανεπανάληπτης και ελεύθερης ύπαρξης. Οι μαθητές και μαθήτριες γνωρίζουν την παράδοση του τόπου τους, και αναγνωρίζουν τη σημασία της και την ακτινοβολία της στο πλαίσιο του παγκόσμιου γίγνεσθαι. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται να αναγνωρίσουν και να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της Ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης, και αποκτούν τη δυνατότητα και τη σκευή να συναισθανθούν την ευθύνη για τη συνέχειά της σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο. Υπό αυτήν την έννοια, λαμβάνουν τα απαραίτητα εφόδια, για να δρουν στο μέλλον ως ενεργοί πολίτες του Ελληνικού Κράτους, στο οποίο η παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας αποτελεί ζωντανό και λειτουργικό στοιχείο της ιστορικής του ταυτότητας και συστατική παράμετρο της ζωής στον δημόσιο χώρο. Επίσης, οι μαθητές και οι μαθήτριες μαθαίνουν να σέβονται την ετερότητα και την ποικιλία εντός του δημοσίου χώρου, στάση η οποία συμβαδίζει απολύτως με τη χριστιανική πίστη, καθώς η πίστη προάγεται μόνο στη βάση της ελευθερίας, όπως διακηρύσσεται από τον Ιδρυτή της Ιησού Χριστό (Μκ 8, 34 και Μτ 16,24). Ως εκ τούτου, το μάθημα συνιστά ουσιαστική συμβολή στην κατανόηση της ελληνορθόδοξης παράδοσης, η οποία απετέλεσε τη στέρεα ρίζα που ενέπνευσε την ελληνική Επανάσταση του 1821 και πάνω στην οποία οικοδομήθηκε ο σύγχρονος ελληνικός πολιτισμός, όπως δηλώνεται και στο προοίμιο του Συντάγματος της Ελλάδας. Ταυτόχρονα, το μάθημα των Θρησκευτικών προάγει τις διαχρονικές χριστιανικές αξίες μιας ανοιχτής, φιλόνητης και οικουμενικής αντίληψης και πίστης για τον κόσμο, αξίες που αποτέλεσαν τα θεμέλια του σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού.

δ. Το μάθημα των Θρησκευτικών ως μάθημα ταυτότητας του προσώπου

Το μάθημα των Θρησκευτικών, λαμβάνοντας υπόψη τις προσεγγίσεις των επιστημών της Θεολογίας, της Θρησκευσιολογίας, της Παιδαγωγικής και της Θρησκευσιολογίας, σε συνδυασμό με τα σύγχρονα πορίσματα στα επιστημονικά πεδία της Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας και της Διδακτικής, προτάσσει την ανάπτυξη του ανθρώπου ως ενιαίας ψυχοσωματικής οντότητας. Επειδή είναι κατεξοχήν ένα μάθημα που συντελεί στην ανάπτυξη της ταυτότητας του προσώπου, αντιμετωπίζει τους μαθητές και τις μαθήτριες ως πρόσωπα, καθένα εκ των οποίων φέρει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και εμπειρίες, συγκεκριμένες ανάγκες και ποικίλα ενδιαφέροντα, που έχουν άμεση αναφορά στην πορεία της ψυχοσωματικής του ωρίμανσης και ιδιαίτερα την περίοδο της εφηβείας. Επομένως, το μάθημα των Θρησκευτικών αποτελεί παράγοντα ενίσχυσης της αυτοεκτίμησης, της αυτοπεποίθησης, της ενσυναίσθησης αλλά και της ανθεκτικότητας των εφήβων. Μέσα από αυτό το πρίσμα, της ανάπτυξης του αυτοσεβασμού και του σεβασμού των άλλων, οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται να αποκτήσουν τις κατάλληλες ικανότητες, ώστε να συνυπάρχουν αρμονικά με όλους τους ανθρώπους και να συνεργάζονται συμβάλλοντας στην εύρυθμη λειτουργία του κοινωνικού συνόλου.

Το μάθημα των Θρησκευτικών, ως μάθημα του σχολείου, επικεντρώνεται στη μάθηση και την εκπαίδευση. Για τον λόγο αυτό, το κατεξοχήν αντικείμενο διδασκαλίας που εισάγει στη διαδικασία διδασκαλίας-μάθησης είναι η σχέση του ανθρώπου με το Θείο, όπως αυτή νοηματοδοτείται στην Ορθόδοξη Παράδοση. Το μορφωτικό αυτό περιεχόμενο αξιολογείται ως έγκυρη πρόταση προσανατολισμού του βίου, και ως ζωτικό σημείο αφετηρίας για τον προσδιορισμό της ταυτότητας του ανθρώπου. Συγχρόνως, οι μαθητές και οι μαθήτριες ενθαρρύνονται να συσχετίζουν αυτήν την πρόταση ζωής με τις σύγχρονες προκλήσεις του κοινωνικού γίγνεσθαι.

Το μάθημα των Θρησκευτικών προσφέρει μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας όλα εκείνα τα εχέγγυα που θα βοηθήσουν τους μαθητές και τις μαθήτριες να βρουν απαντήσεις σε βασικά υπαρξιακά και φιλοσοφικά ερωτήματα που τους απασχολούν ως έλλογα υποκείμενα, τα λεγόμενα μεγάλα ερωτήματα της ζωής. Ειδικότερα παρέχει το έναυσμα αλλά και την κατάλληλη εκείνη σκευή που μπορεί να συνοδεύσει και να προσφέρει ανατροφοδότηση στους μαθητές και τις μαθήτριες κατά την πορεία ανακάλυψης, συνειδητοποίησης και ολοκλήρωσης της θρησκευτικής τους ταυτότητας, καθώς οδεύουν προς την ενηλικίωση.

Στο πλαίσιο του μαθήματος των Θρησκευτικών ο/η μαθητής/-τρια μαθαίνει τι σημαίνει να είναι Ορθόδοξος/-η Χριστιανός/-ή, πώς η επιλογή αυτή διαμορφώνει τη ζωή του/της, την ηθική και αισθητική του/της, το ευρύτερο πολιτισμικό του/της πλαίσιο, τις θέσεις του/της στην ευρύτερη κοινωνία. Συναμα γνωρίζει δευτερευόντως με τρόπο διακριτό και υπεύθυνο και άλλες όψεις του θρησκευτικού φαινομένου, ομολογίες, θρησκείες και κοσμοθεωρίες που συναντά στον κόσμο γύρω του και στον κόσμο ευρύτερα. Έτσι, καθώς ηλικιακά ωριμάζει, στο σχολείο αποκτά ολοκληρωμένη συγκρότηση ως προσωπικότητα με ικανό βάθος και εύρος στη γνώση και τις παραστάσεις, αλλά και με ικανότητες και δεξιότητες, που αναβαθμίζουν τη δυνατότητα επίγνωσης της θέσης του/της ως προς τις ρίζες και ως προς τη συγχρονία του/της, αλλά και τη δράση του/της ως αυριανού πολίτη και ως ισότιμου/-ης συνομιλητή/-τριας στον δημόσιο χώρο του ελληνικού κράτους, της Ευρώπης και του κόσμου όλου.

A2. Σκοποί και στόχοι διδασκαλίας γνωστικού αντικειμένου

Σύμφωνα με τους βασικούς οριζόντιους προσανατολισμούς των νέων Προγραμμάτων Σπουδών της ελληνικής εκπαίδευσης, επιχειρείται και στο Γυμνάσιο η πραγμάτωση του αποτελεσματικού, του καινοτόμου και του δημιουργικού σχολείου, εκείνου που, με επίκεντρο τον/τη μαθητή/-τρια, είναι ανοικτό στην κοινωνία, στις νέες πολιτισμικές συνθήκες και επιστημονικές εξελίξεις, στην ουσιαστική σύνδεση της θεωρίας με την πράξη, στη μεθοδική και αποτελεσματική εργασία.

Εκτός της γνώσης, καλλιεργείται ο όλος άνθρωπος (κεφάλι – καρδιά – χέρι) ώστε ο μελλοντικός πολίτης να αποκτήσει αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση, ενσυναίσθηση και ανθεκτικότητα, αναλαμβάνοντας ταυτόχρονα πρωτοβουλίες, μετασχηματιζόμενος από άτομο σε πρόσωπο και πολίτη. Ταυτόχρονα αξιοποιούνται όλα τα είδη IQ, τα οποία σχετίζονται τόσο με το αριστερό όσο και με το δεξί μέρος του εγκεφάλου. Καθώς οι νέοι άνθρωποι βιώνουν έναν καταγισμό πληροφοριών, κρίνεται αναγκαία η απόκτηση κριτηρίων όντως επιστημονικών, ώστε να διακρίνονται οι αληθινές από τις ψευδείς ειδήσεις, όπως και η ανάπτυξη της κρίσης, ώστε να αποτρέπεται οποιαδήποτε χειραγώγηση, η οποία διακυβεύει τη δημοκρατία και την ελευθερία. Αναγκαίος είναι ο αναστοχασμός, το να μαθαίνει δηλαδή κάποιος πώς να ακούει, πώς να μαθαίνει και πώς να ενεργεί, λαμβάνοντας υπόψη και την ανατροφοδότηση από το περιβάλλον του.

Πέρα από την ατομική ανάπτυξη, στόχος του σχολείου είναι μέσω της επίτευξης ενός κλίματος αμοιβαίας αποδοχής, η επίτευξη επικοινωνίας (και σωματικής) με τον αληθινό «άλλον»/ έτερον, ανεξαρτήτως φυλής, φύλου ή κοινωνικής θέσης, και η από κοινού ανάληψη πρωτοβουλιών για χάρη του δημόσιου χώρου. Ο δημιουργικός και συνειδητός πολίτης δεν είναι στραμμένος μονοδιάστατα προς το μέλλον υιοθετώντας τους υψηλούς ρυθμούς που ενίοτε επιβάλλει το παρόν, αλλά εκτιμά ταυτόχρονα βαθιά τόσο την ησυχία όσο και την παράδοση, η οποία του προσφέρει δοκιμασμένες αξίες και πρότυπα, έτσι ώστε να ενεργοποιήσει τη δημιουργική μίμηση, η οποία σύμφωνα με τον Αριστοτέλη προσφέρει ουσιαστική χαρά.

Στο νέο σχολείο η συναλληλία επιτυγχάνεται εντός της τάξης μέσω της ενεργοποίησης όλων των μαθητών/-τριών (συχνά σε μικρότερες ομάδες) και της αξιοποίησης όλων των χαρισμάτων και ταλέντων. Εντός του σχολείου επιδιώκεται η διασύνδεση και η διάδραση όλων των μαθημάτων (γνωστικών πεδίων) και όλων των ειδικοτήτων, τα οποία προσφέρονται σε αυτό. Έτσι, επιτυγχάνεται η πολύπλευρη θέαση της πραγματικότητας και μάλιστα από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Ακολουθώντας επιδιώκεται η διάδραση του σχολείου με το περιβάλλον τόσο το φυσικό (ώστε να ανακτηθεί και πάλι η σύνδεση με την Κτίση) όσο και το κοινωνικό (γειτονιά, πόλη, Ευρώπη, Οικουμένη). Ο στόχος είναι η παιδεία υπεύθυνων πολιτών, οι οποίοι διακρίνονται για την κριτική τους ικανότητα, σέβονται την ελευθερία και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες.

Με βάση όλα τα παραπάνω, διαμορφώνονται οι Γενικοί Σκοποί της διδασκαλίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ενός υποχρεωτικού μαθήματος που αποσκοπεί στην κατανόηση του ελληνικού και ευρωπαϊκού πολιτισμού και την ανακάλυψη της σημασίας της χριστιανικής ταυτότητας του νέου ανθρώπου, ώστε αυτός να διαλέγεται ολιστικά και γόνιμα με τον εαυτό του, την κοινωνία και το περιβάλλον.

Ειδικότερα, το μάθημα των Θρησκευτικών συμβάλλει:

- Στη διαμόρφωση ελεύθερων, υπεύθυνων και κριτικά σκεπτόμενων πολιτών και στην προετοιμασία των μαθητών και μαθητριών για τον δημόσιο χώρο με τέτοιον τρόπο, ώστε να αναδεικνύουν ως πολίτες του κόσμου τις οικουμενικές αρχές και αξίες μέσα από την οπτική της Ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης.
- Στην ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών και μαθητριών, μέσω της ανάλυσης και εμπέδωσης της Ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης, με τέτοιον τρόπο ώστε να μη διακυβεύεται σε καμία περίπτωση η ελεύθερη διάπλαση της προσωπικότητάς τους.
- Στην κατανόηση και ερμηνεία βασικών πτυχών της διδασκαλίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας, όπως αυτές καταγράφονται στην Αγία Γραφή, στη δογματική και ηθική διδασκαλία της, στη λατρευτική της ζωή και στην παράδοση των αγίων Πατέρων της.
- Στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών και μαθητριών, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες, να μπορούν να ζήσουν δημιουργικά, με αγάπη προς τον άνθρωπο, τη ζωή και τη φύση και να διακατέχονται από πίστη προς την πατρίδα και τα γνήσια στοιχεία της Ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης, η οποία αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της σύγχρονης ελληνικής και ευρωπαϊκής παιδείας.
- Στη βαθύτερη εξοικείωση με τη σχέση Θεού και ζωής ως κινητήρια δύναμη που συμβάλλει στον προσανατολισμό του βίου και την ανακάλυψη της προσωπικής ταυτότητας.
- Στην αναγνώριση του συλλογικού θρησκευτικού βιώματος, το οποίο στην Ελλάδα διαμορφώνεται μέσω της ιστορικής παρουσίας και δράσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας
- Στην ανάδειξη της σημασίας που έχει η θρησκευτική αγωγή ως προς τις ικανότητες των μαθητών/-τριών να επικοινωνούν με τον εαυτό τους, με τους άλλους και τον κόσμο ολόκληρο, να δημιουργούν, να αυτενεργούν, να καλλιεργούν δεξιότητες και να παράγουν νέα γνώση, η οποία να μετασχηματίζεται σε δράση στην κοινωνία, εμπνεόμενη από το όραμα και την ελπίδα για την ειρήνη, τη συνύπαρξη, την ισότητα, τη δημοκρατία και γενικά την αλλαγή, τη βελτίωση του κόσμου.
- Στη μελέτη του θρησκευτικού φαινομένου εν γένει με γνώμονα τη διαθεματική και τη διεπιστημονική προσέγγιση της γνώσης.
- Στη γνωριμία με άλλα θρησκευτικά και θρησκευτικές και μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες, κάτι που επιτυγχάνεται σε συνάρτηση με τα αναπτυξιακά και παιδαγωγικά χαρακτηριστικά των παιδιών

και των εφήβων και πάντα διακριτά, αποβλέποντας στην καλλιέργεια της ικανότητας για διάλογο, για σεβασμό απέναντι στην ετερότητα, καθώς και για αρμονική συνύπαρξη με τους άλλους.

Ειδικοί Στόχοι για το Γυμνάσιο

Οι Ειδικοί Στόχοι του Μαθήματος των Θρησκευτικών για το Γυμνάσιο είναι οι μαθητές και μαθήτριες, μέσα από τη βιωματική, διαθεματική και διερευνητική μαθησιακή προσέγγιση της ζωής και της ιστορίας σημαντικών προσώπων για το σχέδιο της Θείας Οικονομίας και της πορείας της Εκκλησίας, αλλά και της γέννησης και εξέλιξης των μεγάλων θρησκευμάτων στον κόσμο, να:

- Συνειδητοποιήσουν ότι ο Θεός δεν είναι μια απρόσωπη ιδέα, αλλά Πρόσωπο, που σχετίζεται με τα δημιουργήματά του και οικονομεί για τη σωτηρία τους.
- Αναγνωρίσουν τη σημασία της ενανθρώπησης του Θεού και του ευαγγελικού μηνύματος του Χριστού, όπως αποτυπώνεται στην Αγία Γραφή, τη διδασκαλία και την παράδοση της Εκκλησίας, όπως επίσης την Ιστορία και τον πολιτισμό του ανθρώπου.
- Προσεγγίσουν τη συγκρότηση και πορεία της Εκκλησίας ως Σώματος Χριστού, η εμπειρία του οποίου καταγράφεται στη δογματική και ηθική της διδασκαλία, και φανερώνεται στη λατρευτική της ζωή.
- Εκτιμήσουν μέσω της παρουσίας και δράσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην ελληνική ιστορία τη σημασία που έχει το διαμορφωμένο και ζωντανό συλλογικό θρησκευτικό βίωμα ως στοιχείο της σύγχρονης ελληνικής και ευρωπαϊκής παιδείας.
- Ανακαλύψουν τις αξίες του Χριστιανισμού, ως πρόταση προσανατολισμού της ζωής και δράσης στον δημόσιο χώρο και όραμα μεταμόρφωσης του παρόντα κόσμου.
- Γνωρίσουν την ιστορική ίδρυση και εξέλιξη του χριστιανικού κόσμου της Δύσης και των σύγχρονων μεγάλων θρησκευμάτων.
- Αξιοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες στη διδακτική πράξη, τα πλεονεκτήματα της ηλεκτρονικής μάθησης και τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία.
- Προσεγγίσουν τις ιδέες της αειφορίας (βιώσιμης ανάπτυξης).

Από τα ανωτέρω είναι σαφές ότι το μάθημα των Θρησκευτικών διακρίνεται με σαφήνεια από την Κατήχηση της Εκκλησίας, η οποία συνιστά κοινωνικοποίηση και μυσταγωγία στον χώρο της ορθόδοξου Εκκλησίας. Βεβαίως και αντιμετωπίζει τη θρησκευτική διάσταση / γνώση ως θεμελιώδη συνιστώσα αυτού που αποκαλούμε σήμερα «γενική παιδεία», καθώς είναι ένα είδος «απάντησης» σε βαθιά και διαχρονικά πανανθρώπινα αιτήματα αναφορικά με την αρχή, το τέλος και τον λόγο της ανθρώπινης ύπαρξης, όπως αναφέρθηκε. Το μάθημα των Θρησκευτικών, επίσης, δεν θεωρεί τον μαθητή και τη μαθήτρια αποκομμένους από την πολιτισμική τους συνάφεια, ούτε και τους αφήνει αβοήθητους στο δύσκολο έργο της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης. Δεν αποσκοπεί να προσφέρει μόνο τη δυνατότητα κατάκτησης γνώσεων· πολύ περισσότερο έχει να τους προτείνει έναν προσανατολισμό, έναν τρόπο θέασης των πραγμάτων, μια προσέγγιση στο μυστήριο της ανθρώπινης ζωής και της σχέσης με τον Θεό και τους συνανθρώπους· και ως εκ τούτου, φέρει τη δυνατότητα να εμπνέει τους νέους ανθρώπους ώστε να συνεργαστούν στη μεταμόρφωση του κόσμου χωρίς να παρουσιάζει κάποιον άλλον κόσμο, αλλά τον ίδιο κόσμο που περιγράφουν με τη δική τους οπτική οι θετικές επιστήμες. Τέλος, η θρησκευτική παιδεία στο σχολείο απελευθερώνει τον άνθρωπο από τις απαιτήσεις περί τελειότητας που τελικά τον επιβαρύνουν, καθώς δεν υιοθετεί μια ηθικιστική διδασκαλία γεμάτη αφορισμούς. Αντιθέτως, μέσω και της αξιοποίησης της θέασης των ζωντανών μνημείων της ορθόδοξης παράδοσης και του πολιτισμού καθώς και άλλων πολιτισμών, προσφέρει στη γενικότερη διαμόρφωση του ανθρώπου ένα απαραίτητο στοιχείο, εκτός από την αναγκαία για τη

συγκρότηση της κοινωνίας και της πολιτείας αποφυγή της μισαλλοδοξίας: προσανατολισμό – νοηματοδότηση.

A3. Περιεχόμενο γνωστικού αντικείμενου – Θεματικά πεδία/θεματικές ενότητες

Το περιεχόμενο του γνωστικού αντικείμενου των Θρησκευτικών για τη βαθμίδα του Γυμνασίου, αναπτύσσεται εκκινώντας από κεντρικά θέματα της χριστιανικής θρησκευτικής εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο. Τα θέματα αυτά, τα οποία οι μαθητές και μαθήτριες πρέπει να έχουν προσεγγίσει και κατανοήσει στη διάρκεια της εκπαίδευσής τους, προκύπτουν από τις μεγάλες ιδέες (Big Ideas) – πυρηνικές ιδέες (Core Ideas). Σύμφωνα με τους G. Wiggins και J. McTighe μεγάλη ιδέα θεωρείται αυτή που:

1. προσφέρει στους/στις μαθητές/-τριες εννοιολογικά εργαλεία για κάθε είδους μελέτη,
2. παρέχει ευρείες δυνατότητες ερμηνείας και κατανόησης συνδυάζοντας διάφορα ζητήματα, δεξιότητες και εμπειρίες,
3. επικεντρώνεται στην καρδιά ενός θέματος και οδηγεί στην ειδική κατανόησή του,
4. απαιτεί αποσαφήνιση για τους/τις μαθητές/-τριες, γιατί το νόημα, η έννοια ή η αξία της είναι για αυτούς/-ές σπάνια προφανής, είναι αντιφατική ή επιδέχεται παρερμηνείες και
5. η μετάδοσή της έχει μεγάλη αξία, γιατί σχετίζεται με άλλες έρευνες και θέματα, οριζοντίως και διαθεματικά σε σχέση με άλλα μαθήματα και καθέτως σε σχέση με τους σκοπούς του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών και γενικότερα τη ζωή έξω από το σχολείο.

Οι μεγάλες ιδέες, στο πλαίσιο ενός Προγράμματος Σπουδών, είναι οπωσδήποτε: α) ευρείες και μη συγκεκριμένες (– αφηρημένες), β) εκφράζονται σύντομα με μία ή λίγες λέξεις, γ) αφορούν όλους και όλες στην τάξη, δ) είναι διαχρονικές και ε) παρουσιάζονται με διαφορετικά παραδείγματα που έχουν κοινό άξονα αυτήν την ιδέα. Μια μεγάλη ιδέα δεν είναι μεγάλη μόνο επειδή έχει γνωσιακή αξία, αλλά κυρίως γιατί ενέχει παιδαγωγική δυναμική. Ενεργοποιεί δηλαδή τον μαθητή και τη μαθήτρια να νοηματοδοτούν και να εννοιολογούν ό,τι προσφέρεται ως δραστηριότητα/εμπειρία στη διαδικασία του μαθήματος και ιδιαίτερα τους εξοικειώνει με ζητήματα που φαινόταν απρόσιτα έως τώρα, αλλά σχετίζονται με τη ζωή τους αυτή τη στιγμή, αλλά και στο μέλλον. Έτσι, η μεγάλη ιδέα γίνεται ένα εννοιολογικό εργαλείο που εξασκεί τη σκέψη, διασυνδέει διαφορετικές γνώσεις και διευκολύνει τον/τη μαθητή/-τρια να προχωρήσουν σε εφαρμογές της στη ζωή τους. Γενικότερα, στο μάθημα των Θρησκευτικών του ελληνικού σχολείου ως κεντρικά θέματα που πηγάζουν από μεγάλες ιδέες θεωρούνται ότι: α) είναι τα βασικά και σημαντικά θεολογικά θέματα – οι διδασκαλίες της Ορθόδοξης Εκκλησίας και των θρησκειών, που διδάσκονται διακριτά, β) έχουν σχέση με τη ζωή των μαθητών και μαθητριών, γ) έχουν σχέση με την παράδοση του τόπου και δ) είναι όσα χρειάζεται να γνωρίζει σε βάθος κάθε νέος πολίτης που έχει ολοκληρώσει την προσφερόμενη από το κράτος εκπαίδευση. Έτσι, ορίστηκαν μετά από συλλογική μελέτη τα κάτωθι οκτώ (8):

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Θεός
2. Δημιουργία-Πτώση
3. Άνθρωποι του Θεού (προφήτες-άγιοι)
4. Ενανθρώπιση - Χριστός
5. Εκκλησία – Λατρεία - Αγία Γραφή
6. Βασιλεία του Θεού
7. Χριστιανική ζωή
8. Θρησκεία/-ες-κοσμοθεωρίες

Θεματικά Πεδία

Στο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Θρησκευτικών τα οκτώ (8) Κεντρικά Θέματα αποτυπώνονται ως «Θεματικά Πεδία» και αποτελούν τη βάση ανάπτυξης του περιεχομένου των Θεματικών Ενοτήτων και στους τέσσερις κύκλους της ελληνικής εκπαίδευσης, άρα και στο Γυμνάσιο, που αποτελεί τον τρίτο κύκλο. Οι κύκλοι αυτοί καθορίζονται από τις βαθμίδες Εκπαίδευσης και την αναπτυξιακή ηλικία των μαθητών και μαθητριών:

- Α΄ Κύκλος – Γ΄ & Δ΄ Δημοτικού
- Β΄ Κύκλος – Ε΄ & Στ΄ Δημοτικού
- Γ΄ Κύκλος – Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου
- Δ΄ Κύκλος – Α΄, Β΄, Γ΄ Λυκείου

Τα Θεματικά Πεδία επαναλαμβάνονται σπειροειδώς ανά κύκλο (Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄), καθώς σύμφωνα και με τον J. Bruner «οποιοδήποτε αντικείμενο μπορεί να διδαχθεί αποτελεσματικά σε οποιοδήποτε παιδί και σε οποιαδήποτε φάση της ανάπτυξής του, αρκεί αυτό να γίνει σε κατάλληλη για το γνωστικό επίπεδο του παιδιού μορφή». Είναι σαφές ότι η ανάπτυξη και η σειρά των θεματικών πεδίων ακολουθεί το σχέδιο της θείας οικονομίας που στη θεολογική γλώσσα εξηγεί τη συνάντηση της ιστορίας του Θεού με την ιστορία του ανθρώπου. Σε σχολικό πλαίσιο, αυτή η συνάντηση και οι φάσεις της αποτυπώνονται σε θέματα που αναπτύσσονται γύρω από τρεις (3) βασικούς άξονες, οι οποίοι βοηθούν στην υπηρετήση των Ειδικών Στόχων του Γυμνασίου. Οι άξονες αυτοί είναι:

- Τι σημαίνει να είναι Ορθόδοξος Χριστιανός και πώς η επιλογή αυτή διαμορφώνει τη ζωή του.
- Ποιο είναι το πολιτισμικό πλαίσιο και πώς η Ορθόδοξη χριστιανική ταυτότητα επιδρά στις θέσεις του στην ευρύτερη κοινωνία.
- Πώς διαμορφώνεται η λειτουργία του ως πολίτη του ελληνικού Κράτους, της Ευρώπης και του κόσμου όλου χάρη στην Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση και πολιτισμό.

Μελετώντας κανείς οριζόντια τα θεματικά πεδία και πώς αναπτύσσονται στους τέσσερις κύκλους, θα διαπιστώσει τη σπειροειδή ανάπτυξή τους, που γίνεται ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες, ανάλογα με το αναπτυξιακό τους επίπεδο, να φτάνουν σταδιακά να κατανοούν σε βάθος τις βασικές διδασκαλίες της ορθόδοξης Εκκλησίας και διακριτά τα θρησκευόμενα και τις μη θρησκευτικές θεωρίες. Είναι ευδιάκριτη η θέση του Γυμνασίου σε αυτή την επαναληπτική σπειροειδή ανάπτυξη, αλλά και σημαντική, γιατί βρίσκεται ανάμεσα σε δύο κρίσιμες περιόδους ανάπτυξης και αποτελεί ουσιαστική μετάβαση στην ωρίμανση, στην οποία η θρησκευτική εκπαίδευση έχει τον ρόλο της. Στο Γυμνάσιο, επίσης, είναι σημαντικό να καλυφθεί οποιαδήποτε έλλειψη έχει προκύψει από τη Δημοτική Εκπαίδευση ώστε να οικοδομηθεί σπειροειδώς αποτελεσματικά και στο Λύκειο η θρησκευτική γνώση.

Τα οκτώ Θεματικά Πεδία, δηλαδή οι μεγάλες ιδέες, τα κεντρικά θέματα του γνωστικού αντικειμένου στις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης, κατανέμονται στο γυμνάσιο ως εξής:

Α΄ τάξη Γυμνασίου

1. Θεός
2. Δημιουργία – Πτώση
3. Άνθρωποι του Θεού (προφήτες-άγιοι)
4. Ενανθρώπιση – Χριστός

Β΄ τάξη Γυμνασίου

5. Εκκλησία – Λατρεία – Αγία Γραφή
6. Βασιλεία του Θεού
7. Χριστιανική ζωή

Γ΄ τάξη Γυμνασίου

8. Θρησκεία/-ες – κοσμοθεωρίες

Όλα τα Θεματικά Πεδία «μεταγλωττίζονται» και αποτελούν οδηγό για την ανάπτυξη των Θεματικών Ενότητων σε κάθε τάξη, με βάση τους τρεις άξονες που υπηρετούν όπως προαναφέρθηκε, τους Ειδικούς Στόχους και τον βαθμό της προσληπτικής ικανότητας των μαθητών και μαθητριών κάθε κύκλου. Έτσι λοιπόν, από τη διασύνδεση των τριών αξόνων και των οκτώ Θεματικών Πεδίων προκύπτουν: α) το θέμα της Θεματικής Ενότητας (γενικό και περιγραφικό), β) τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα της Θεματικής Ενότητας (επιγραμματική αναφορά των ενεργειών που καλούνται οι μαθητές και μαθήτριες να πετύχουν στη διδασκαλία και το θρησκευτικό περιεχόμενο αυτών των ενεργειών) και γ) Ενδεικτικές δραστηριότητες (διδασκαλίας και αξιολόγησης).

Θεματικές Ενότητες

Α΄ Γυμνασίου				
Θεματικά Πεδία	Θεός 5 Διδ. ώρες	Δημιουργία-Πτώση 7 Διδ. ώρες	Άνθρωποι του Θεού (Προφήτες-Άγιοι) 14 Διδ. ώρες	Ενανθρώπηση-Χριστός 24 Διδ. Ώρες
Επιμέρους Θεματικές Ενότητες				
	1. Ο Θεός είναι αγάπη	3. Η ζωή ως δώρο του Θεού: Ο κόσμος δημιουργήμα του Θεού	6. Οι άνθρωποι συνομιλούν με τον Θεό	10. Ο Θεός ανάμεσα στους ανθρώπους
	2. Ο Θεός ως σύμβουλος	4. Ζωή με τον Θεό: Ο άνθρωπος δημιουργήμα του Θεού	7. Οι άνθρωποι ζητούν καθοδήγηση και προστασία από τον Θεό	11. Ο Χριστός αγαπάει όλους τους ανθρώπους
		5. Ζωή μακριά απ' τον Θεό: Ο άνθρωπος φεύγει απ' τον Παράδεισο	8. Οι άνθρωποι του Θεού διακονούν τους άλλους ανθρώπους	12. Ο Χριστός αποδέχεται και συγχωρεί
			9. Άνθρωποι που δείχνουν τον δρόμο προς τον Θεό	13. Ο Χριστός θεραπεύει την ψυχή και το σώμα
				14. Ο Χριστός θυσιάζεται
				15. Ο Χριστός νικά τον θάνατο

Β' Γυμνασίου			
Θεματικά Πεδία	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή 25 διδ. ώρες	Βασιλεία του Θεού 12 διδ. ώρες	Χριστιανική ζωή 13 διδ. ώρες
Επιμέρους Θεματικές Ενότητες			
	1. Η Εκκλησία του Χριστού στην ιστορία	13. Βασιλεία του Θεού: Μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου	20. Η αξία της ζωής
	2. Η Εκκλησία ανοίγεται στην οικουμένη	14. Πρόγευση της Βασιλείας του Θεού: Θεία Ευχαριστία	21. Η αγάπη ως πρόταση ζωής
	3. Διωγμοί, μαρτύρια και ανεξιθρησκία	15. Ένταξη και φώτισμα	22. Η ζωή ως σχέση
	4. Η καταγραφή της εμπειρίας και της ζωής της Εκκλησίας: Αγία Γραφή	16. Γάμος, το «Μυστήριο της αγάπης»	23. Η ζωή ως άθλημα
	5. Η συνάντηση του χριστιανισμού με τον ελληνικό κόσμο	17. Μετάνοια και συγχώρηση	24. Η ζωή και η δοκιμασία της ασθένειας και της απώλειας
	6. Η Εκκλησία διαφυλάττει την ενότητα και την αλήθεια της	18. Η ιεροσύνη ως διακονία	25. Ζωή και Ανάσταση
	7. Μαρτυρία του Χριστού και της Εκκλησίας στον κόσμο	19. Πορεία προς το τέλος της ιστορίας	
	8. Η λατρευτική ζωή της Εκκλησίας		
	9. Γιορτές και εορταστικοί κύκλοι		
	10. Εκκλησιαστική Τέχνη και Πολιτισμός		
	11. Ορθόδοξη Εκκλησία και ταυτότητα		
	12. Η Ορθοδοξία στον σύγχρονο κόσμο		

Γ' Γυμνασίου						
Θεματικό Πεδίο	Θρησκεία/-ες-κοσμοθεωρίες					
Υπο-πεδία	Α) Το φαινόμενο της Θρησκείας στον κόσμο που μας περιβάλλει 11 διδ. ώρες	Β) Χριστιανισμός στην Ανατολή και τη Δύση 12 διδ. ώρες	Γ) Θρησκείες στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων 6 διδ. ώρες	Δ) Θρησκείες της Ανατολής 12 διδ. ώρες	Ε) Αρχέγονες όψεις της θρησκείας και θρησκείες της μετα-νεωτερικότητας 6 διδ. ώρες	Στ) Ο Θεός φροντίζει τον κόσμο 3 διδ. ώρες
Επιμέρους Θεματικές Ενότητες						
	1. Η αναζήτηση του Θεού και η θρησκεία	6. Χριστιανοί της Αιγύπτου, της Αιθιοπίας, της Αρμενίας, της Συρίας και της Ινδίας	12. Ο Ιουδαϊσμός στην ιστορία και στο παρόν	15. Παραδοσιακές θρησκείες της Ινδίας	19. Αρχέγονη θρησκευτικότητα	23. Θεία Οικονομία
	2. Θρησκεία, τέχνη, πολιτισμός, κοινωνική οργάνωση	7. Η πορεία του χριστιανισμού στη Δύση	13. Ιστορία και Θεολογία του Ισλάμ	16. Παραδοσιακές μορφές του Βουδισμού	20. Αρχαιοελληνική θρησκεία	
	3. Θρησκεία, λατρεία και ο άνθρωπος	8. Όψεις θεολογίας και ζωής στην Καθολική Εκκλησία σήμερα	14. Το Ισλάμ στον σύγχρονο κόσμο	17. Θρησκείες και θρησκευτικός πολιτισμός στην Κίνα	21. Νέα Θρησκευτικά κινήματα	
	4. Η επιλογή να ζει κανείς χωρίς Θεό (αθεΐα και άλλες κοσμοθεωρίες)	9. Η Μεταρρύθμιση και οι συνέπειές της		18. Σίντο και θρησκείες της Ιαπωνίας	22. Θρησκευτικότητα του 21ου αι.	
	5. Διάλογος με τη θρησκευτική ετερότητα από τη σκοπιά της Ορθόδοξης πίστης	10. Σύγχρονες όψεις θεολογίας και ζωής στον χώρο του Προτεσταντισμού				
		11. Οικουμενικός διάλογος				

Τέλος, όπως αναπτύσσονται οι Θεματικές Ενότητες με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα γίνεται φανερό ότι το ΠΣ των Θρησκευτικών Γυμνασίου τοποθετεί στο επίκεντρο της διδασκαλίας και της μάθησης τους μαθητές και τις μαθήτριες, θέτοντας υψηλές προσδοκίες κατάλληλα προσαρμοσμένες στην ηλικία τους και σε κάθε μαθητή και μαθήτρια. Παρέχει το ΠΣ τη δυνατότητα σε όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες να μάθουν να υποστηρίζουν ή και να σχεδιάζουν την προσωπική τους ανάπτυξη. Δίνεται ο απαραίτητος χρόνος και οι κατάλληλες ευκαιρίες, προκειμένου όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες να αποκτήσουν βασικές γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες και να οικειοποιηθούν στάσεις. Παράλληλα προωθεί την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/-τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής. Τέλος, ενθαρρύνει όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες να αναστοχάζονται επί των μαθησιακών τους διαδικασιών και πρακτικών, μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουν.

A4. Διδακτική πλαισίωση - Σχεδιασμός Μάθησης

Ζητούμενο του νέου ΠΣ των Θρησκευτικών Γυμνασίου είναι να δίνονται ερεθίσματα, κατευθύνσεις και αρχές, κίνητρα και μεθοδολογικά εργαλεία για την επίτευξη της αποτελεσματικής διδασκαλίας μέσω της δημιουργίας δυναμικών κοινοτήτων μάθησης. Με την κατανόηση της φυσιογνωμίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών, όπως αναπτύχθηκε παραπάνω και τον προβληματισμό σχετικά με το πώς μαθαίνουν οι μαθητές/-τριες και ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους στην εφηβεία, κατά την περίοδο φοίτησής τους στο Γυμνάσιο, επιδιώκεται οι θεολόγοι-εκπαιδευτικοί να:

- δημιουργούν ένα υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης, ενθαρρύνοντας την ενεργό εμπλοκή μαθητών/-τριών σε ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες,
- εστιάζουν στην οικειοποίηση βασικών γνώσεων, με τη βοήθεια των οποίων αναπτύσσονται γνωστικές, μεταγνωστικές και άλλες δεξιότητες και ικανότητες, αξιοποιώντας τις αρχές της παιδαγωγικής ψυχολογίας και τη φυσιογνωμία των γνωστικών αντικειμένων,
- επιδιώκουν τη διασύνδεση και ενσωμάτωση της νέας γνώσης με τις προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών/-τριών μέσω πολλαπλών προσεγγίσεων ανάλογα με τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντά τους,
- υιοθετούν στρατηγικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας και βιωματικής μάθησης, αξιοποιώντας εναλλακτικές πρακτικές, ποικίλα διδακτικά εργαλεία και δημιουργικές δραστηριότητες,
- χρησιμοποιούν κατάλληλα τις νέες τεχνολογίες στην καθημερινή διδακτική τους πρακτική, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα της ηλεκτρονικής μάθησης και τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία,
- ενθαρρύνουν τον κριτικό στοχασμό επί γνωστικών διαδικασιών και πρακτικών.

Έτσι, η σχολική τάξη μπορεί να εξελιχθεί σε εργαστήριο έρευνας, επικοινωνίας, δράσης και έκφρασης και να προκαλεί τους μαθητές και τις μαθήτριες να εργάζονται για να πραγματώσουν: τη συνεργατικότητα, την αυτογνωσία, τη γλωσσική επίγνωση, την επικοινωνιακή ικανότητα, την υπευθυνότητα, την ανεκτικότητα, την πειθαρχία, το αίσθημα δικαίου, τη δημοκρατική ευαισθησία, την άμιλλα, την αλληλεγγύη, την αισθητική καλλιέργεια, την επίλυση προβλημάτων, τη διερευνητική μάθηση, τον ψηφιακό γραμματισμό και φυσικά πάνω από όλα τον θρησκευτικό γραμματισμό και την ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης.

Σε αυτό το πλαίσιο, το μάθημα των Θρησκευτικών στο Γυμνάσιο προκαλεί τους/τις εκπαιδευτικούς να προσεγγίσουν τη διδασκαλία στην τάξη ως δημιουργία του κατάλληλου πλαισίου να εργαστούν όλοι και όλες και να συνεργαστούν στην παραγωγή γνώσης σύμφωνα με τις αρχές της διερευνητικής, βιωματικής και συνεργατικής μάθησης.

Διερευνητική μάθηση

Διερευνητική μάθηση θεωρείται η διαδικασία αναζήτησης της γνώσης μέσα από ανοιχτές ερωτήσεις-εργασίες, τις οποίες οι μαθητές/-τριες καλούνται να απαντήσουν. Η μάθηση δεν εστιάζει στην παθητική απομνημόνευση γεγονότων ή θεωριών, αλλά στη διερώτηση και στην ενεργή συμμετοχή στη διαδικασία της μάθησης. Οι μαθητές/-τριες διατυπώνουν τα δικά τους ερευνητικά ερωτήματα και με την έρευνα στην τάξη σε πηγές (γραπτές, πολυτροπικές, πρόσωπα κ.ά.) φτάνουν στη γνώση. Μαθαίνουν, έτσι, πώς να μαθαίνουν, πώς να χρησιμοποιούν και να αξιολογούν οποιαδήποτε γνώση συναντούν σήμερα, αλλά και αργότερα στη ζωή τους. Στην πραγματικότητα συνδέουν τη γνώση με τη ζωή τους, όταν οι ίδιοι/οι ίδιες αυτενεργούν και όταν φυσικά ο/η εκπαιδευτικός διαμορφώνει με τις επιλογές του/της το κατάλληλο πλαίσιο. Η αρχή της αυτενέργειας των μαθητών/-τριών («μάθηση μέσα από την πράξη», «learning by doing», του J. Dewey) στηρίζεται στην παραδοχή ότι η μάθηση δεν είναι η απλή μεταβίβαση της γνώσης από τον/την εκπαιδευτικό στον μαθητή/στη μαθήτρια, αλλά η ανακάλυψή της από τον ίδιο τον μαθητή/την ίδια τη μαθήτρια με την υποστήριξη του/της εκπαιδευτικού. Ο/Η εκπαιδευτικός οφείλει να μάθει στον μαθητή/στη μαθήτρια πώς να μαθαίνει μέσω γενικών στρατηγικών μάθησης και δημιουργώντας στην τάξη κατάλληλες εμπειρίες-ευκαιρίες μάθησης, που έχουν αξία και για το μάθημα των Θρησκευτικών (περιεχόμενο) και για τα ίδια τα παιδιά (σχέση με τη ζωή και πρόκληση αυτενέργειας στη μάθηση). Η νέα γνώση στηρίζεται στη γνώση που είχε ο μαθητής/η μαθήτρια για το θέμα μέχρι τη στιγμή της διδασκαλίας και αναπτύσσεται με τη δημιουργικότητά τους και την ενεργή συμμετοχή τους στην έρευνα, αξιοποιώντας –εκτός από τον προφορικό και γραπτό λόγο– τις νέες τεχνολογίες και την έκφραση, ώστε να εφαρμόσουν τη νέα γνώση σε διαφορετικές καταστάσεις. Η διερευνητική μάθηση είναι ανοικτή σε ερμηνευτικές διαδικασίες, μελετά την πολυπλοκότητα των εννοιών και τις προκλήσεις τους, και αφήνει περιθώρια κριτικής στάσης σε σύγχρονα ζητήματα όπως η βία, τα βιοηθικά διλήμματα κ.λπ.

Μαθητοκεντρική μάθηση

Σύμφωνα με τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης, ο μαθητής/η μαθήτρια βρίσκεται στο κέντρο της μαθησιακής διεργασίας ως δρών κοινωνικό πρόσωπο. Η διδασκαλία οφείλει να λαμβάνει υπόψη και να σέβεται τις ατομικές διαφορές κάθε μαθητή/-τριας στην πορεία της ανάπτυξής του/της και τις εν γένει ιδιαιτερότητές του/της (π.χ. τον ρυθμό ανάπτυξης, τον βαθμό δεκτικότητας και «ετοιμότητας», τη σχέση με τη θρησκεία). Η μάθηση στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του μαθητή/της μαθήτριας, γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική. Ο μαθητής/η μαθήτρια συμμετέχει στη μαθησιακή διαδικασία μέσα από ερευνητικές δραστηριότητες («learning by doing») ξεκινώντας από την εμπειρία και το περιβάλλον του/της. Η γνώση επομένως οικοδομείται και δεν προσλαμβάνεται έτοιμη από τον/την εκπαιδευτικό, σύμφωνα με τις αρχές του εποικοδομητισμού (κονστрукτιβισμού), του J. Piaget και L. Vygotsky, ενώ στην παραγωγή της ακολουθεί πάντα τις γνωσιακές διαδικασίες παραγωγής της (βίωση, νοηματοδότηση, ανάλυση και εφαρμογή), ανεξάρτητα από τον διαθέσιμο χρόνο για διδασκαλία.

Συνεργατική μάθηση

Το μάθημα των Θρησκευτικών ενθαρρύνει την εργασία σε μικρές ομάδες (συνήθως τετράδες, ή και δυάδες), διότι αυτή θεωρείται παιδαγωγικά αποτελεσματική μέθοδος μάθησης για όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες, είτε είναι προχωρημένοι/-ες μαθησιακά και γνωσιακά, είτε πιο αδύναμοι/-ες. Οι ομάδες, ωστόσο, δεν εργάζονται ανταγωνιστικά η μία προς της άλλη, αλλά συνεργάζονται παράλληλα προς έναν κοινό στόχο. Η μάθηση είναι μια κοινωνική και συνεργατική δραστηριό-

τητα. Η γνώση στη σχολική τάξη είναι αποτέλεσμα διωποκειμενικής διεργασίας (L. Vygotsky). Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναλαμβάνουν συγκεκριμένους ρόλους (να συντονίσουν, να εκπροσωπήσουν, να αποτυπώσουν γραπτά κ.λπ.). Ενεργοποιούνται και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους με δημοκρατικό τρόπο και σεβασμό. Έτσι, μέσω της συζήτησης, της συνεργασίας, της δράσης και της ανατροφοδότησης αναπτύσσονται γνωστικά, κοινωνικά και ψυχολογικά. Οι πεποιθήσεις ή οι ιδέες τους μπορεί να υποστηριχθούν, να αμφισβητηθούν ή να προβληματιστούν και να αναθεωρηθούν. Ως ερευνητές-μέλη της ομάδας προβληματίζονται όχι μόνο για τις δικές τους ιδέες, αλλά και για εκείνες των άλλων και μαθαίνουν να γίνονται κατανοητοί, υποστηρικτικοί και χωρίς αποκλεισμούς. Αναπτύσσονται δημιουργικά και διευρύνουν το πεδίο εμπειρίας και γνώσης τους μέσα από την κοινότητα της ομάδας, της τάξης και κατ' επέκταση όλου του σχολείου.

Βιωματική μάθηση

Η θεωρία της «ζώνης επικείμενης ανάπτυξης» του L. Vygotsky υποστηρίζει ότι ο μαθητής/η μαθήτρια έχει το πραγματικό επίπεδο ανάπτυξης, το οποίο προσεγγίζει από μόνος του/μόνη της, και το δυνητικό επίπεδο, στο οποίο φτάνει με την καθοδήγηση ενήλικα ή την υποστήριξη πιο ικανών συνομηλίκων. Η περιοχή μεταξύ αυτών των δύο επιπέδων καλείται «ζώνη επικείμενης ανάπτυξης». Ο Bruner εισήγαγε τη θεωρία της σκαλωσιάς (scaffolding), του υποστηρικτικού πλαισίου σχεδιασμένου απ' τον εκπαιδευτικό (οδηγίες, υλικά, ερωτήσεις κ.λπ.). Οι παιδαγωγοί Mary Kalantzis και Bill Core, συμπληρώνοντας τους προηγούμενους, παρατηρούν ότι η γνώση δεν είναι μόνο οι πληροφορίες και οι μνήμες που αποθηκεύουμε στον εγκέφαλό μας, αλλά και οι αισθήσεις και τα συναισθήματά μας. Η γνώση επίσης είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο, καθώς την αποκτούμε μέσα από την αλληλεπίδραση με άλλους ανθρώπους, ενώ παράγεται στον όλον άνθρωπο όταν αυτός προκαλείται να ολοκληρώσει τον κύκλο της γνώσης (David Kolb). Γνώση επομένως είναι όλα όσα είμαστε και κάνουμε μαζί με τους άλλους ακολουθώντας διαδικασίες βίωσης, νοηματοδότησης, ανάλυσης και εφαρμογής. Αυτή η βιωματική μέθοδος συνδυάζει τις γνωσιακές διαδικασίες, που ακολουθεί κάθε άνθρωπος όταν μαθαίνει, με δραστηριότητες αλληλεπίδρασης. Η μέθοδος αυτή παράγει μια πορεία διδασκαλίας που μπορεί να χωριστεί σε στάδια διδασκαλίας, ανάλογα με τις γνωσιακές διαδικασίες και τα επιθυμητά προσδοκώμενα αποτελέσματα. Οι μαθητές/-τριες:

- Βιώνουν κάτι γνωστό που σχετίζεται έμμεσα με το υπό διερεύνηση θέμα και συντελεί στην οικοδόμηση της μετέπειτα γνώσης
- Νοηματοδοτούν το νέο ζήτημα θρησκευτικού περιεχομένου
- Αναλύουν το νέο ζήτημα, ερευνώντας σε βάθος μέσα από σχετικές δραστηριότητες και πηγές θεολογικού περιεχομένου
- Εφαρμόζουν αυτό που έμαθαν σε καταστάσεις της ζωής τους, σε απλές και σύνθετες περιπτώσεις, αναλαμβάνοντας ενδεχομένως πρωτοβουλίες και δράσεις.

Ρόλος Εκπαιδευτικού

Ο/Η εκπαιδευτικός είναι αυτός/ή που σχεδιάζει την εκπαιδευτική διαδικασία σύμφωνα με τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών και φυσικά το σχολικό εγχειρίδιο που έχει γραφτεί, για να τα υπηρετήσει. Ο κύριος ρόλος του/της είναι να ενθαρρύνει και να καθοδηγεί, έτσι ώστε οι μαθητές/-τριες να εκφραστούν, να δημιουργήσουν, να συνεργαστούν. Δημιουργεί ένα υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης, και ενθαρρύνει την ενεργό εμπλοκή των μαθητών/-τριών σε ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες. Επιτρέπει την ανάπτυξη μιας ευέλικτης προσέγγισης στις σπουδές τους, δίνοντάς τους την ελευθερία και την ευθύνη να οργανώσουν το δικό τους

σχέδιο εργασίας εντός των χρονικών περιορισμών της εργασίας. Προσεγγίζει τη νέα γνώση με βάση τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών και αξιοποιώντας τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους. Ο/Η εκπαιδευτικός υιοθετεί εναλλακτικές πρακτικές, ποικίλα διδακτικά εργαλεία και δημιουργικές δραστηριότητες, αξιοποιώντας κατάλληλα τις νέες τεχνολογίες και τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία. Έτσι οι μαθητές/-τριες οικειοποιούνται όχι μόνο βασικές γνώσεις αλλά και άλλες δεξιότητες και αναπτύσσονται μεταγνωστικά, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τα μεγάλα ζητήματα της ζωής, να αναπτυχθούν πνευματικά και να γίνουν ολοκληρωμένοι, καλύτεροι άνθρωποι, αξιοποιώντας τον πλούτο που προσφέρει η θρησκεία και η παράδοσή τους. Τέλος ο/η εκπαιδευτικός αξιολογεί τόσο τις δραστηριότητες και κάνει ανάλογες προσαρμογές, όσο και τα αποτελέσματα, για να σχεδιάσει περαιτέρω τη μαθησιακή διαδικασία.

Αποτελέσματα σε μαθητές/-τριες

Η θρησκευτική εκπαίδευση, στοχεύει στη γνωσιακή και πνευματική ανάπτυξη των μαθητών/-τριών. Μέσα από προσωπικές εμπειρίες και ερωτήσεις σταδιακά οδηγούνται σε βαθύτερη κατανόηση και αφομοίωση των θρησκευτικών εννοιών και αναπτύσσονται μεταγνωστικά. Αντιμετωπίζοντας τα μεγάλα ερωτήματα και ζητήματα που θέτει η θρησκευτική εκπαίδευση, η εννοιολογική γνώση και κατανόηση μπορεί να αναπτυχθεί καλύτερα. Μέσω της ερευνητικής μάθησης, οι μαθητές/-τριες μπορούν να μάθουν πώς να κάνουν συνδέσεις και συνδέσμους μεταξύ διαφορετικών γεγονότων και πεποιθήσεων. Από παθητικοί δέκτες αναλαμβάνουν ουσιαστικό ρόλο στη διαδικασία της μάθησης αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες και αυτενέργεια. Θέτουν ερωτήσεις, κάνουν παρατηρήσεις, ερευνούν, λύνουν προβλήματα, καινοτομούν, αναπτύσσουν εργαλεία συλλογής δεδομένων, περιγράφουν πιθανές εξηγήσεις και δημιουργούν προβλέψεις. Μέσα σε ατμόσφαιρα συναισθηματικής στήριξης και αποδοχής, συμμετέχουν σε συνεργατικές δράσεις, επικοινωνούν, δείχνουν ενσυναίσθηση και αναλαμβάνουν προσωπική ευθύνη. Διερευνούν κοινωνικά θέματα μέσα από θρησκευτικές αφηγήσεις και αναζητούν αξίες και στάσεις ζωής. Παράλληλα, καλλιεργείται ο σεβασμός, και η αλληλεγγύη. Η θρησκευτική εκπαίδευση παρέχει στους έφηβους μαθητές/στις έφηβες μαθήτριες την ευκαιρία να δημιουργήσουν προσωπική ταυτότητα (αυτογνωσία, αυτοπροσδιορισμό, ανάπτυξη θρησκευτικής συνείδησης) και να οδηγηθούν σε αυτοβελτίωση. Ταυτόχρονα έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τη θρησκευτική γλώσσα και τη γραμματική της (θρησκευτικός γραμματισμός) και ενισχύονται να γνωρίσουν, να κατανοήσουν και να σεβαστούν όλους τους ανθρώπους. Μέσα από τη λειτουργία της τάξης ως κοινότητας μάθησης μέσω των κοινών εμπειριών και της διάδρασης, διαμορφώνεται η ατομική και κοινωνική ταυτότητα, με δημοκρατικό ήθος.

Τεχνικές διδασκαλίας

Οι μαθητές/-τριες οικοδομούν τη γνώση μέσα από τη συμμετοχή σε διδακτικές στρατηγικές και τεχνικές δράσης, διάδρασης και αλληλεπίδρασης. Ο/Η εκπαιδευτικός επιλέγει και σχεδιάζει με ποικίλες τεχνικές και γνώμονα πάντα τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα δραστηριότητες των μαθητών/-τριών στην τάξη. Σε αυτές μπορεί να συμμετέχει με έναν τρόπο και ο ίδιος/η ίδια (υποστηρικτικά, εμπυχωτικά, ως πηγή πληροφορίας, ισότιμα κ.ά.) Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί σε αυτό το σημείο ότι δεν πραγματοποιούνται δραστηριότητες για τις δραστηριότητες (ως ψυχαγωγία κ.λπ.) και δεν θεωρούνται δραστηριότητες οι δραστηριότητες στις οποίες δρα μόνο ο/η εκπαιδευτικός, και το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών/-τριών συμμετέχουν παθητικά. Οι αποτελεσματικές τεχνικές είναι στοχευμένες, ουσιαστικές, ενδιαφέρουσες, άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους και περιλαμβάνουν διαμορφωτικά την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, ώστε ο/η εκπαιδευτικός να

ελέγχει τη βάση στην οποία οικοδομείται η γνώση σε κάθε στάδιο. Επιλέγονται με ρεαλισμό ως προς τις δυνατότητες των μαθητών/-τριών και ως προς τα χρονικά περιθώρια στα οποία υλοποιείται η διδασκαλία. Σημαντικό είναι επίσης να υπάρχει σχετική ποικιλία στις τεχνικές, χωρίς όμως να παρυσιάζεται κάτι εξεζητημένο και πολύπλοκο. Συνακόλουθα, η βιωματικότητα, η πολυτροπικότητα και η καθολική συμμετοχή καθίστανται κομβικής σημασίας, ενώ παράλληλα η επιλογή και αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών δημιουργεί το απαραίτητο υπόβαθρο ψηφιακού γραμματισμού και το μετασχηματίζει σε γνώση.

Το ΠΣ και ο Οδηγός Σπουδών για το μάθημα των Θρησκευτικών του Γυμνασίου κατηγοριοποιεί τις τεχνικές σε επτά μεγάλες κατηγορίες. Ωστόσο πολλές τεχνικές ανήκουν ταυτόχρονα σε πολλές κατηγορίες, καθώς αξιοποιούνται με πολλούς τρόπους. Οι κατηγορίες είναι:

- 1) Άμεση Διδασκαλία: Οι δραστηριότητες αυτές έχουν άμεση αλληλεπίδραση μαθητών/-τριών και εκπαιδευτικού (ιδεοθύελλα, αφηγήσεις κ.λπ.)
- 2) Ομαδοσυνεργασία: Οι περισσότερες τεχνικές που προτείνονται πραγματοποιούνται ομαδικά και στις περισσότερες φορές με Φύλλο Εργασίας ή γραπτές οδηγίες (π.χ. κάρτες ρόλων). Έχει σημασία όταν οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες να αναλαμβάνουν συγκεκριμένους ρόλους, ανάλογα με τις ανάγκες της δραστηριότητας. Επίσης οι οδηγίες και τα χρονικά όρια λειτουργούν βέλτιστα όταν είναι σαφή.
- 3) Διάλογος: Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν όλες οι τεχνικές που απαιτούν επιχειρηματολογία (αντιλογίες, θετικό-αρνητικό κ.λπ.), αλλά και ανταλλαγή απόψεων, παρατηρήσεων σε ένα θέμα μελέτης (έντεχνος συλλογισμός). Σε αυτές ο/η εκπαιδευτικός, αν ο ρόλος του δεν είναι μόνο υποστηρικτικός, συμμετέχει ισότιμα.
- 4) Επίλυση προβλημάτων: Εδώ ανήκουν οι κατεξοχήν διερευνητικές τεχνικές όπου αναζητούν πληροφορίες και μελετούν ένα θέμα από διάφορες οπτικές (έξι σκεπτόμενα καπέλα, μελέτη περίπτωσης κ.λπ.)
- 5) Παιχνίδι/Δράση: Οι πιο δημιουργικές τεχνικές, οι οποίες αφήνουν πολλά περιθώρια αυτενέργειας, φαντασίας και καλλιτεχνικής έκφρασης (μετατροπή κειμένου σε τέχνη, παγωμένη εικόνα κ.λπ.) Οι τεχνικές αυτής της κατηγορίας δίνουν τη δυνατότητα να εκφράσουν οι μαθητές/-τριες συναισθήματα και σκέψεις με διάφορους τρόπους, και να παραλληλίσουν προσωπικά βιώματα και καταστάσεις με πρόσωπα ή γεγονότα ή αντικείμενα της διδασκόμενης ενότητας.
- 6) Πρότζεκτ: Στο πρότζεκτ εντάσσονται οι πιο μακροχρόνιες διαδικασίες, που απαιτούν σχεδιασμό σε βάθος χρόνου και συνεργασία, ακόμα και με εξωτερικούς παράγοντες (γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου, διαθεματικές προσεγγίσεις με συνέδριο κ.λπ.)
- 7) Αξιολόγηση: Κάθε τι που κάνουν, γράφουν ή λένε οι μαθητές/-τριες σε οποιοδήποτε σημείο της διδακτικής ώρας αποτελεί υλικό αξιολόγησης. Στην ειδική αυτή κατηγορία εντάχθηκαν κυρίως οι τεχνικές που αποτυπώνουν τα αποτελέσματα μιας διαδικασίας, βοηθούν στον αναστοχασμό, στο να θυμηθούν δηλαδή οι μαθητές/-τριες στο τέλος της διδακτικής ώρας και να εφαρμόσουν τι έκαναν και έμαθαν κατά τη μαθησιακή διαδικασία (δελτίο εξόδου, ημερολόγιο κ.λπ.)

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΕΧΝΙΚΩΝ

Ακολουθούν αλφαθητικά, με σύντομη περιγραφή, οι βασικές δραστηριότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν στο μάθημα των Θρησκευτικών στο Γυμνάσιο. Στη δεξιά στήλη αναφέρονται οι κατηγορίες όπου εντάσσεται κάθε δραστηριότητα, εκ των οποίων με έντονα γράμματα επισημαίνεται η βασική κατηγορία, χωρίς φυσικά να είναι δεσμευτική. Τέλος, αναφέρονται όλες οι κατηγορίες τεχνικών με όσες δραστηριότητες ανήκουν σε αυτές.

Δραστηριότητες/τεχνικές διδασκαλίας	Κατηγορίες τεχνικών
<p>ΑΒΓ Οι μαθητές/-τριες ατομικά ή ομαδικά χρησιμοποιούν τα γράμματα του αλφάβητου ή μια λέξη για να δημιουργήσουν μια ακροστιχίδα-λίστα με λέξεις ή μικρές φράσεις που σχετίζονται με το θέμα. Με αυτή την τεχνική συνοψίζεται το περιεχόμενο ενός μαθήματος.</p>	Αξιολόγηση
<p>Αινίγματα (κουίζ) Δίνονται περιγραφές για πρόσωπα και γεγονότα (βιβλικά ή ιστορικά) και οι μαθητές/-τριες μαντεύουν ποια είναι.</p>	Άμεση διδασκαλία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση
<p>Ανακριτική καρτέκλα ή καρτέκλα των αποκαλύψεων Ορίζεται ένα πρόσωπο σχετικό με την έννοια ή το γεγονός που μελετάται. Οι μαθητές/-τριες προετοιμάζουν ατομικά, σε δυάδες ή ομάδες ερωτήσεις που θέλουν να του απευθύνουν. Οι ερωτώντες μπορούν επίσης να μπουν σε ρόλο (π.χ. οι συγχωριανοί). Ένας μαθητής/Μια μαθήτρια κάθεται σε μια καρτέκλα υποδυόμενος/-η τον συγκεκριμένο ρόλο και δέχεται ερωτήσεις σε δεύτερο πρόσωπο από τους άλλους μαθητές/τις άλλες μαθήτριες σχετικά με τα γεγονότα, τις πράξεις, τα κίνητρα, τις αντιλήψεις, τα συναισθήματα, τις αξίες του/της κ.ά. Φυσικά έχει προηγηθεί διδασκαλία από την οποία ο ερωτώμενος/η ερωτώμενη αντλεί τις απαντήσεις. Οι ερωτήσεις μπορεί να αναφέρονται και σε γεγονότα που δεν υπάρχουν σε κείμενο που διδάχθηκε ή σε δραστηριότητα που έγινε, αλλά βοηθούν ώστε ο/η ερωτώμενος/-η να προσεγγίσει τον χαρακτήρα που μελετάται. Προφανώς αυτός/-ή που κάθεται στην καρτέκλα πρέπει να δέχεται και να απαντά τις ερωτήσεις «σε ρόλο». Για να γίνει αυτό προτείνεται η χρήση ενός αντικειμένου που διακρίνει τον ρόλο που αναλαμβάνει όποιος/-α κάθεται στην καρτέκλα και φυσικά σχετίζεται με τον ρόλο που μελετάται. Η τεχνική διευκολύνει τους μαθητές και τις μαθήτριες να εμβαθύνουν στη διερεύνηση της ανθρωπίνης συμπεριφοράς.</p>	Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση
<p>Ανάλογη σκέψη Ο/Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει κάποια αντικείμενα ή φωτογραφίες που ανήκουν σε μια κατηγορία (π.χ. σχολικά αντικείμενα, φύση). Οι μαθητές/-τριες στέκονται σε κύκλο και με τη σειρά παίρνουν ένα αντικείμενο και λένε κάτι σαν: «Αυτό που έμαθα σήμερα είναι σαν... επειδή...» ή «αυτό μου θυμίζει..., διότι...» κ.λπ.</p>	Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση Αξιολόγηση
<p>Ανίχνευση σκέψης Οι μαθητές/-τριες αναπαριστούν μια σκηνή. Στη διάρκεια της αναπαράστασης, ο/η εκπαιδευτικός παγώνει τη δράση και καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να εκ-</p>	Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση

<p>φράσουν σε πρώτο πρόσωπο τις σκέψεις που ενδέχεται να κάνουν εκείνη τη στιγμή (π.χ. φοβάμαι...). Οι εσωτερικές σκέψεις του χαρακτήρα αναδύονται μέσα από το άτομο που υποδύεται τον συγκεκριμένο ρόλο ή από τους/τις άλλους/-ες συμμετέχοντες/-ουσες. Με αυτόν τον τρόπο, αποκαλύπτονται βαθύτερες επιθυμίες και κίνητρα, όπως και αντιφάσεις. Οι μαθητές/-τριες μπορούν να αναλύουν ρόλους και καταστάσεις και να διερευνούν σε βάθος τα νοήματα που εμπειριέχει η δράση.</p>	
<p>Αντιλαμβάνομαι/γνωρίζω/φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Αυτή η τεχνική χρησιμοποιείται για την ανακάλυψη συναισθημάτων ή οπτικών που έχουν τα πρόσωπα, οι χαρακτήρες, οι ρόλοι. Ακολουθείται επεξεργασία μέσω τριών ερωτημάτων/σταδίων. α) Πώς μπορεί να νιώθει/αντιλαμβάνεται την κατάσταση; β) τι μπορεί να γνωρίζει ή να πιστεύει; γ) Για τι μπορεί να νοιάζεται και τι πιστεύεις ότι φρόντιζε;</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Αντιλογίες Οι αντιλογίες με τη μορφή του λόγου – αντίλογου συμβάλλουν στην όξυνση των διανοητικών ικανοτήτων των μαθητών/-τριών, στον εμπλουτισμό των γνώσεών τους, αλλά και στην απόκτηση ευχέρειας και ετοιμότητας στον προφορικό λόγο. Οι μαθητές/-τριες θα δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους στην αντιπαράθεση απόψεων, στην ανεύρεση επιχειρηματολογίας, θα συνειδητοποιήσουν ότι η διαφωνία και η διαφορετική άποψη εκφράζονται με σεβασμό προς τον συνομιλητή. Δημιουργούνται δύο ομάδες, η ομάδα του λόγου που υποστηρίζει τη θέση και η ομάδα του αντίλογου που υποστηρίζει την αντίθεση. Συντάσσουν τα επιχειρήματά τους, τα παρουσιάζουν και μπορούν να θέσουν ερωτήματα στην άλλη ομάδα. Συνοδεύονται από συμπεράσματα και συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος</p>
<p>Αφήγηση ιστοριών Ο/Η εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή, αναφέροντας μερικές πληροφορίες για την ιστορία που θα αφηγηθεί (ποιος την έγραψε, σε ποιο βιβλίο είναι γραμμένη κ.λπ.). Η επιλογή της ιστορίας γίνεται με παιδαγωγικά και λογοτεχνικά κριτήρια, λαμβάνοντας πάντα υπόψη την ηλικία των παιδιών και τους ειδικούς στόχους του μαθήματος. Απαιτείται αφηγηματική ικανότητα, διάνθιση με κατάλληλες λεπτομέρειες (ίσως και μουσική), ώστε να επιτευχθεί η βιωματικότητα και να διεγερθεί η φαντασία. Μπορεί να συνδυαστεί με διάλογο, σε κατάλληλα σημεία ή στο τέλος, ώστε να αυξηθεί η συμμετοχικότητα των μαθητών/-τριών.</p>	<p>Άμεση διδασκαλία, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται σταδιακά το αντικείμενο της τέχνης χρησιμοποιώντας τρεις ρουτίνες συλλογισμού: α) «τι βλέπω;» β) «τι νομίζω;» γ) «τι αναρωτιέμαι;» Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει όλες τις απαντήσεις δημιουργώντας τρεις στήλες, αντίστοιχες των τριών ερωτημάτων. Έτσι, σταδιακά οι μαθητές/-τριες εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές του έργου και ανακαλύπτουν τις ερμηνείες του, οι οποίες μέσω απλής παρατήρησης δεν θα εντοπίζονταν. Η τεχνική αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί και σε ομαδοσυνεργασία.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/-τριες βρίσκουν έναν τίτλο, για να ονομάσουν το έργο και τον ανακοινώνουν στην ολομέλεια.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>

<p>Βρίσκω τα κομμάτια Ένα κείμενο ή εικόνα κόβεται σε μικρά κομμάτια. Οι μαθητές/-τριες επανασυναρμολογούν τα κομμάτια.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project) Κατά τη χρήση αυτής της τεχνικής, η οποία μπορεί να γίνει ακόμα και στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων (Erasmus+, e-Twinning), οι μαθητές/-τριες επικοινωνούν με μαθητές/-τριες άλλων χωρών και συζητούν, αναλύουν και προβληματίζονται σχετικά με θέματα καθημερινότητας, επικαιρότητας, θρησκευτικών προεκτάσεων κ.λπ., ανάλογα με τη θεματική ενότητα.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Πρότζεκτ</p>
<p>Γνωρίζω/προβληματίζομαι/εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται σταδιακά το αντικείμενο της Τέχνης ακολουθώντας τρεις ρουτίνες έντεχνου συλλογισμού: α) τι γνωρίζεις για αυτό; β) ποιος προβληματισμός δεν έχει απαντηθεί; γ) πώς θα ήθελες να εξερευνήσεις για να σου λυθεί ο προβληματισμός αυτός; Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει όλες τις απαντήσεις δημιουργώντας τρεις στήλες.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Graffiti Με χρώματα-σπρέι και μαρκαδόρους, σε ομαδοσυνεργασία πάνω σε κοντραπλακέ ή επιφάνειες στερεωμένες στους τοίχους της τάξης ή σε μεγάλων διαστάσεων χαρτιά ή χαρτόνια αποτυπώνονται κείμενα, εικόνες, φωτογραφίες, χρώματα, συνθήματα, μηνύματα για ποικίλα θέματα.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Δάσκαλος σε ρόλο Ο/Η εκπαιδευτικός αυτοσχεδιάζει υποδυόμενος/-η κάποιον επιλεγμένο πρόσωπο ώστε να έχει τη δυνατότητα να προωθεί τη δράση, να αφηγηθεί, να θέτει τα ερωτήματα που πρέπει και να κατευθύνει την ομάδα. Χρησιμοποιώντας ένα χαρακτηριστικό αντικείμενο του προσώπου που υποδύεται, μπορεί να μπαίνει και να βγαίνει από τον ρόλο όταν χρειάζεται, ώστε οι μαθητές/-τριες να διακρίνουν πότε μιλά ως εκπαιδευτικός.</p>	<p>Άμεση διδασκαλία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Δελτίο εξόδου... (ερωτήσεις αναστοχασμού/Μαθησιακό Ημερολόγιο) Με το Δελτίο Εξόδου οι μαθητές/-τριες αξιολογούν την εκπλήρωση των μαθησιακών τους στόχων. Ο γενικότερος σκοπός αυτού του είδους είναι να μάθουν πώς να αυτοαξιολογούνται και να στοχάζονται σε όσα έκαναν και έμαθαν. Στο τέλος της διδακτικής ώρας καλούνται να συμπληρώσουν ατομικά με συντομία γραπτώς μια ή περισσότερες από τις παρακάτω φράσεις:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κάτι καινούργιο που έμαθα... • Με δυσκόλεψε... • Χάρηκα που... • Θα εφαρμόσω στη ζωή μου... • Κάτι που δεν καλύφθηκε στο μάθημα ενώ προσδοκούσα ότι θα καλυφθεί... • Κάτι νέο, κάποια έκπληξη για μένα σε αυτό το μάθημα... • Με έκανε να αλλάξω γνώμη μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος... • Θα ήθελα ακόμα περισσότερες διευκρινίσεις για... • Κάτι που μου κέντρισε το ενδιαφέρον και θα ήθελα να το μελετήσω με περισσότερες λεπτομέρειες στο μέλλον... 	<p>Αξιολόγηση</p>

<p>Δελτίο καιρού Ο/Η εκπαιδευτικός βάζει στο πάτωμα στη σειρά σύμβολα/εικόνες από μετεωρολογικά σύμβολα με διαβάθμιση (κεραυνούς, συννεφιά, ήλιο κ.λπ.). Ζητά από τους μαθητές/τις μαθήτριες να σταθούν δίπλα στο σύμβολο που αντιστοιχεί στα συναισθήματά τους όσον αφορά μια έννοια ή γεγονός, ή στον βαθμό που κατόνοησαν το μάθημα, ή που προβληματίστηκαν κ.λπ.</p>	<p>Διάλογος, Αξιολόγηση</p>
<p>Δημιουργία ταινίας Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν σενάριο, γυρίσματα και διαμορφώνουν ταινία γύρω από μια έννοια που συζητήθηκε στην τάξη.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Πρότζεκτ, Αξιολόγηση</p>
<p>Διάδρομος συνείδησης Ένας μαθητής/μια μαθήτρια αναλαμβάνει να μπει στο ρόλο κάποιου/κάποιας που βρίσκεται σε δίλημμα (σχετικά με το θέμα που μελετάται). Οι μαθητές/-τριες σε ομάδες αναπτύσσουν την επιχειρηματολογία των δύο πλευρών του διλήμματος. Στη συνέχεια, εκπρόσωποι σχηματίζουν δύο σειρές που αντικρίζει η μία την άλλη, αφήνοντας αρκετό χώρο μεταξύ τους, ώστε να μπορεί να διασχίζει τον διάδρομο ο χαρακτήρας που βρίσκεται σε δίλημμα. Καθώς ο χαρακτήρας αυτός περπατάει αργά μέσα στο «διάδρομο», οι άλλοι/-ες του λένε: α) φράσεις που νομίζουν ότι ο χαρακτήρας αυτός έχει στο μυαλό του ή β) σκέψεις που αυτοί (ως ρόλοι) έχουν για τον χαρακτήρα που περνάει από μπροστά τους. Ο χαρακτήρας περιγράφει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του μετά από αυτή τη διαδικασία. Σημασία έχει όλες και όλοι ανεξάρτητα σε ποια ομάδα ανήκαν να μπουν στον διάδρομο συνείδησης και να αποφασίσουν ακούγοντας τις φωνές.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Δήγηση κειμένου από άλλη προοπτική Μονόλογος ή διάλογος προσώπων της αφήγησης/ιστορίας (προσθέτοντας και σκηνές ή στοιχεία που δεν είναι φανερά στην αρχική αφήγηση κ.λπ.). Λειτουργεί σαν τεχνική εμβάθυνσης στην ανάλυση του έργου.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>
<p>Διλήμματα Τα ηθικά διλήμματα είναι καταστάσεις όπου υπάρχει ανάγκη επιλογής μεταξύ δύο αντίθετων προτάσεων, οι οποίες έχουν ανάλογα επώδυνα αποτελέσματα. Οι μαθητές/-τριες πρέπει να συσχετίσουν τις απόψεις τους, να ακούσουν, να συνειδητοποιήσουν συνέπειες, να επιχειρηματολογήσουν για το τι θεωρούν σωστό και τι λάθος και να πάρουν μια κρίσιμη απόφαση, ακόμα και αν είναι οριακή ή χρειάζεται να καταπατηθούν κάποιοι κανόνες. Δημιουργούνται ομάδες και συζητάνε πάνω στο δίλημμα για να πάρουν μια απόφαση. Ο/Η εκπαιδευτικός θέτει ερωτήματα που οδηγούν σε αναστοχασμό: Ποιοι επηρεάζονται; Παραβαίνετε νόμους ή κανόνες; Μπορείτε να μοιραστείτε την απόφασή σας με την οικογένεια ή τους φίλους σας; Η απόφαση αυτή αντιμετωπίζει το πρόβλημα ή το καλύπτει μόνο; Η απόφασή σας σέβεται τα δικαιώματα, τα πιστεύω και τις ελευθερίες των άλλων; Υπάρχουν συνέπειες, για ποιους/-ες; Στη συνέχεια δίνεται χρόνος για συζητήσουν στις ομάδες για επαναξιολόγηση. Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος</p>
<p>Ειδικοί ανάμεσά μας Οργανώνονται μόνιμες ολιγομελείς ομάδες στην τάξη με εξειδίκευση σε κάποιον</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Επίλυση</p>

<p>τομέα (π.χ. ιστορικά γεγονότα, γεωπολιτικά θέματα, μουσική, τέχνη, επιστημονικές απόψεις, επικαιρότητα κ.λπ.). Κατά τη διάρκεια της χρονιάς, όταν προκύπτει κάποιο ερώτημα, σχετικό με την αρμοδιότητα της ομάδας, τα μέλη αναλαμβάνουν να φέρουν στοιχεία και υλικό στο επόμενο μάθημα και να το γνωστοποιήσουν στην τάξη. Μπορεί να γίνει και ανάθεση, προκειμένου να οργανωθεί επόμενο μάθημα.</p>	<p>προβλημάτων</p>
<p>Εμπειρική εκπαίδευση</p> <p>Η Εμπειρική εκπαίδευση εστιάζει στην ατομική διαδικασία μάθησης μέσω της εμπειρίας και του προβληματισμού σχετικά με το τι κάνουμε. Κάθε μαθητής/-τρια αποκτά γνώση μέσω προσωπικής εμπειρίας και όχι μέσω της περιγραφής άλλων, αλληλεπιδρά φυσικά με αντικείμενα και καταστάσεις στο «εδώ-και-τώ-ρα». Η μάθηση γίνεται μια εμπειρία που κινείται πέρα από την τάξη και προσπαθεί να εμπλέξει άμεσα τον μαθητή/τη μαθήτρια με τη γνώση. Ακολουθούν τα εξής ερωτήματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τι παρατήρησες; • Γιατί συνέβη αυτό; • Συμβαίνει αυτό στη ζωή; • Γιατί συμβαίνει αυτό στη ζωή; • Πώς μπορείς να το χρησιμοποιήσεις; <p>Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται αυτές τις ερωτήσεις ατομικά και ομαδικά και σταδιακά τα μέλη της ομάδας οδηγούνται σε έναν κριτικό προβληματισμό σχετικά με την εμπειρία τους και κατανοούν πώς μπορούν να εφαρμόσουν τη μάθηση στη ζωή τους.</p>	<p>Επίλυση προβλημάτων, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats)- De Bono</p> <p>Η τεχνική των «Έξι Καπέλων Σκέψης» επινοήθηκε από τον Edward de Bono στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Τα έξι καπέλα σκέψης αντιπροσωπεύουν έξι τρόπους σκέψης δίνοντας κατευθύνσεις στον τρόπο σκέψης χωρίς να την περιορίζουν σε στενά όρια. Η μέθοδος των Έξι Καπέλων δημιουργήθηκε για να παρουσιάσει τις διάφορες μεθόδους σκέψης που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι σε περιπτώσεις επίλυσης προβλημάτων. Έτσι, κάθε καπέλο αντιπροσωπεύει έναν συνηθισμένο τρόπο σκέψης για να επιλυθούν προβλήματα. Ένα ζητούμενο είναι να εντοπιστούν οι διαφορετικές μέθοδοι σκέψης που χρησιμοποιεί το κάθε άτομο και συνεπώς, να κατανοήσει και τη δική του προσέγγιση των πραγμάτων. Ο άλλος στόχος είναι να κατανοήσει το άτομο καλύτερα τις σκέψεις των άλλων και έτσι, πιθανόν να ενσωματώσει κάποιες στις δικές του. Υπάρχουν έξι διαφορετικά καπέλα σε διαφορετικά χρώματα και το καθένα συμβολίζει έναν συγκεκριμένο τρόπο σκέψης. Όταν ο/η μαθητής/-τρια επιλέγει να «φορέσει» ένα από τα καπέλα, σημαίνει ότι επιλέγει τον συγκεκριμένο τρόπο σκέψης που αντιπροσωπεύει το καπέλο, ενώ παράλληλα και οι υπόλοιποι συμμετέχοντες κάνουν την ίδια διαδικασία. Όποιο άτομο αλλάζει καπέλο, υιοθετεί και τον αντίστοιχο τρόπο σκέψης. Επιπλέον, κάθε συμμετέχων/-ουσα πρέπει να φορέσει και τα έξι καπέλα και να αρχίσει να συλλογίζεται.</p> <p>Βήματα</p> <p>Βήμα 1^ο: Παρουσίαση του προβλήματος/θέματος στα μέλη της ομάδας και του τρόπου επεξεργασίας με τη συγκεκριμένη τεχνική από έξι διαφορετικές σκοπιές.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Επίλυση προβλημάτων</p>

<p>Βήμα 2^ο: Τα μέλη της ομάδας επιλέγουν συνειδητά με ποιο καπέλο θα ξεκινήσει η διαδικασία και επικεντρώνει την συζήτηση πάνω σε μία συγκεκριμένη προσέγγιση.</p> <p>Βήμα 3^ο: Μετά την ανάπτυξη των λύσεων, οι συμμετέχοντες/-ουσες εξετάζουν τις συγκεκριμένες λύσεις, επιλέγουν μία και την παρουσιάζουν στην ολομέλεια.</p> <p>Βήμα 4^ο: Αφού τελειώσουν με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων είναι σημαντικό να «βγουν» από τον ρόλο τους και να επιλέξουν ατομικά πλέον και αιτιολογημένα το καπέλο (οπτική) που τους αντιπροσωπεύει περισσότερο (χρόνος για επιστροφή στην πραγματικότητα).</p>	
<p>Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες Κείμενο που συνοδεύεται με φύλλο εργασίας με ερωτήσεις/δραστηριότητες.</p>	<p>Άμεση διδασκαλία, Ομαδοσυνεργασία, Αξιολόγηση</p>
<p>Επικαιροποίηση κειμένων Μεταφορά κειμένων (βιβλικών/ιστορικών) σε έκφραση και περιεχόμενο προσαρμοσμένα στα τωρινά δεδομένα.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Αξιολόγηση</p>
<p>Επιλογή και υπομνηματισμός αποφθεγμάτων Δίδεται επιλογή βιβλικών χωρίων, ή αποφθεγμάτων (από γεροντικό, λόγους αγίων κ.λπ.). Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν ένα και αιτιολογούν.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Αξιολόγηση</p>
<p>Επίλυση προβλήματος Η βασική ιδέα αυτής της τεχνικής είναι ότι ένα πρόβλημα δε θεωρείται λυμένο, όταν απλώς προσφέρεται η σωστή απάντηση «έτοιμη» στον/στη μαθητή/-τρια αλλά θα πρέπει ο ίδιος/-α να κατανοήσει τι πρέπει να κάνει, για ποιον λόγο αυτή η προσπάθεια έχει νόημα και εάν οι πράξεις του/της είναι κατάλληλες, ώστε να οδηγήσουν στη λύση του προβλήματος.</p> <p>Περιγραφή</p> <p>A. Ορισμός και παρουσίαση-αναπαράσταση του προβλήματος B. Σχεδιασμός στρατηγικής για την επίλυση Γ. Οργάνωση πληροφοριών Δ. Κατανομή πηγών πληροφόρησης και εύρεση λύσης-απάντησης E. Παρακολούθηση και έλεγχος</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Επίλυση προβλημάτων</p>
<p>Επιστολές Οι μαθητές/-τριες συντάσσουν ένα γράμμα σε κάποιο πρόσωπο υπαρκτό ή φανταστικό που σχετίζεται με το θέμα που μελετήθηκε.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Αξιολόγηση</p>
<p>Επιτόπια μελέτη ζητήματος Εκπαιδευτική επίσκεψη σε θρησκευτικά κτήρια και οργανισμούς, γηροκομεία, ιδρύματα, μουσεία, εκθέσεις τέχνης, δομές φιλοξενίας προσφύγων, νοσοκομεία κ.λπ. Η δράση μπορεί να στοχεύει στην επικοινωνία, παρατήρηση και συγκέντρωση πληροφοριών ή/και να αποτελεί οργανωμένο αποτέλεσμα – δράση μιας διδακτικής ενότητας. Μετά την επίσκεψη πραγματοποιείται ανατροφοδότηση και αξιοποίηση των εμπειριών.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Επίλυση προβλημάτων, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>
<p>Εργασία με πηλό Κατασκευή με πηλό προσώπων, αντικειμένων, συμβόλων κ.λπ.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>

<p>Ερωτήσεις προς ειδικούς Προετοιμασία ερωτημάτων σχετικών με μια έννοια, ένα πρόβλημα ή μια δράση που απασχόλησε τους/τις μαθητές/-τριες. Επισκέπτονται έναν/μία ειδικό – αρμόδιο/-α ή τον/την καλούν μέσω τηλεδιάσκεψης, είτε διά ζώσης στην τάξη.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Επίλυση προβλημάτων</p>
<p>Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος Οι μαθητές/-τριες σχηματίζουν δύο ομόκεντρους κύκλους και στέκονται αντικριστά. Συζητούν – επιχειρηματολογούν για ένα λεπτό πάνω στο ζητούμενο θέμα ή ερώτημα και εναλλάσσονται προχωρώντας μία θέση δεξιά μόνο ο εξωτερικός κύκλος, προκειμένου να αντικρίσουν νέους συνεργάτες. Αυτή η μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη συλλογή διαφόρων πληροφοριών, τη δημιουργία νέων ιδεών και την επίλυση προβλημάτων.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Εφαρμογές, Ψηφιακές πλατφόρμες Οι νέες τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ) παρέχουν άφθονες δυνατότητες για δημιουργία και αξιοποίηση ψηφιακών ασκήσεων διάφορων τύπων ή ακόμα για ηλεκτρονική εφαρμογή πολλών από τις συμβατικές τεχνικές. Πλεονεκτήματά τους είναι το ελκυστικό και παιγνιώδες μαθησιακό περιβάλλον, η δυνατότητα εμπλοκής στις αξιολογικές δραστηριότητες πολυμέσων όλων των τύπων (υπερκείμενο, ήχος, εικόνα, βίντεο), η δικτύωση στον παγκόσμιο ιστό ή σε τοπικό δίκτυο, η λειτουργία αυτόματων εργαλείων βαθμολόγησης και ανατροφοδότησης, η αυτόματη προσαρμογή του περιβάλλοντος αξιολόγησης σε ανάγκες παιδιών με ιδιαιτερότητες ή αναπηρίες κ.ά.</p>	<p>Άμεση διδασκαλία, Αξιολόγηση</p>
<p>Εφημερίδα τοίχου Σε μεγάλο χαρτόνι ή χαρτί μέτρου αποτυπώνονται σε μορφή και ύφος εφημερίδας περιγραφές γεγονότων, σχολιασμοί, γύρω από ένα κεντρικό θέμα (γεγονός, προσωπικότητα κ.λπ.). Πλαισιώνεται με υπέρτιτλους και φωτογραφίες/εικόνες. Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να γίνει και με μορφή ειδησεογραφικής ιστοσελίδας ηλεκτρονικά.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>
<p>Ημερολόγιο Δημιουργείται ομαδικά και εμπλουτίζεται κατά τη διάρκεια όλης της χρονιάς. Μπορεί να περιλαμβάνει θρησκευτικές γιορτές, ονομαστικές γιορτές μαθητών/-τριών, ημέρες μνήμης, παγκόσμιες ημέρες κ.λπ. να συνοδεύεται από βασικές πληροφορίες και φωτογραφίες.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Πρότζεκτ</p>
<p>Ημερολόγιο αναστοχασμού Σε ένα τετράδιο οι μαθητές/-τριες στο τέλος κάθε ενότητας σημειώνουν με τη μορφή ημερολογίου όσα έμαθαν, έκαναν, επεξεργάστηκαν και δημιούργησαν. Μπορούν να γραφτούν απορίες, προβληματισμοί, ερωτήματα και προεκτάσεις.</p>	<p>Αξιολόγηση</p>
<p>Θα σου πω μια ιστορία... Οι μαθητές/-τριες γράφουν ένα πολύ μικρό κείμενο, όπου εξηγούν σε κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο (ένα μικρό παιδί, έναν γονέα, έναν ηλικιωμένο, έναν συνομήλικο, στο κατοικίδιό τους κ.λπ.) κάτι που τους έκανε εντύπωση από το μάθημα της ημέρας ή προεκτείνουν τις σκέψεις τους μιλώντας σε ένα από τα πρόσωπα μιας βιβλικής, μιας ιστορικής αφήγησης ή αφήγησης μιας ιστορίας.</p>	<p>Αξιολόγηση</p>

<p>Θετικό – Αρνητικό</p> <p>Δύο άκρες ενός διαδρόμου στην τάξη ορίζονται ως το θετικό και το αρνητικό. Στη μέση του διαδρόμου χαράσσεται μια γραμμή με ένα ερωτηματικό. Ο/η εκπαιδευτικός κάνει στους/στις μαθητές/-τριες ερωτήσεις ή αναφέρει κάποιες θέσεις. Οι μαθητές/-τριες, ανάλογα με τη γνώμη τους, πηγαίνουν στη θετική ή στην αρνητική πλευρά του διαδρόμου. Στο κέντρο μπορούν να μείνουν όσοι/-ες έχουν αμφιβολίες, ή δεν θέλουν να απαντήσουν σε μια ερώτηση. Οι μαθητές/-τριες στέκονται στις διαβαθμίσεις του θετικού και του αρνητικού (συμφωνώ απόλυτα, σχετικά, λίγο κ.λπ.). Ο/Η εκπαιδευτικός τους/τις ρωτάει για ποιο λόγο επέλεξαν τη συγκεκριμένη θέση. Μπορεί να μείνει όσο θέλει σε κάθε θέση ή ερώτηση, να αρχίσει συζήτηση, να προκαλέσει διάλογο, ή να περάσει σε επόμενη θέση ή ερώτηση. Οι μαθητές/-τριες, μετά από κάθε ερώτηση και διάλογο, έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν θέση στον διάδρομο.</p>	<p>Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>
<p>Ιδεοθύελλα (Brainstorming)/Συννεφόλεξο</p> <p>Μετά από μια πρώτη παρουσίαση (έννοια, αφήγηση, ανάγνωση, δραματοποίηση) ενός κειμένου ή άλλου εκπαιδευτικού υλικού που λειτουργεί ως ερέθισμα ή τη διατύπωση μιας ερώτησης, οι μαθητές/-τριες καλούνται να πουν ή να γράψουν τις λέξεις που τους έρχονται αυθόρμητα και συνειρμικά. Να εκφράσουν δηλαδή, με σύντομο και χαρακτηριστικό τρόπο οτιδήποτε τους/τις άγγιξε συναισθηματικά, ηθικά, πνευματικά ή λογικά· είτε πρόκειται για μια σπουδαία έννοια είτε μια πράξη, μια αξία, ένα συναίσθημα, την πλοκή κ.ά. Ο/Η εκπαιδευτικός απλώς καταγράφει στον πίνακα, χωρίς να σχολιάζει, να ερμηνεύει ή να παραφράζει. Στη συνέχεια προκαλεί τον διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθαρισμα της «θύελλας των ιδεών». Όλες οι συμμετοχές σχολιάζονται. Αρχικά επιχειρείται να εντοπιστούν οι ομοιότητες στις ιδέες που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια οι αντιθέσεις. Στη συνέχεια, αναλύονται περισσότερο εκείνες οι ιδέες που δείχνουν να κυριαρχούν στη συζήτηση, γίνονται συγκρίσεις, τονίζονται οι αντιθέσεις και οι παραλληλισμοί, αναζητούνται και διακρίνονται τα ουσιώδη από τα επιμέρους. Ακολουθούν οι κατηγοριοποιήσεις. Σε μια άλλη εκδοχή, ο/η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα μια λέξη-κλειδί και σημειώνει γύρω της κάθε άλλη λέξη που οι μαθητές/-τριες θεωρούν σχετική. Η τάξη αποφασίζει ποιες από αυτές (4 ή 5) είναι οι σπουδαιότερες.</p> <p>Παρόμοια είναι και η τεχνική Συννεφόλεξο που δημιουργείται μέσω διαδικτυακών προγραμμάτων ένα συνολικό αποτέλεσμα, με τις λέξεις τις οποίες έχουν επιλέξει οι μαθητές/-τριες. Αυτό μπορεί να εκτυπωθεί και να αναρτηθεί στην τάξη ή στον χώρο του σχολείου. Η δημιουργία συννεφόλεξο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε στην αρχή του μαθήματος ως στη βιωματική προπαρασκευή, είτε στο τέλος ως εφαρμογή/αξιολόγηση. Τέλος, μπορεί να υλοποιηθεί και διαδικτυακά με λογισμικά παρουσίασης.</p>	<p>Άμεση διδασκαλία, Ομαδοσυνεργασία, Αξιολόγηση</p>
<p>Ιστοεξερεύνηση</p> <p>Συγκεκριμένη έρευνα μέσω της χρήσης του διαδικτύου και πλοήγησης σε διαδικτυακούς ιστοτόπους, σχετικά με το προς επεξεργασία θέμα. Μπορεί να χρησιμοποιείται παράλληλα φύλλο εργασίας, στις ερωτήσεις του οποίου, οι μαθητές/-τριες θα απαντούν βάσει των δεδομένων που συλλέγουν θα αξιολογούν και κατόπιν θα παρουσιάζουν στην ολομέλεια της τάξης.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Επίλυση προβλημάτων</p>

<p>Ιστορία με εικόνες Οι μαθητές/-τριες, ατομικά ή ομαδικά, συνθέτουν φωτογραφίες, σχέδια και ζωγραφιές προκειμένου να αφηγηθούν μια ιστορία που σχετίζεται με τη διδακτική ενότητα. Μπορεί να αφορά τον πρωταγωνιστή ή την πρωταγωνίστρια μιας ιστορίας ή κάποιο τρίτο, φανταστικό πρόσωπο-παρατηρητή. Ακολουθεί παρουσίαση και συζήτηση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>
<p>Κάρτες Αγιογραφικά χωρία, αποφθέγματα αγίων/θρησκευτικών μορφών, βιβλικά χωρία και ευχές γράφονται σε χαρτόνι και στολίζονται καλλιτεχνικά. Μπορούν να σταλούν σε συγκεκριμένο αποδέκτη που σχετίζεται με τη διδακτική ενότητα (π.χ. τρόφιμοι ενός ιδρύματος, ασθενείς, μια ιεραποστολική ή θρησκευτική κοινότητα κ.λπ.).</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>
<p>Κοιτάζω / ακούω - βρίσκω 10 λέξεις - επαναλαμβάνω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν για δύο λεπτά το αντικείμενο προς επεξεργασία ή ακούν ένα μουσικό κομμάτι, εν συνεχεία καταγράφουν δέκα λέξεις σχετικές με την παρατήρηση αυτή. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται για άλλα δυο λεπτά και με την προσθήκη νέων δέκα λέξεων. Εναλλακτικά μπορεί να μειωθεί ο αριθμός των λέξεων σε πέντε στην πρώτη παρατήρηση και πέντε στη δεύτερη.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Κολάζ Οι μαθητές/-τριες εργάζονται ατομικά ή ομαδικά και συνθέτουν σε επιφάνεια ποικίλα στοιχεία (χρώματα, φωτογραφίες, χρωματιστά χαρτιά, φύλλα κ.λπ.) εκφράζοντας διαθέσεις, αισθήματα, σκέψεις πάνω σε θέματα που σχετίζονται με το μάθημα. Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν το κολάζ με αποκόμματα είτε περιοδικών/εφημερίδων ή χρωματιστών χαρτονιών και χαρτιών. Ακολουθεί παρουσίαση και ερμηνεία των έργων. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως αξιολόγηση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>
<p>Κουτί Εξερεύνησης Ο/Η εκπαιδευτικός τοποθετεί σε ένα κουτί μερικά αντικείμενα (π.χ. φωτογραφία, σελίδα ημερολογίου, απόκομμα εφημερίδας, πορτοφόλι κ.ά.) τα οποία δίνουν μερικά στοιχεία για τη ζωή ενός προσώπου. Σκοπός είναι να ανακαλύψουν ποιος/-α είναι ο/η κάτοχος αυτών των αντικειμένων και τι του/της έχει συμβεί. Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα αναλαμβάνει να περιεργαστεί ένα από τα αντικείμενα και τα παρουσιάσει στις υπόλοιπες μαζί με τα στοιχεία που σκιαγραφούν τον κάτοχό τους (π.χ. του αρέσει η μουσική, ασχολείται με την πολιτική, έχει μια μητέρα με αυτό το όνομα, μπορεί να έζησε τότε κ.λπ.). Προσπαθούν να καταλάβουν τι μπορεί να έχει συμβεί. Η παρουσίαση μπορεί να συνδυαστεί και με την τεχνική Παγωμένες εικόνες, αλλά και με άλλες.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Επίλυση προβλημάτων, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Λέξεις – γρίφοι Το κείμενο κόβεται σε λέξεις ή φράσεις, τα κομμάτια ανακατεύονται. Αυτά μοιράζονται και ανασυναρμολογούνται στο αρχικό κείμενο.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση Αξιολόγηση</p>
<p>Λέξεις, σκέψεις στη σειρά Οι μαθητές/-τριες διατυπώνουν σε ένα χαρτί τη γνώμη, τη σκέψη ή την ευχή τους για ένα θέμα. Τα χαρτιά στερεώνονται με μανταλάκια σε ένα κορδόνι/σχοινί που έχει κρεμαστεί στην τάξη. Όλοι/-ες μπορούν να τα διαβάσουν και να συζητήσουν.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση Αξιολόγηση</p>

<p>Μάσκες, προσωπίδες, προσωπεία ή κούκλες Κατασκευή από ποικίλα υλικά. Χρησιμεύουν για παιχνίδι ρόλων και σκηνικές παρουσιάσεις (παράσταση κάποιας ιστορίας ή χαρακτήρων). Υπαινίσσονται ή εκφράζουν αισθήματα και καταστάσεις.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Μελέτη περίπτωσης Τα στάδια που ακολουθούνται στη «μελέτη περίπτωσης» είναι τα ακόλουθα: Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει ένα θέμα που σχετίζεται με τις γνώσεις και τις εμπειρίες των παιδιών και προκαλεί το ενδιαφέρον τους. Παρουσιάζει την προς μελέτη περίπτωση, καθώς και το πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται (ιστορικό γεγονός, προσωπικότητα, έργο κ.λπ.). Θέτει τα βασικά ερωτήματα: για ποιο σκοπό μελετάται η συγκεκριμένη περίπτωση, ποια αποτελέσματα αναμένονται, πώς θα πραγματοποιηθεί η έρευνα. Δεν επηρεάζει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες εκθέτοντας προσωπικές απόψεις. Ορίζεται το διάστημα της έρευνας. Οι μαθητές/-τριες εργάζονται σε ομαδοσυνεργασία και καταλήγουν σε συμπεράσματα, τα οποία θα παρουσιάσουν στην ολομέλεια, αναφερόμενοι και στην πορεία που ακολούθησαν, τις δυσκολίες που συνάντησαν. Γίνεται συζήτηση και σύνθεση όλων των αποτελεσμάτων.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Επίλυση προβλημάτων</p>
<p>Μεταγνωστική Διαπίστωση Τεχνική γρήγορης αυτοαξιολόγησης των μαθητών/-τριών με κοινό κριτήριο αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων και σκοπό τη μεταγνωστική διαπίστωση. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να επιλέξουν σε ισοδιαστημική κλίμακα (άριστα, πολύ καλά, καλά, μέτρια, ελάχιστα ή απόλυτο, μεγάλο, μέτριο, μικρό, κανένα) τον βαθμό κατάκτησης της γνώσης, των δεξιοτήτων ή των στάσεων που αποκόμισαν από τη διδακτική ενότητα, σε σχετικό ερωτηματολόγιο αξιολόγησης που διανέμεται από τον/την εκπαιδευτικό και συντάσσεται πάντα σε σχέση με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Μπορεί να αξιοποιηθεί σε όλες τις φάσεις της αξιολόγησης (αρχική-ενδιάμεση-τελική).</p>	<p>Αξιολόγηση</p>
<p>Μετασηματισμός κειμένου Το κείμενο μετασηματίζεται γλωσσικά: είδηση σε εφημερίδα, ρεπορτάζ, επιστολή, αφίσα, ποίημα κ.λπ.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Αξιολόγηση</p>
<p>Μετατροπή κειμένου σε τέχνη Οι μαθητές/-τριες αποδίδουν καλλιτεχνικά μια αφήγηση (βιβλική, ιστορική, αγιολογική κ.λπ.) και τη μετατρέπουν σε ζωγραφική, κολάζ, μικρή ταινία, μουσική κ.λπ.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Πρότζεκτ, Αξιολόγηση</p>
<p>Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο Δίδεται παραπομπή ενός βιβλικού χωρίου. Οι μαθητές/-τριες το βρίσκουν και το διαβάζουν φωναχτά.</p>	<p>Άμεση διδασκαλία, Ομαδοσυνεργασία, Αξιολόγηση</p>
<p>Ομαδικό γλυπτό Οι μαθητές/-τριες σε ομάδες σχηματίζουν με τα σώματά τους ένα «γλυπτό», το οποίο αποτελεί μια εικονική αναπαράσταση, μη ρεαλιστική, του εξεταζόμενου θέματος. Η δράση μπορεί να γίνει στο τέλος της εργασίας σε μια ενότητα, καθώς δίνει τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/-τριες να στοχαστούν και να αποδώσουν με μια συγκεκριμένη μορφή ό,τι αποκόμισαν από αυτήν.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>

<p>Οπτικοποίηση</p> <p>Οι μαθητές/-τριες αποτυπώνουν με τον δικό τους τρόπο, οπτικοποιούν το σημαντικότερο στοιχείο ή αυτό που τους έκανε εντύπωση από το μάθημα με μία εικόνα, μια ζωγραφιά, ένα σύνθημα και το αναρτούν στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης (συμβατικά με κάποια Post ή σε διαδικτυακό πίνακα ανακοινώσεων).</p>	<p>Άμεση διδασκαλία, Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>
<p>Παγωμένη εικόνα/ Δυναμική εικόνα</p> <p>Ομάδα μαθητών/-τριών, χρησιμοποιώντας τα σώματά τους, δημιουργούν μια εικόνα που αποκρυσταλλώνει μια στιγμή της δράσης ή της ζωής ενός προσώπου, ένα θέμα, μια ιδέα, συναισθήματα ή σκέψεις της ομάδας και μπορεί να συνδυαστεί με μουσική. Αφετηρία ή ερέθισμα μπορεί να έχουν μια φωτογραφία, έναν στίχο, μία ανάμνηση, ένα γεγονός, ένα συναίσθημα, μια άποψη κ.ά. Η τεχνική δίνει τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/-τριες που δημιουργούν την εικόνα να εστιάσουν στο σημαντικό, ενώ οι υπόλοιποι/-ες μαθητές/-τριες ασκούνται στην ερμηνεία της. Μπορεί να συνεχιστεί με τη συμμετοχή των υπόλοιπων παιδιών, που μέχρι τότε ήταν παρατηρητές.</p> <p>Μπορεί να λειτουργήσει και ως δυναμική εικόνα. Ένας/Μία μπαίνει στον χώρο και παίρνει μια στάση. Μετά μπαίνει και κάποιος/-α άλλος/-η για να συμπληρώσει την εικόνα, παίρνοντας μια στάση κοντά ή μακριά. Κατόπιν, ένας άλλος/μια άλλη συμπληρώνει την εικόνα κ.λπ. Τα παραπάνω γίνονται χωρίς κανείς/καμιά να σχολιάζει, να υποδεικνύει ή να εξηγεί τις προθέσεις του/της. Η υπόλοιπη ομάδα συζητά τη σύνθεση που προέκυψε, π.χ. ποιοι είναι, πού είναι, τι σχέση έχουν, τι έχει συμβεί λίγο πριν, τι θα συμβεί μετά κ.λπ. Με αυτήν την τεχνική μπορεί επίσης να φτιαχτεί μια σειρά από διαδοχικές εικόνες που να διηγούνται μια ιστορία ή μια κατάσταση που θα εισηγηθεί ο/η εκπαιδευτικός ή να αποτυπώνει τι προηγήθηκε ή τι έπεται ενός γεγονότος. Μπορεί, ακόμη, να συνδυαστεί με την τεχνική Ανίχνευση σκέψης και στη συνέχεια, αν κρίνεται κατάλληλο, μπορεί τα μέλη της εικόνας να ζωντανέψουν και να «παίξουν» τη συνέχεια της ιστορίας που εισηγήθηκαν οι παρατηρητές. Η άσκηση αυτή μπορεί να επεκταθεί ώστε όλα τα μέλη της ομάδας να πάρουν τελικά μέρος στη σύνθεση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>
<p>Παίρνοντας απόσταση</p> <p>Οι μαθητές/-τριες, υποδυόμενοι/-ες κάποιον ρόλο, καλούνται να κρατήσουν κάποια απόσταση από τον πρωταγωνιστή μιας αφήγησης ή ιστορίας. Η απόσταση που κρατούν, δηλώνει τη συναισθηματική απόσταση που έχουν από το συγκεκριμένο πρόσωπο. Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να δηλώσουν ποιο είναι το κυρίαρχο συναίσθημα που συμβολίζει η απόσταση που πήραν. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να αναλογιστούν αν, με την πάροδο του χρόνου, θα μπορούσε να συμβεί κάποια αλλαγή στη συναισθηματική απόσταση μεταξύ των προσώπων και να τα τοποθετήσουν ανάλογα. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να συγκεκριμενοποιήσουν τις συναισθηματικές καταστάσεις των προσώπων και να αναλύσουν τις μεταξύ τους σχέσεις.</p>	<p>Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Παίξιμο ρόλων</p> <p>Η δραστηριότητα σχεδιάζεται για να υπηρετήσει συγκεκριμένα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και το πλαίσιο της μπορεί να είναι ένα κείμενο, μια αφήγηση, η έκφραση συμπεράσματος, η ερμηνεία, η ανάπτυξη, η διερεύνηση οπτικών κ.ά. Υπάρχουν δύο τρόποι εφαρμογής: Είτε ο/η εκπαιδευτικός δίνει</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>

<p>στους/στις μαθητές/-τριες ρόλους με την περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών τους είτε δίνει μόνο τους τίτλους των ρόλων και η αναζήτηση των χαρακτηριστικών γίνεται από τους/τις μαθητές/-τριες. Οι μαθητές/-τριες μπαίνουν στους ρόλους που τους/τις ανατίθενται και υποθέτουν ανάλογες κινήσεις και συμπεριφορές. Σκοπός είναι να ανιχνεύουν τις σχέσεις και τις συμπεριφορές που προκύπτουν από τους ρόλους τους.</p>	
<p>Πέντε π και ένα γ Δίνεται ένα συμβάν (ιστορικό γεγονός, προσωπική μαρτυρία, άρθρο κ.λπ.). Οι μαθητές/-τριες καλούνται σε ομαδοσυνεργασία να το διερευνήσουν και να το κατανοήσουν μέσα από μια σειρά ερωτήματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποιο;: Ποιο είναι το πρόβλημα; • Πού;: Πού συμβαίνει; • Πότε;: Πότε συνέβη; • Γιατί;: Γιατί συμβαίνει; • Ποιος;: Ποιος εμπλέκεται στο πρόβλημα; • Πώς;: Πώς μπορεί να ξεπεραστεί; <p>Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να απαντήσει σε ένα ερώτημα, ή τα μέλη της ομάδας κατανέμουν τα ερωτήματα εσωτερικά και εργάζονται με σκοπό να πληροφορήσουν τα μέλη της ομάδας τους για τα ευρήματά τους. Στην ολομέλεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις και ακολουθεί συζήτηση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Επίλυση προβλημάτων</p>
<p>Πίνακας αλληλεπίδρασης Με αφορμή ένα κοινωνικό ή επίκαιρο θέμα που επεξεργάζεται η τάξη, οι μαθητές/-τριες αποτυπώνουν προβληματισμούς και συνθέτουν μαζί με πληροφορίες, φωτογραφίες, ζωγραφιές και κείμενα έναν πίνακα- ταμπλό που τον τοποθετούν σε δημόσιο σημείο του σχολείου. Η σχολική κοινότητα καλείται να προσθέσει προβληματισμούς και να καταθέσει απόψεις και γνώμες σε αυτοκόλλητα χαρτιά.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγησης</p>
<p>Πορτρέτο Σκοπός της δραστηριότητας είναι να φανταστούν τον κόσμο ενός προσώπου/ρόλου και να αλληλεπιδράσουν με αυτόν. Μπορεί το πορτρέτο να δοθεί έτοιμο ή να το ζωγραφίσουν οι μαθητές/-τριες (δεν αξιολογείται η εικαστική του αξία). Εάν δοθεί ένα πορτρέτο δεν δίνονται λεπτομέρειες για το πρόσωπο, αλλά οι μαθητές/-τριες καταγράφουν σε ομάδες ερωτήσεις. Στον πίνακα καταγράφονται οι πληροφορίες που προκύπτουν. Εάν δεν δοθεί πορτρέτο, ζητείται από τους/τις μαθητές/-τριες να κλείσουν τα μάτια και να σχηματίσουν στη φαντασία τους το πρόσωπο μετά από μια μικρή εισαγωγική ιστορία (π.χ. Βρίσκεστε στην αρχαία Αθήνα, στον Άρειο Πάγο, μια όμορφη μέρα. Ακούτε έναν άγνωστο να μιλά σε κάποιους ανθρώπους που συγκεντρώθηκαν γύρω του κ.λπ.) και καθοδηγητικές ερωτήσεις του/της εκπαιδευτικού που απευθύνει σταδιακά και με παύσεις σιωπής (π.χ. Τι ηλικία έχει;, Τι φορά; Τι ύφος έχει; Τι αισθάνεται; κ.λπ.). Δίνεται λίγος χρόνος να φανταστούν και στη συνέχεια παρακινούνται να ζωγραφίσουν το πορτραίτο αυτού του ανθρώπου. Σε ομάδες παρουσιάζονται τα έργα και αποφασίζουν ποιο θα χρησιμοποιήσουν με κριτήριο το ποιος ήταν αυτός ο άνθρωπος και ποιο το έργο του. Στη συνέχεια κάθε ομάδα συζητά και αποφασίζει να γράψει σε πρώτο πρόσωπο τι θα έλεγε το εικονιζόμενο πρόσωπο για τον εαυτό του τη συγκεκριμένη μέρα της ιστορίας. Στην ολομέλεια ένα μέλος από</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση</p>

<p>κάθε ομάδα λέει φωναχτά αυτό που κατέγραψε η ομάδα. Στην επόμενη φάση σχεδιάζεται ένα νέο πορτρέτο ενός ανθρώπου που σχετίζεται με την ιστορία ή που ήταν θεατής της ιστορίας. Καταγράφουν δίπλα σε αυτό τα στοιχεία της ταυτότητάς του (όνομα, ηλικία και πώς σχετίζεται το πρώτο πορτραίτο). Τέλος τα δύο πορτρέτα αναρτώνται δίπλα δίπλα και γίνονται ερωτήσεις: Τι θα έλεγε ο Α στο Β, τι θα σκεφτόταν ο Β, αν ήσασταν στη θέση του Β τι θα κάνατε κ.λπ.</p>	
<p>Προβολή ταινίας/ακρόαση τραγουδιού Η προσεκτική επιλογή ταινίας ή τραγουδιού δεν αφορά τη διασκέδαση, αλλά την προσέγγιση μιας όψης του μαθήματος από διαφορετική οπτική. Στην περίπτωση του τραγουδιού πρέπει να δίνονται οι σίχοι σε φωτοτυπία, μαζί με λίγα στοιχεία για το τραγούδι. Ο/Η εκπαιδευτικός ρωτά γιατί πιστεύουν ότι θα ακούσουν το τραγούδι. Μετά την ακρόαση ακολουθούν ερωτήσεις ανάλυσης. Εάν προβληθεί ταινία, πάλι προηγείται πρόλογος και το ερώτημα γιατί πιστεύουν ότι θα το παρακολουθήσουν. Είναι σημαντικό να έχει προετοιμάσει ο/η εκπαιδευτικός φύλλο εργασίας ή να δώσει από την αρχή τους στόχους ώστε να εστιάσουν την προσοχή τους. Αν η προβολή είναι λίγων λεπτών, τότε μετά τη προβολή ακολουθούν ερωτήσεις κατανόησης, αλλά και αναζητούνται τα κίνητρα, οι σχέσεις, οι δράσεις και οι αντιδράσεις των χαρακτήρων, καθώς και οι συνέπειες, τα αίτια των συγκρούσεων κ.λπ. Τέλος διερευνάται η σχέση με τη ζωή των μαθητών/-τριών και αναρωτιούνται τι θα έκαναν ο ίδιοι/-ες στη θέση των χαρακτήρων.</p>	<p><u>Άμεση διδασκαλία</u></p>
<p>Πρότζεκτ Η μέθοδος project ή ερευνητική εργασία αποτελεί μια δυναμική ομαδική διαδικασία μάθησης, που εξαρτάται από τις επιλογές των συμμετεχόντων. Το θέμα είναι διεπιστημονικό. Εμπλέκονται μαθήματα διαφορετικών πεδίων και λαμβάνονται υπόψη τα ενδιαφέροντα μαθητών/-τριών και εκπαιδευτικών. Ως αφετηρία, το project έχει τα ερωτήματα και ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών, από τα οποία καθορίζεται και το ίδιο το θέμα. Διάκριση των projects</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ανάλογα με το περιεχόμενο 2. Ανάλογα με τον αριθμό των συμμετεχόντων 3. Σε σχέση με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών 4. Ανάλογα με τον τρόπο αξιοποίησής τους 5. Ανάλογα με τη διάρκειά τους 6. Ανάλογα με την προέλευση των πληροφοριών. <p>Ανάλογα με τη διάρκειά τους διακρίνονται σε: Βραχυπρόθεσμα, κατά τη διάρκεια μιας διδακτικής ενότητας (δύο ώρες) και Μεσο-μακροπρόθεσμα, στη διάρκεια ενός τετραμήνου ή ενός σχολικού έτους, ή ακόμη και για 2-3 χρόνια. Στην περίπτωση ενός βραχυπρόθεσμου πρότζεκτ τηρούνται και πάλι τα παρακάτω στάδια με τη διαφορά ότι οι διαδικασίες απλοποιούνται (π.χ. περιορίζονται τα ερευνητικά ερωτήματα κ.ά.), και το υπό διερεύνηση θέμα δεν απαιτεί πληροφορίες, που είναι δύσκολο να εντοπίσουν οι μαθητές/-τριες μέσα σε λίγο χρόνο. Όλες οι άλλες δράσεις της ομάδας προγραμματίζονται με άξονα 2 ωρών. Η τελική παρουσίαση μπορεί να αφορά τη δημιουργία ενός roster, μιας εικαστικής σύνθεσης, ενός τεχνήματος (βίντεο, δρώμενο, ψηφιακή δημιουργία) κ.ά.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Επίλυση προβλημάτων, Πρότζεκτ, Αξιολόγηση</p>

Στάδια υλοποίησης

1. Κατάθεση προτάσεων θεμάτων
2. Επιλογή θέματος, σκοπού, ερευνητικών ερωτημάτων
3. Χωρισμός/Οργάνωση ομάδων. Ο αριθμός των μελών είναι σημαντική παράμετρος της λειτουργικότητας των ομάδων, αφού καθορίζει το πλέγμα της επικοινωνίας και των σχέσεων. Όσο μεγαλώνει ο αριθμός, τόσο πολυπλοκότερο γίνεται το πλέγμα. Όσο πολυπλοκότερο το πλέγμα τόσο περισσότερες και οι απαιτούμενες ικανότητες επικοινωνίας και συνεργασίας των μελών και τόσο πιο χρονοβόρες οι διαδικασίες. Προτείνονται ομάδες 4 μελών $(n-1)$. Μπορεί να έχουμε: α. Ομάδες Κοινού Θέματος Χαλαρής Συνεργασίας β. Επιμερισμός διαστάσεων θέματος σε ομάδες γ. Επιμερισμό σε δύο υποθέματα σε συνεργαζόμενο ζεύγος ομάδων δ. Κοινό θέμα σε τρεις ομάδες και ολομέλεια
4. Προγραμματισμός ομάδας (ποιος θα κάνει τι, ποιες ακριβώς δραστηριότητες θα γίνουν, ρυθμός εργασίας, χρονική διάρκεια των εργασιών, τι θα προκύψει κ.λπ.)
5. Δράσεις συλλογής δεδομένων κάθε ομάδας (Ερωτηματολόγια, συλλογή πληροφοριών από βιβλία, περιοδικά, ταινίες, διαδίκτυο, έρευνα πεδίου)
6. Διαλείμματα ενημέρωσης στην ολομέλεια και πιθανός επαναπροσδιορισμός της εξέλιξης του πρότζεκτ
7. Επεξεργασία δεδομένων και συμπεράσματα
8. Κατανομή θεμάτων (σύμφωνα με το μοντέλο χωρισμού που θα υιοθετηθεί)
9. Δημόσια παρουσίαση. Η παρουσίαση του έργου στην ολομέλεια αναδεικνύει τη χρησιμότητα-συμβολή της μικρής ομάδας στη μεγάλη (το σύστημα λειτουργεί στο άμεσο περιβάλλον), συγκροτώντας περισσότερο την ταυτότητα της ομάδας.
10. Αξιολόγηση. Για τις ανάγκες της αξιολόγησης σε όλη τη διάρκεια δημιουργείται ένας κοινός ομαδικός φάκελος, ενώ τηρείται και ημερολόγιο δραστηριοτήτων σε προσωπικό και ομαδικό επίπεδο.
11. Αξιολόγηση. Η αξιολόγηση πρέπει να είναι τόσο ενδιάμεση (ανατροφοδοτική) όσο και τελική. Αφορά την αξιολόγηση σε ατομικό επίπεδο (συμμετοχή, συνεργασία, προσωπικά ημερολόγια, ατομικός φάκελος συλλογής υλικού) και την αξιολόγηση του συλλογικού έργου της ομάδας.

Η αξιολόγηση του συλλογικού έργου ομάδας μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής:

- α.** Αξιολόγηση Ερευνητικής Διαδικασίας (ανάπτυξη ερευνητικών ερωτημάτων, αιτιολόγηση επιλογών και αξιοποίηση κατάλληλων πηγών, αιτιολόγηση επιλογών και αξιοποίηση κατάλληλων διαδικασιών επεξεργασίας δεδομένων, κριτική αποτίμηση πηγών, μεθόδων, συμπερασμάτων, αποτελεσματική αξιοποίηση ΤΠΕ στην έρευνα, συνέπεια μελών ομάδας προς τον προγραμματισμό, χρήση μέσων, πόρων και ΤΠΕ, άλλων πηγών)
- β.** Αξιολόγηση Περιεχόμενου Ερευνητικής Έκθεσης (κατοχή ειδικών γνώσεων, κατανόηση εννοιών, διατύπωση με λογικό και συνεκτικό τρόπο θέσεων της ομάδας που απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα βάσει των δεδομένων, υπεράσπιση θέσεων ομάδας έναντι εναλλακτικών και αντιθέτων απόψεων και κριτικός σχολιασμός τους, συσχέτιση θέματος και συμπερασμάτων με καταστάσεις, προβλήματα και ζητήματα της πραγματικότητας, κριτική αποτίμηση των ατομικών, ομαδικών επιλογών και ρόλων).

<p>γ. Αξιολόγηση Γλώσσας και Δομής Ερευνητικής Έκθεσης ή Τεχνήματος (χρήση όρων, σαφήνεια, ακρίβεια, ροή γλώσσας και εσωτερική συνοχή λόγου, οργάνωση στην παράθεση ιδεών, προτάσεων, συμπερασμάτων, σχολίων, χρήση κατάλληλου κειμενικού είδους και ύφους για περίσταση επικοινωνίας, πολυτροπικού κειμένου, επιμέλεια ερευνητικής έκθεσης ή τεχνήματος)</p> <p>δ. Αξιολόγηση Δημόσιας Παρουσίασης της Ομαδικής Εργασίας (ενημέρωση για προβληματική και διαδικασίες έρευνας, δεδομένα και συμπεράσματα, χρήση γλώσσας με άνεση εκφοράς, ορθό τόνο και σαφή ειρμό κατάλληλα για παρουσίαση, χρήση συμπληρωματικών/πολυτροπικών μέσων και ΤΠΕ για στηριξη λόγου και στις κατάλληλες στιγμές, χρήση χιούμορ, δημιουργικότητας και παραστατικότητας στη σωστή αναλογία και την κατάλληλη στιγμή, ετοιμότητα και πληρότητα απαντήσεων στις ερωτήσεις και τα σχόλια του κοινού).</p>	
<p>Πρωτότυπες ερωτήσεις/ιδεοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)</p> <p>Οι μαθητές/-τριες σκέφτονται και καταγράφουν πρωτότυπες ερωτήσεις σχετικές με το αντικείμενο της Τέχνης. Καταγράφονται όλες με τη μορφή ιδεοθύελλας.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Ρόλος στον τοίχο</p> <p>Σε ένα μεγάλο χαρτί σχεδιάζεται το περίγραμμα μιας ανθρώπινης μορφής που αναπαριστά έναν ρόλο και αναρτάται στον τοίχο. Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει έξω απ' το περίγραμμα διάφορα γνωρίσματα του χαρακτήρα (όνομα, εξωτερικά χαρακτηριστικά, προσωπικά στοιχεία, κ.λπ). Οι μαθητές/-τριες καλούνται να γράψουν εντός του περιγράμματος σκέψεις ή συναισθήματα του ρόλου και εκτός του περιγράμματος σκέψεις και συναισθήματα δικά τους ή άλλων προσώπων για τον ρόλο.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο</p> <p>Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει σιωπηρά ή προβάλλει στον πίνακα σύντομο κείμενο: χωρίο, ρητό, απόφθεγμα, στίχο από ποίημα κ.ά. και περιμένει αντίδραση των μαθητών/-τριών. Ανταλλάσσονται εντυπώσεις.</p>	<p>Άμεση διδασκαλία, Διάλογος, Αξιολόγηση</p>
<p>Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Write, Pair, Share/TWPS)</p> <p>Η παραλλαγή αυτή χρησιμοποιείται, όταν ο/η εκπαιδευτικός –για λόγους αξιολόγησης της 1ης φάσης «Σκέψου»– να καταγραφούν οι προσωπικές απόψεις που είχαν οι μαθητές/-τριες πριν τον σχηματισμό ζευγαριών. Ο/Η εκπαιδευτικός ανακοινώνει το θέμα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σκέψου: Κάθε μαθητής/-τρια στοχάζεται μόνος/-η το θέμα • Γράψε: Καταγραφή των προσωπικών ιδεών • Συζήτησε: Σε δυάδες οι μαθητές/-τριες συζητούν τις ατομικές τους απόψεις και, αν χρειαστεί, τις αναθεωρούν και διαμορφώνουν μια βέλτιστη λύση, υιοθετώντας μια περιεκτική και εμπεριστατωμένη κοινή άποψη που εκφράζει τη δυάδα. • Μοιράσου: Παρουσίαση των ιδεών από κάθε δυάδα σε όλη την τάξη. <p>Συζήτηση στην ολομέλεια.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος</p>

<p>Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Pair, Share /TPS) Η τεχνική Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (TPS) είναι μια τεχνική συνεργατικής μάθησης που ακολουθεί τα παρακάτω στάδια:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ανακοίνωση θέματος/ερωτήματος από τον/την εκπαιδευτικό. • Ατομικός στοχασμός γύρω από το υπό διερεύνηση θέμα/ερώτημα. • Συζήτηση σε δυάδες. Αναθεώρηση ατομικών απόψεων και διαμόρφωση κοινών απόψεων που εκφράζουν τη δυάδα. Καταγραφή ιδεών. • Συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης με εκπροσώπους από κάθε δυάδα. <p>Παραλλαγή αυτής της τεχνικής είναι το «Σκέψου, Συζήτησε με χρονομέτρηση, Μοιράσου (Think, Timed Pair, Share)». Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει συγκεκριμένο και ίσο χρόνο ανάπτυξης των απόψεων για όλα τα μέλη των ομάδων.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος</p>
<p>Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (Think, Pair, Square, Share – TPSS) Η τεχνική «Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου» είναι μία παραλλαγή της τεχνικής Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Pair, Share – TPS). Ενδείκνυται για την επίλυση προβλημάτων. Τα προβλήματα είναι συνήθως πιο σύνθετα σε σχέση με τα απλά ανοικτά ερωτήματα και απαιτούν τη συνεργασία περισσότερων μελών. Μπορεί όμως να εφαρμοστεί και για συζήτηση ανοικτών ερωτημάτων. Στην παραλλαγή αυτή, μετά την εφαρμογή της φάσης «Συζήτησε με τον συμμαθητή σου/τη συμμαθήτριά – Pair» τα ζευγάρια ενώνονται ανά δύο και σχηματίζουν τετράδες. Στάδια:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ανακοίνωση του ερωτήματος/προβλήματος από τον/την εκπαιδευτικό 2. Ατομικός στοχασμός (Σκέψου): Στοχασμός γύρω από το υπό διερεύνηση ερώτημα/πρόβλημα από κάθε μαθητή/-τρια ατομικά. 3. Συζήτηση ανά ζεύγος (Συζήτησε με τον συμμαθητή σου ή τη συμμαθήτριά σου): Καθορισμός των ζευγαριών – Στοχασμός γύρω από το υπό διερεύνηση ερώτημα/πρόβλημα ανά ζεύγη – Αναθεώρηση ατομικών απόψεων και διαμόρφωση κοινών απόψεων που εκφράζουν το ζευγάρι – Καταγραφή ιδεών 4. Συζήτηση ανά τετράδα (Συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου): Σχηματισμός των τετράδων – Τα 2 ζεύγη συγκρίνουν τη λύση και τη μεθοδολογία στις οποίες κατέληξαν καθένα από αυτά στην προηγούμενη φάση. Στη συνέχεια διαμορφώνεται μία βέλτιστη λύση και μεθοδολογία είτε εάν είναι ανοικτό ερώτημα, υιοθετείται μια πιο περιεκτική και εμπειριστατωμένη άποψη. 5. Συνεισφορά ιδεών (Μοιράσου): Παρουσίαση των ιδεών από κάθε τετράδα σε όλη την τάξη και συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης. 	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Επίλυση προβλημάτων</p>
<p>Σταθμοί μάθησης/Τροχιά μάθησης Ο/Η εκπαιδευτικός δημιουργεί σταθμούς μάθησης με το διδακτικό υλικό προς επεξεργασία (κείμενα, άρθρα, εικόνες, βίντεο, τραγούδι, αντικείμενα κ.ά.). Κάθε σταθμός επεξεργάζεται άλλο θέμα, το οποίο φυσικά συνδέεται με τα υπόλοιπα. Οι μαθητές/-τριες, χωρίζονται σε ομάδες και περιηγούνται ανά δέκα λεπτά ή όσο χρόνο είναι απαραίτητος από σταθμό σε σταθμό, συμπληρώνοντας το φύλλο εργασίας τους, βάσει των όσων επεξεργάζονται σε κάθε σταθμό μάθησης. Ακολουθεί παρουσίαση των αποτελεσμάτων στην ολομέλεια και συζήτηση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Επίλυση προβλημάτων, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Στόχος Ο/Η εκπαιδευτικός σχηματίζει σε χαρτόνι ή χαρτί μέτρου ομόκεντρους κύκλους</p>	<p>Αξιολόγηση</p>

<p>(στόχο) ή ιστό. Ανάλογα με τον αριθμό των προς αξιολόγηση στοιχείων, μπορεί να χωρίσει τους κύκλους σε κομμάτια, σχεδιάζοντας ακτίνες. Πάνω σε κάθε τμήμα του διαμοιρασμένου στόχου, γράφει τον τίτλο του στοιχείου που θέλει να αξιολογήσει με βάση μια έννοια που μελετήθηκε ή όλη τη διδακτική ώρα (π.χ. το βρήκα ενδιαφέρον, χρήσιμο, διασκεδαστικό, μου γέννησε ερωτήματα, με βοήθησε να αλλάξω στάση, απέκτησα νέες γνώσεις, εξέφρασα τη γνώμη μου κ.ά.). Κάθε μαθητής/-τρια, σημειώνει με (διαφορετικό χρώμα) μαρκαδόρου ή μικρά αυτοκόλλητα στο αντίστοιχο μέρος τη γνώμη του/της, θετική όσο πιο κοντά στο κέντρο του κύκλου και αρνητική όσο πιο κοντά στην εξωτερική περιφέρεια. Μπορεί να γίνει κατόπιν συζήτηση, σε ολομέλεια.</p>	
<p>Σύγκριση κειμένων Δύο κείμενα με συγγενή θέματα συγκρίνονται.</p>	<p>Άμεση διδασκαλία, Ομαδοσυνεργασία, Αξιολόγηση</p>
<p>Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό του Δίνεται κείμενο (βιβλικό, υμνολογικό κ.λπ.) και κάποιο άλλο μέσο (πίνακας, εικόνα, φωτογραφία, τραγούδι κ.λπ.) και αναγνωρίζουν τον μετασχηματισμό του και τα ερμηνευτικά στοιχεία.</p>	<p>Άμεση διδασκαλία, Ομαδοσυνεργασία, Αξιολόγηση</p>
<p>Συζήτηση ανοιχτής γυάλας Στο κέντρο της αίθουσας τοποθετείται η «γυάλα», δηλαδή 4-5 καρτέκλες σε ένα εσωτερικό κύκλο, ενώ οι υπόλοιπες καρτέκλες είναι τοποθετημένες σε ομόκεντρους κύκλους έξω από αυτήν. Κάποιοι/-ες συμμετέχοντες και συμμετέχουσες κάθονται μέσα στη γυάλα, ορίζουν τον συντονιστή ή τη συντονίστρια και συζητούν για ένα συγκεκριμένο θέμα, ενώ τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας κάθονται στις καρτέκλες έξω από αυτήν, παρακολουθούν τη συζήτηση και κρατούν σημειώσεις. Μία καρτέκλα είναι πάντα κενή, και κάποιο μέλος του κοινού μπορεί, ανά πάσα στιγμή, να καθίσει σε αυτήν και να ενταχθεί στη συζήτηση της γυάλας ή ταυτόχρονα άλλο μέλος να εγκαταλείψει οικειοθελώς τη γυάλα και να λάβει τη θέση του ένα μέλος από το κοινό ή μέλος του κοινού να ζητήσει τη θέση κάποιου/-ας μέσα στη «γυάλα». Η συζήτηση συνεχίζεται με την πλειονότητα των συμμετεχόντων και συμμετεχουσών να εισέρχονται και να εξέρχονται από τη γυάλα. Όταν τελειώσει ο χρόνος ο συντονιστής/-τρια συνοψίζει τη συζήτηση. Η τεχνική της «Συζήτηση ανοιχτής γυάλας» μπορεί να λειτουργεί και ως ανατροφοδότηση.</p>	<p>Διάλογος, Αξιολόγηση</p>
<p>Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης Η στρογγυλή τράπεζα απαιτεί προετοιμασία και χρόνο. Γίνεται προσεκτική επιλογή θέματος, έτσι ώστε να ενδιαφέρει τα παιδιά, αλλά και να αξιοποιηθούν οι γνώσεις τους, αλλά και τα συναισθήματα, τα οράματά τους για το μέλλον κ.λπ. Καλό είναι να προτείνει ο/η εκπαιδευτικός βιβλία, άρθρα, ιστότοπους και να ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/-τριες για προσωπική έρευνα. Ανακοινώνεται η ημερομηνία, προβλέποντας ικανό χρόνο για συνεργασία και προετοιμασία. Την ημέρα της πραγματοποίησης της δράσης εκπρόσωποι των ομάδων παρουσιάζουν τις απόψεις και τις ιδέες τους και ανακοινώνουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους. Ακολουθεί συζήτηση με τους υπόλοιπους που λειτουργούν ως κοινό, έχοντας τη δυνατότητα να θέσουν ερωτήματα και να εκφράσουν απόψεις.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Πρότζεκτ</p>

<p>Συλλογικός ρόλος</p> <p>Δημιουργούνται ομάδες και τους ζητείται να σκεφτούν τον ρόλο ενός χαρακτήρα, τον οποίο θα τον υποδυθούν όλα τα μέλη της ομάδας ταυτόχρονα. Έτσι, κάθε μαθητής/-τρια μπορεί να εκφράσει μια διαφορετική οπτική της προσωπικότητας του ίδιου χαρακτήρα. Το κάθε μέλος μπορεί να αυτοσχεδιάσει, και έτσι δημιουργούν όλα τα μέλη μαζί, χρησιμοποιώντας κίνηση και λόγο, έναν ρόλο. Πρόκειται ουσιαστικά για διερευνητική τεχνική που απαιτεί αυτοσχεδιασμό. Μπορεί να εφαρμοσθεί και σε πολυάριθμη ομάδα-τάξη. Ακολουθεί συζήτηση. Η τεχνική διευκολύνει τους/τις μαθητές/-τριες να ανακαλύψουν τις πολλές διαστάσεις ενός χαρακτήρα και τη συνθετότητα της συμπεριφοράς.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Επίλυση προβλημάτων, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Συνδέω/ προεκτείνω/ πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)</p> <p>Οι μαθητές/-τριες επεξεργάζονται το αντικείμενο της Τέχνης σταδιακά ακολουθώντας τις εξής διαδρομές. α) «Με ποιον τρόπο συνδέονται οι πληροφορίες που παρουσιάζονται με ό,τι ήδη γνωρίζεις;» β) «Με ποιον τρόπο μπορείς να προεκτείνεις αυτή την ιδέα;», γ) «Σκέψου μια πρωτότυπη σύνδεση». Σε τρεις στήλες καταγράφονται όλες οι απαντήσεις. Ακολουθεί συζήτηση και επεξεργασία από την ολομέλεια της τάξης.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Συνέδριο</p> <p>Η διοργάνωση συνεδρίου απαιτεί σχεδιασμό και οργάνωση 2-3 μήνες πριν. Το θέμα σχετίζεται με το μάθημα, αλλά και με τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν ρόλους: Τρεις (3) διοργανωτές ετοιμάζουν πρόγραμμα, χώρο, χρόνο, έντυπα υλικά, ανακοινώσεις, φύλλο αξιολόγησης από συνέδρους κ.λπ. Ένας (1) διοργανωτής θα χαιρετήσει με επισημότητα και σοβαρότητα στην έναρξη κάνοντας μικρή εισαγωγή. Δέκα (10) επιστήμονες αναλαμβάνουν να μιλήσουν σύντομα (3-4 σελίδες) και περιεκτικά, με επιχειρήματα και σαφήνεια. Τέσσερις (4) δημοσιογράφοι κάνουν ερωτήσεις βάση των οποίων θα γράψουν ανταπόκριση στην εφημερίδα τους. Οι υπόλοιποι/-ες θα είναι οι συμμετέχοντες/συνεδριοί, που θα παρακολουθήσουν το συνέδριο, θα το αξιολογήσουν και θα γράψουν την άποψή τους την οποία θα εκθέσουν στο επόμενο μάθημα. Η προετοιμασία χρειάζεται διαρκή επίβλεψη από τον/την εκπαιδευτικό, επαναξιολόγηση και ανατροφοδότηση, παρότρυνση για έρευνα και νέες ιδέες, χωρίς να επιβάλει τη γνώμη του/της και να παρεμβαίνει.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Επίλυση προβλημάτων, Πρότζεκτ</p>
<p>Συνέντευξη</p> <p>Οι μαθητές/-τριες με αφορμή ένα θέμα που μελετούν προετοιμάζουν ερωτήσεις προκειμένου να τις απευθύνουν σε κάποιο πρόσωπο που σχετίζεται με την αναζήτησή τους. Τις επεξεργάζονται σε ομάδες, και ορίζεται εκπρόσωπος που θα τις απευθύνει.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Επίλυση προβλημάτων, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw)</p> <p>Στην τεχνική αυτή κάθε μαθητής/-τρια είναι μέλος σε δύο ομάδες: στην αρχική ομάδα και στην ομάδα εμπειρογνώμων (experts). Η προς διερεύνηση έννοια διαιρείται σε τόσες υποενότητες, όσες και τα μέλη της αρχικής ομάδας, όπως τα κομμάτια ενός παζλ. Σε κάθε μαθητή/-τρια της αρχικής ομάδας ανατίθεται μία διαφορετική υποενότητα. Στη συνέχεια, οι μαθητές/-τριες μετακινούνται στις ομάδες εμπειρογνομώνων στους οποίους έχει ανατεθεί η ίδια θεματική. Μελε-</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Επίλυση προβλημάτων</p>

<p>τούν τις πηγές, διερευνούν και συγκεντρώνουν πληροφορίες/σκέψεις/υλικό και γίνονται «ειδικοί» στη συγκεκριμένη υποενότητα. Επιστρέφουν στην αρχική ομάδα και κοινοποιούν στα υπόλοιπα μέλη τις πληροφορίες που συνέλεξαν. Χαρακτηριστικό αυτής της τεχνικής είναι η αλληλεξάρτηση των ομάδων.</p>	
<p>Tableau vivant</p> <p>Tableau vivant (πληθυντικός: tableaux vivants) σημαίνει «ζωντανή εικόνα» και περιγράφει μια ομάδα από ηθοποιούς με κατάλληλα κοστούμια, που στέκονται προσεκτικά και με θεατρικότητα. Καθ' όλη τη διάρκεια της προβολής, οι άνθρωποι φαίνεται να μη μιλούν ή κινούνται. Η τεχνική προτείνει τρόπους ώστε οι μαθητές/-τριες να μάθουν να παρατηρούν προσεκτικά και να αναλύουν ένα έργο τέχνης. Βασίζεται στην πρακτική μαθαίνω να κοιτάζω που αναπτύχθηκε από το Hood Museum of Art. Η συγκεκριμένη προσέγγιση εισάγει τα παιδιά σε στάδια μέσω των οποίων θα εμπλακούν στην εξερεύνηση μιας καλλιτεχνικής δουλειάς. Προσεκτική παρατήρηση, ανάλυση, έρευνα, ερμηνεία και κριτική. Σκοπός είναι είτε να προετοιμάσει τους/τις μαθητές/-τριες για μια επικείμενη επίσκεψη σε μια πινακοθήκη για να έρθουν σε επαφή με την τέχνη, είτε να χρησιμοποιηθεί ανεξάρτητα από μια τέτοια επίσκεψη για να τους/τις διδάξει μέσα από πίνακες ζωγραφικής τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να παρατηρούν προσεκτικά και να σκέφτονται κριτικά μέσω ενός πίνακα. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέθοδος σε διάφορες ηλικίες και επίπεδα μαθητών/-τριών.</p> <p>Υλικοτεχνική υποδομή</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2-4 πίνακες ζωγραφικής οι οποίοι θα προβληθούν στους/τις μαθητές/-τριες με έναν προβολέα • Ένας προβολέας • Πληροφορίες σχετικές με τους πίνακες • Χώρος για τη δραματοποίηση • Εναλλακτικά κοστούμια και σκηνικά <p>Βήματα</p> <p>Βήμα 1: Στενή παρατήρηση. Δίνεται παράδειγμα ενός πίνακα από τα έργα που θα χρησιμοποιηθούν. Μοιράζονται οι χαρακτήρες στους/τις μαθητές/-τριες ώστε να εξετάσουν προσεκτικά κάθε ένα από τους χαρακτήρες του πίνακα και να περιγράψουν τα στοιχεία (ένδυση, στάση, εκφράσεις του προσώπου, τι κρατάει ή μεταφέρει το πρόσωπο, τι περιβάλλει το πρόσωπο αυτό, τη σχέση του με άλλα πρόσωπα στο έργο τέχνης κ.ά.). Στη συνέχεια κατασκευάζεται ένας κατάλογος με το καθετί που βλέπουν οι μαθητές/-τριες στον πίνακα και ακολουθούν απλές αναλυτικές ερωτήσεις. Για παράδειγμα: –Τι κάνει το κάθε πρόσωπο του πίνακα; –Ποια είναι η σχέση του με τα άλλα πρόσωπα; –Πώς συνδέονται με το φόντο; –Ποιοι μπορεί να είναι αυτοί οι άνθρωποι; Μετά από κάθε απάντηση, ο/η εκπαιδευτικός ρωτάει πάντα: «Πώς το ξέρεις; Ή πώς μπορείς να το λες;» ώστε οι μαθητές/-τριες να κοιτάξουν τον πίνακα για να βρουν προφανείς αποδείξεις και να στηρίξουν τις θέσεις τους. Βήμα 2: Προκαταρκτική ανάλυση. Ζητείται από τους μαθητές/-τριες, αφού λάβουν γνώση των στοιχείων των χαρακτήρων, να σκεφτούν για τον ρόλο (χαρακτήρα) που τους έτυχε και για την προσωπικότητά του, έτσι όπως απεικονίζεται στον πίνακα. Έπειτα κάθε παιδί εξασκείται στη στάση του σώματος και στην έκφραση του προσώπου του χαρακτήρα, είτε μόνο του είτε στην ομάδα του. Η χρή-</p>	<p>Ομαδοσυνεργασίας Παιχνίδι/Δράση</p>

<p>ση κοστουμιών και σκηνικών είναι προαιρετική.</p> <p>Βήμα 3: Δραματοποίηση. Οι μαθητές/-τριες «στήνουν» το tableau vivant τους για την υπόλοιπη τάξη και εντελώς σιωπηλοί για ένα λεπτό. Στη συνέχεια, η ομάδα μπορεί να μοιραστεί σκέψεις σχετικά με τους χαρακτήρες στην ολομέλεια της τάξης.</p> <p>Βήμα 4: Έρευνα. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να μοιραστεί πληροφορίες σχετικά με το έργο π.χ. Πληροφορίες για τον ζωγράφο, τον πίνακα κ.ά.</p> <p>Βήμα 5: Ερμηνεία. Σε αυτό το στάδιο τα παιδιά εμπλέκουν τις παρατηρήσεις που έχουν κάνει στο δεύτερο βήμα και οποιαδήποτε άλλη γενική πληροφορία έχουν συγκεντρώσει σχετικά με το καλλιτεχνικό αυτό δημιούργημα για να προσπαθήσουν να κατανοήσουν τι σημαίνει μια καλλιτεχνική δουλειά.</p> <p>Βήμα 6: Κριτική αξιολόγηση. Η αξιολόγηση περιλαμβάνει μια κρίση για την επιτυχία ενός έργου τέχνης. Το στάδιο είναι προαιρετικό και ακολουθεί μετά τα πρώτα πέντε στάδια.</p>	
<p>Ταξίδι στον χρόνο</p> <p>Οι μαθητές/-τριες φαντάζονται και επιλέγουν 10 αντικείμενα που αντιπροσωπεύουν την καθημερινή ζωή, τα ενδιαφέροντα των αγίων κ.ά., για να τα βάλουν σε μια πραγματική ή εικονική κάψουλα χρόνου. Τι θα μπορούσαν να είχαν τοποθετήσει στις κάψουλες χρόνου; Αιτιολογούν την επιλογή τους.</p>	Παιχνίδι/Δράση
<p>Τέσσερις γωνίες</p> <p>Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει κάθε γωνία της τάξης με κριτήριο μια άποψη (συμφωνώ, δεν συμφωνώ, ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ κ.λπ.) ή μια απάντηση σε ένα ερώτημα. Στη συνέχεια απευθύνει μια φράση ή ερώτηση στο σύνολο της τάξης και οι μαθητές/-τριες παίρνουν θέση στις αντίστοιχες γωνίες. Οι ομάδες σε κάθε γωνία συζητούν τους λόγους για τους οποίους την επέλεξαν και ένας/μία εκπρόσωπος τούς παρουσιάζει στην ολομέλεια.</p>	Αξιολόγηση
<p>«Τι σε κάνει να το λες αυτό;» (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)</p> <p>Η επεξεργασία γίνεται με δύο ερωτήματα: «Τι συμβαίνει;» «Τι σε κάνει να το λες αυτό;»</p>	Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση
<p>Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο</p> <p>Σε κείμενο (απόφθεγμα, θεολογικό κείμενο, απόσπασμα δοκιμίου, άρθρο κ.λπ.) οι μαθητές/-τριες αποτυπώνουν με επιχειρήματα τη στάση και τις σκέψεις τους (Τι με ενοχλεί, τι μου αρέσει; Ποια πρόταση με αγγίζει, ποια μου προκαλεί αντίδραση;)</p>	Άμεση διδασκαλία, Αξιολόγηση
<p>Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία/ή αλληγορία (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)</p> <p>Τι θα ήταν (το υπό διερεύνηση θέμα):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. εάν ήταν μουσικό όργανο; 2. εάν ήταν φυτό; 3. εάν ήταν παιχνίδι; 4. εάν ήταν πόλη; 5. εάν ήταν μέρος του σώματος; 6. εάν ήταν έπιπλο; 7. εάν ήταν βιβλίο; 	Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση

<p>Οι μαθητές/-τριες πρωτοτυπούν, αφού έχουν ολοκληρώσει την ανάλυση του έργου, και ενεργοποιούν τη φαντασία τους, απαντώντας στις παραπάνω ερωτήσεις. Με τις ιδέες αυτές μπορούν να συνθέσουν μια πρωτότυπη ιστορία ή άλλη γορία.</p>	
<p>Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή-Μέση-Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Δίνεται μια φωτογραφία. Ποια ιστορία μπορεί να υπάρχει πίσω από αυτή τη φωτογραφία; Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν σε ομαδοσυνεργασία μια φανταστική ιστορία γύρω από αυτήν τη φωτογραφία και αποφασίζουν εάν θα τη βάλουν στην αρχή της ιστορίας, στη μέση ή στο τέλος. Παρουσιάζουν την ιστορία τους στην ολομέλεια. Ακολουθεί συζήτηση.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση, Αξιολόγηση</p>
<p>Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης) Ο χάρτης εννοιών είναι μία παράσταση με συσχετισμούς ανάμεσα σε έννοιες. Οι συσχετισμοί παριστάνουν την οργάνωση δύο ή περισσότερων εννοιών. Οι έννοιες μπορεί να συνδέονται με διάφορες συνδετικές λέξεις, όπως τα βοηθητικά ρήματα «έχω», «είμαι», καθώς επίσης και με διάφορους συνδέσμους ή προθέσεις. Μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο για την οργάνωση του περιεχομένου κάποιου μαθήματος, ως μέσο παρουσίασης υλικού στους/στις μαθητές/-τριες αλλά και ως εργαλείο αξιολόγησης</p>	<p>Άμεση διδασκαλία, Ομαδοσυνεργασία, Αξιολόγηση</p>
<p>Χάρτης στον τοίχο Ανάρτηση χάρτη με σκοπό την συλλογή και έκθεση πληροφοριών με διαδραστική χρήση. Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες και καθεμία ερευνά με βάση κάποια ερωτήματα που ανατέθηκαν. Οι απαντήσεις αναρτώνται στον χάρτη, παρουσιάζονται και σχολιάζονται στην ολομέλεια της τάξης και, εάν κριθεί απαραίτητο, σταδιακά προστίθενται και άλλες πληροφορίες καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, ανάλογα με τη διδακτική ενότητα.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Παιχνίδι/Δράση</p>
<p>Χιονοστιβάδα Οι μαθητές/-τριες ατομικά στην αρχή σχολιάζουν γραπτά ένα ζήτημα για 3-4 λεπτά. Στη συνέχεια εργάζονται σε δυάδες και συγκρίνουν τα σχόλιά τους εντοπίζοντας κοινά σημεία και διαφορές προχωρώντας σε αλληλοσυμπλήρωση. Αφού γίνει καταγραφή στη δυάδα, συνεργάζονται με ένα άλλο ζευγάρι στο ίδιο θέμα. Οι απόψεις των ομάδων παρουσιάζονται στην ολομέλεια όπου γίνεται σύνθεση και εξάγονται συμπεράσματα.</p>	<p>Ομαδοσυνεργασία, Διάλογος, Επίλυση προβλημάτων, Πρότζεκτ</p>

Τεχνικές άμεσης διδασκαλίας

- Αινίγματα (κουίζ)
- Αφήγηση ιστοριών
- Δάσκαλος σε ρόλο
- Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες
- Εφαρμογές, Ψηφιακές πλατφόρμες
- Ιδιοθύελλα (Brainstorming)
- Οπτικοποίηση
- Παίρνοντας απόσταση
- Προβολή ταινίας/ακρόαση τραγουδιού
- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Σύγκριση κειμένων
- Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό του
- Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο
- Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)

Τεχνικές Ομαδοσυνεργασίας

- Ανακριτική καρέκλα ή καρέκλα των αποκαλύψεων
- Ανίχνευση σκέψης
- Αντιλαμβάνομαι/γνωρίζω/φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Αντιλογίες
- Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Βρίσκω τα κομμάτια
- Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project
Γνωρίζω/προβληματίζομαι/εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Graffiti
- Δημιουργία ταινίας
- Διάδρομος συνειδησης
- Διήγηση κειμένου από άλλη προοπτική
- Διλήμματα
- Ειδικοί ανάμεσά μας
- Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats) – De Bono
- Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες
Επικαιροποίηση κειμένων
- Επιλογή και υπομνηματισμός αποφθεγμάτων
- Επίλυση προβλήματος
- Επιτόπια μελέτη ζητήματος
- Εργασία με πηλό
- Ερωτήσεις προς ειδικούς
- Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος
- Εφημερίδα τοίχου
- Ημερολόγιο
- Ιδιοθύελλα (Brainstorming)/Συννεφόλεξο
- Ιστοεξερεύνηση

- Ιστορία με εικόνες
- Κάρτες
- Κολλάζ
- Κοιτάζω/ ακούω – βρίσκω 10 λέξεις – επαναλαμβάνω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Κουτί Εξερεύνησης
- Λέξεις – γρίφοι
- Λέξεις, σκέψεις στη σειρά
- Μάσκες, προσωπίδες, προσωπεία ή κούκλες
- Μελέτη περίπτωσης
- Μετασηματισμός κειμένου
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο
- Ομαδικό γλυπτό
- Οπτικοποίηση
- Παγωμένη εικόνα/Δυναμικές εικόνες
- Παιξίμο ρόλων
- Πέντε π και ένα γ
- Πίνακας αλληλεπίδρασης
- Πορτραίτο
- Πρότζεκτ
- Πρωτότυπες ερωτήσεις/ιδεοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Ρόλος στον τοίχο
- Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Write, Pair, Share –TWPS)
- Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Pair, Share –TPS)
- Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (Think, Pair, Square, Share – TPSS)
- Σταθμοί μάθησης/ Τροχιά μάθησης
- Σύγκριση κειμένων
- Σύγκριση κειμένου με έναν μετασηματισμό του
- Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης
- Συλλογικός ρόλος
- Συνδέω/ προεκτείνω/ πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Συνέδριο
- Συνέντευξη
- Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw)
- Tableau vivant
- «Τι σε κάνει να το λες αυτό;» (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία/ή αλληγορία (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή-Μέση-Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)
- Χάρτης στον τοίχο
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Διαλόγου

- Ανακριτική καρτέκλα ή καρτέκλα των αποκαλύψεων
- Ανάλογη σκέψη
- Ανίχνευση σκέψης
- Αντιλαμβάνομαι/γνωρίζω/ φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Αντιλογίες
- Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project)
- Γνωρίζω/προβληματίζομαι/εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Δάσκαλος σε ρόλο
- Δελτίο καιρού
- Διάδρομος συνείδησης
- Διλήμματα
- Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats) – De Bono
- Ερωτήσεις προς ειδικούς
- Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος
- Θετικό – Αρνητικό
- Κουτί Εξερεύνησης
- Ρόλος στον τοίχο
- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Write, Pair, Share – TWPS)
- Συζήτηση ανοιχτής γυάλας
- Συνέντευξη
- Συνδέω/ προεκτείνω/ πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Παίρνοντας απόσταση
- Παιχνίδι ρόλων
- Πρωτότυπες ερωτήσεις/ιδεοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Pair, Share – TPS)
- Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (Think, Pair, Square, Share – TPSS)
- Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Επίλυσης προβλημάτων

- Ειδικοί ανάμεσά μας
- Εμπειρική εκπαίδευση
- Επίλυση προβλήματος
- Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats) – De Bono
- Επιτόπια μελέτη ζητήματος
- Ερωτήσεις προς ειδικούς
- Ιστοεξερεύνηση
- Κουτί Εξερεύνησης
- Μελέτη περίπτωσης

- Πέντε π και ένα γ
- Πρότζεκτ
- Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (Think, Pair, Square, Share – TPSS)
- Συλλογικός
- Συνέδριο
- Συνέντευξη
- Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw)
- Σταθμοί μάθησης/Τροχιά μάθησης
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Παιχνιδιού/Δράσης

- Αινίγματα (κουίζ)
- Ανακριτική καρτέκλα ή καρτέκλα των αποκαλύψεων
- Ανάλογη σκέψη
- Ανίχνευση σκέψης
- Αντιλαμβάνομαι/γνωρίζω/ φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Αφήγηση ιστοριών
- Βρίσκω τα κομμάτια
- Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Graffiti
- Γνωρίζω/προβληματίζομαι/εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Δάσκαλος σε ρόλο
- Διάδρομος συνείδησης
- Διήγηση κειμένου από άλλη προοπτική
- Εμπειρική εκπαίδευση
- Επιτόπια μελέτη ζητήματος
- Εργασία με πηλό
- Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος
- Εφημερίδα τοίχου
- Ημερολόγιο
- Θετικό – Αρνητικό
- Ιστορία με εικόνες
- Κάρτες
- Κοιτάζω/βρίσκω 10 λέξεις/επαναλαμβάνω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Κολλάζ
- Κουτί Εξερεύνησης
- Λέξεις – γρίφοι
- Λέξεις, σκέψεις στη σειρά
- Μάσκες, προσωπίδες, προσωπεία ή κούκλες
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Ομαδικό γλυπτό
- Οπτικοποίηση
- Παίρνοντας απόσταση
- Παγωμένη εικόνα/Δυναμικές εικόνες

- Παίξιμο ρόλων
- Πίνακας αλληλεπίδρασης
- Πορτραίτο
- Πρωτότυπες ερωτήσεις /ιδεοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Ρόλος στον τοίχο
- Σταθμοί μάθησης/Τροχιά μάθησης
- Συλλογικός ρόλος
- Συνδέω/ προεκτείνω/ πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Συνέντευξη
- Tableau vivant
- Ταξίδι στον χρόνο
- «Τι σε κάνει να το λες αυτό;» (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή- Μέση- Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία/ ή αλληγορία. (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάξε τη δική σου ζωγραφιά
- Χάρτης στον τοίχο

Τεχνικές Πρότζεκτ

- Πρότζεκτ – Ερευνητική εργασία
- Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project)
- Δημιουργία ταινίας
- Ημερολόγιο
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Χάρτης στον τοίχο
- Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης
- Συνέδριο
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Αξιολόγησης

- ΑΒΓ
- Ανάλογη σκέψη
- Αινίγματα (κουίζ)
- Graffiti
- Δελτίο εξόδου... (ερωτήσεις αναστοχασμού/Μαθησιακό ημερολόγιο)
- Δελτίο καιρού
- Δημιουργία ταινίας
- Διήγηση κειμένου από άλλη προοπτική
- Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες
- Επικαιροποίηση κειμένων
- Επιλογή και υπομνηματισμός αποφθεγμάτων
- Επιτόπια μελέτη ζητήματος
- Εργασία με πηλό
- Επιστολές
- Εφαρμογές, Ψηφιακές πλατφόρμες

- Εφημερίδα τοίχου
- Ημερολόγιο αναστοχασμού
- Θα σου πω μια ιστορία...
- Θετικό – Αρνητικό
- Ιδεοθύελλα (Brainstorming)/Συννεφόλεξο
- Ιστορία με εικόνες
- Κάρτες
- Κολλάζ
- Λέξεις – γρίφοι
- Λέξεις, σκέψεις στη σειρά
- Μεταγνωστική Διαπίστωση
- Μετασχηματισμός κειμένου
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο
- Ομαδικό γλυπτό
- Οπτικοποίηση
- Παγωμένη εικόνα/Δυναμικές εικόνες
- Πίνακας αλληλεπίδρασης
- Πρότζεκτ
- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Στόχος
- Συζήτηση της ανοιχτής γυάλας
- Σύγκριση κειμένων
- Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό του
- Τέσσερις γωνίες
- Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο
- Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία/ ή αλληγορία (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή – Μέση – Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)

A5. Αξιολόγηση

Σε μια εποχή που ο θρησκευτικός γραμματισμός των μαθητών/-τριών θα πρέπει να υπηρετεί αποτελεσματικά τους στόχους μιας δημόσιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης, με ετερογενείς σχολικές τάξεις, η αξιολόγηση δεν μπορεί να είναι μια αποπλαισιωμένη δραστηριότητα, που λειτουργεί ανεξάρτητα από τη μαθησιακή διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα, ο προβληματισμός που εύλογα δημιουργείται σχετικά με τα στατικά εργαλεία αξιολόγησης (συγκριτική/ αθροιστική αξιολόγηση) είναι πως αυτά από μόνα τους φαίνονται ανεπαρκή, καθώς διαπιστώνεται μια δυσκολία ανταπόκρισης αρκετών μαθητών/-τριών, της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, στα προαπαιτούμενα ακαδημαϊκά και κοινωνικο-ναισθηματικά κριτήρια που θέτουν οι παραπάνω αξιολογήσεις.

Η αξιολόγηση θεωρείται ένα δύσκολο έργο και έχει πολλούς και διαφορετικούς στόχους, γι' αυτό εξετάζεται προσεκτικά και προγραμματίζεται εκ των προτέρων. Σ' ένα σχολείο που βοηθά τους μαθητές να οικοδομήσουν τη γνώση διαψυχολογικά και ενδοψυχολογικά, οι μεθοδολογικές προτάσεις διδασκαλίας και αξιολόγησης αποτελούν πρόκληση αλλά ταυτόχρονα και εργαλείο στα χέρια του/της κάθε εκπαιδευτικού, το οποίο, αν χρησιμοποιηθεί κατάλληλα, μπορεί να οδηγήσει στην ομαλή ένταξη όλων των μαθητών/-τριών στην εκπαιδευτική κοινότητα και την αποτελεσματική εκπαίδευσή τους.

Αξιολόγηση και Μάθημα των Θρησκευτικών

Κάποιοι υποστηρίζουν ότι η φυσιογνωμία του μαθήματος των Θρησκευτικών δεν βοηθά στην διαδικασία της αξιολόγησης, λόγω του περιεχομένου του, καθώς θεωρούν ότι η διαδικασία της αξιολόγησης συγκρούεται με τις έννοιες που διδάσκονται, οι οποίες αφορούν την πίστη, το ήθος, τη θρησκευτική συνείδηση κ.ά. Μια άλλη κατηγορία αξιοποιεί μόνο την αθροιστική αξιολόγηση και την αποτύπωσή της σε βαθμολογική κλίμακα, θεωρώντας ότι αυτή αποτυπώνει μόνο τις επιδόσεις των μαθητών/-τριών, ενώ αποτυπώνει τα αποτελέσματα μιας μαθησιακής διαδικασίας της οποίας σχεδιαστής είναι ο/η εκπαιδευτικός. Μάλιστα υπάρχουν ακόμη εκπαιδευτικοί που συνεχίζουν να αξιολογούν αθροιστικά στην αρχή του επόμενου μαθήματος τα αποτελέσματα του προηγούμενου μαθήματος, προσθέτοντας στην αξιολόγηση και τη μελέτη στο σπίτι, στη οποία δεν συμβάλλουν οι ίδιοι/-ες. Αν ο κίνδυνος στην πρώτη περίπτωση είναι η αδιαφορία του/της μαθητή/-τριας, η δεύτερη είναι σίγουρο ότι θα επιδράσει αρνητικά στην εμπιστοσύνη και στο αυτοσυναισθημα, ιδιαίτερα των πιο αδύναμων μαθητών/-τριών, και στη συνεχή αξιολόγηση της ατομικής προσπάθειας και μάλιστα σε χαμηλά επίπεδα μάθησης.

Αξιολόγηση και μαθητής/-τρια

Οι αξιολογήσεις χρησιμοποιούνται στη διάρκεια της διδασκαλίας και στο τέλος της ως εργαλεία που καθοδηγούν κάθε μαθητή/-τρια σε δραστηριότητες προκλητικές, αλλά όχι απογοητευτικές, ώστε να αξιολογεί ο ίδιος/η ίδια τα αποτελέσματα της μάθησης, αλλά και για να αξιολογεί ο/η εκπαιδευτικός όσα πέτυχε η διδασκαλία, κατά τη διαδικασία παραγωγής γνώσης. Σκοπός της αξιολόγησης είναι η προτεραιότητα της προαγωγής της μάθησης μέσα από την ενεργητική συμμετοχή του/της μαθητή/-τριας στην αξιολογική διαδικασία. Σε κάθε περίπτωση η αξιολόγηση χρησιμοποιείται, περισσότερο, για τη βοήθεια βελτίωσης των μαθητών/-τριών, παρά για την τεκμηρίωση των λαθών τους. Αντίθετα, το λάθος αποτελεί ευκαιρία να οικοδομήσουν τη γνώση με τη διόρθωσή του, που γίνεται κονστрукτιβιστικά και διυποκειμενικά. Η αξιολόγηση, λοιπόν, κινείται σε έναν άξονα που αναδεικνύεται από τα ρήματα-ενέργειες των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων της διδασκα-

λίας και το αντίστοιχο θρησκευτικό περιεχόμενο με το οποίο ενεργούν οι μαθητές/-τριες μέσα στην τάξη. Επιπλέον κριτήριά της αποτελούν το γνωστικο-βουλευτικό και συναισθηματικό επίπεδο των μαθητών/-τριών της συγκεκριμένης τάξης και η επιλογή των κατάλληλων κριτηρίων/δραστηριοτήτων ώστε να διασφαλίζεται η αξιοπιστία της αξιολόγησης για κάθε μαθητή/-τρια ξεχωριστά.

Αυτή η διαδικασία δίνει στους/στις μαθητές/-τριες την αίσθηση ότι η αξιολόγηση αποτελεί για αυτούς/-ές μια διαδικασία αυτογνωσίας και αυτοέρευνας και ότι η κάθε αξιολόγηση έχει προγνωστικό, διαγνωστικό και προληπτικό χαρακτήρα για την πρόοδό τους και δεν είναι προϊόν κατεξουσιασμού από την πλευρά του/της εκπαιδευτικού.

Αξιολόγηση και εκπαιδευτικός

Ο/Η εκπαιδευτικός/θεολόγος αξιολογεί αρχικά τα αποτελέσματα της διδασκαλίας του/της, ως μιας διαδικασίας μέσω της οποίας τα αποτελέσματα της αξιολόγησης δεν επηρεάζουν άμεσα τον/τη μαθητή/-τρια, αλλά φιλτράρονται μέσω αυτού/-ής, δηλαδή του διαμεσολαβητή-εκπαιδευτικού, ο/η οποίος/-α επιλέγει, πλαισιώνει, τροποποιεί τη γνώση ανάλογα με την ύπαρξη και την ποιότητα κατάλληλων μορφών αλληλεπίδρασης. Παράλληλα, αξιολογεί τα αποτελέσματα της μαθησιακής διαδικασίας των μαθητών/-τριών λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες, όπως την κοινωνική, τη βιωματική και την πολιτισμική ωριμότητα των μαθητών, οδηγώντας τους σ' ένα μεταγνωστικό ταξίδι (δασκάλου-μαθητή) με ανατροφοδοτικό διάλογο και προσωπικό ενδιαφέρον. Μια αξιολόγηση, στο πλαίσιο της διαφοροποίησης του μαθητικού δυναμικού, αφορά κυρίως τη σύγκριση του/της μαθητή/-τριας με τον εαυτό του/της, ενώ απώτερος σκοπός είναι να εξελιχθεί σε σχέση με το αρχικό του/της επίπεδο και το σημείο από όπου ξεκίνησε.

Αξιολόγηση και μαθησιακή διαδικασία στην τάξη

Αξιοποιώντας τις νεότερες παιδαγωγικές μεθόδους στα νέα ΠΣ προτάσσεται η Δυναμική αξιολόγηση (Dynamic assessment), η οποία εμπεριέχει την αρχική, τη διαμορφωτική και την αθροιστική αξιολόγηση. Η αρχική (διαγνωστική) αξιολόγηση, προσφέρει στους/στις εκπαιδευτικούς δεδομένα για την ετοιμότητα των μαθητών/-τριών, απαραίτητη στον σχεδιασμό της διδακτικής στρατηγικής. Ο στόχος της προαξιολόγησης είναι να προσδιοριστεί η πρωτότερη γνώση, κατανόηση και ικανότητα των μαθητών/-τριών. Αυτές οι αξιολογήσεις είναι άτυπες και παρέχουν ποιοτική ανατροφοδότηση στους/στις εκπαιδευτικούς και στους/στις μαθητές/-τριες για να αναγνωρίσουν τις δυνατότητες και τις ανάγκες τους και μπορεί να γίνει με ποικίλες τεχνικές-δραστηριότητες. Η συγκριτική/αθροιστική/τελική αξιολόγηση, στο τέλος του κεφαλαίου ή μιας ενότητας επικεντρώνεται στο παρατηρήσιμο και μετρήσιμο αποτέλεσμα της διδασκαλίας. Πέρα από την αρχική και την τελική αξιολόγηση, στα νέα ΠΣ δίνεται έμφαση στην αξιοποίηση της ενδιάμεσης/συντρέχουσας/διαμορφωτικής αξιολόγησης (Formative Assessment), ως μιας παιδαγωγικής λειτουργίας ενσωματωμένης δυναμικά στη διδακτική πράξη, η οποία αποβλέπει στον συνεχή έλεγχο της επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Με τη διαμορφωτική αξιολόγηση έχουμε μια μετακίνηση από την αξιολόγηση της μάθησης στην αξιολόγηση για τη μάθηση (Assesment for Learning) καθώς ανατροφοδοτούνται ο/η εκπαιδευτικός (για τη βελτίωση σημείων της διδασκαλίας του/της) και οι μαθητές/-τριες. Με αυτό τον τρόπο ο/η μαθητής/-τρια προχωρά σταδιακά προς την κατάκτηση της γνώσης κάνοντας την απαραίτητη προσπάθεια, την κατάλληλη ώρα, μέχρι την πλήρη κατάκτηση της ενότητας πριν ο/η εκπαιδευτικός προχωρήσει στη διδασκαλία της επόμενης. Υπηρετεί, δηλαδή, την ανάγκη της πληροφόρησης του/της

εκπαιδευτικού για την αποτελεσματικότητα των επιλεγόμενων παρεμβάσεων, επινοήσεων και ενεργειών κατά την εξέλιξη του εκπαιδευτικού έργου. Ως παιδαγωγικό, μάλιστα, εργαλείο συναρτάται με την αξιοποίηση των λαθών των μαθητών/-τριών που ανατροφοδοτεί τη διδακτική πορεία. Σύμφωνα με τις αρχές του κονστρουκτιβισμού, μ' αυτόν τον τρόπο αναβαθμίζεται η ποιότητα του/της εκπαιδευτικού, ο/η οποίος/-α πλέον ανατροφοδοτεί διαλέγεται και αλληλεπιδρά ενθαρρύνοντας τη μεταγνώση στους/στις μαθητές/-τριες μέσα από διαδικασίες αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης.

Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να κατασκευάσει πολλαπλά κανάλια ανατροφοδότησης, καθιστώντας έτσι την αξιολόγηση πανταχού παρούσα. Μπορεί να αξιολογήσει τους/τις μαθητές/-τριες στο πλαίσιο της ομάδας, μέσα από διαδικασίες συνεργατικής μάθησης (π.χ. ομαδική εργασία). Μπορεί να μετρήσει, εκτός από τη γνωστική επίδοση και άλλες ικανότητες των μαθητών/-τριών του/της, όπως την πολυτροπική έκφραση, τη δημιουργικότητα, τη φαντασία και την καινοτομία, λαμβάνοντας υπόψη πως η αξιολόγηση δεν είναι (μόνο) ένα τεστ στο τέλος του μαθήματος. Τέλος, ως προς τη δομική λειτουργία της αξιολόγησης, είναι σημαντικό να υπάρχει αντιστοιχία των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων και του σχεδιασμού της διδασκαλίας με τα κριτήρια και τις διαδικασίες της αξιολόγησης. Ιδιαίτερα στο μάθημα των Θρησκευτικών η αξιολόγηση είναι αναγκαίο να είναι προϊόν ελευθερίας, να παράγει χαρά και όχι άγχος στους/στις μαθητές/-τριες.

Όταν ο/η εκπαιδευτικός-θεολόγος γνωρίζει τα μέσα και τον τρόπο για να παρέχει υποστήριξη στους/στις μαθητές/-τριές του/της, επηρεάζει τόσο τις δυνατότητες προόδου τους όσο και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους. Ταυτόχρονα, εγκαθιστά την παιδαγωγική σχέση που επιτρέπει, με τη συναίνεση του/της μαθητή/-τριας, τη διαμόρφωση ενός ευνοϊκού κλίματος στην τάξη για τη δημιουργία και την επίτευξη κοινών μορφωτικών σκοπών.

Β' Μέρος (πρακτικό μέρος δομημένο ανά τάξη)

Διδακτική αξιοποίηση θεματικών πεδίων/θεματικών ενοτήτων και επισήμανση διδακτικών ιδιαιτεροτήτων

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Παιδαγωγικές και Αναπτυξιακές προϋποθέσεις της Διδασκαλίας

Η Α' Γυμνασίου είναι μια κρίσιμη τάξη. Μια τάξη μεταβατική από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, από την παιδική ηλικία, την προ-εφηβεία στην πρώτη εφηβεία. Μια τάξη-εισαγωγή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπου πρωταγωνιστούν πολλά καινούργια και διαφορετικά πρόσωπα, μαθησιακά αντικείμενα, διαφορετικές απαιτήσεις και προσδοκίες. Οι μαθητές και οι μαθήτριες εκτός από νέες γνώσεις έχουν και την πρόκληση του να δημιουργήσουν νέες φιλίες, αλλά και να αντιμετωπίσουν ενδεχόμενη πίεση συνομήλικων και αντιζηλίες. Ταυτόχρονα βιώνουν και στον εαυτό τους μεγάλες αλλαγές, τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά. Ο/Η εκπαιδευτικός καλείται επομένως να δημιουργήσει από την αρχή το καλό εκπαιδευτικό και ψυχολογικό κλίμα, όπου οι μαθητές/-τριες θα αισθανθούν ασφάλεια και οικειότητα για να εκφράσουν ιδέες, συναισθήματα και απόψεις. Αυτό το κλίμα θα αποτελέσει και τη βάση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, της κατανόησης των γνωστικών αντικειμένων. Είναι σημαντικό να αφιερώσει τον κατάλληλο χρόνο στην αρχή της σχολικής χρονιάς (2-3 εβδομάδες) ώστε να γνωριστούν τα παιδιά και να αρχίσουν να διασυνδέονται μεταξύ τους στο νέο τους περιβάλλον. Με κατάλληλες δραστηριότητες θα δημιουργηθεί ομαδικό κλίμα το οποίο θα πρέπει να αναπτύσσεται και σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς. Αυτή η πρώτη φάση είναι πολύ σημαντική για τη λειτουργία του μαθήματος των Θρησκευτικών, στο οποίο η κοινότητα αποτελεί βασική διδασκαλία.

Η σύγχρονη παιδαγωγική τονίζει στην εκπαιδευτική κοινότητα ότι δεν μπορεί να στοχεύει μόνο στο γνωσιακό-πληροφοριακό μέρος των μαθημάτων, αλλά οφείλει να καλλιεργεί και να μεριμνά για το σύνολο της προσωπικότητας των μαθητών/-τριών, επομένως και την ηθική, τη συναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Επομένως, ένας ολοκληρωμένος σχεδιασμός μαθήματος πρέπει να εξασφαλίζει την ολιστική αυτή αντιμετώπιση. Η ομαδοσυνεργασία και όλες οι συνεργατικές τεχνικές διδασκαλίας βοηθούν στη γνωριμία των παιδιών, που ενδεχομένως προέρχονται από διαφορετικά σχολικά περιβάλλοντα και τα περισσότερα πρόσωπα είναι καινούργια. Στην ομάδα κάθε μαθητής/-τρια αναλαμβάνει έναν ρόλο και όλοι και όλες μαζί συνεργάζονται για ένα κοινό αποτέλεσμα. Παράλληλα με την αλληλογνωριμία και την αλληλοϋποστήριξη, επιτυγχάνεται και η προσωπική αποκάλυψη και αυτοεκτίμηση, κάτι που για την πρώτη εφηβεία είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Το Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά προτείνει πολλές διαφορετικές τεχνικές (έντεχνο συλλογισμό, διάδρομο συνείδησης, ρόλο στον τοίχο, παγωμένες εικόνες κ.λπ.) οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα αυτενέργειας και δημιουργικής έκφρασης σε πολλαπλά επίπεδα. Οι μαθητές/-τριες ενθαρρύνονται να εξερευνήσουν με βάση τα ενδιαφέροντά τους, να συζητήσουν, να εκφράσουν απορίες, να μελετήσουν υποθετικά σενάρια που σχετίζονται με εμπειρίες τους και να αναζητήσουν λύσεις. Αναλαμβάνουν δραστηριότητες που είναι, σύμφωνα με την Kalantzis, «σημαντικές και ρεαλιστικά σύνθετες». Απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανόηση μιας νέας θρησκευτικής γνώσης είναι η σύνδεση με τα προσωπικά βιώματα των μαθητών/-τριών και τη ζωή τους γενικότερα. Η βιωματική προσέγγιση της μάθησης αποτελεί και παιδαγωγικά και μαθησιακά τον αποτελεσματικότερο τρόπο διδασκαλίας για αυτή την ηλικία. Ας υπενθυμίσουμε σε αυτό το σημείο ότι το λεξιλόγιο των μαθητών/-τριών της Α'

Γυμνασίου δεν είναι ακόμα πολύ ανεπτυγμένο, επομένως τόσο οι οδηγίες όσο και η ορολογία και τα κείμενα προς επεξεργασία θα πρέπει να είναι γραμμένα με απλό, σαφή και περιεκτικό τρόπο, προσφέροντας επεξηγήσεις, όπου κρίνεται απαραίτητο, ιδίως όταν πρόκειται για θρησκευτικές ορολογίες και έννοιες με τις οποίες πιθανόν να μην είναι εξοικειωμένοι/-ες.

Η πρώτη εφηβεία, όπως κάθε ηλικία, έχει ιδιαίτερα ψυχολογικά και γνωσιακά χαρακτηριστικά τα οποία οφείλει να γνωρίζει ο /η εκπαιδευτικός. Στην ηλικία 11 με 12 ετών γίνονται οι απαρχές της λογικής, αφηρημένης σκέψης και η σταδιακή απελευθέρωση από την συγκεκριμένη σκέψη. Είναι απαραίτητο για τους/τις μαθητές/-τριες να κατανοούν πρώτα τα γεγονότα με συγκεκριμένα παραδείγματα και αφηγήσεις και στη συνέχεια να καθοδηγούνται στα συμπεράσματα ή σε φανταστικές υποθέσεις και λύσεις. Στην ηλικία αυτή είναι σημαντική η ηθική και θρησκευτική ωρίμανση, ώστε το παιδί να εξελιχθεί σε έφηβο/η που στέκεται απέναντι στη θρησκεία και το θρησκευτικό φαινόμενο με υπευθυνότητα και σεβασμό. Είναι δυστυχώς συνηθισμένη η εικόνα πολλών, κατά τα άλλα πεπαιδευμένων, ανθρώπων οι οποίοι έχουν μείνει στάσιμοι ως προς τις θρησκευτικές διεργασίες και τα νοητικά σχήματα στη νηπιακή ηλικία και απορρίπτουν τη θρησκεία ως αφελές παιδιάστικο σχήμα. Το μάθημα των Θρησκευτικών μπορεί να δώσει αυτή τη μεγάλη πνευματική και ψυχολογική ευκαιρία ώστε να αναπτυχθεί ο/η μαθητής/-τρια ως προς τον θρησκευτικό γραμματισμό, να αποκωδικοποιεί σύμβολα και έννοιες που θα τον/την οδηγήσουν σε μια ώριμη και έντιμη θέαση της θρησκείας. Να μεταβεί, εφόσον το επιθυμήσει, από το στάδιο της πρώιμης και της μυθικής πίστης στην συνθετική πίστη ή να προσεγγίσει τίμια έναν έγκυρο προσανατολισμό στη ζωή.

Σχεδιασμός Θεματικών Πεδίων και Θεματικών Ενότητων

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επιστήσουμε την προσοχή στον σχεδιασμό και προγραμματισμό των Θεματικών Πεδίων και Θεματικών Ενότητων: Έχει σημασία να τηρηθεί τόσο η σειρά που ορίζει το Πρόγραμμα Σπουδών, διότι κάθε Θεματική Ενότητα χτίζει σταδιακά τη θρησκευτική γνώση των μαθητών/-τριών και υπηρετεί το ευρύ Θεματικό Πεδίο που αφορά την ιστορία της Θείας Οικονομίας. Επίσης οι προτεινόμενες ώρες είναι καλό να τηρούνται, γιατί βασίζονται στον χρόνο που χρειάζεται για να υπηρετηθούν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της Θεματικής Ενότητας. Εάν αλλάξει ο προγραμματισμός, υπάρχει κίνδυνος να μην διδαχθούν οι καίριες ενότητες που αφορούν τον Χριστό, οι οποίες αποτελούν το τελευταίο Θεματικό Πεδίο, στην κατάλληλη σειρά, η οποία νοηματοδοτεί το όλον, το οποίο σπειροειδώς επαναλαμβάνεται στους κύκλους εκπαίδευσης.

Επισημάνσεις-προτάσεις ανά Θεματικό Πεδίο

«Θεός»

Βασικό χαρακτηριστικό της εφηβείας είναι η αναζήτηση ταυτότητας. Οι πρώτες Θεματικές Ενότητες του Π.Σ. (Θεός-Δημιουργία) βοηθούν τον έφηβο μαθητή/την έφηβη μαθήτρια να συσχετίσει προσωπικές του/της εμπειρίες με το μεγάλο ερώτημα «ποιος/-α είμαι» καθώς και τις σχέσεις του/της με τους άλλους/τις άλλες και τον Θεό.

Δίνεται έμφαση σε γνωστές έννοιες (γονεϊκή αγάπη, ενότητα κ.λπ.), αλλά και σε οικεία θρησκευτική γλώσσα (Πάτερ ημών), για να γίνει σταδιακά πιο ομαλή η μετάβαση σε πιο απαιτητικούς θεολογικούς όρους (τριαδικότητα κ.λπ.). Επίσης, με αφορμή τις Δέκα Εντολές δίνεται η αφορμή να συζητηθεί στο ξεκίνημα της σχολικής χρονιάς μεταξύ άλλων και η καλή λειτουργία της σχολικής κοινότητας μέσα από κανόνες. Έτσι μέσα από το δίπολο αγάπη και όρια μπορούν τα παιδιά να εκφράσουν ανησυχίες και επιθυμίες, να τεθούν οι όροι καλής λειτουργίας της τάξης και να εδραιωθεί ένα συ-

ναισθηματικά καλό και υγιές κλίμα στην τάξη, που θα ακολουθήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες μέχρι το πέρας της μαθητικής τους ζωής.

«Δημιουργία – Πτώση»

Τίθεται με κατάλληλο τρόπο το θέμα της δημιουργίας του κόσμου και του ανθρώπου ενώ προσεγγίζεται η πτώση και οι συνέπειές της ως απομάκρυνση από τον Θεό. Οι μαθητές/-τριες της Α΄ Γυμνασίου συχνά δυσκολεύονται να μεταβούν από την κυριολεκτική – πραγματική σκέψη στην αφαιρετική σκέψη και να ερμηνεύσουν σύμβολα και ανθρωπομορφισμούς. Τα θέματα είναι γνωστά, αλλά στο Γυμνάσιο η νέα τους προσέγγιση σε σχέση με τα μαθησιακά επίπεδα που υπηρετεί χρειάζεται υποστήριξη με σωστό σχεδιασμό διδασκαλίας σε απλή και κατανοητή γλώσσα.

«Άνθρωποι του Θεού»

Οι αφηγήσεις πάντοτε συναρπάζουν τους/τις μαθητές/-τριες. Είναι παραδοσιακά ένα εύληπτο μέσο διδασκαλίας και ανάπτυξης εννοιών. Οι βιβλικές αφηγήσεις που αφορούν ανθρώπους του Θεού συμβάλλουν στην ταύτιση των ακροατών με πρόσωπα και καταστάσεις. Οι μαθητές και οι μαθήτριες μεταφέρουν τα προσωπικά τους βιώματα (περιθωριοποίηση, αδικία, δοκιμασίες...), μπορούν να εκφράσουν έμμεσα δικές τους ανησυχίες και προβληματισμούς, αλλά και να αναζητήσουν λύσεις σε παρόμοια προβλήματα που τους/τις απασχολούν.

«Ενανθρώπιση Χριστός»

Σε αυτό το Θεματικό Πεδίο οι μαθητές/-τριες γνωρίζουν γεγονότα που αφορούν τη ζωή του Ιησού, τη διδασκαλία του, που αποτελεί το θεμέλιο της χριστιανικής πίστης. Όλα αυτά τα συσχετίζουν με σύγχρονα προβλήματα (ανισότητα, περιθωριοποίηση, πόνος κ.λπ.) και αναγνωρίζουν την απόκριση του χριστιανισμού σε αυτά.

Επιπρόσθετες αξιοποιήσεις Θεματικών Ενοτήτων

✓ Διαθεματική ανάπτυξη των Θεματικών Ενοτήτων:

Στην Α΄ Γυμνασίου προσφέρονται, ανάλογα με το αντίστοιχο Πρόγραμμα Σπουδών που προβλέπεται γι' αυτήν την τάξη, να επεξεργαστούν σε συνδυασμό με το μάθημα των Θρησκευτικών τα ακόλουθα διδακτικά αντικείμενα:

- Οικιακή Οικονομία, Γλώσσα, Ξένες Γλώσσες, Μουσική και Εικαστικά: Κοινωνικά θέματα (σχέσεις με άλλους, οικογένεια, κοινωνικά προβλήματα, ισότητα...)
- Γεωγραφία – Γεωλογία – Βιολογία: Κοσμογονία, προστασία περιβάλλοντος

✓ Πρότζεκτ:

Με ειδικό σχεδιασμό και μακροπρόθεσμη εργασία μπορούν να αξιοποιηθούν ορισμένες παγκόσμιες ημέρες μνήμης και αφιερωμάτων:

- Διεθνής Ημέρα Μνήμης για τα Θύματα του Ολοκαυτώματος (27/1): Έξοδος Ισραηλιτών από την Αίγυπτο
- Διεθνής Ημέρα της Γυναίκας (8/3): Ιησούς και Σαμαρείτισσα, μαθήτριες Ιησού
- Παγκόσμια Ημέρα για τα Δικαιώματα του Παιδιού (20/11): Ευλογία παιδιών απ' τον Ιησού
- Διεθνής Ημέρα της Γης (20/3): Δημιουργία
- Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης (21/3): Δαβίδ και Ψαλμοί
- Παγκόσμια Ημέρα κατά της Βίας και του εκφοβισμού (6/3): Τρεις Παίδες, Δαβίδ και Γολιάθ
- Παγκόσμια Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία (3/12): Θεραπείες και θαύματα Ιησού

✓ **Αξιοποίηση ΤΠΕ:**

Σε ομαδοσυνεργασία οι μαθητές/-τριες μπορούν να δημιουργήσουν με διαδικτυακά εργαλεία πολλές εφαρμογές. Ενδεικτικά προτείνονται:

- Ιστορική γραμμή Παλαιάς Διαθήκης
- Διαδραστικό χάρτη πορείας Ισραηλιτών
- Εικονικό μουσείο με έργα τέχνης εμπνευσμένα από την Αγία Γραφή

✓ **Εργαστήρια Δεξιοτήτων:**

Οι υποενότητες των Θεματικών Ενοτήτων του Προγράμματος Σπουδών Θρησκευτικών συνδυάζονται με τα εργαστήρια δεξιοτήτων μετά από στοχευμένη επεξεργασία. Μερικές προτάσεις μπορεί να είναι:

- Ζω καλύτερα – Ευ Ζην/ ΥΓΕΙΑ/ Διατροφή – Αυτομέριμα, Οδική Ασφάλεια: Πορεία Ισραηλιτών στην έρημο (μάννα, νερό από την πέτρα), Πολλαπλασιασμός άρτων, Δέκα εντολές ως οδοδείκτες ζωής
- Φροντίζω το περιβάλλον/ Οικολογία – Παγκόσμια και τοπική Φυσική κληρονομιά: Δημιουργία-σχέση ανθρώπου με περιβάλλον
- Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ – Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη/Ανθρώπινα δικαιώματα: Δημιουργία – ισοτιμία δύο φύλων, Μωυσής (Έξοδος) – ελευθερία, Δανιήλ, Εσθήρ- αίτημα για δικαιοσύνη, Καλός Σαμαρείτης-αλληλεγγύη, μοιχαλίδα, Σαμαρείτισσα, ευλογία παιδιών – ανθρώπινα δικαιώματα.

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ**Διδακτική προσέγγιση**

Γενικότερα, μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες να επιδιώκεται από τον/την εκπαιδευτικό η κατάκτηση μάθησης που νοηματοδοτεί τη ζωή και την προσωπικότητα των μαθητών/-τριών, συνδέεται με πραγματικές εμπειρίες και συνθήκες ζωής, με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους, με πρακτικές εφαρμογές στην καθημερινή, προσωπική και κοινωνική τους ζωή έτσι ώστε να αποκτούν νόημα οι σχολικές γνώσεις και δεξιότητες. Παράλληλα, οι δραστηριότητες που επιλέγονται να προσανατολίζονται:

- στη δημιουργία περιβάλλοντος συνεργατικής μάθησης, διερεύνησης και ανακάλυψης της γνώσης στην τάξη
- στην καλλιέργεια ατμόσφαιρας αποδοχής και κατανόησης της προσωπικής έκφρασης των μαθητών
- στη βιωματική μάθηση (δραστηριότητες των μαθητών/-τριών που ενεργοποιούν τον όλον άνθρωπο και επικεντρώνονται στη δημιουργία εμπειρίας μέσα στην τάξη)
- στη διαφοροποίηση της διδασκαλίας και τη συμπερίληψη
- στην παραγωγή λόγου και γραπτής έκφρασης για την κατανόηση και ανάπτυξη της θρησκευτικής γλώσσας
- στην αξιολόγηση της επιθυμητής μάθησης
- στη δυνατότητα μετασχηματισμού της γνώσης σε αυθεντικά περιβάλλοντα, συμβάλλοντας στην επίλυση σημαντικών προβλημάτων της ζωής και της ύπαρξης.

Διδακτική αξιοποίηση Θεματικών Πεδίων/Θεματικών Ενοτήτων

Στη Β' Γυμνασίου το ΠΣ οργανώνεται στα Θεματικά Πεδία α) Εκκλησία – Αγία Γραφή – Λατρεία, β) Βασιλεία του Θεού και γ) Χριστιανική ζωή. Σύμφωνα με τους ειδικούς στόχους της τάξης οι μαθητές/-τριες προσεγγίζουν τη συγκρότηση και την πορεία της χριστιανικής Εκκλησίας ως Σώματος Χριστού, η εμπειρία του οποίου καταγράφεται στη Δογματική και Ηθική της διδασκαλία, και φανερώνεται στη λατρευτική της ζωή. Εκτιμούν μέσω της παρουσίας και δράσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην ελληνική ιστορία τη σημασία που έχει το διαμορφωμένο και ζωντανό συλλογικό θρησκευτικό βίωμα ως στοιχείο της σύγχρονης ελληνικής και ευρωπαϊκής παιδείας και ανακαλύπτουν τις αξίες του Χριστιανισμού, ως πρότασης προσανατολισμού της ζωής και δράσης στον δημόσιο χώρο και όραμα μεταμόρφωσης του παρόντα κόσμου.

«Εκκλησία – Αγία Γραφή – Λατρεία»

Οι Θεματικές Ενότητες που περιέχονται σε αυτό το Θεματικό Πεδίο εκκινούν από την πορεία της Εκκλησίας μέσα στην ιστορία και αναδεικνύουν εκκλησιαστικά ιστορικά γεγονότα, με πρωταγωνιστές, σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, με συνέπειες και προεκτάσεις. Κατά τη διδασκαλία αυτών των ενοτήτων δεν αποτελεί στόχευση να διαμορφωθεί ένα μάθημα εκκλησιαστικής ιστορίας όπου η διδακτική διεργασία θα εξαντληθεί στην απλή πληροφοριακή και χρονική παράθεση ιστορικών γνώσεων σχετικά με την Εκκλησία. Στη διδακτική αξιοποίηση της ιστορικής πορείας και εξέλιξης του χριστιανισμού η εστίαση γίνεται στην πορεία της Εκκλησίας ως Σώματος Χριστού, τρόπου ζωής και κοινωνίας αγάπης με κέντρο τη Θεία Ευχαριστία καθώς και στη μεταμορφωτική της δύναμη και επίδραση στον κόσμο και τον άνθρωπο, μέσα από την παγκοσμιότητα και την οικουμενικότητα του ευαγγελικού της μηνύματος, πάντα κατάλληλα προσαρμοσμένα για την αναπτυξιακή ηλικία των μαθητών/-τριών.

«Βασιλεία του Θεού»

Σε αυτό το Θεματικό Πεδίο και ειδικότερα στις Θεματικές Ενότητες που αναφέρονται στα Μυστήρια (Θ. Ευχαριστία, Βάπτισμα, Γάμος, Ιεροσύνη, Μετάνοια), αναδεικνύονται τα χαρακτηριστικά του καινούργιου κόσμου που ευαγγελίζεται ο Χριστός, τα στοιχεία της πρόσληψης και της μεταμόρφωσης του κόσμου, της συμπερίληψης των πάντων στην κλήση του Θεού. Κατά τη διδασκαλία, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η δυσκολία κατανόησης της θρησκευτικής λειτουργικής γλώσσας και η αγνωρισμένη έλλειψη σχετικής εμπειρίας. Για αυτό εξαιρείται η αναγκαιότητα όλα τα παραπάνω να σχετίζονται με την ζωή των εφήβων μαθητών και μαθητριών και να συνδέονται με προσωπικές εμπειρίες και βιώματά τους, όποια και αν είναι αυτά.

«Χριστιανική ζωή»

Στο τρίτο Θεματικό Πεδίο οι μαθητές και οι μαθήτριες ανακαλύπτουν στάσεις και αξίες της ζωής που πηγάζουν από την πρόταση αλλά και την πρόσκληση του Χριστού και της Εκκλησίας για έναν καινούργιο τρόπο ζωής και σχέσης με τον συνάνθρωπο αλλά και τον εαυτό. Ζητήματα που σχετίζονται με την αγάπη, την ενότητα, τη δικαιοσύνη, την ισοτιμία, τον σεβασμό, οι μαθητές/-τριες θα πρέπει να τα προσεγγίζουν βιωματικά και με ενσυναίσθηση. Η διδακτική επεξεργασία δύσκολων καταστάσεων (πόνου, ασθένειας, απώλειας) να γίνεται με διάκριση και προσοχή και στη βάση της χριστιανικής ελπίδας και προσδοκίας για τη νίκη και τον θρίαμβο της «όντως» ζωής.

Επισημάνσεις κατά τη διδακτική επεξεργασία του μαθήματος

1. Είναι αναγκαίο να ενημερώνονται οι μαθητές/-τριες για τον τρόπο εργασίας και συνεργασίας μέσα στην τάξη και να είναι εξοικειωμένοι/-ες με τεχνικές και διδακτικά εργαλεία. Ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να καθορίσει εξ αρχής και να αποσαφηνίσει, τι ακριβώς επιδιώκει να μπορούν οι μαθητές/-τριες να κάνουν μετά το τέλος της διδασκαλίας (προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα σε κάθε ΘΕ) και να εξηγήσει τη διαδικασία που θα ακολουθήσει κατά την πορεία του μαθήματος.
2. Ο/η εκπαιδευτικός να επιδιώκει να γνωρίσει τι έχουν διδαχθεί και ποιες είναι οι γνώσεις των μαθητών/-τριών από την πρώτη βαθμίδα εκπαίδευσης (Δημοτικό) σε θέματα που περιέχονται σε Θεματικά Πεδία και Θεματικές Ενότητες της Β΄ Γυμνασίου, καθώς η δομή της ύλης του Προγράμματος Σπουδών έχει αναπτυχθεί σπειροειδώς σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, από το Δημοτικό μέχρι και το Λύκειο. Οι νέες γνώσεις δομούνται στην βάση των προηγούμενων, οι οποίες πολλές φορές μπορεί να είναι ελλιπείς ή εσφαλμένες. Για τον λόγο αυτό επιβάλλεται η διερεύνηση της προϋπάρχουσας γνώσης ώστε να εντοπισθούν ελλείψεις ή παρανοήσεις και να γίνει η διασύνδεση και η ενσωμάτωση των νέων γνώσεων κατά τη διαδικασία της μάθησης. Είναι πολύ σημαντικό να αφιερώσει ο/η εκπαιδευτικός μια αρχική περίοδο στην έναρξη της σχολικής χρονιάς, για να γνωρίσει τους/τις μαθητές/-τριες, να οργανωθούν και να συμφωνήσουν όλοι/-ες μαζί για την καλή λειτουργία της ομάδας και στη διάρκεια αυτής της περιόδου με ευρηματικό τρόπο να διαγνώσει τα επίπεδα μάθησης σε σχέση με τα Θεματικά Πεδία της τάξης.
3. Κατά τη διδασκαλία χρειάζεται να αξιοποιούνται κατάλληλα και οι εμπειρίες των μαθητών/-τριών. Οι μαθητές/-τριες να μπορούν να καταθέτουν δικές τους σκέψεις και βιώματα, να συναισθάνονται πρόσωπα και θρησκευτικά γεγονότα και παράλληλα να δίνεται η δυνατότητα σύνδεσης της θρησκευτικής σκέψης με άλλα πεδία σκέψης, με τρόπο ώστε η θρησκευτική γνώση να έχει νόημα και να μετασηματίζεται στη ζωή τους. Τέλος,

4. Σε Θεματικές Ενότητες όπου οι ενδεικτικές ώρες διδασκαλίας είναι περισσότερες από μία (δυο, τρεις ή τέσσερις) προτείνεται να γίνεται καταμερισμός σε ωριαίες υποενότητες με αντίστοιχα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (ΠΜΑ). Η διδακτική επεξεργασία των υποενότητων για κάθε διδακτική ώρα να είναι ένα ολοκληρωμένο μάθημα με αρχή (αφόρμηση), μέση (ανάπτυξη/ανάλυση), τέλος (εφαρμογή/ανατροφοδότηση) και με δραστηριότητες που εντάσσονται αρμονικά και συνδέονται με όλες της φάσεις του μαθήματος. Επομένως, στην περίπτωση αυτή, είναι αναγκαίος ο προγραμματισμός της ΘΕ και ο σχεδιασμός ωριαίου μαθήματος με βάση πάντοτε την επίτευξη της προσδοκώμενης και επιθυμητής μάθησης.

Επιπρόσθετες αξιοποιήσεις Θεματικών Ενότητων

Επιπρόσθετα, για τη διδασκαλία των Θεματικών Ενότητων της Β΄ Γυμνασίου οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιήσουν:

- τη διαθεματικότητα π.χ. με το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας (Ρωμαϊκή, Βυζαντινή, Νεότερη. ΘΕ: 3, 5, 7, 9, 11), το μάθημα των Εικαστικών και της Μουσικής (Τέχνη, πολιτισμός, π.χ. ΘΕ: 10, 11)
- τις ψηφιακές τεχνολογίες ως εργαλεία έρευνας και μάθησης σε όλο το εύρος τους (Digital Education Action Plan 2021-2027): Εικονικά Μουσεία, Google Earth, Διαδίκτυο, εκπαιδευτικές πλατφόρμες ασύγχρονης εκπαίδευσης, ψηφιακά αποθετήρια κ.λπ.
- την εκπόνηση Ερευνητικών Εργασιών (Project) μικρής ή μεσαίας διάρκειας με στόχο τη μεγαλύτερη εμπάθυση και τη συνεργατική μάθηση (π.χ. ΘΕ 4, Η Αγία Γραφή στην υμνογραφία και την εικονογραφία, ΘΕ21, Ορθόδοξοι στον αγώνα για την ελευθερία και την ισότητα κ.λπ.)
- την ανάθεση Δημιουργικών Συνθετικών Εργασιών σε περιεχόμενα Θεματικών Ενότητων (Αξιολόγηση Β΄ τετραμήνου αντί ωριαίου διαγωνίσματος, Π.Δ. 126/2016 και ν. 4692/2020).

✓ Εργαστήρια Δεξιοτήτων:

Συνδυάζονται Θεματικές Ενότητες και θρησκευτικά θέματα με τις εργαστήρια δεξιοτήτων και τις παρακάτω ενότητες και υποενότητες:

- Ζω καλύτερα – Ευ Ζην: ΥΓΕΙΑ: Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση: με τη ΘΕ1 (Δραστηριότητα ομαδοσυνεργασίας: Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο: Χριστιανικές κοινότητες αγάπης, Ευχαριστία, Αγάπες, Κοινοκτημοσύνη (Πραξ. 4,32-37), (Πραξ. 2, 42-47) Αλληλεγγύη, Ισότητα-Ισοτιμία (Ουκ ένι, Ιουδαίος ουδέ Έλλην... άρσεν και θήλυ (Γαλ. 3, 26-29)). Με τη ΘΕ18 (Η γυναίκα στη διακονία της Εκκλησίας), ΘΕ23 (νηστεία και διατροφή και η ζωή ενός αθλητή-η ζωή ενός χριστιανού).
- Φροντίζω το περιβάλλον: Φυσικές Καταστροφές, Πολιτική προστασία: Με τη ΘΕ9 (γιορτές αγίων που σχετίζονται με τη φύση και την αγροτική ζωή). Με τη ΘΕ13 που έχει τίτλο στο ΠΣ «Βασιλεία του Θεού: Μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου» («Ιδού πάντα καινά ποιώ (Αποκ. 21, 5), η ευθύνη του χριστιανού (ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον, Graffiti ή εφημερίδα τοίχου: «Πώς θα ήθελα τον κόσμο»).
- Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ-Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη: Εθελοντισμός διαμεσολάβηση με τη ΘΕ3 (υπεράσπισης του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας όταν κάποιος/-α διώκεται για την πίστη του/της). Με τη ΘΕ6, στην οποία καλούνται διακρίνουν τον ρόλο των «κανόνων» και των «ορίων» στην Εκκλησία και να ασχοληθούν με το θέμα: «κανόνες» και «όρια» στην προσωπική και κοινωνική ζωή. Με τη ΘΕ17 (ο ρόλος της χριστιανικής συγχωρητικότητας στη ζωή και στην συνύπαρξη με τον συνάνθρωπο). ΘΕ20 (αξία του σεβασμού της ζωή σε σχέ-

ση με ζητήματα βιοηθικής), ΘΕ21 (έμπρακτη εφαρμογή της αγάπης προς τον συνάνθρωπο μέσα από τη διακονία), ΘΕ22 (ευθύνη του Χριστιανού για τα ζητήματα της κοινωνίας και του κόσμου (Ιστοιμία-Δικαιοσύνη-Αδελφосύνη) και στάσεις και συμπεριφορές του χριστιανού σε σχέση με τον συνάνθρωπο και την ετερότητα). ΘΕ23 («Όλα όσα θέλετε να σας κάνουν οι άλλοι άνθρωποι, αυτά να τους κάνετε κι εσείς» (Χρυσός κανόνας Μτ 7,12), ευθύνη του Χριστιανού για τα ζητήματα της κοινωνίας και του κόσμου (Ιστοιμία-Δικαιοσύνη-Αδελφосύνη), στάσεις και συμπεριφορές του χριστιανού σε σχέση με τον συνάνθρωπο και την ετερότητα) και ΘΕ24 στην οποία διατυπώνουν προβληματισμούς και ιδέες για την ασθένεια την απώλεια και τις συνέπειές τους στη ζωή των ανθρώπων.

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Η διδασκαλία των θρησκειών στο Γυμνάσιο

Πολλές πρωτοβουλίες, ψηφίσματα και συστάσεις, αναπτύχθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, σχετικά με το θέμα της διδασκαλίας των θρησκειών στο σχολείο. Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει η Σύσταση 12 (2008) των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, στην οποία αναφέρεται ότι η εκπαίδευση θα πρέπει να καλλιεργεί την ευαισθησία στην ποικιλομορφία των θρησκευτικών και των μη θρησκευτικών πεποιθήσεων. Στη σημερινή ελληνική πραγματικότητα, όπου το θρησκευτικό φαινόμενο είναι παρόν με διάφορες μορφές και εκφράσεις, επιτακτική αναδεικνύεται η ανάγκη διακριτής συμπερίληψης όλων των θρησκειών στο Μάθημα των Θρησκευτικών, ώστε οι μαθητές/-τριες να μαθαίνουν σχετικά και πώς να διαλέγονται με τους «άλλους» και τους θρησκευτικά «άλλους». Η Θρησκευτική Εκπαίδευση μπορεί αλλά και καλείται να γίνει ο χώρος, μέσα στον οποίο θα αναπτύσσεται ο ελεύθερος προβληματισμός, η ανάλυση και η κριτική αξιολόγηση απέναντι στις θρησκείες ή τις πεποιθήσεις. Σε ένα τέτοιο, πλαίσιο η γνωριμία με τον θρησκευτικά «άλλο» ευνοεί την κατανόηση της πίστης του άλλου και μπορεί να προάγει τον αλληλοσεβασμό και την υπέρβαση των θρησκευτικών προκαταλήψεων. Οι μαθητές/-τριες μέσα στο ασφαλές κλίμα της σχολικής τάξης έχουν τη δυνατότητα να συζητούν και να διαλέγονται πάνω σε θέματα θρησκευτικότητας, που συναντούν ή θα συναντήσουν στο περιβάλλον τους. Μοιράζονται προσωπικές πεποιθήσεις και εμπειρίες, χωρίς να αισθάνονται ότι αυτές θα αμφισβητηθούν ή θα τους ζητηθεί να τις αλλάξουν. Προβάλλονται, έτσι, τα γνωσιακά στοιχεία που μπορεί να ενώνουν και αποφεύγονται συγκρητισμοί, μισαλλοδοξίες και φανατισμοί, χωρίς βέβαια να παραθεωρείται η διερεύνηση των διαφορών και των αντιθέσεων, που υφίστανται ανάμεσα στις θρησκευτικές παραδόσεις.

«Θρησκεία/-ες – κοσμοθεωρίες»

Η διδασκαλία του θρησκευτικού φαινομένου και των θρησκειών στην Γ' Γυμνασίου, διακριτά ως προς τα γνωστικά αντικείμενα των υπολοίπων τάξεων και τη διδασκαλία της Ορθόδοξης Χριστιανικής πίστης, περιστρέφεται γύρω από το γενικό πεδίο «Θρησκεία/-ες – κοσμοθεωρίες». Αυτό αποτελεί και τη βάση ανάπτυξης του περιεχομένου των επιμέρους Θεματικών Πεδίων και των Θεματικών Ενοτήτων της συγκεκριμένης τάξης. Οι μαθητές/-τριες έχοντας πλέον μάθει για τη θρησκεία τους σε προηγούμενες τάξεις, μπορούν πλέον να έχουν ένα προσωπικό θρησκευτικό υπόβαθρο, ικανό για τη συνάντηση με άλλες «θρησκείες και κοσμοθεωρίες» και τη μελέτη του θρησκευτικού φαινομένου εν γένει, με γνώμονα τη διαθεματική και τη διεπιστημονική προσέγγιση της γνώσης. Η γνωριμία των μαθητών/-τριών με άλλα θρησκευτικά και θρησκευτικές και μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες, επιτυγχάνεται σε συνάρτηση με τα αναπτυξιακά και παιδαγωγικά χαρακτηριστικά των εφήβων αυτής της ηλικίας και πάντα διακριτά, αποβλέποντας στην καλλιέργεια της ικανότητας για διάλογο, για σεβασμό απέναντι στην ετερότητα, καθώς και για αρμονική συνύπαρξη με τους άλλους. Οι μαθητές/-τριες, πατώντας σταθερά στο πολιτισμικό τους υπόβαθρο και την προσωπική τους θρησκευτική ταυτότητα, έρχονται σε γνωριμία με τη θρησκευτική ετερότητα, που σε πολλές περιπτώσεις είναι ήδη γνωστή στο περιβάλλον στο οποίο ζουν και συναναστρέφονται, καλούμενοι/-ες να γνωρίσουν την ιστορική ίδρυση και εξέλιξη του χριστιανικού κόσμου της Δύσης αλλά και των σύγχρονων μεγάλων θρησκευμάτων.

Επιμέρους Θεματικά Πεδία

Ειδικότερα, το Πρόγραμμα Σπουδών της Γ' Γυμνασίου περιλαμβάνει έξι Θεματικά Πεδία, τα οποία αποτελούν και τον οδηγό ανάπτυξης των επιμέρους Θεματικών Ενοτήτων. Το πρώτο Θεματικό Πεδίο αναφέρεται εν γένει στο θρησκευτικό φαινόμενο. Σε αυτό έχουν ενταχθεί Θεματικές Ενότητες

που σχετίζονται με την αναζήτηση του Θεού, την επιλογή να ζει κανείς χωρίς Θεό, αλλά και την έννοια του διαλόγου από χριστιανικής πλευράς. Ακολουθούν Θεματικά Πεδία που εξετάζουν τις Χριστιανικές Εκκλησίες σε Ανατολή και Δύση, εν συνεχεία τις μονοθεϊστικές θρησκείες της μεσογειακής λεκάνης, τις θρησκείες της Ανατολής, μορφές αρχέγονης αλλά και σύγχρονης θρησκευτικότητας σε έναν μετανεωτερικό κόσμο. Τέλος, ένα τελευταίο Θεματικό Πεδίο αναφέρεται στη φροντίδα του Θεού για όλο τον κόσμο. Όλα τα Θεματικά Πεδία, για τα οποία προβλέπεται η ενδεικτική τους ανάπτυξη μέσα στο διάστημα 50 διδακτικών ωρών καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, περιλαμβάνουν σχετικές με τα περιεχόμενά τους Θεματικές Ενότητες. Κάθε Θεματική Ενότητα έχει τα δικά της Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα, με προσδιορισμένες ενέργειες και περιεχόμενο, αλλά και προτεινόμενες ενδεικτικές δραστηριότητες διδασκαλίας και αξιολόγησης. Κάθε Θεματική Ενότητα, ανάλογα με τον αριθμό των Προσδοκώμενων Μαθησιακών Αποτελεσμάτων που έχουν οριστεί, μπορεί να έχει έκταση από μία έως και τέσσερις διδακτικές ώρες.

Διδακτική Προσέγγιση

Προτείνεται σε κάθε διδακτική ώρα να υπάρχει ολοκλήρωση του βιωματικού χαρακτήρα της μαθησιακής διαδικασίας, ώστε να επιτυγχάνεται με ομαλό τρόπο ο κύκλος της βιωματικής μάθησης (σύνδεση με το γνωστό από την εμπειρία των μαθητών/-τριών, εννοιολόγησή του με όρους της νέας θρησκευτικής γνώσης, ανάλυση και εφαρμογή στη ζωή τους). Οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στο ΠΣ είναι ενδεικτικές και σχετίζονται με τη μαθησιακή διαδικασία στο πλαίσιο της σχολικής τάξης. Μέσω αυτών αξιολογείται η επίτευξη των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων με σκοπό την εξέλιξη και αποτελεσματική ολοκλήρωση της διδακτικής πράξης. Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στην παιδαγωγική διάσταση της διδασκαλίας των θρησκειών και της σύνδεσής τους με την εφηβική πραγματικότητα. Γι' αυτό θα πρέπει να γίνεται προσπάθεια, μέσω της αξιοποίησης κατάλληλων διδακτικών εργαλείων και τεχνικών, το βάρος της διδασκαλίας να πέφτει στη σύνδεση του μαθήματος με την ζωή των μαθητών/-τριών και όχι σε μια στεγνή παράθεση θρησκευτικών πληροφοριών. Παράλληλα, η γνωριμία με τις θρησκευτικές ή μη κοσμοθεωρίες επιδιώκεται να πραγματοποιείται μέσα στο ασφαλές πλαίσιο πολυτροπικών τεχνικών βιωματικής μάθησης. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές/-τριες μπορούν να σχετίζονται με ένα θρησκευτικό θέμα, χωρίς αυτό να αποτελεί απαραίτητα προσωπικό τους ζήτημα, καθώς έτσι θα μπορούν να κρατούν απόσταση από αυτό. Παράλληλα, πολλά από τα θρησκευτικά ζητήματα που αφορούν στο γνωστικό περιεχόμενο της τάξης παρουσιάζονται μέσα από τη ζωή και τη δράση προσώπων ή ομάδων, που σχετίζονται με συγκεκριμένες θρησκευτικές παραδόσεις και πολιτισμούς, δίνοντας έτσι την ευχέρεια ευκολότερης προσέγγισης των εξεταζόμενων θρησκευτικών ζητημάτων.

Επιπρόσθετες αξιοποιήσεις Θεματικών Ενότητων

✓ Εργαστήρια Δεξιοτήτων:

Συνδυάζονται Θεματικές Ενότητες και θρησκευτικά θέματα με τις εργαστήρια δεξιοτήτων και τις παρακάτω ενότητες και υποενότητες:

- Ζω καλύτερα – Ευ Ζην: ΥΓΕΙΑ: Ψυχική και Συναισθηματική Υγεία – Πρόληψη: ΘΠ 3, 4. Θρησκείες και καλλιέργεια ψυχικής και σωματικής υγείας
- Φροντίζω το περιβάλλον: Παγκόσμια & τοπική Πολιτιστική Κληρονομιά: ΘΕ 23. Ο Θεός φροντίζει για τον κόσμο - Άνθρωπος και περιβάλλον
- Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ – Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη: Συμπερίληψη: Αλληλοσεβασμός, διαφορετικότητα: ΘΕ 11. Οικουμενικός Διάλογος και ειρηνική συνύπαρξη

Ενδεικτικές δραστηριότητες ανά τάξη και ανά θεματικό πεδίο/θεματικές ενότητες

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τάξη	Α΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Άνθρωποι του Θεού (Προφήτες-Άγιοι)		
Θεματική Ενότητα	8. Οι άνθρωποι του Θεού διακονούν τους άλλους ανθρώπους		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Παιχνίδι-Δράση		
Γενικός τίτλος	Πορτρέτο		
Τίτλος δραστηριότητας	Ο Δαβίδ αντιμετωπίζει τον Γολιάθ		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να εντοπίζουν τις αρετές στη ζωή και στο έργο ηγετών του Ισραήλ (π.χ. Δαβίδ, Σολομώντα). – να αναγνωρίζουν μέσα από παραδείγματα της Παλαιάς Διαθήκης τη θέση ευθύνης και αρχηγίας ως διακονία.		
Χρονική διάρκεια	20΄		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχοι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να συνεργάζονται. – να εκφράσουν και να αποτυπώσουν τις σκέψεις τους. – να εκπροσωπούν τις ομάδες τους. – να ακούν ενεργητικά και να διαλέγονται. – να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους. – να συναισθανθούν το συναισθηματικό φορτίο (φόβο, ευθύνη κ.λπ.) ενός ηγέτη. – να αναγνωρίσουν την επίδραση της πίστης στις πράξεις των ανθρώπων.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
1) Μοιράζει τους μαθητές/τις μαθήτριες σε ομάδες και τους δίνει ένα περίγραμμα του Δαβίδ σε χαρτί Α3 και μαρκαδόρους. Στη συνέχεια λέει: «Ας φανταστούμε ότι αυτή η φιγούρα που έχετε μπροστά σας είναι ο Δαβίδ λίγο πριν τη μάχη του με τον Γολιάθ. Τι μπορεί να σκέφτεται; Γράψτε όλοι και όλες (σε	Οι μαθητές και οι μαθήτριες χωρίζονται σε ομάδες και αναλαμβάνουν ρόλους, σύμφωνα με τις αρχές ομαδοσυνεργασίας. Αποτυπώνουν γραπτά τις σκέψεις του Δαβίδ. Συζητούν και συναποφασίζουν ποια σκέψη ανταποκρίνεται καλύτερα στις συνθήκες και στις πράξεις του βιβλικού ήρωα.	<ul style="list-style-type: none"> Ένα περίγραμμα ενός νεαρού αγοριού αποτυπωμένο σε χαρτί (ένα για κάθε ομάδα). Μαρκαδόροι 	Η ομαδοσυνεργασία ενεργοποιεί όλους τους μαθητές/όλες τις μαθήτριες, και εκφράζονται με ασφάλεια. Δίνει την δυνατότητα σε παιδιά με λιγότερη αυτοπεποίθηση, ή με μαθησιακές δυσκολίες να συνδεθούν, να υποστηριχτούν από τους ομηλικούς/τις ομήλικες τους, αλλά και να πάρουν πρωτοβουλίες. Η δραστηριότητα απαιτεί αναστοχα-

πρώτο πρόσωπο). Διαβάστε τις, συζητήστε και αποφασίστε ποια σκέψη πιστεύετε ότι είναι πιο αντιπροσωπευτική. Έχετε 5'».			σμό της βιβλικής αφήγησης και αξιολόγηση των σκέψεων και συναισθημάτων των πρωταγωνιστών της.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός κολλάει στον πίνακα ένα νέο πορτραίτο του Δαβίδ και λέει: «Οι γραμματείς των ομάδων ας σηκωθούν και ας γράψουν την σκέψη στην οποία συμφώνησε κάθε ομάδα».	Οι γραμματείς των ομάδων με έναν μαρκαδόρο γράφουν στο πορτραίτο του πίνακα τις σκέψεις του Δαβίδ.	<ul style="list-style-type: none"> • Ένα περίγραμμα ενός νεαρού αγοριού αποτυπωμένο σε μεγάλο χαρτί. • Μαρκαδόροι. • Αυτοκόλλητη χαρτοταινία 	Οι μαθητές/-τριες αναλαμβάνουν την ευθύνη να εκφράσουν και να εκπροσωπήσουν την ομάδα τους, πράγμα που τους/τις καθιστά υπεύθυνους/-ες και οργανωμένους/-ες.
3) Ο/Η εκπαιδευτικός διαβάζει τις σκέψεις και γίνεται σύντομη συζήτηση σχολιάζοντας τα συναισθήματα που φανερώνονται και τον λόγο για τον οποίο αποτυπώθηκαν οι σκέψεις.	Συμμετέχουν στη συζήτηση – σχολιασμό.	-	Η συμμετοχή σε ομαδική συζήτηση προάγει την ενεργή ακρόαση, τον σεβασμό και την κριτική σκέψη. Οι μαθητές/-τριες δεν αναπαράγουν μόνο τις προσωπικές τους ιδέες, αλλά σκέφτονται κριτικά όλα όσα ειπώθηκαν και ανταποκρίνονται ανάλογα, εκφράζοντας την προσωπική τους άποψη.
4) Κολλάει ένα δεύτερο περίγραμμα στον πίνακα, δίπλα σε αυτό του Δαβίδ και λέει: «Ας υποθέσουμε ότι αυτό είναι το περίγραμμα ενός Ισραηλίτη στρατιώτη που βρισκόταν στο στρατόπεδο. Τι μπορεί να λέει στον Δαβίδ; Τι θα του απαντούσε ο Δαβίδ;» Συζητήστε στις ομάδες. Όταν συμφωνήσετε, οι εκ-	Συζητούν στις ομάδες σχετικά με το τι θα μπορούσε να έλεγε ο στρατιώτης στον Δαβίδ και ποια θα ήταν η πιθανή απόκριση του Δαβίδ. Ο εκπρόσωπος μιας ομάδας, όταν ορίσει ο/η εκπαιδευτικός, θα σταθεί μπροστά στο πορτρέτο του στρατιώτη μιλώντας ως στρατιώτης, εκφράζοντας όσα συμφωνήθηκαν στην ομάδα του/της.	-	Το δεύτερο πορτρέτο ουσιαστικά δίνει την ευκαιρία στους μαθητές/στις μαθήτριες να προβάλουν δικές τους απορίες και τα προσωπικά τους συναισθήματα προς τον ήρωα της αφήγησης. Ταυτόχρονα, αξιοποιώντας τις γνώσεις τους, εφαρμόζουν το θρησκευτικό πλαίσιο σε μια στιγμή κρίσης, που θεωρητικά μπορεί να είναι και η

<p>πρόσωποι θα σηκωθούν με τη σειρά και θα σταθούν μπροστά στο περίγραμμα του στρατιώτη λέγοντας σε πρώτο πρόσωπο τι λέει. Ο εκπρόσωπος μιας άλλης ομάδας θα σταθεί μπροστά στο πορτρέτο του Δαβίδ και θα ανταποκριθεί με βάση αυτά που ειπώθηκαν απ' τον στρατιώτη, μιλώντας ως Δαβίδ.</p>	<p>Ένας εκπρόσωπος άλλης ομάδας θα σταθεί μπροστά στο πορτρέτο του Δαβίδ και θα ανταποκριθεί στα όσα του λέει ή ρωτάει ο στρατιώτης σαν να είναι ο Δαβίδ. Ακολουθούν οι εκπρόσωποι των άλλων ομάδων.</p>		<p>προσωπική τους στιγμή δυσκολίας και δοκιμής. Οι αρετές, επομένως, της πίστωσης, του θάρρους κ.λπ. αποτελούν έμπνευση και για τον ίδιο/την ίδια.</p>
<p>5) Απευθύνει ερωτήσεις στους μαθητές/στις μαθήτριες για να σχολιάσουν σύντομα τον διάλογο, τον χαρακτήρα και τον ρόλο του Δαβίδ.</p>	<p>Συμμετέχουν στον διάλογο στην ολομέλεια της τάξης.</p>		<p>Ο διάλογος στην ολομέλεια ξεκαθαρίζει το θεωρητικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινήθηκε το μάθημα. Είναι ευκαιρία να διατυπωθούν διευκρινήσεις, ερωτήσεις κ.λπ.</p>
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>	<p>Αφηγείται το περιστατικό της ιστορίας του Δαβίδ με τον Γολιάθ.</p>		
<p>Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>	<p>Ακούν την αφήγηση για τον Δαβίδ και τον Γολιάθ.</p>		

Τάξη	Α' Γυμνασίου
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπηση - Χριστός
Θεματική Ενότητα	14. Ο Χριστός θυσιάζεται
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Άμεση διδασκαλία
Γενικός τίτλος	Οπτικοποίηση
Τίτλος δραστηριότητας	Η δίκη του Ιησού
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να εντοπίζουν στα Πάθη του Χριστού την εκούσια θυσία του και την ταύτισή του με τους πονεμένους και αδικημένους.
Χρονική διάρκεια	10'

Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχοι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους για το περιστατικό της δίκης του Ιησού. – να ενεργοποιηθούν συναισθηματικά. – να δείξουν σε ένα βαθμό ενσυναίσθηση σε θέματα αδικίας και κακοποίησης.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/-τριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
1) Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει σε κάθε μαθητή/μαθήτρια αυτοκόλλητα χαρτιά (τύπου post it). Στη συνέχεια αναρτά ή προβάλλει στον πίνακα μια εικόνα ή πίνακα ζωγραφικής με θέμα την δίκη του Ιησού. Ζητά απ' τα παιδιά να γράψουν μια λέξη ή σύντομη φράση που τους έρχεται αυθόρμητα σε ένα αυτοκόλλητο χαρτί (έχουν 2').	Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν σιωπηλοί/-ές την εικόνα/τον πίνακα. Γράφουν μια λέξη ή σύντομη φράση στο αυτοκόλλητο χαρτί που τους δόθηκε.	<ul style="list-style-type: none"> Αυτοκόλλητα χαρτιά (τύπου post it). Εικόνα ή πίνακας σε μεγάλο μέγεθος (A3). 	Οι μαθητές/-τριες αναγνωρίζουν την αδικία, τη στοχοποίηση και την περιθωριοποίηση που υπέστη ο Ιησούς και ως έφηβοι προβάλλουν ενδεχομένως δικά τους βιώματα.
2) Καλεί όσες και όσους έχουν τελειώσει να σηκωθούν σιωπηλοί/-ές και να κολλήσουν το χαρτί τους γύρω από την εικόνα.	Σηκώνονται σιωπηλοί/-ες και κολλάνε το χαρτί τους γύρω από την εικόνα/τον πίνακα.		Η δραστήρια συμμετοχή όλων των μαθητών και μαθητριών στη δραστηριότητα έχει σαν αποτέλεσμα την εγρήγορση και ενεργοποίησή τους.
3) Καλεί όλους και όλες να σταθούν σιωπηλοί/ές και να διαβάσουν τα χαρτιά.	Περνάνε σιωπηλοί/-ές και διαβάζουν όσα έγραψαν οι συμμαθητές/-τριές τους.		Η σιωπή βοηθά να δημιουργηθεί το συγκινησιακό κλίμα και η ενσυναίσθηση σε μια στιγμή του Θείου Πάθους που είναι ορόσημο για τον χριστιανισμό.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Έχει προηγηθεί επεξεργασία της βιβλικής περιγραφής της δίκης του Χριστού.		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Έχουν ακούσει/διαβάσει τη βιβλική περιγραφή της δίκης του Ιησού.		

Τάξη	Α΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπιση Χριστός		
Θεματική Ενότητα	11. Ο Χριστός αγαπάει όλους τους ανθρώπους		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Διάλογος		
Γενικός τίτλος	Διάδρομος συνείδησης		
Τίτλος δραστηριότητας	Ο Καλός Σαμαρείτης αντικρίζει τον πληγωμένο Ισραηλίτη.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να προσδιορίζουν μέσα από την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη την αγάπη και τη βοήθεια προς και από τον ξένο ως πρότυπο χριστιανικής ζωής.		
Χρονική διάρκεια	20΄		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχοι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται : – να εκφραστούν – να επιχειρηματολογήσουν – να εμβαθύνουν στη βιβλική αφήγηση – να προβληματιστούν με βάση το ψυχολογικό και κοινωνικό πλαίσιο της εποχής – να λάβουν αποφάσεις		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/-τριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ρωτά: «Ας πάμε στην αρχή της ιστορίας, εκεί όπου ο Σαμαρείτης περνά και αντικρύζει τον πληγωμένο Ισραηλίτη και ας υποθέσουμε ότι δεν γνωρίζουμε τι έγινε στη συνέχεια της παραβολής. Ποια πιστεύετε ότι μπορεί να ήταν η πρώτη του σκέψη; Εκφράστε την σε πρώτο πρόσωπο, σαν να μιλά ο Σαμαρείτης». Δίνει τον λόγο στα παιδιά και σχολιάζονται σύντομα με ερωταποκρίσεις οι απαντήσεις.	Απαντούν στον/στην εκπαιδευτικό με βάση τα ερωτήματά του. Μπαίνουν στη θέση του Σαμαρείτη και προσπαθούν να βιώσουν τους κινδύνους και τα συγκρουόμενα αισθήματα.	–	Η δραστηριότητα βοηθά τα παιδιά να εμβαθύνουν στον χαρακτήρα και την πράξη του Καλού Σαμαρείτη. Μαθαίνουν να εκφράζονται, να αξιοποιούν τις γνώσεις τους, να αναζητούν επιχειρήματα και να αναγνωρίζουν τη δυσκολία ενός ηθικού διλήματος.
2) Στη συνέχεια λέει: «Όσοι και όσες εκφράσατε μια σκέψη σταθείτε αντικριστά, σε δύο παράλληλες σειρές, έτσι ώστε να μπορεί να περάσει κάποιος/-α ανάμεσα	Δημιουργούν έναν διάδρομο, στεκόμενοι/-ες αντικριστά. Λένε φωναχτά και εκφραστικά τη σκέψη που είπαν πιο πριν. Ένας μαθητής/μια μαθήτρια		

<p>σας». Στη συνέχεια καλεί έναν μαθητή/μια μαθήτρια να μπει στον ρόλο του Σαμαρείτη και να περάσει μέσα από τον διάδρομο που σχηματίζουν τα παιδιά. Ενώ περνάει, κάθε παιδί με τη σειρά του λέει με έμφαση και πειστικά τη σκέψη που εξέφρασε νωρίτερα. Όταν περάσει μία φορά μπορεί να το επαναλάβει, αλλά αυτή τη φορά όλες οι φωνές μιλούν ταυτόχρονα και με ένταση.</p>	<p>μπαίνει σε ρόλο Σαμαρείτη και προχωρά αργά μέσα στον διάδρομο. Ακούει συγκεντρωμένος/-η και με προσοχή. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται με τις φωνές να μιλούν ταυτόχρονα. Απαντά στα ερωτήματα που του/της θέτουν.</p>		
<p>3) Τέλος απευθύνει ερωτήσεις στο παιδί που ήταν σε ρόλο Σαμαρείτη (π.χ. ήταν εύκολη η απόφασή σου, ποια φωνή σε δυσκόλεψε περισσότερο, τι σε προβληματίσε, ποια απόφαση πήρες τελικά και γιατί κ.λπ.)</p>			
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>	<p>Έχει αφηγηθεί/παρουσιάσει την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη. Έχει εξηγήσει τις διαφορές μεταξύ Σαμαρειτών και Ιουδαίων.</p>		
<p>Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>	<p>Έχουν ακούσει/διαβάσει την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη.</p>		

Τάξη	Α΄ Γυμνασίου
Θεματικό Πεδίο	Θεός
Θεματική Ενότητα	1. Ο Θεός είναι αγάπη
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Πρότζεκτ
Γενικός τίτλος	Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου
Τίτλος δραστηριότητας	Δράσεις ανά τον κόσμο που εμπνέονται από το Πάτερ ημών – το «έλθέτω ἡ Βασιλεία Σου» στην πράξη.
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να περιγράφουν τον τρόπο με τον οποίον η Κυριακή Προσευχή προσδιορίζει τις σχέσεις του Θεού με τους ανθρώπους, καθώς και τις σχέσεις των ανθρώπων με τον Θεό, με τους άλλους και τον εαυτό τους.
Χρονική διάρκεια	2-3 διδακτικές ώρες (ανάλογα με τα σχολεία που συμμετέχουν)

Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχοι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να επικοινωνήσουν και να αλληλοεπιδράσουν με μαθητές και μαθήτριες άλλων χωρών. – να ερευνήσουν και να κάνουν παρουσίαση με βάση το ερευνητικό αντικείμενο. – να συνδέσουν φιλανθρωπικές και άλλες δράσεις με το όραμα των χριστιανών για να έρθει η Βασιλεία του Θεού στη γη. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/-τριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας πραγματοποιεί τηλεδιάσκεψη σε προκαθορισμένη ημέρα και ώρα, ούτως ώστε να επικοινωνήσουν οι μαθητές/-τριες με συνομηλίκους τους και να ανταλλάξουν πληροφορίες πάνω στις οποίες έχουν ήδη εργαστεί σε ομάδες με θέμα: «ελθέτω η Βασιλεία Σου στην πράξη». Ορίζονται εκπρόσωποι από κάθε ομάδα που παρουσιάζουν τα αποτελέσματα και άλλοι/-ες που θα θέσουν ερωτήματα στους μαθητές/στις μαθήτριες των άλλων σχολείων.	Οι εκπρόσωποι των ομάδων παρουσιάζουν την έρευνά τους σε μαθητές/-τριες άλλων σχολείων που έχουν εργαστεί πάνω στο ίδιο αντικείμενο στην χώρα τους. Παρακολουθούν τις παρουσιάσεις των συμμαθητών τους, θέτουν ερωτήματα και συζητούν.	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής Σύνδεση στο ίντερνετ. Παρουσιάσεις μαθητών/-τριών (PowerPoint κ.λπ.)	Έχοντας ήδη εργαστεί και έχοντας ερευνήσει ένα θέμα ομαδοσυνεργατικά έχουν αποκτήσει γνώσεις και μια κάποια εξειδίκευση σε αυτό και αναλαμβάνουν να το παρουσιάσουν. Αυτό καθιστά τους μαθητές/τις μαθήτριες υπεύθυνους/-ες, με οργανωτικές δεξιότητες. Η επικοινωνία με σχολεία του εξωτερικού δίνει την ευκαιρία να αποκτήσουν γνώσεις από περιβάλλοντα διαφορετικά απ' τα δικά τους, να συγκρίνουν και να διευρύνουν τους ορίζοντές τους και να κοινωνικοποιηθούν. Το αντικείμενο έρευνας, «ελθέτω η Βασιλεία Σου στην πράξη», βοηθά τους μαθητές και τις μαθήτριες να γνωρίσουν το φιλανθρωπικό έργο της εκκλησίας και άλλων Ορθόδοξων χριστιανικών δομών και να έρθουν σε επαφή με τις χριστιανικές αξίες που διαμορφώνουν τις δυτικές κοινωνίες.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Έχει καθορίσει ομάδες και ερευνητικό θέμα, κατά το οποίο πρέπει να βρουν και να περιγράψουν τη δράση οργανώσεων που εμπνέονται από το χριστιανικό όραμα της βασιλείας του Θεού στη γη (φιλανθρωπικές δράσεις, ιδρύματα κ.λπ.). Έχει επικοινωνήσει με σχολεία του εξωτερικού (παροικιακά και μη) και έχει γίνει ήδη προσυνηνόηση, ώστε να εργαστούν στο ίδιο θέμα («ελθέτω η Βασιλεία Σου στην πράξη»). Καθορίζει-ται μέρα και τρόπος επικοινωνίας.		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Εργάζονται σε ομάδες και ερευνούν δράσεις εκκλησιαστικές και χριστιανικές που εμπνέονται από το χριστιανικό όραμα «ελθέτω η Βασιλεία Σου στην πράξη». Προετοιμάζονται ώστε να παρουσιάσουν με πρωτότυπο, σαφή και συνοπτικό τρόπο τα αποτελέσματα της έρευνάς τους.		

Τάξη	Α΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Δημιουργία-Πτώση		
Θεματική Ενότητα	4. Ζωή με τον Θεό: Ο άνθρωπος δημιούργημα του Θεού		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Ομαδοσυνεργασία		
Γενικός τίτλος	Κολλάζ		
Τίτλος δραστηριότητας	Μια μέρα στον Παράδεισο.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να εντοπίζουν μέσα στο βιβλικό κείμενο για τη δημιουργία του ανθρώπου τις θεμελιώδεις αρχές που προσδιορίζουν τις σχέσεις του ανθρώπου με τον Θεό, τον συνάνθρωπο και την κτίση. – να αναγνωρίζουν ότι η βιβλική διήγηση για τη δημιουργία του ανθρώπου πρεσβεύει την ισοτιμία των δύο φύλων. 		
Χρονική διάρκεια	20΄		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να εκφραστούν δημιουργικά – να συνεργαστούν – να αναλάβουν ρόλους και να εκπροσωπήσουν τις ομάδες τους. – να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους για τη βιβλική περιγραφή της δημιουργίας του κόσμου και του ανθρώπου. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
1) Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει την τάξη σε ομάδες. Οργανώνει τα υλικά (φωτογραφίες, μαρκαδόρους κ.λπ.) στην έδρα. Δίνει οδηγίες: «Αφού χωρίσετε τις αρμοδιότητες στην ομάδα, ο υπουργός εξωτερικών (Σ.Σ. ρόλος στις ομάδες) θα έρθει να παραλάβει τα υλικά με τα οποία θα εργαστείτε. Θα πρέπει να δημιουργήσετε όλοι και όλες μαζί μια σύνθεση που να απεικονίζει μια μέρα στον Παράδεισο. Προσπαθήστε μέσα από την σύνθε-	Οι μαθητές/-τριες οργανώνουν τις ομάδες τους και μοιράζουν ρόλους (πρόεδρος, γραμματέας, εκπρόσωπος, υπουργός εξωτερικών). Τα παιδιά σε ρόλο υπουργού εξωτερικών παραλαμβάνουν από τον/την εκπαιδευτικό τα απαιτούμενα υλικά. Συζητούν και συναποφασίζουν πώς θα δημιουργήσουν την σύνθεσή τους. Εργάζονται ταυτόχρονα όλοι και όλες.	Φωτογραφίες από περιοδικά Μαρκαδόροι Έγχρωμα χαρτιά/χαρτόνια Φυσικά υλικά (Αποξηραμένα φύλλα, λουλούδια κ.λπ.) Κόλλα Χαρτιά Α3 Ψαλίδια	Το κολλάζ βοηθά τους μαθητές και τις μαθήτριες να εκφραστούν καλλιτεχνικά και να αποτυπώσουν τις θρησκευτικές τους γνώσεις, αλλά και τα συναισθήματά τους. Η ομαδοσυνεργασία ενεργοποιεί όλους τους μαθητές/όλες τις μαθήτριες, έτσι ώστε να εκφράζονται με ασφάλεια. Δίνει τη δυνατότητα σε παιδιά με λιγότερη αυτοπεποίθηση, ή με μαθησιακές δυσκολίες να συνδεθούν, να υποστηριχτούν από τους ομηλικούς/τις ομήλικές τους, αλλά και να πάρουν πρωτοβουλίες.

σή σας να αποτυπώσετε τις σχέσεις που είχε ο άνθρωπος με τη φύση, τον Θεό και τους άλλους ανθρώπους. Μπορείτε να ζωγραφίσετε αλλά και να χρησιμοποιήσετε τα υλικά που σας προσφέρονται. Έχετε 15'».			
2) Καλεί τα παιδιά να κολλήσουν το κολάζ τους στον πίνακα και να το παρουσιάσουν με συντομία.	Ο Υπουργός εξωτερικών επικολλά το κολάζ της ομάδας στον πίνακα. Δίπλα στέκεται ο εκπρόσωπος της ομάδας για να παρουσιάσει με συντομία την σύνθεση και το σκεπτικό της ομάδας.	Αυτοκόλλητη ταινία επικόλλησης	Οι μαθητές/-τριες αναλαμβάνουν να εκπροσωπήσουν υπεύθυνα την ομάδα τους. Αποκτούν αυτοπεποίθηση και μαθαίνουν να εκφράζονται, να ακούν με σεβασμό, να παρατηρούν και να λειτουργούν δημοκρατικά.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Έχει προηγηθεί η παρουσίαση και ανάλυση της βιβλικής περικοπής για τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου.		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Εάν κριθεί απαραίτητο, μπορεί να έχουν φέρει φωτογραφίες φύσης, ζώων κ.λπ. καθώς και φυσικά υλικά (φύλλα, μικρά ξύλα κ.λπ.)		

Τάξη	A' Γυμνασίου
Θεματικό Πεδίο	Θεός
Θεματική Ενότητα	2. Ο Θεός ως σύμβουλος
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Άμεση Διδασκαλία
Γενικός τίτλος	Συννεφόμελο
Τίτλος δραστηριότητας	Κώδικες επικοινωνίας
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να εκτιμούν με βάση τις βιβλικές διηγήσεις τη σημασία που έχουν οι συμβουλές και οι εντολές, τις οποίες προσφέρει ο Θεός ως οδοδείκτες για τη ζωή των ανθρώπων – να αναγνωρίζουν πώς οι Δέκα Εντολές λειτουργούν ως οδοδείκτες στις σχέσεις των ανθρώπων με τον Θεό και μεταξύ τους
Χρονική διάρκεια	15' λεπτά

Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> – να φέρουν στο επίπεδο του συνειδητού την υπάρχουσα γνώση τους περί της λύτρωσης του λαού από την αιγυπτιακή δουλεία και την αποκάλυψη του Θεού στην έρημο του Σινά, όπου και τους παρέδωσε τους οδοδείκτες ανακάλυψης της όντως Γης της Επαγγελίας. – να έρθουν σε πρώτη επαφή με την έννοια ότι ο Θεός δεν επιβάλλει νόμους αλλά παρέχει με τις εντολές του σε κάθε άνθρωπο, τη δυνατότητα να συνυπάρξει και να τελειωθεί επικοινωνώντας και με εκείνον – να ασκηθούν στην παρατήρηση – να συνοψίσουν, να κατηγοριοποιήσουν και να ταξινομήσουν την ήδη υπάρχουσα γνώση. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/-τριες να σκεφτούν για δύο λεπτά (2') και να γράψουν μέχρι πέντε βασικά χαρακτηριστικά της επικοινωνίας μεταξύ δύο προσώπων και ιδιαίτερα μεταξύ μιας πατρικής φιγούρας κι ενός παιδιού.	Οι μαθητές/-τριες γράφουν σε χαρτί μέχρι πέντε βασικά χαρακτηριστικά μέσα της επικοινωνίας μεταξύ δύο προσώπων και ιδιαίτερα μιας γονεϊκής φιγούρας κι ενός παιδιού με βάση τις υπάρχουσες γνώσεις τους.	Χαρτί (καλύτερα σημειωματάριο ή τετράδιο μαθήματος), μολύβι/στιλό Εναλλακτικά: Μαυροπίνακας ή Whiteboard και κιμωλίες ή μαρκαδόροι αντίστοιχα, καθώς και σπόγγι κατάλληλοι για τον πίνακα	Ανακαλούν την υπάρχουσα γνώση τους γύρω από την πραγματικότητα της επικοινωνίας που ζητά ο Θεός με τον άνθρωπο με βάση την παρατήρηση και τη βίωση. Καταγράφουν και μοιράζονται τα πρώτα συμπεράσματά τους, μέσα από μια διαδικασία συνειδητοποίησης και εκλεκτικής αξιολόγησης της σπουδαιότητάς τους. Μέσα από την ακρόαση των προτάσεων των συμμαθητών/-τριών και του/της εκπαιδευτικού, τη διαδικασία ταξινόμησης των εννοιών κάθε ομάδας και κατά σπουδαιότητα, και την οργανωμένη αποτύπωσή τους σε εννοιολογικό χάρτη οικοδομούν νέα γνώση γύρω από την πραγματικότητα Θεός και επικοινωνία .
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να ανακοινώσουν τι έχουν γράψει και	Οι μαθητές/-τριες διαβάζουν τι έχουν γράψει ενώ ο/η εκπαιδευτικός (ή εντεταλμένος μαθητής/-τρια) τα καταγράφει στον πίνακα.		

παράλληλα τα καταγράφει στον πίνακα. (Σημ. μπορεί να ζητήσει από μαθητή/-τρια να καταγράψει στον πίνακα).			
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ανοίγει και οδηγεί μια συζήτηση που αποσκοπεί στην ομαδοποίηση των όσων έχουν καταγραφεί, στην απάλειψη διπλών όμοιων ή πολύ παραπλήσιων εγγραφών, στην ιεράρχησή τους και στην τελική διαμόρφωση του εννοιολογικού χάρτη.	Οι μαθητές/-τριες συμμετέχουν στη συζήτηση, επισημαίνοντας συνώνυμες και παραπλήσιες εκφράσεις, συμβάλλοντας στην ομαδοποίηση και ιεράρχηση των εννοιών και στην τελική διαμόρφωση του εννοιολογικού χάρτη.		
4) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να παρατηρήσουν για λίγο τον τελικό τους εννοιολογικό χάρτη, ενώ συνοψίζει τα ευρήματα που αποτυπώνονται σε αυτόν. Εναλλακτικά, ζητά από μαθητή/-τρια να συνοψίσει.	Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν προσεκτικά τον εννοιολογικό χάρτη στην τελική του μορφή, ενώ ένας από αυτούς (ή ο/η εκπαιδευτικός) συνοψίζουν τα ευρήματα που αποτυπώνονται σε αυτόν.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Ο/Η εκπαιδευτικός βεβαιώνεται ότι υπάρχει στην τάξη διαθέσιμος πίνακας και υλικό γραφής καθώς και σπόγγοι. Δυνητικά (είναι επιθυμητό): Ο/Η εκπαιδευτικός έχει ζητήσει από τους/τις μαθητές/-τριες να χρησιμοποιήσουν το σχολικό εγχειρίδιο ή τετράδιο εργασίας.		
Ενέργειες του μαθητή/της μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Οι μαθητές/-τριες να φέρουν το σχολικό εγχειρίδιο ή τετράδιο μαθήματος.		

Τάξη	Α΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπιση-Χριστός		
Θεματική Ενότητα	10. Ο Θεός ανάμεσα στους ανθρώπους		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Διάλογος		
Γενικός τίτλος	Βλέπω, ισχυρίζομαι, αναρωτιέμαι		
Τίτλος δραστηριότητας	Η Εικόνα της Βάπτισης του Χριστού		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να συνδέουν την ενανθρώπιση του Υιού του Θεού με την υπόσχεση του Θεού για τη σωτηρία όλων των ανθρώπων. – να εντοπίζουν την ανταπόκριση του Χριστού στις ανθρώπινες ανάγκες μέσα από θαυματουργικές παρεμβάσεις του (π.χ. Γάμος Κανά, πολλαπλασιασμός άρτων κ.λπ.). 		
Χρονική διάρκεια	15΄ λεπτά + χρόνος συνέντευξης +10΄ λεπτά αναφορά στην ολομέλεια		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να αποκομίσουν εμπειρία με την αξιοποίηση της εμπειρίας των άλλων – να συνεργαστούν – να γίνουν ενεργοί ακροατές – να βελτιώσουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες – να έχουν μια άμεση επαφή με την εμπειρία της βάπτισης – να αναγνωρίσουν τη σημασία αυτής της εμπειρίας ως εξόδου από μία «κατάσταση» της ζωής σε μία «άλλη» 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
1) Ο/Η εκπαιδευτικός σε έναν χάρτη επιδεικνύει στους/στις μαθητές/-τριες το σημείο της βάπτισης του Ιησού στον Ιορδάνη ώστε να συνειδητοποιήσουν την ιστορικότητα του θέματος. Μέσω των Google Maps μπορεί να ταξιδέψει με την τάξη στο γεωγραφικό σημείο, όπως επί αιώνες έκαναν με πολλούς κινδύνους εκείνοι που κατόπιν ονομάζονταν τιμητικά «Χατζής». Ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να	Οι μαθητές και μαθήτριες: Απαντούν χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα και τα τρία στάδια (βλέπω, ισχυρίζομαι, αναρωτιέμαι). Υπάρχει η δυνατότητα να εστιάσουν σε ένα στάδιο κάθε φορά. Οπότε με τις κατάλληλες ερωτήσεις του/της εκπαιδευτικού δημιουργείται μια «σκαλωσιά» ή μια «γέφυρα», που τους/τις οδηγεί στο επόμενο στάδιο.	Σημειωματάριο ή τετράδιο και κάρτες όπου θα γραφούν οι τελικές ερωτήσεις	Οι αντιδράσεις του κάθε μαθητή/της κάθε μαθήτριας καταγράφονται και στο τέλος της δραστηριότητας δημιουργείται ένα διάγραμμα ή ένας χάρτης με τις παρατηρήσεις, τις ερμηνείες και τις απορίες όλης της τάξης. Το διάγραμμα αυτό πρέπει να είναι σε εμφανές σημείο μέσα στην αίθουσα (π.χ. στον πίνακα), ώστε κάθε μαθητής/-τρια να μπορεί να το βλέπει κατά τη διάρκεια του κύκλου της μελέτης και να αντιπαραβάλλει τις δικές του παρατηρήσεις με τις παρατηρήσεις και τα σχόλια όλης της

<p>παρατηρήσουν ένα έργο τέχνης σχετικό με τη Βάπτιση του Ιησού.</p>			<p>τάξης. Έτσι λειτουργεί δι-υποκειμενικά η παραγωγή της γνώσης. Η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται για να βοηθήσουμε τους/τις μαθητές/-τριες να προβούν σε προσεκτικές παρατηρήσεις και στοχαστικές ερμηνείες, να διεγείρουμε την περιέργειά τους και να θέσουμε τις βάσεις για μια συστηματική έρευνα και αναζήτηση. Χρησιμοποιείται η ρουτίνα του Έντεχνου Συλλογισμού ώστε οι μαθητές/-τριες να σκεφθούν προσεκτικά και να στοχαστούν γύρω από το «γιατί κάτι φαίνεται ή υπάρχει με κάποιο συγκεκριμένο τρόπο» (εν προκειμένω ο «δράκων» εντός του ύδατος, η περισσότερά επάνω, το χέρι του βαπτιστή κ.ο.κ.)</p>
<p>Ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/-τριες να απαντήσουν τι θα μπορούσε να ακολουθήσει» ή «σε τι θα μπορούσε να τους οδηγήσει αυτή τους η παρατήρηση» αναφορικά και με δική τους ανάλογη εμπειρία.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες καταγράφουν αν θέλουν τα βασικά σημεία όσων «βλέπουν, ισχυρίζονται, αναρωτιούνται»</p>		
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>	<p>Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να έχει προετοιμάσει αυτή τη δράση επιλέγοντας εικόνα της Βαπτίσεως του Ιησού Χριστού στον Ιορδάνη. Μπορεί να συσχετίσει και με την Έξοδο του Ισραήλ μέσω της Ερυθράς Θαλάσσης όπως και με τον Κατακλυσμό.</p>		
<p>Ενέργειες του μαθητή/της μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>			

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τάξη	Β΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού (Μεταμόρφωση – Εσχολογία)		
Θεματική Ενότητα	17. Μετάνοια και συγχώρηση		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Επίλυση προβλημάτων		
Γενικός τίτλος	Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw)		
Τίτλος δραστηριότητας	Η συγχώρηση στις καθημερινές μας εμπειρίες		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να εξετάζουν τον ρόλο της χριστιανικής συγχωρητικότητας στη ζωή και στη συνύπαρξη με τον συνάνθρωπο.		
Χρονική διάρκεια	35' λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να διερευνήσουν την έννοια της συγχωρητικότητας μέσα από καθημερινές εμπειρίες τους. – να συνεργαστούν με όλους τους/τις συμμαθητές/τριές τους.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει Φύλλα Εργασίας με διαφορετικές ερωτήσεις για κάθε ομάδα.	Συγκροτούνται 5 ομάδες (Χ4 μαθητές) (jigsaw groups)	Ανάλογη διάταξη θρανίων	Η δραστηριότητα είναι προτιμότερο να εφαρμοστεί την πρώτη ώρα διδασκαλίας της Θ.Ε., ως 'εισαγωγική', για να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών για το θέμα. Η δραστηριότητα θα προετοιμάσει τους/τις μαθητές/-τριες για να οικοδομηθεί η θρησκευτική γνώση για τη μετάνοια και τη συγχώρηση της Εκκλησίας.
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά να σκεφτούν για δέκα λεπτά (10') και να απαντήσουν.	Η κάθε ομάδα συμπληρώνει τις απαντήσεις στο Φύλλο εργασίας της: Ομάδα 1. – Ποιοι μπορεί να εμπλακούν σε αντιπαράθεση; Ομάδα 2. – Για ποιους λό-	- Φύλλο Εργασίας - μολύβι/στιλό	Διερευνούν τις αιτίες, τις επιλογές, τις συνέπειες, τις ομάδες 'κινδύνου', την αναγκαιότητα ή μη, της συγχώρησης.

	<p>γους υπάρχουν αντιπαραθέσεις;</p> <p>Ομάδα 3. – Τι επιλογές έχουν να ξεπεραστούν οι αντιπαραθέσεις;</p> <p>Ομάδα 4. – Πού οδηγεί η κάθε επιλογή αντιπαράθεσης;</p> <p>Ομάδα 5. – Γιατί να επιλέξει κανείς τη συγχώρηση;</p>		
Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει νέα Φύλλα εργασίας με διαφορετικές ερωτήσεις για κάθε ομάδα.	Γίνεται αναδιαμόρφωση των μελών των ομάδων. Η κάθε νέα ομάδα αποτελείται από έναν εκπρόσωπο των ομάδων 1. 2. 3. 4. και 5. Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε 4 ομάδες (X5 μαθητές) (experts groups)		
Ο /Η εκπαιδευτικός ζητά να σκεφτούν για δέκα λεπτά (10') και να απαντήσουν.	<p>Η κάθε νέα ομάδα συμπληρώνει τις απαντήσεις στο Φύλλο εργασίας της:</p> <p>Ομάδα Α. Συγχώρηση στο σπίτι</p> <p>Ομάδα Β. Συγχώρηση στο σχολείο</p> <p>Ομάδα Γ. Συγχώρηση στον αθλητισμό</p> <p>Ομάδα Δ. Συγχώρηση στη φιλία</p>	<p>– Φύλλο εργασίας</p> <p>– μολύβι/στιλό</p>	Προσπαθούν να ομαδοποιήσουν τις απόψεις τους εξειδικεύοντας το θέμα της συγχώρησης σε διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα.
Ο /Η εκπαιδευτικός ζητά να συζητήσουν για δεκαπέντε λεπτά (15') και να ανακοινώσει η κάθε ομάδα τα τελικά της αποτελέσματα.	Γίνεται επανασύσταση των αρχικών ομάδων (jigsaw groups). Ενημέρωση-(διδασκαλία) της ομάδας/ ανάλυση των καινούριων δεδομένων- Συμπεράσματα- Ανακοίνωση στην ολομέλεια της τάξης των τελικών αποτελεσμάτων από τον παρουσιαστή κάθε ομάδας.	– χαρτί, μολύβι/στιλό	Οι μαθητές/-τριες έχουν συνεργαστεί σε δύο διαφορετικές ομάδες, έχουν ανταλλάξει απόψεις για τη συγχώρηση και τις έχουν 'διδάξει' στους/στις συμμαθητές/-τριές τους έχοντας δημιουργήσει πολλαπλές σχέσεις αλληλεπίδρασης.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Η διαμόρφωση των ομάδων προϋποθέτει προηγούμενη εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τη διαδικασία.		

Ενέργειες των μαθητών/-τριών πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Συζήτηση της κάθε ομάδας για τον τρόπο εργασίας της. Κατανομή ρόλων και αρμοδιοτήτων (γραμματέας -παρουσιαστής- μέλη). Προτείνεται να περιλαμβάνονται οδηγίες στο Φύλλο Εργασίας.
---	---

Τάξη	Β' Γυμνασίου
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία – Λατρεία – Αγία Γραφή
Θεματική Ενότητα	4. Η καταγραφή της εμπειρίας και της ζωής της Εκκλησίας: Αγία Γραφή
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Διάλογος
Γενικός τίτλος	Έξι σκεπτόμενα καπέλα – De Bono
Τίτλος δραστηριότητας	«Θεός και άνθρωπος μαζί: ένα διαχρονικό ταξίδι»
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να εξετάζουν τη βαθιά σχέση και ενότητα μεταξύ Παλαιάς και Καινής Διαθήκης.
Χρονική διάρκεια	25'

Αναλυτική Περιγραφή

Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να συνεργαστούν. – να αποκτήσουν την ικανότητα να αναπτύξουν ένα θέμα από πολλές οπτικές. – να δουν τη διαρκή παρουσία του Θεού στην ιστορία.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει τους Φακέλους εργασίας με διαφορετικές δραστηριότητες για κάθε ομάδα.	Συγκροτούνται 5 ομάδες εργασίας (4-5 μαθητές).	Ανάλογη διάταξη θρανίων	Η δραστηριότητα είναι προτιμότερο να εφαρμοστεί την τελευταία ώρα διδασκαλίας της Θ.Ε., καθώς θα έχει δημιουργηθεί το κατάλληλο υπόβαθρο, μέσα από την προϋπάρχουσα και τη καινούργια γνώση τους για το θέμα.
Ο/Η εκπαιδευτικός, αντιπροσωπεύει την μπλέ ομάδα = (συντονισμός, έλεγχος διαδικασίας). Ζητά ο κάθε ένας και η κάθε μία να μοιραστεί και να συζητήσει με την ομάδα του το ερώτημα του φακέλου τους και να καταγράψουν τα αποτελέσματα	λευκή ομάδα = Να αναφέρουν περιπτώσεις που ο Θεός εμφανίζεται στον κόσμο. κίτρινη ομάδα = Είναι πλεονέκτημα ότι ο άνθρωπος πλάστηκε κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση Θεού; μαύρη ομάδα = Πώς αντιλαμβανόμαστε τη	Χαρτί, μολύβι/στιλό	Οι μαθητές/-τριες θα μπορέσουν να διατυπώσουν τις σκέψεις τους ασκούμενοι στην ανάπτυξη διαλόγου και εστιάζοντας σε μια συγκεκριμένη, κάθε φορά, προσέγγιση του θέματος που αναπτύσσουν, ανάλογα με το χρώμα του φακέλου της ομάδας τους. Η δραστηριότητα μπορεί να επαναλη-

με λίγα λόγια (10').	θεοπνευστία της Αγ. Γραφής; πράσινη ομάδα = Τι νέο φέρνει ο Χριστός στον κόσμο; κόκκινη ομάδα = Πώς αισθάνεται ο πιστός σε μια ζωή μαζί με τον Χριστό;		φθεί με ανάλογα ερωτήματα με την προϋπόθεση ότι κάθε ομάδα θα αλλάζει, διαδοχικά χρώματα φακέλου (δηλαδή τρόπο σκέψης) καθώς και ρόλους μεταξύ των μελών της.
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από την κάθε ομάδα να διαβάσει την απάντησή της ακούγοντας με προσοχή και ενδιαφέρον και κάνει μία ερώτηση σε όσους και όσες ακούν μετά την παρουσίαση. (10')	Ο παρουσιαστής/Η παρουσιάστρια κάθε ομάδας ανακοινώνει στην ολομέλεια τις απαντήσεις της ομάδας του και όλοι/-ες ακούν και συμμετέχουν στη συζήτηση.		Είναι σημαντική η ενεργή ακρόαση των αποτελεσμάτων κα για αυτό χρειάζεται να ακολουθεί σύντομη συζήτηση.
Ο/Η εκπαιδευτικός ολοκληρώνει τη διαδικασία συνοψίζοντας όλες τις απαντήσεις με τη συμμετοχή των μαθητών/-τριών (5').	Συμμετέχουν στη διαδικασία απολογισμού		Η σύνοψη των αποτελεσμάτων είναι απαραίτητη καθώς οι μαθητές/-τριες έχουν εργαστεί σε ομάδες.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Α) Η διαμόρφωση των ομάδων προϋποθέτει προηγούμενη εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τη διαδικασία και τους ρόλους της ομάδας. Β) Ο/Η εκπαιδευτικός έχει προετοιμάσει τους φακέλους εργασίας σε διαφορετικά χρώματα. Γ) Ο/Η εκπαιδευτικός ενημερώνει για τον τρόπο δράσης της κάθε ομάδας, ανάλογα με το χρώμα φακέλου που θα παραλάβουν. 1. μπλέ ομάδα = συντονισμός, έλεγχος διαδικασίας, αξιολόγηση 2. μαύρη ομάδα = κριτική, λογική 3. πράσινη ομάδα = νέες αντιλήψεις, δημιουργικότητα, λύσεις 4. λευκή ομάδα = αμεροληψία και ουδέτερη παρουσίαση της πληροφορίας 5. κόκκινη ομάδα = συναισθήματα 6. κίτρινη ομάδα = αισιοδοξία, πλεονεκτήματα		
Ενέργειες του μαθητή/της μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Α) Χρήση του σχολικού εγχειριδίου Β) Συζήτηση της κάθε ομάδας για τον τρόπο εργασίας της. κατανομή ρόλων και αρμοδιοτήτων (γραμματέας – παρουσιαστής – μέλη). Προτείνεται να περιλαμβάνονται οδηγίες στο Φύλλο Εργασίας		

Τάξη	Β΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή		
Θεματική Ενότητα	3. Διωγμοί, μαρτύρια και ανεξιθρησκία		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Ομαδοσυνεργασία		
Γενικός τίτλος	Κολλάζ		
Τίτλος δραστηριότητας	Δυσκολίες και μαρτύριο σε μικρή ηλικία		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να εντοπίζουν μέσα από παραδείγματα τις δυσκολίες και τα διλήμματα των χριστιανών κατά την περίοδο των διωγμών τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες.		
Χρονική διάρκεια	20΄ λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να βιώσουν μια ευχάριστη εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους. – να συνεργαστούν.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει τους Φακέλους εργασίας (με διαφορετικό υλικό ο κάθε ένας).	Συγκροτούνται 4 ομάδες εργασίας (5-6 μαθητές) Η κάθε ομάδα καλείται να επεξεργαστεί το υλικό του φακέλου της Φ.1 Άγιος Ταρσίζιος Φ.2 Παύλος και Ιουλιανή οι αυτάδελφοι Φ.3 Αγία Σοφία και οι τρεις θυγατέρες της Πίστη, Ελπίδα και Αγάπη Φ.4 Αγία Ραΐς	Ανάλογη διάταξη θρανίων	Βιώνουν μία ευχάριστη καλλιτεχνική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα θρησκευτική γνώση τους και την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στη συνεργασία, καθώς η συγκεκριμένη δραστηριότητα βοηθά όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες να εργαστούν. Η δραστηριότητα γίνεται περισσότερο ενδιαφέρουσα, αφού αναφέρεται σε συνομήλικους/-τριες, μάρτυρες.
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από την κάθε ομάδα να δημιουργήσει το δικό της κολλάζ, με τη συμμετοχή όλων των μελών της ομάδας, παρακολουθώντας	Η κάθε ομάδα δημιουργεί το δικό της κολλάζ με αποκόμματα κειμένων και φωτογραφιών που περιέχεται στο φάκελό της, γράφοντας διαθέσεις, αισθήματα, σκέψεις πάνω στη θεματική που της δόθηκε.	Χαρτόνια διαφόρων χρωμάτων, μολύβια/στιλό κόλλα, μπογιές, ψαλιδάκια τεχνικών	

προσεκτικά την πορεία της εργασίας τους (10')			
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από την κάθε ομάδα να παρουσιάσει το έργο της (10').	Ο παρουσιαστής/Η παρουσιάστρια κάθε ομάδας παρουσιάζει στην ολομέλεια το κομμάτι της ομάδας με μια μικρή αναφορά στο περιεχόμενό της.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Η διαμόρφωση των ομάδων προϋποθέτει προηγούμενη εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τη διαδικασία. Συλλογή υλικού που θα δοθεί στους μαθητές σχετικά με τη ζωή των νεαρών μαρτύρων (συνοπτικές βιογραφίες, φωτογραφίες, τροπάρια κ.λπ.). Φροντίδα για την εξασφάλιση γραφικής ύλης (χαρτόνια διαφόρων χρωμάτων, μολύβια/στιλό, κόλλες, μογιές, ψαλιδάκια τεχνικών)		
Ενέργειες του μαθητή/της μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Συζήτηση της κάθε ομάδας για τον τρόπο εργασίας της. Κατανομή ρόλων και αρμοδιοτήτων (γραμματέας – παρουσιαστής – μέλη). Προτείνεται να περιλαμβάνονται οδηγίες στο Φύλλο Εργασίας.		

Τάξη	Β' Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού (Μεταμόρφωση – Εσχατολογία)		
Θεματική Ενότητα	16. Γάμος, το «Μυστήριο της αγάπης»		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Παιχνίδι/Δράση		
Γενικός τίτλος	Δάσκαλος σε ρόλο και Ανακριτική καρέκλα ή καρέκλα των αποκαλύψεων		
Τίτλος δραστηριότητας	Συζήτηση με έναν υποψήφιο γαμπρό/μια υποψήφια νύφη		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να διατυπώνουν σκέψεις για τη σημασία του γάμου στη σύγχρονη πραγματικότητα.		
Χρονική διάρκεια	15'		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να δραστηριοποιηθούν σε μια βιωματική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και θα συμβάλει στην οικοδόμηση νέας.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Επειδή η δραστηριότητα εφαρμόζεται σε παιδιά γυμνασίου, είναι προτιμότερο να μην οριστεί μαθητής/-τρια, αλλά ο/η	Οι μαθητές/-τριες σε ομάδες προετοιμάζουν ερωτήσεις για τη σημασία που έχει ο γάμος, για να τις απευθύνουν σε κάποιον/-α που έχει	Χαρτί, μολύβι/στιλό	Η δραστηριότητα προσφέρει μια βιωματική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα

εκπαιδευτικός θα είναι το πρόσωπο το οποίο θα κάθεται σε μία καρέκλα υποδύμενος/-η έναν ρόλο (γαμπρού/νύφης) και όχι τον εαυτό του/της. Αν η δραστηριότητα γίνει στην εφαρμογή της διδασκαλίας μπορούν και μαθητές/-τριες να κάτσουν σε καρέκλα. Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει Φύλλο Εργασίας στις ομάδες στο οποίο καλούνται να συντάξουν ερωτήσεις για: τα κίνητρα, τις αντιλήψεις, τα συναισθήματα, τις αξίες του ερωτώμενου/της ερωτώμενης. (3')	εκφράσει την επιθυμία να παντρευτεί με θρησκευτικό γάμο.		γνώση τους. Η δραστηριότητα υποστηρίζει και αξιολογεί την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης καθώς μέσα από αυτή θα οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση με τη δημιουργία συμμετοχικού κλίματος στην τάξη.
Ο ερωτώμενος/η εκπαιδευτικός δέχεται ερωτήσεις και απαντά «σε ρόλο». Αν χρειαστεί να δώσει οδηγίες, αφήνει το αντικείμενο που διακρίνει τον ρόλο και σηκώνεται από την καρέκλα. (10')	Οι μαθητές/-τριες θέτουν ερωτήσεις σε πρώτο πρόσωπο σχετικά με τα κίνητρα, τις αντιλήψεις, τα συναισθήματα, τις αξίες του ερωτώμενου/της ερωτώμενης σχετικά με το μυστήριο του γάμου.	Ανάλογη διάταξη θρανίων (προτιμότερη σε σχήμα Π)	
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Χρειάζεται ένα αντικείμενο ενός υποψηφίου γαμπρού ή μιας υποψήφιας νύφης, για να κρατά αυτός/-ή που κάθεται στην καρέκλα. Προετοιμασία του Φύλλου Εργασίας		
Ενέργειες του μαθητή/της μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Χρήση του σχολικού εγχειριδίου, το οποίο πιθανόν να τους/τις προσφέρει υλικό για τις ερωτήσεις τους		

Τάξη	Β' Γυμνασίου
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία – Λατρεία – Αγία Γραφή
Θεματική Ενότητα	7. Μαρτυρία του Χριστού και της Εκκλησίας στον κόσμο
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Επίλυση προβλημάτων
Γενικός τίτλος	Επίλυση προβλήματος
Τίτλος δραστηριότητας	Κύριλλος και Μεθόδιος, οι φωτιστές των Σλάβων
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να αξιολογούν ζητήματα που προκύπτουν από τη συνάντηση της ορθόδοξης χριστιανικής πίστης με διαφορετικούς πολιτισμούς
Χρονική διάρκεια	20' λεπτά

Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να καταβάλουν προσπάθεια ώστε να δώσουν τη λύση σε ένα πρόβλημα με στοχευμένα βήματα για να διακρίνουν ότι η γνώση δεν είναι η «έτοιμη» σωστή απάντηση – να ακολουθήσουν τα βήματα επίλυσης του προβλήματος – να οργανώσουν τις πληροφορίες και δεδομένα – να συνεργαστούν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός με Φύλλο Εργασίας (ΦΕ) δίνει πληροφοριακά κείμενα με το ιστορικό πλαίσιο της ιεραποστολής των Κυρίλλου & Μεθοδίου στους Σλάβους και ορίζει το πρόβλημα: «Στο γεγονός του εκχριστιανισμού των Σλάβων η Εκκλησία βρίσκεται απέναντι σε ένα πρόβλημα. Με ποιόν τρόπο δείχνει ότι σέβεται τον πολιτισμό ενός άλλου λαού και πώς αναδεικνύεται το οικουμενικό της πνεύμα;»</p> <p>Εξηγεί, πως η απάντηση/λύση θα πρέπει να δοθεί μέσα από μια σειρά βημάτων που θα ακολουθήσει κάθε ομάδα. (Τα βήματα υπάρχουν καταγεγραμμένα στο ΦΕ.)</p> <p>1^ο βήμα: Κατανόηση του προβλήματος μέσω της μελέτης και ανάλυσης των δεδομένων</p> <p>2^ο βήμα: Εύρεση του σχεδίου για την επίλυση</p> <p>3^ο βήμα: Εκτέλεση του σχεδίου</p> <p>4^ο βήμα: Ανασκόπηση/εξέταση της λύσης που βρέθηκε</p>	<p>Οι μαθητές και μαθήτριες χωρίζονται σε ομάδες και αναλαμβάνουν ρόλους, σύμφωνα με τις αρχές ομαδοσυνεργασίας (πρόεδρος, γραμματέας, εκπρόσωπος κ.λπ.).</p> <p>Κάθε ομάδα, αφού διαβάσει τα κείμενα, προσαρμόζει τα βήματα της τεχνικής «επίλυσης προβλήματος» στο συγκεκριμένο ζήτημα της ιεραποστολής των Κυρίλλου & Μεθοδίου μέσα από συνεργατικές διαδικασίες.</p> <p>1^ο βήμα: Ποιο είναι το πρόβλημα;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Οι μαθητές/-τριες εντοπίζουν τη δυσκολία μετάδοσης του ευαγγελικού λόγου, της λατρευτικής πράξης και της γενικότερης οργάνωσης της χριστιανικής εκκλησίας στην Μοραβία λόγω της απουσίας γραπτής γλώσσας. – Καταγράφουν το πρόβλημα στο ΦΕ. <p>2^ο βήμα: Εύρεση του σχεδίου για την επίλυση</p> <ul style="list-style-type: none"> – Διερευνούν και οργανώνουν τις πληροφορίες που 	Χαρτί, μολύβι/στιλό	<p>Η δραστηριότητα υποστηρίζει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών/-τριών, κινητοποιεί και ωθεί προς τις αρχές της ανακάλυψης νέας γνώσης, ενισχύει τις ερευνητικές τους ικανότητες και ενθαρρύνει την κριτική και δημιουργική τους σκέψη.</p> <p>Επιπλέον οι μαθητές/-τριες αναπτύσσουν δεξιότητες μάθησης και μεταγνώσης, γίνονται αποτελεσματικοί συνεργάτες με τη συμμετοχή σε διαδικασίες επίλυσης θεμάτων, την ανταλλαγή ιδεών, τη διαπραγμάτευση και τέλος την κατάληξη σε μια κοινώς αποδεκτή λύση.</p>

<p>Καθόλη τη διάρκεια εργασίας των ομάδων, ο εκπαιδευτικός/η λειτουργεί υποστηρικτικά, δίνει επεξηγήσεις, παρακινεί τους μαθητές/-τριες να εκφράζουν την άποψή τους στην ομάδα και συμβάλλει στον κριτικό αναστοχασμό πάνω σε μαθησιακές εμπειρίες και διαδικασίες στο τέλος της δραστηριότητας.</p>	<p>δίνονται από τα κείμενα του ΦΕ σχετικά με την αντιμετώπιση του θέματος/προβλήματος της γλώσσας από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Φώτιο και τους αδελφούς Κύριλλο & Μεθόδιο.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Καταγράφουν την απάντησή τους σχετικά με την εύρεση της λύσης στο ΦΕ. <p>3^ο βήμα: Εκτέλεση του σχεδίου για την επίλυση</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ανακαλύπτουν τη λύση του προβλήματος στη δημιουργία σλαβικού αλφάβητου και στην παραγωγή του τεράστιου μεταφραστικού έργου εκκλησιαστικών κειμένων από τους δύο ιεραποστόλους. – Καταγράφουν στο ΦΕ τις παραπάνω ενέργειες των Κυρίλλου & Μεθοδίου ως τη λύση του ζητήματος. <p>4^ο βήμα: Ανασκόπηση/εξέταση της λύσης που βρέθηκε</p> <ul style="list-style-type: none"> – Οι μαθητές/-τριες αναγνωρίζουν στην προσωnumία των Κυρίλλου & Μεθοδίου «Φωτιστές των Σλάβων» τη σημασία του όλου εγχειρήματος στην διάδοση της χριστιανικής πίστης αλλά και στην ανάπτυξη της αυτοσυνειδησίας των Σλαβικών λαών. Επίσης, διακρίνουν τον σεβασμό στην ιδιαιτερότητα και τη διαφορετικότητα του κάθε πολιτισμού καθώς και το οικουμενικό πνεύμα της Εκκλησίας, ώστε «πάντας 		<p>Τέλος κινητοποιείται εμπλέκει τους μαθητές/-τριες στην αντιμετώπιση προβληματικών καταστάσεων και σε έργα με προσωπικό νόημα.</p>
--	---	--	--

	σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν». – Καταγράφουν τη λύση και αποτιμούν τη σημασία της (για τους Σλάβους και την Εκκλησία).		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Δημιουργία Φύλλου Εργασίας που περιέχει: 1. πληροφοριακά κείμενα με το ιστορικό πλαίσιο της ιεραποστολής των Κυρίλλου & Μεθοδίου στους Σλάβους, εικονιστικό υλικό, γλωσσάρι κ.λπ. 2. διατύπωση του προς επίλυση «προβλήματος» 3. οδηγίες με τα βήματα της τεχνικής (Polya, 1973)		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Χρήση του σχολικού βιβλίου		

Τάξη	Β΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία – Λατρεία – Αγία Γραφή		
Θεματική Ενότητα	11. Ορθόδοξη Εκκλησία και ταυτότητα		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Άμεση διδασκαλία		
Γενικός τίτλος	Προβολή ταινίας		
Τίτλος δραστηριότητας	Η Αγία Φιλοθέη η Αθηναία		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να αναγνωρίζουν τον ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας και τη συνεισφορά ιερών μορφών (π.χ. Φιλοθέη η Αθηναία, Κοσμάς ο Αιτωλός, νεομάρτυρες) στη διατήρηση της χριστιανικής πίστης και της ταυτότητας των Νεοελλήνων		
Χρονική διάρκεια	2 ώρες		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να γνωρίσουν μέσω της αισθητικής απόλαυσης της εικόνας την μορφή και το έργο της Αγίας Φιλοθέης – να συνδέσουν τη δράση της με το ιστορικό πλαίσιο – να ασκηθούν στην ανάπτυξη επικοινωνιακού διαλόγου ώστε να αποκομίσουν γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες – να μοιραστούν σκέψεις, πληροφορίες – να αποτυπώσουν ιδέες και συναισθήματα – να συμμετέχουν		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός – κάνει εισαγωγή στο θέμα, το ιστορικό πλαίσιο και το	Οι μαθητές και μαθήτριες – δίνουν απαντήσεις στο ερώτημα του/της εκπαι-	Διαδραστικός πίνακας	Μέσα από την παρακολούθηση ταινιών/ντοκιμαντέρ οι μαθητές/-

<p>είδος της ταινίας που θα παρακολουθήσουν.</p> <ul style="list-style-type: none"> – ρωτά τους/τις μαθητές/-τριες για ποιο λόγο πιστεύουν ότι θα παρακολουθήσουν την ταινία. – εξηγεί τον σκοπό της προβολής (συζήτηση και δραστηριότητες στο τέλος). – μοιράζει ερωτηματολόγιο το οποίο θα συμπληρώνουν οι μαθητές κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης με ερωτήσεις κατανόησης. <p>Κατόπιν</p> <ul style="list-style-type: none"> – προβάλλει την ταινία: "Φιλοθέη, η αγία των Αθηνών" (δραματοποιημένο ιστορικό ντοκιμαντέρ για τη ζωή και τη δράση της Αγίας Φιλοθέης <p>Σκηνοθεσία: Μαρία Χατζημιχάλη-Παπαλιού. Παραγωγή 2019. Διάρκεια 60’ https://mariapapaliou.com/film-detail/φιλοθεη-η-αγια-των-αθηνων/</p>	<p>δευτικού γιατί πιστεύουν ότι θα παρακολουθήσουν την ταινία.</p> <ul style="list-style-type: none"> – υποβάλλουν τυχόν ερωτήματα για την όλη διαδικασία. – κατά τη διάρκεια της προβολής της ταινίας κρατούν σημειώσεις σε ζητούμενα του ερωτηματολογίου. 	<p>Η/Υ & προτζέκτορας</p> <p>(συσκότιση χώρου, μεγάλη οθόνη, επαρκής φωτεινότητα βιντεοπροβολέα, καλή ποιότητα ήχου).</p> <p>Χαρτιά, μαρκάδοροι</p>	<p>τριες αναπτύσσουν δεξιότητες παρατήρησης, ταξινόμησης, κριτικής ανάλυσης και αποκτούν νέα γνώση με έναν εναλλακτικό τρόπο μάθησης.</p> <p>Η συνάντηση του/της μαθητή/-τριας – θεατή/-τριας με τα ιδιόμορφα συμβολικά συστήματα του καλλιτέχνη-δημιουργού αποτελεί επικοινωνιακό πλούτο και καθιστά το κινηματογραφικό έργο πεδίο ανάπτυξης λόγου και σκέψης και πηγή προσωπικής απόλαυσης.</p> <p>Η τέχνη της αφήγησης στη συγκεκριμένη ταινία εξυπηρετεί μια ιδέα, ένα μήνυμα, το οποίο κινεί τα νήματα στην εξέλιξη της ιστορίας. Τα πάντα μέσα στην ιστορία (χαρακτήρες, επιθυμίες, όνειρα, στόχοι, δράση, συγκρούσεις, αποτέλεσμα της ιστορίας) περιστρέφονται γύρω από την κεντρική ιδέα.</p> <p>Μέσω του δημιουργικού διαλόγου, που επιδιώκεται να ακολουθεί τη θέαση οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν να χειρίζονται τον τρόπο μετάδοσης των πληροφοριών και να γίνονται ενεργοί μέτοχοι και όχι παθητικοί αποδέκτες των μηνυ-</p>
--	---	---	---

			μάτων του έργου. Η διαδικασία διεξαγωγής δραστηριοτήτων με αφορμή το προβαλλόμενο έργο καλλιεργεί μεταγνωστικές δεξιότητες.
Ο/η εκπαιδευτικός, μετά το τέλος της παρακολούθησης, αναλαμβάνει τον ρόλο του συντονιστή ενός διαλόγου αρχικά με ερωτήματα κατανόησης για το περιεχόμενο της ταινίας και τα όσα κατέγραψαν στα ερωτηματολόγια οι μαθητές/-τριες. Υποστηρίζοντας τον διάλογο θέτει ερωτήματα ουσίας για τα κίνητρα, τις σχέσεις, τις δράσεις και τις αντιδράσεις των χαρακτήρων, τα αίτια και τις συνέπειες των συγκρούσεων (π.χ. Τι ώθησε την αγία Φιλοθέη στο μεγάλο κοινωνικό της έργο και σε πολύ δύσκολα χρόνια; Με ποιον τρόπο συμβάλλει στη διατήρηση της γλώσσας και της εθνικής συνείδησης; Πώς θα χαρακτηρίζατε την αγία Φιλοθέη; Ποιες αξίες την εμπνέουν και τη στηρίζουν; Τι θα κάνατε οι ίδιοι/-ες αν ήσασταν στη θέση της Φιλοθέης; κ.λπ.)	Οι μαθητές /τριες – μετά το τέλος της παρακολούθησης συμμετέχουν σε δημιουργικό διάλογο μεταξύ τους και με τον καθηγητή/τρια τους, – εκφράζουν τις εντυπώσεις τους από την προβολή της ταινίας, σχολιάζουν το θέμα, τους χαρακτήρες, την πλοκή, τη δράση και την εξέλιξη, την γενική αίσθηση του έργου – μοιράζονται εμπειρίες και σκέψεις για τα ερωτήματα που προκύπτουν από τη θεματική της ταινίας.		Ο συντονισμός του διαλόγου έχει ως στόχο να διευκολύνει την ελεύθερη έκφραση, να στηρίξει και να κινητοποιήσει δημιουργικά τους μαθητές/τις μαθήτριες.
Ο/Η εκπαιδευτικός στη συνέχεια – οργανώνει δημιουργικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες με στόχο να αποτυπώσουν οι μαθητές/-τριες ιδέες, σκέψεις και συναισθήματα εμπνεόμενοι/-ες από την ταινία.	Οι μαθητές/-τριες εμπνεόμενοι/-ες από την ταινία, επιλέγουν να ζωγραφίσουν ή να συγγράψουν ένα προσωπικό ή συλλογικό ποίημα για την αγία Φιλοθέη ή να δημιουργήσουν την αφίσα προώθησης της ταινίας.	Χαρτί, Μαρκά-δόροι κ.ά.	

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	<ul style="list-style-type: none"> – Διαμορφώνει ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κατανόησης και θέματα προς συζήτηση για τους/τις μαθητές/-τριες. – Μερικώς για τον χώρο και την ποιότητα της προβολής, το υλικό που θα χρειαστεί για την υλοποίηση των δημιουργικών δραστηριοτήτων (χαρτί, μαρκαδόροι κ.λπ.).
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	–

Τάξη	Β΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού (Μεταμόρφωση – Εσχολογία)		
Θεματική Ενότητα	15. Ένταξη και φώτισμα		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Παιχνίδι/Δράση		
Γενικός τίτλος	Αινίγματα (Κουίζ)		
Τίτλος δραστηριότητας	Συμβολισμοί στα μυστήρια του Βαπτίσματος και του Χρίσματος		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να επισημάνουν τους συμβολισμούς των μυστηρίων του Βαπτίσματος και του Χρίσματος 		
Χρονική διάρκεια	15΄ λεπτά		
	Αναλυτική Περιγραφή		
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να συνδέσουν πράξεις και στοιχεία του Βαπτίσματος και του Χρίσματος με τον βαθύτερο συμβολισμό τους – να οικοδομήσουν θρησκευτική γνώση αλληλεπιδρώντας – να συνεργασθούν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/η εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε ομάδα δέκα (10) κάρτες, πέντε (5) με εικόνες από διάφορες στιγμές της ακολουθίας του βαπτίσματος/χρίσματος (πχ. κατάδυση στο νερό, επάλειψη με λάδι, κουρά, ένδυση, χρίση με άγιο μύρο) και άλλες πέντε (5) κάρτες με επεξηγηματικό κείμενο των αντίστοιχων συμβολισμών (πχ. «συμμετοχή στον θάνατο/τριήμερη ταφή & την Ανάσταση του Χριστού» κ.λπ.).	Οι μαθητές και μαθήτριες χωρίζονται σε ομάδες. Κάθε ομάδα παίρνει δέκα (10) κάρτες (5+5) και καλείται να βρει το κείμενο με τον συμβολισμό που αντιστοιχεί σε κάθε εικόνα.	Πέντε (5) κάρτες με εικόνες + Πέντε (5) κάρτες με κείμενο	Τα «αινίγματα» ως δραστηριότητα παιχνιδιού/δράσης ενεργοποιούν τους/τις μαθητές/-τριες και τους/τις εισάγουν σε διαδικασίες αλληλεπίδρασης, ανακάλυψης και οικοδόμησης θρησκευτικής γνώσης με παιγνιώδη τρόπο ανακάλυψης συσχετισμών. Είναι μαθητοκεντρικές δραστηριότητες που ενεργοποιούν τους/τις μαθητές/-τριες και βοηθούν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και την αλληλεπίδραση.

<p>Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από κάθε ομάδα να αντιστοιχήσει τις κάρτες. Ακολουθεί κατευθυνόμενος διάλογος και συζήτηση, που συντονίζει ο εκπαιδευτικός, με ερωταποκρίσεις (πχ. γιατί επέλεξαν τη συγκεκριμένη αντιστοίχιση, τι τους οδήγησε στην επιλογή, αν έχει σχέση με κάτι που γνωρίζουν ή με την προσωπική τους ζωή κλπ). Παράλληλα, γίνεται προσφορά νέας γνώσης για το ζήτημα των συμβολισμών στο μυστήριο του Βαπτίσματος και του εξαγιασμού του υλικού στοιχείου στη λατρεία της Εκκλησίας (νερό, λάδι κ.λπ.)</p>	<p>Οι μαθητές /τριες</p> <ul style="list-style-type: none"> – εξηγούν την αντιστοίχιση που επέλεξαν και απαντούν στις ερωτήσεις του εκπαιδευτικού. – καταθέτουν γνώσεις και προσωπικές εμπειρίες και εξηγούν τους συσχετισμούς στους οποίους προέβησαν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Κατασκευή καρτών		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Χρήση σχολικού βιβλίου		

Τάξη	Β΄ Γυμνασίου
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανική ζωή
Θεματική Ενότητα	24. Η ζωή και η δοκιμασία της ασθένειας και της απώλειας
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Διάλογος
Γενικός τίτλος	Γνωρίζω/προβληματίζομαι/εξερευνώ (Έντεχνος Συλλογισμός)
Τίτλος δραστηριότητας	Ο Χριστός θεραπεύει την ασθένεια: η θεραπεία του 'εκ γενετής' τυφλού
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να αναφέρουν παραδείγματα αντιμετώπισης της ασθένειας, της απώλειας και του πόνου μέσα από τη χριστιανική παράδοση
Χρονική διάρκεια	15΄ λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να διακρίνουν στα θαύματα ίασης που κάνει ο Χριστός την αγάπη και τη ευσπλαχνία για τον πονεμένο άνθρωπο

	<ul style="list-style-type: none"> – να προβούν σε προσεκτικές παρατηρήσεις και προβληματισμούς – να συνδέσουν προηγούμενη γνώση με την προσδοκώμενη – να αναπτύξουν τα δικά τους ερωτήματα για μια περαιτέρω προσωπική διερεύνηση. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός – ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να παρατηρήσουν προσεκτικά τον πίνακα του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου με τίτλο «Η θεραπεία του εκ γενετής τυφλού» και να εργαστούν καταρχήν ατομικά απαντώντας στα ερωτήματα:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Τι γνωρίζεις ή τι νομίζεις ότι γνωρίζεις για την εικόνα που βλέπεις; ♦ Τι προβληματισμούς ή ερωτήματα έχεις; ♦ Τι θα ήθελες να ερευνήσεις για το θέμα; 	<p>Οι μαθητές και μαθήτριες</p> <ul style="list-style-type: none"> – μελετούν προσεκτικά το έργο τέχνης και προσπαθούν να απαντήσουν, αξιοποιώντας και προηγούμενη γνώση, προφορικά ή σημειώνοντας τις ιδέες τους, στα ερωτήματα που τίθενται από τον/την εκπαιδευτικό. 	<p>Πίνακας ζωγραφικής που εικονίζει την θεραπεία του εκ γενετής τυφλού</p> <p>H/Y + προτζέκτορας</p> <p>Χαρτί, μολύβι/στιλό</p>	<p>Η βιωματική και ερευνητική επαφή με την τέχνη μέσω δραστηριοτήτων έντεχνου συλλογισμού δίνει τη δυνατότητα αφενός να δημιουργηθούν πολλαπλές συνδέσεις ανάμεσα στα έργα τέχνης και τα θέματα της ύλης που διδάσκονται στο μάθημα των θρησκευτικών και παράλληλα βοηθά τους/τις εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιήσουν τη δυναμική της τέχνης για την ανάπτυξη και την εμπάθυνση της σκέψης των μαθητών/-τριών. Ο έντεχνος συλλογισμός αναπτύσσει μια σειρά από νοητικές και γνωστικές λειτουργίες (ερώτηση, εξέταση, έρευνα, παρατήρηση, περιγραφή, σύγκριση, εμπάθυνση, συνολική θέαση, κριτική στάση, αιτιολόγηση κ.ά.)</p>
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός</p> <ul style="list-style-type: none"> – ξεκινά τη δραστηριότητα καλώντας τους μαθητές να μοιραστούν τις ιδέες τους στην τάξη. – καταγράφει τις ιδέες και τις απαντήσεις των μαθητών στον πίνακα δημιουργώντας 3 στήλες. – συμπεριλαμβάνει όλες τις ιδέες ακόμη και εκείνες που είναι εσφαλμένες ή έχουν παρανοήσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> – Καταθέτουν τις ιδέες τους σχετικά με το θέμα που επιτελεί ο Χριστός στον συγκεκριμένο πίνακα και αναφέρουν άλλα παρόμοια γεγονότα που γνωρίζουν από την Αγία Γραφή. – Προβληματίζονται και ερευνούν αν τέτοιου είδους παραδείγματα από την Αγία Γραφή μπορεί να σχετίζονται 		

– Ακολουθεί διάλογος και με ερωτήματα παρακινεί τους/τις μαθητές/-τριες να ξανασκεφτούν και να επανέλθουν σε ζητήματα που τους προβλημάτισαν ή τους προκάλεσαν το ενδιαφέρον.	με δικά τους βιώματα και εμπειρίες.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Μέρμνα για την προβολή του πίνακα ζωγραφικής στη σχολική αίθουσα (Η/Υ, προτζέκτορας)		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Χρήση σχολικού βιβλίου		

Τάξη	Β΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανική ζωή		
Θεματική Ενότητα	25. Ζωή και Ανάσταση		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Ομαδοσυνεργασία		
Γενικός τίτλος	Σταθμοί μάθησης		
Τίτλος δραστηριότητας	Ανάσταση		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να εξετάζουν την υπέρβαση του θανάτου, την οποία ευαγγελίζεται η Ορθόδοξη Εκκλησία – εξηγούν γιατί η Ανάσταση του Χριστού είναι η Ανάσταση του ανθρώπου 		
Χρονική διάρκεια	45' λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να διερευνήσουν ποικίλο υλικό – να ασκηθούν στην αυτοκαθοδηγούμενη μάθηση – να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους – να συνεργαστούν. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο /Η εκπαιδευτικός <ul style="list-style-type: none"> – δημιουργεί σε διάφορα σημεία της τάξης πέντε (5) σταθμούς μάθησης με το παρακάτω υλικό αντίστοιχα και το αντίστοιχο Φύλλο Εργασίας: 	Οι μαθητές και οι μαθήτριες <ul style="list-style-type: none"> – χωρίζονται σε ομάδες και αναλαμβάνουν ρόλους, σύμφωνα με τις αρχές ομαδοσυνεργασίας (πρόεδρος, γραμματέας, εκπρόσωπος, 	Φύλλα Εργασίας, Η/Υ (για το οπτικο-ακουστικό υλικό των σταθμών) Στυλό,	Πρόκειται για «ανοικτή» αυτοκαθοδηγούμενη τεχνική μάθησης. Δημιουργεί θαυμάσιο κλίμα συνεργασίας, αλληλεπίδρασης και μάθησης στην τάξη ενεργοποιώντας γνωσιακά και μεταγνωσιακά

<p>1^{ος} σταθμός (Βιβλικό κείμενο Λκ 24,1-9. Μτ 28,9-10. Λκ24,9-12 Θεολογικό κείμενο π.χ. Κάλλιστου Γουέαρ, π. Αλ. Σμέμαν για τη χαρά της Ανάστασης)</p> <p>2^{ος} σταθμός Εικόνες Ανάστασης: Βυζαντινές & πίνακες ζωγραφικής (Εις Άδου Κάθοδος, Αλφρεντ Μονεσσήρ: Ανάσταση, Ν. Παρθένη, Μποκόρου κ.λπ.) στον Η/Υ</p> <p>3^{ος} σταθμός Ιω. Χρυσοστόμου Κατηχητικός Λόγος και αναστάσιμοι ύμνοι της Εκκλησίας 'Χριστός Ανέστη εκ νεκρών...' κ.λπ.</p> <p>4^{ος} σταθμός Ποιήματα /τραγούδια εμπνευσμένα από την Ανάσταση (πχ. Ντήντριχ Μέντ, Δ. Σολωμός...)</p> <p>5^{ος} σταθμός Έθιμα και τελετές της Λαμπρής. Δημιουργία Αναστάσιμης κάρτας</p>	<p>κ.λπ). – Λαμβάνουν ΦΕ από τον/την εκπαιδευτικό</p>	<p>Μαρκαδόροι, ψαλίδια, χρωματιστό Χαρτόνι ή χαρτί Α4</p>	<p>τους/τις μαθητές/-τριες. Ο/Η εκπαιδευτικός έχει την ευκαιρία να παρατηρεί, να καθοδηγεί και να αξιολογεί ασκώντας κυρίως συμβουλευτικό ρόλο.</p>
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός – ζητά από κάθε ομάδα να περιηγηθεί ανά 5'-7' από σταθμό σε σταθμό. – Σε κάθε σταθμό να μελετήσουν οι μαθητές/-τριες το υλικό και να συμπληρώσουν το Φύλλο Εργασίας. Αν υπάρχει χρόνος μπορεί να ενσωματωθεί και μικρή δράση με φιλοτέχνηση μιας αναστάσιμης ευχετήριας κάρτας.</p>	<p>– Κάθε ομάδα περιηγείται ανά 5'-7' από σταθμό σε σταθμό. – Σε κάθε σταθμό μελετούν το υλικό και συμπληρώνουν τα ζητούμενα στο Φύλλο Εργασίας</p>		

– Τέλος καλεί τις ομάδες να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα της διερεύνησής τους. Ακολουθεί συζήτηση			
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	<ul style="list-style-type: none"> – Συλλέγει το υλικό, με κύριο στόχο αυτό να ανταποκρίνεται στο ΠΜΑ και το ταξινομεί ανά σταθμό μάθησης. – Δημιουργεί Φύλλο Εργασίας με ερωτήσεις γνώσεων, ανακάλυψης, έκφρασης, αποτίμησης, ταξινόμησης κ.λπ. – Διαμορφώνει τον χώρο της αίθουσας ώστε να εξασφαλίσει τη λειτουργικότητα της δραστηριότητας – Στήνει ένα χώρο εικαστικής έκφρασης και δημιουργίας (φιλοτέχνηση κάρτας) 		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	<ul style="list-style-type: none"> – Χρήση σχολικού βιβλίου – Μαρκαδόροι, ψαλίδια 		

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τάξη	Γ' Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Το φαινόμενο της θρησκείας στον κόσμο που μας περιβάλλει		
Θεματική Ενότητα	1. Η αναζήτηση του Θεού και η θρησκεία		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Άμεση Διδασκαλία		
Γενικός τίτλος	Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)		
Τίτλος δραστηριότητας	Κύρια χαρακτηριστικά του φαινομένου θρησκεία		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να ονομάζουν τα κύρια χαρακτηριστικά του φαινομένου θρησκεία.		
Χρονική διάρκεια	15' λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να ανακαλέσουν την υπάρχουσα γνώση τους – να έρθουν σε πρώτη επαφή με το φαινόμενο θρησκεία – να ασκηθούν στην παρατήρηση – να συνοψίσουν, κατηγοριοποιήσουν και ταξινομήσουν υπάρχουσα γνώση.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/-τριες να σκεφτούν για δύο λεπτά (2') και να γράψουν μέχρι πέντε βασικά χαρακτηριστικά του φαινομένου θρησκεία.	Οι μαθητές και μαθήτριες γράφουν σε χαρτί μέχρι πέντε βασικά χαρακτηριστικά του φαινομένου θρησκεία με βάση τις υπάρχουσες γνώσεις τους.	Χαρτί (καλύτερα σημειωματάριο ή τετράδιο μαθήματος), μολύβι/στιλό Εναλλακτικά: Μαυροπίνακας ή Whiteboard και κινωλίες ή μαρκαδόροι αντίστοιχα, καθώς και σπόγγοι κατάλληλοι για τον πίνακα.	Ανακαλούν την υπάρχουσα γνώση τους γύρω από το φαινόμενο θρησκεία, με βάση την παρατήρηση και τη βίωση. Καταγράφουν και μοιράζονται τα πρώτα συμπεράσματά τους, μέσα από μια διαδικασία συνειδητοποίησης και εκλεκτικής αξιολόγησης της σπουδαιότητάς τους. Μέσα από την ακρόαση των προτάσεων συμμαθητών/-τριών και εκπαιδευτικού, τη διαδικασία ταξινόμησης των εννοιών

			καθ' ομάδας και κατά σπουδαιότητα, και την οργανωμένη αποτύπωσή τους σε εννοιολογικό χάρτη οικοδομούν νέα γνώση γύρω από το θρησκευτικό φαινόμενο.
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να ανακοινώσουν τι έχουν γράψει και παράλληλα τα καταγράφει στον πίνακα. (Σημ. μπορεί να ζητήσει από μαθητή/-τρια να καταγράψει στον πίνακα).	Οι μαθητές/-τριες διαβάζουν τι έχουν γράψει ενώ ο/η εκπαιδευτικός (ή εντεταλμένος μαθητής/-τρια) τα καταγράφει στον πίνακα.		
Ο/Η εκπαιδευτικός ανοίγει και οδηγεί μια συζήτηση που αποσκοπεί στην ομαδοποίηση των όσων έχουν καταγραφεί, στην απάλειψη διπλών, όμοιων ή πολύ παραπλήσιων εγγραφών, στην ιεράρχησή τους και στην τελική διαμόρφωση του εννοιολογικού χάρτη.	Οι μαθητές/-τριες συμμετέχουν στη συζήτηση, επισημαίνοντας συνώνυμες και παραπλήσιες εκφράσεις, συμβάλλοντας στην ομαδοποίηση και ιεράρχηση των εννοιών και στην τελική διαμόρφωση του εννοιολογικού χάρτη.		
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να παρατηρήσουν για λίγο τον τελικό τους εννοιολογικό χάρτη, ενώ συνοψίζει τα ευρήματα που αποτυπώνονται σε αυτόν. Εναλλακτικά, ζητά από μαθητή/-τρια να συνοψίσει.	Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν προσεκτικά τον εννοιολογικό χάρτη στην τελική του μορφή, ενώ ένας από αυτούς (ή ο/η εκπαιδευτικός) συνοψίζουν τα ευρήματα που αποτυπώνονται σε αυτόν.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Ο/Η εκπαιδευτικός βεβαιώνεται ότι υπάρχει στην τάξη διαθέσιμος πίνακας και υλικό γραφής καθώς και σπόγγοι. Δυνητικά (είναι επιθυμητό): Ο/Η εκπαιδευτικός έχει ζητήσει από τους/τις μαθητές/-τριες να φέρουν τετράδιο μαθήματος, αν υπάρχει.		
Ενέργειες του μαθητή/της μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Οι μαθητές/-τριες να φέρουν το σχολικό εγχειρίδιο και τετράδιο μαθήματος, αν υπάρχει.		

Τάξη	Γ' Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανισμός στην Ανατολή και τη Δύση		
Θεματική Ενότητα	11. Οικουμενικός διάλογος		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Επίλυση προβλημάτων		
Γενικός τίτλος	Ιστοεξερεύνηση		
Τίτλος δραστηριότητας	Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και η ιστορία του οικουμενικού κινήματος.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να εξηγούν βασικές θεολογικές και κοινωνικές αναγκαιότητες που οδήγησαν στον οικουμενικό διάλογο κατά τον 20ό αι.		
Χρονική διάρκεια	35' λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να αποκτήσουν καινούργια γνώση μέσα από δική τους ερευνητική δραστηριότητα, απαντώντας σε ερευνητικό ερώτημα – να συνεργαστούν – να χρησιμοποιήσουν κριτικά και εποικοδομητικά ψηφιακές πλατφόρμες.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να διερευνήσουν στο διαδίκτυο το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και την ιστορία του οικουμενικού κινήματος χωρίζοντάς τους σε ομάδες, έτσι ώστε όλοι/-ες να έχουν πρόσβαση σε υπολογιστή.	Οι μαθητές και οι μαθήτριες αναζητούν στο διαδίκτυο πληροφορίες για το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και την ιστορία του οικουμενικού κινήματος.	Πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και internet	Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν να ερευνούν και να κατακτούν μόνοι τους νέα γνώση, να εξοικειώνονται με το περιβάλλον του διαδικτύου, να συνεργάζονται μεταξύ τους, να διατυπώνουν τα συμπεράσματα της έρευνάς τους, να θέτουν κατάλληλα ερωτήματα και να προβαίνουν σε αυτοαξιολόγηση.
Ο/Η εκπαιδευτικός είναι παρών/-ούσα κατά τη διάρκεια της ιστοεξερεύνησης και διευκολύνει λύνοντας απορίες για την ουσία του ερευνητικού ερωτήματος, για άλλα επιμέρους	Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν τις πηγές τους με κριτήρια φερεγγυότητας και αξιοπιστίας, και τις μελετούν.		

ζητήματα, για ένα επόμενο βήμα στην έρευνα ή για τη φερεγγυότητα των πηγών/ ιστοσελίδων που επισκέπτονται οι μαθητές.			
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να σημειώσουν τα σημαντικότερα ευρήματά τους.	Οι μαθητές/-τριες αξιολογούν, ιεραρχούν και συνοψίζουν τα ευρήματά τους.		
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να ενημερώσουν την ολομέλεια για τα ευρήματά τους.	Μαθητές/-τριες (ως εκπρόσωποι τύπου των ομάδων τους) ενημερώνουν την ολομέλεια για τα ευρήματα της ομάδας τους.		
Ο/Η εκπαιδευτικός ρωτά αν υπάρχουν απορίες, ανοίγει τον διάλογο σε σχόλια και διευθύνει σύντομη συζήτηση. Τέλος, ζητά μια ανασκόπηση των δυσκολιών που συνάντησαν οι μαθητές κατά την έρευνά τους και σύντομη αξιολόγηση της δράσης.	Οι μαθητές/-τριες καταθέτουν τις απορίες τους ή τα σχόλιά τους και επίσης αναφέρουν τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την έρευνά τους, και αξιολογούν την ερευνητική τους δράση.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Δεν προαπαιτείται απαραίτητως κάποια ειδική ενέργεια. Εντούτοις ο/η εκπαιδευτικός καλό είναι να έρθει προετοιμασμένος ως προς τα πιθανά ευρήματα των μαθητών/-τριών και να μπορεί να προτείνει και κάποιες άλλες ερευνητικές διαδρομές στο διαδίκτυο.		
Ενέργειες του/της μαθητή/της μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Οι μαθητές/-τριες διαθέτουν προγενέστερη εμπειρία με τους υπολογιστές και το διαδίκτυο και γνωρίζουν κάπως να ελέγχουν τη φερεγγυότητα των διαδικτυακών πηγών τους.		

Τάξη	Γ' Γυμνασίου
Θεματικό Πεδίο	Το φαινόμενο της θρησκείας στον κόσμο που μας περιβάλλει
Θεματική Ενότητα	3. Θρησκεία, λατρεία και ο άνθρωπος
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Επίλυση προβλημάτων
Γενικός τίτλος	Συλλογικός ρόλος
Τίτλος δραστηριότητας	Ένας Γάλλος εξηγεί τι σημαίνει η καταστροφή της Παναγίας των Παρισίων από πυρκαγιά, για τη σχέση του με τον Θεό, και πώς σκέφτεται να δράσει.

ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να αναγνωρίζουν τη σπουδαιότητα της επικοινωνίας του ανθρώπου με το Ιερό στην καθημερινή του ζωή		
Χρονική διάρκεια	35' λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να συνεργαστούν – να εφαρμόσουν σε βιωματική προσέγγιση γνώση που έχουν αποκομίσει – να αναλύσουν τα βιώματα που προκύπτουν από τη δράση – να διατυπώσουν προβλήματα, σκέψεις, βιώματα, συμπεράσματα.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός ενημερώνει τους/τις μαθητές/-τριες μέσα από πολυτροπικό κείμενο για τα γεγονότα της καταστροφικής πυρκαγιάς της Παναγίας των Παρισίων στις 15 Απριλίου του 2019, και για τις ποικίλες αντιδράσεις των Παριζιάνων.	Οι μαθητές και μαθήτριες ενημερώνονται για τα γεγονότα και τις αντιδράσεις σε αυτά των Παριζιάνων.	Αναλόγως του είδους του πολυτροπικού κειμένου, ενδεχεται να χρειάζεται πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και internet ή προτζέκτορας. Αλλά μπορεί και πιο απλά να διαβαστεί μια ιστορία ή να διανεμηθούν φύλλα εργασίας.	Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν να ερευνούν και να κατακτούν μόνοι/-ες τους νέα γνώση, να εξοικειώνονται με το περιβάλλον του διαδικτύου, να συνεργάζονται μεταξύ τους, να διατυπώνουν τα συμπεράσματα της έρευνάς τους, να θέτουν κατάλληλα ερωτήματα και να προβαίνουν σε αυτοαξιολόγηση.
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να χωριστούν σε ολιγομελείς ομάδες και να σκεφτούν μια ιστορία με βάση τα γεγονότα αλλά και το ζητούμενο στα ΠΜΑ, που είναι η αναγνώριση της σπουδαιότητας της επικοινωνίας του ανθρώπου με το Ιερό στην καθημερινή του ζωή	Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες και σκέφτονται την ιστορία τους με βάση τις οδηγίες.		
Ο/Η εκπαιδευτικός στη συνέχεια ζητά από	Οι μαθητές/-τριες επιλέγουν ρόλο, από τη σκοπιά		

τους/τις μαθητές/-τριες να σχεδιάσουν έναν ρόλο ή να αυτοσχεδιάσουν και να τον παρουσιάσουν στην ολομέλεια.	ενός Γάλλου πολίτη, και είτε σχεδιασμένα είτε με αυτοσχεδιασμό τον παρουσιάζουν στην ολομέλεια, δραματοποιώντας την ιστορία τους μέσω κίνησης και λόγου.		
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να συζητήσουν στην ολομέλεια και να εκφράσουν αισθήματα, σκέψεις και συμπεράσματα.	Οι μαθητές/-τριες εκφράζουν στην ολομέλεια αισθήματα, σκέψεις και συμπεράσματα σε σχέση με τη δραματοποίηση που προηγήθηκε. Εδώ ενδέχεται να προτείνουν και άλλες πιθανές επεξεργασίες του ζητήματος ή και να επιλέξουν να ζητήσουν από κάποιους μαθητές/-τριες (ή να προσφερθούν από μόνοι/-ες τους) να επαναλάβουν μια σκηνή μέσα από μια νέα οπτική γωνία.		
Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει τη δυνατότητα στην ολομέλεια να προχωρήσει και σε νέες επεξεργασίες της ιστορίας και των ρόλων με βάση όσα προτάθηκαν από τους/τις μαθητές/-τριες, τηρώντας και τον χρόνο.	Οι μαθητές/-τριες μετέχουν ή παρακολουθούν τον νέο κύκλο δραματοποίησης της ιστορίας, και οδηγούνται σε τελικά συμπεράσματα.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Ο/Η εκπαιδευτικός έχει ετοιμάσει ένα κατάλληλο πολυτροπικό κείμενο προκειμένου να παρουσιάσει με συντομία στην τάξη τα γεγονότα της πυρκαγιάς στην Παναγία των Παρισίων και τις αντιδράσεις του κόσμου.		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	-		

Τάξη	Γ' Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Θρησκείες στο σταυροδρόμι τριών ηπειρών		
Θεματική Ενότητα	14. Το Ισλάμ στον σύγχρονο κόσμο		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Διάλογος		
Γενικός τίτλος	Συνέντευξη		
Τίτλος δραστηριότητας	Η καθημερινή ζωή ενός πιστού μουσουλμάνου σήμερα.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: – να συζητούν παραδείγματα από ποικίλες όψεις της ισλαμικής πνευματικότητας και ζωής σήμερα		
Χρονική διάρκεια	15' λεπτά + χρόνος συνέντευξης + 10' λεπτά αναφορά στην ολομέλεια		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να αποκομίσουν εμπειρία με την αξιοποίηση της εμπειρίας των άλλων – να οικοδομήσουν γνώση ρωτώντας – να συνεργαστούν – να ακούσουν ενεργητικά – να βελτιώσουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες – να έχουν μια άμεση επαφή με τη θρησκευτική ετερότητα – να αποκτήσουν μια άμεση γνώση για τη ζωή ενός μουσουλμάνου σήμερα.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να χωριστούν σε ομάδες και να προετοιμάσουν ερωτήσεις για μια συνέντευξη με έναν πιστό μουσουλμάνο σε σχέση με τη βίωση της πίστης του, χρησιμοποιώντας τις προηγούμενες θρησκευτικές τους γνώσεις πάνω στο Ισλάμ. Τους δίνει εξάλλου πληροφορίες για το πρόσωπο της συνέντευξης. Σημ. Ο/η εκπαιδευτικός έχει προσδιορίσει το πρόσωπο της συνέντευξης έτσι ώστε οι ερωτήσεις, πάντα με θρησκευτικά κριτήρια, να δομηθούν κατάλληλα. Εναλλακτικά μπορούν και οι μαθητές/-τριες να προτείνουν πρόσωπο που γνωρίζουν από το περιβάλλον τους.	Οι μαθητές/-τριες ομαδοσυνεργατικά προετοιμάζουν ερωτήσεις για τη καθημερινή ζωή και τη βίωση της πίστης ενός μουσουλμάνου σήμερα, με βάση τις οδηγίες του/της εκπαιδευτικού.	Σημειωματάριο ή τετράδιο, και κάρτες όπου θα γραφούν οι τελικές ερωτήσεις	Αυξάνουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες, εμβαθύνουν στη γνώση τους για το Ισλάμ, ασκούνται στην τεχνική της απόκτησης νέας γνώσης μέσω ερωτήσεων, αποκτούν μια άμεση εμπειρία διαθρησκευτικού διαλόγου, εμπλουτίζουν τη σχολική ζωή με αξιολογικές επαφές πέραν του σχολείου.

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά την καταγραφή των ερωτήσεων στην ολομέλεια και την ιεράρχηση των σημαντικότερων εξ αυτών.	Οι μαθητές/-τριες ανακοινώνουν τις ερωτήσεις τους και τις ιεραρχούν.		
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να καθαρογράψουν τις ερωτήσεις σε καρτελάκια και να ορίσουν εκπρόσωπο/-ους που θα πάρουν τη συνέντευξη.	Οι μαθητές/-τριες καθαρογράφουν τις ερωτήσεις και ορίζουν εκπρόσωπο/-ους για να πάρει/-ουν τη συνέντευξη.		
Ο/Η εκπαιδευτικός οργανώνει τον τρόπο με τον οποίο θα διενεργηθεί η συνέντευξη, τον τόπο και το χρόνο και αναλόγως επιλέγει αν θα συνοδεύσει τους μαθητές ή όχι. [Αυτό εξαρτάται ιδίως από το πρόσωπο που θα του πάρουν συνέντευξη και μπορεί να συνοδεύσει και κάποιος γονιός]. Εναλλακτικά: Προτείνεται και η δυνατότητα εξ αποστάσεως συνέντευξης στο πλαίσιο του μαθήματος (ή γενικότερα του σχολικού ωραρίου κατόπιν συνεννόησης).	Μαθητές/τριες (ως εκπρόσωποι του συνόλου της τάξης τους) διενεργούν τη συνέντευξη με βάση τις καταγεγραμμένες ερωτήσεις (ή και πιο ελεύθερα, συμπληρωματικά) και ενημερώνουν την τάξη στο επόμενο μάθημα. Στην εναλλακτική περίπτωση της εξ αποστάσεως συνέντευξης, μπορεί επίσης να γίνει η ενημέρωση (εάν δεν είναι παρούσα όλη η τάξη ως ακροατές) ή και σχολιασμός στο επόμενο μάθημα.		
Ο/Η εκπαιδευτικός κάνει ερωτήσεις και συντονίζει συζήτηση συμπερασμάτων.	Αναστοχάζονται όσα γνώριζαν με βάση όσα άκουσαν με την υποστήριξη του/της εκπαιδευτικού		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Ο/Η εκπαιδευτικός πρέπει να έχει προετοιμάσει αυτή τη δράση επιλέγοντας πρόσωπο που είναι κατάλληλο για να του πάρουν συνέντευξη. Μπορεί επίσης να διερευνήσει το θέμα αυτό σε συνεργασία με τους/τις μαθητές/-τριες καθώς και τους γονείς τους.		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Οι μαθητές/-τριες πρέπει να έχουν ολοκληρώσει την προετοιμασία τους σε θέματα που αφορούν το Ισλάμ, με βάση το ΠΣ. Επίσης μπορεί να προτείνουν πρόσωπο κοινής αποδοχής (αποδοχής και του διδάσκοντος) στο οποίο μπορούν να πάρουν συνέντευξη.		

Τάξη	Γ΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Θρησκείες της Ανατολής		
Θεματική Ενότητα	15. Παραδοσιακές θρησκείες της Ινδίας		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού/Δράσης		
Γενικός τίτλος	Οπτικοποίηση		
Τίτλος δραστηριότητας	Ινδουισμός		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να αναγνωρίζουν βασικά γνωρίσματα διαφόρων φάσεων του Ινδουισμού – να συνοψίζουν κύριες θρησκευτικές διδασκαλίες που αναφέρονται στα ιερά βιβλία του Ινδουισμού εντοπίζοντας τη σημασία τους στη ζωή των πιστών. – να συσχετίζουν σύγχρονες εκφράσεις του Ινδουισμού με πρόσωπα που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωσή του. 		
Χρονική διάρκεια	12΄ λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να ιεραρχήσουν τη σημασία της σε σχέση με τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα – να οικειοποιηθούν την υπάρχουσα γνώση τους – να ασκηθούν στον κριτικό στοχασμό. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να σκεφτούν και να αποτυπώσουν οπτικά κάτι που θεωρούν σημαντικό ή που τους έκανε εντύπωση σε σχέση με τον Ινδουισμό, στη βάση της υπάρχουσας γνώσης τους, χρησιμοποιώντας τη δημιουργικότητά τους, πάνω σε ένα φύλλο χαρτί μικρό ή σε ένα post it. Επισημαίνει ότι μπορούν να δημιουργήσουν κάτι με λόγο ή εικόνα, απόφθεγμα, ρητό, σύνθημα, σχόλιο, ζωγραφιά, σκίτσο ή συνδυασμό των παραπάνω.	Οι μαθητές/-τριες αποτυπώνουν οπτικά πάνω σε χαρτί μικρότερο του Α4 ή και post it κάτι που θεωρούν σημαντικό, τους/τις συγκίνησε ή έκανε εντύπωση σε σχέση με τον Ινδουισμό. Οι μαθητές/-τριες δημιουργούν λόγο ή εικόνα, απόφθεγμα, ρητό, σύνθημα, σχόλιο, ζωγραφιά, σκίτσο ή συνδυασμό των παραπάνω.	Χαρτί (μικρότερο του Α4), ή post it, μολύβι/στιλό, χρωματιστά κραγιόν ή μαρκαδόρους (ή οποιοδήποτε πρόσφορο μέσο γραφής και ζωγραφικής της επιλογής τους) Πίνακας ανακοινώσεων ή χαρτόνι, πινέζες ή ειδική κόλλαπλαστελίνη ή άλλου τύπου κόλλα (στικ, σελοτέιπ κ.λπ.).	Ανακαλούν την υπάρχουσα γνώση τους γύρω από τον Ινδουισμό σε όλη την ποικιλομορφία του, ιεραρχούν τα επιμέρους στοιχεία, επισημαίνουν τι τους συγκίνησε ή τους έκανε εντύπωση και ασκούνται στη δημιουργική και ελεύθερη έκφραση γύρω από αυτό.
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να	Οι μαθητές/-τριες αναρτούν τις εργα-		

αναρτήσουν τις εργασίες/κατασκευές τους στον πίνακα ανακοινώσεων και να τις παρατηρήσουν όλοι και όλες για ένα λεπτό.	σίες/κατασκευές τους στον πίνακα ανακοινώσεων και τις παρατηρούν για ένα λεπτό.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Ο/Η εκπαιδευτικός βεβαιώνεται ότι υπάρχει στην τάξη Πίνακας ανακοινώσεων. Ο/Η εκπαιδευτικός έχει μαζί του χαρτί ή post it και τα υπόλοιπα υλικά.		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Οι μαθητές/-τριες έχουν μελετήσει τον Ινδουισμό.		

Τάξη	Γ' Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανισμός στην Ανατολή και τη Δύση		
Θεματική Ενότητα	10. Σύγχρονες όψεις θεολογίας και ζωής στον χώρο του Προτεσταντισμού		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού/Δράσης		
Γενικός τίτλος	Ρόλος στον τοίχο		
Τίτλος δραστηριότητας	Ντίτριχ Μπονχέφερ: Ένα στιγμιότυπο από τη ζωή του		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση: <ul style="list-style-type: none"> να ανακαλύπτουν πτυχές της χριστιανικής ζωής (αγάπη, ελευθερία, αλληλεγγύη προς τον συνάνθρωπο), μέσα από πρόσωπα και γεγονότα της πρόσφατης ιστορίας του προτεσταντικού κόσμου 		
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες να: <ul style="list-style-type: none"> περιγράψουν στοιχεία από τη ζωή και τη δράση ενός σημαντικού προσώπου του προτεσταντικού κόσμου. συνεργαστούν στο πλαίσιο ανταλλαγής σκέψεων και ιδεών. εκφράσουν προσωπικές σκέψεις και συναισθήματα μέσα από τη διερεύνηση ενός ιστορικού χαρακτήρα. συσχετίσουν βαθύτερα κίνητρα, συναισθήματα και σκέψεις ενός Προτεστάντη, με τις θρησκευτικές του αντιλήψεις γύρω από τη ζωή. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες, με βάση όσα ήδη ξέρουν για το υπό διερεύνηση πρόσωπο, να αναφέρουν κάποια βασικά στοιχεία από τη ζωή του (όνο-	Οι μαθητές/-τριες, με βάση όσα ήδη ξέρουν, αναφέρουν στην ολομέλεια της τάξης βασικά χαρακτηριστικά από τη ζωή του Μπονχέφερ.	Πίνακας ή χαρτί του μέτρου ή μεγάλο χαρτόνι	Οι μαθητές/-τριες ανακαλούν προηγούμενη γνώση τους σχετικά με το υπό διερεύνηση πρόσωπο. Δημιουργούνται οι συνθή-

<p>μα, θρησκεία, προσωπικά στοιχεία κ.λπ.) και τον λόγο της φυλάκισής του. Σχεδιάζει στον πίνακα ή σε χαρτί του μέτρου που αναρτά σε εμφανές σημείο, ένα ανθρώπινο περίγραμμα (του Ντίτριχ Μπονχέφερ). Στο επάνω μέρος καταγράφει τα βασικά στοιχεία που προσδιορίζουν το συγκεκριμένο πρόσωπο.</p>			<p>κες βιωματικής μάθησης μέσω της σύνδεσης με έναν χαρακτήρα.</p>
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός ανακοινώνει στους/στις μαθητές/-τριες τα νέα δεδομένα: «ο Ντίτριχ Μπονχέφερ έχει συλληφθεί, βρίσκεται στη φυλακή και το πιο πιθανό είναι να οδηγηθεί στην εκτέλεση. Ας προσπαθήσουμε να τον γνωρίσουμε καλύτερα, σε αυτή την κατάσταση που βρίσκεται τώρα». «Αφού λάβετε υπόψη όσα ήδη γνωρίζετε για τον Ντίτριχ Μπονχέφερ, ας σκεφτεί ο καθένας/η καθεμιά από εσάς ένα συναίσθημα, το οποίο πιστεύετε ότι έχει ο Μπονχέφερ στη φυλακή. Μοιραστείτε τη σκέψη σας με την ομάδα σας». Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί ατομικά τους/τις μαθητές/-τριες, να γράψουν συναισθήματα του Μπονχέφερ εντός του περιγράμματος.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες σκέφτονται ένα συναίσθημα, το οποίο νιώθει ο Ντίτριχ Μπονχέφερ μέσα στη φυλακή και το συζητούν στην ολομέλεια. Καταγράφουν τελικά εντός του ανθρώπινου περιγράμματος συναισθήματα που πιστεύουν ότι έχει ο Μπονχέφερ.</p>	<p>Πίνακας ή χαρτί του μέτρου ή μεγάλο χαρτόνι, μαρκαδόροι, σελοτέιπ, τετράδιο</p>	<p>Δημιουργούνται οι συνθήκες βιωματικής μάθησης μέσω της σύνδεσης με έναν χαρακτήρα. Οι μαθητές/-τριες διαλέγονται με βάση τις ιδέες των συνομηλίκων τους και εκφράζονται εισερχόμενοι στο βάθος του χαρακτήρα, ερμηνεύοντας βαθύτερα κίνητρα, συναισθήματα, σκέψεις και πιστεύω, που συνδέονται με θρησκευτικές συμπεριφορές.</p>
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να σημειώσουν κάτι που μπορεί να σκέφτεται ο Ντίτριχ Μπονχέφερ μέσα στη φυλακή και έπειτα να το μοιραστούν εντός της ομάδας τους. Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός καλεί ατομικά τους/τις μαθητές/-τριες, να γράψουν τη σκέψη του Μπονχέφερ εκτός του περιγράμματος.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες σκέφτουν και σημειώνουν ατομικά μια σκέψη που κάνει ο Ντίτριχ Μπονχέφερ μέσα στη φυλακή, και να τη συζητούν στην ολομέλεια. Στη συνέχεια, καταγράφουν εκτός του περιγράμματος σκέψεις του Μπονχέφερ.</p>	<p>Πίνακας ή χαρτί του μέτρου ή μεγάλο χαρτόνι, μαρκαδόροι, σελοτέιπ, τετράδιο.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες εκφράζονται εισερχόμενοι/-ες στο βάθος του χαρακτήρα, ερμηνεύοντας βαθύτερα κίνητρα, συναισθήματα, σκέψεις και πιστεύω, που συνδέονται με θρησκευτικές συμπεριφορές.</p>

<p>Διαβάζονται οι καταγραφές των μαθητών/-τριών και τους ζητείται να δικαιολογήσουν τις καταγραφές τους. Ενδεικτικές ερωτήσεις του/της εκπαιδευτικού θα μπορούσαν να είναι: «Γιατί νομίζετε ότι ο Μπονχέφερ έχει αυτό το συναίσθημα;», «γιατί πιστεύετε ότι σκεπτόταν έτσι;», «έχουν καμία σχέση αυτές του οι σκέψεις με την ιδιότητά του ως Λουθηρανού θεολόγου και ποιμένα;», «σε ποιους θα μπορούσε να απευθύνεται;», «θα μπορούσε κάποια από τις σκέψεις του να αφορά έναν νέο στην Ελλάδα σήμερα και γιατί;», «νομίζετε ότι επηρέασε τη ζωή του η προτεσταντική του ιδιότητα;».</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού αναστοχάζονται όσα έγραψαν. Δικαιολογούν με θρησκευτικούς όρους και αποκαλύπτουν τις δικές τους βαθύτερες σκέψεις και ερμηνείες.</p>	<p>Πίνακας ή χαρτί του μέτρου ή μεγάλο χαρτόνι, μαρκαδόροι, σελοτέπ, τετράδιο.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες αναστοχάζονται τις καταγραφές τους, οι οποίες και αποτελούν ένα σκαλοπάτι για περαιτέρω οικοδόμηση της προσωπικής μάθησης σύμφωνα με το προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Οι μαθητές/-τριες συσχετίζουν χαρακτηριστικά της χριστιανικής ζωής με πρόσωπα του προτεσταντικού χώρου.</p>
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>			
<p>Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες γνωρίζουν ήδη ενδιαφέροντα στοιχεία από τη ζωή του Ντίτριχ Μπονχέφερ.</p>		

Τάξη	Γ΄ Γυμνασίου
Θεματικό Πεδίο	Θρησκείες της Ανατολής
Θεματική Ενότητα	18. Σίντο και θρησκείες της Ιαπωνίας
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Ομαδοσυνεργασία
Γενικός τίτλος	Ανίχνευση σκέψης
Τίτλος δραστηριότητας	Οικογενειακή ζωή και θρησκευτικότητα
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	<p>Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> – να διακρίνουν τη σχέση ανάμεσα στην ιαπωνική θρησκευτικότητα και την καθημερινή ζωή των ανθρώπων – να αναγνωρίζουν στοιχεία από την πολύπτυχη παραδοσιακή θρησκεία των Ιαπώνων και τη λατρεία τους
Χρονική διάρκεια	25΄ λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> – να συνεργαστούν στο πλαίσιο της εμπέδωσης της νέας γνώσης. – να αναπλαισιώσουν θρησκευτικά στοιχεία της νέας γνώσης (οικογενειακή λατρεία προγονικών πνευμάτων) σε συνθήκες βιωματικής μάθησης.

	<ul style="list-style-type: none"> – να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα της οικογενειακής ιαπωνικής θρησκευτικότητας στο ασφαλές κλίμα του θεατρικού πλαισίου. – να ανακαλύψουν συναισθήματα και συμπεριφορές που συνδέουν την καθημερινή οικογενειακή ζωή και τα θρησκευτικά πιστεύω των Ιαπώνων. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός θέτει στις ομάδες την εξής συνθήκη: «Στην οικογένειά σας ένα μεγαλύτερο μέλος της φεύγει από τη ζωή. Στο πλαίσιο του ρόλου σας, να σκεφτείτε ως οικογένεια ένα συναίσθημα το οποίο σας διακατέχει, σημειώνοντας επίσης κάτι που ενδεχομένως σας προξενεί φόβο και κάτι που σας γεμίζει ελπίδα μετά από το συμβάν αυτό».	Οι μαθητές/-τριες, σε ομαδοσυνεργασία, με βάση τη δοθείσα συνθήκη και στο πλαίσιο του ρόλου τους, σκέφτονται και συμφωνούν σε ένα συναίσθημα που τους διακατέχει, και σημειώνουν έναν φόβο και μια ελπίδα μετά από το συμβάν αυτό.	Τετράδιο μαθητή/μαθήτριας	Οι μαθητές/-τριες σε πλαίσιο ομαδοσυνεργασίας αξιοποιούν την προγενέστερη θρησκευτική τους γνώση επάνω στο ζήτημα που τους απασχολεί και την αναπλαισιώνουν σε συνθήκες βιωματικής μάθησης.
Ο/Η εκπαιδευτικός, δίνοντας συγκεκριμένο χρόνο, ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να αναπαραστήσουν μια σύντομη σκηνή από τη ζωή της οικογένειας των Ιαπώνων, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία των ρόλων τους και το συναίσθημα που έχουν προσυμφωνήσει. Με το σύνθημα του/της εκπαιδευτικού κάθε ομάδα παρουσιάζει τη δική της εκδοχή.	Οι μαθητές/-τριες, σε ομάδες και μέσα στον προβλεπόμενο χρόνο, προετοιμάζουν μια σύντομη σκηνή από τη ζωή της οικογένειας των Ιαπώνων, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία των ρόλων τους και το συναίσθημα που έχουν προσυμφωνήσει. Με το σύνθημα του/της εκπαιδευτικού αναπαριστούν αυτό που έχουν ετοιμάσει.		Οι μαθητές/-τριες στο ασφαλές κλίμα της θεατρικής συνθήκης αναδεικνύουν τα θρησκευτικά στοιχεία που συνδέονται με την καθημερινή ζωή των Ιαπώνων. Έτσι, με άξονες την εμπειρία και τον βιωματικό χαρακτήρα της μάθησης, οικοδομείται η νέα γνώση.
Ο/Η εκπαιδευτικός παγώνει τη δράση και καλεί τους/τις μαθητές/-τριες που συμμετέχουν, να εκφράσουν σε πρώτο πρόσωπο και με μία πρόταση τις σκέψεις που ενδέχεται να κάνουν εκείνη τη στιγμή, με βάση και το θρησκευτικό πλαίσιο του ρόλου τους.	Οι μαθητές/-τριες, στο πλαίσιο του ρόλου τους και της συνθήκης στην οποία βρίσκονται, αποκαλύπτουν στην ολομέλεια της τάξης βαθύτερες σκέψεις, φόβους και ελπίδες που έχουν, με βάση το θρησκευτικό περιεχόμενο, και εκφράζουν προσωπικές τους ιδέες και		Οι μαθητές/-τριες εισέρχονται στο βάθος των ρόλων τους, ανακαλύπτοντας κίνητρα και επιθυμίες που συνδέονται με συγκεκριμένες θρησκευτικές συμπεριφορές, ενεργοποιώντας προϋποθέσεις βιωματικής μάθησης.

	εκτιμήσεις. Με βάση τις κάρτες ρόλων που τους έχουν δοθεί, διακρίνουν τα στοιχεία του ρόλου τους που συνδέονται με την έκφραση της οικογενειακής ιαπωνικής θρησκευτικότητας και τη σχέση με τους νεκρούς και τη λατρεία των προγονικών πνευμάτων.		
Ο/Η εκπαιδευτικός προσφέρει δυνατότητα περαιτέρω αναστοχασμού στην ολομέλεια της τάξης, καλώντας τους/τις μαθητές/-τριες να αιτιολογήσουν τη στάση που κράτησαν ή τις σκέψεις που έκαναν κατά τη διάρκεια της κάθε παρουσίασης. Βοηθά τους μαθητές/τις μαθήτριες να συνδέσουν όσα έκαναν με τη νέα γνώση γύρω από την καθημερινή ιαπωνική θρησκευτικότητα και ζωή των ανθρώπων.	Οι μαθητές/-τριες με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού αναστοχάζονται όσα είπαν και έκαναν, δικαιολογούν με θρησκευτικούς όρους τις ενέργειές τους, συνδέοντας με τα δεδομένα της νέας θρησκευτικής γνώσης.		Μέσα από τον αναστοχασμό των ενεργειών τους οι μαθητές/μαθήτριες έχουν τη δυνατότητα να μαθαίνουν τον τρόπο και τη διαδικασία της προσωπικής τους μάθησης (μεταγνώση), κάνοντας προσωπικό κτήμα τους τη γνώση.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Σχεδιάζει και ετοιμάζει τις κάρτες, στις οποίες περιγράφονται οι σχέσεις των μελών καθώς και τα θρησκευτικά χαρακτηριστικά αυτής της οικογένειας, όπως η σχέση με τους νεκρούς και η λατρεία των προγονικών πνευμάτων.		
Ενέργειες του/της μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Οι μαθητές/-τριες αναζητούν πληροφορίες σχετικά με τη θρησκεία των Ιαπώνων (Σίντο).		

Τάξη	Γ΄ Γυμνασίου
Θεματικό Πεδίο	Θρησκείες στο σταυροδρόμι τριών ηπειρών
Θεματική Ενότητα	12. Ο Ιουδαϊσμός στην ιστορία και στο παρόν
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Διάλογος
Γενικός τίτλος	Αντιλαμβάνομαι/γνωρίζω/φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
Τίτλος δραστηριότητας	Περνώντας την Ερυθρά Θάλασσα: Το Πάσχα των Ισραηλιτών
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση: – να συνοψίζουν βασικά γνωρίσματα της θρησκείας των Εβραίων (σημαντικά πρόσωπα, πιστεύω, γιορτές)
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά

Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	<p>Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> – να θυμηθούν γνωστά θρησκευτικά στοιχεία και πρόσωπα από την ιστορία της Εξόδου (Μωυσής, Ισραηλιτικός λαός), όπως αυτά απεικονίζονται σε σχετικές παραστάσεις τέχνης. – να εκφράσουν τις προσωπικές τους σκέψεις και ερμηνείες για τα πρόσωπα που είχαν συμμετοχή στο γεγονός της Εξόδου. – να ανακαλύψουν συναισθήματα, κίνητρα και επιθυμίες των προσώπων, που συνδέονται με την Ιουδαϊκή θρησκεία. – να συζητήσουν τις προσωπικές τους ιδέες στο πλαίσιο της τάξης. – να εννοιολογήσουν τη γιορτή του Πάσχα στο πλαίσιο της Ιουδαϊκής θρησκείας. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει (ή προβάλλει) την απεικόνιση του Μωυσή κατά τη στιγμή της Εξόδου των Ισραηλιτών από την Αίγυπτο και το πέρασμα της Ερυθράς Θάλασσας. Ζητά από τους μαθητές/-τριες να παρατηρήσουν προσεκτικά στην εικόνα (Μωυσής, Ισραηλίτες, Αιγύπτιοι).	Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν προσεκτικά την εικόνα και στοχάζονται πάνω σε αυτή.	Σχολικό εγχειρίδιο ή προβολέας ή εκτυπωμένες εικόνες.	Αξιοποιούνται εδώ τα οπτικά ερεθίσματα για την υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας και των διαφορετικών τύπων της μάθησης. Εάν η δραστηριότητα γίνει σε πλαίσιο ομάδας, οι μαθητές/μαθήτριες ασκούνται σε συνεργατικούς τρόπους έκφρασης και μάθησης.
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες (ατομικά ή σε ομάδες), παρατηρώντας τα πρόσωπα που απεικονίζονται, να απαντήσουν κατά σειρά σε τρία ερωτήματα. Σχεδιάζει στον πίνακα τρεις στήλες και καταγράφει κάθε φορά συνοπτικά τις απαντήσεις των μαθητών/μαθητριών, μετά από το κάθε ερώτημα. Το πρώτο ερώτημα που θέτει είναι: «Πώς μπορεί να νιώθουν ή να αντιλαμβάνονται την κατάσταση τα πρόσωπα της απεικόνισης;».	Οι μαθητές/-τριες (ατομικά ή σε ομάδες, μέσω του/της εκπαιδευτικού τους) εκφράζουν στην ολομέλεια της τάξης τις σκέψεις ή τις ιδέες τους με βάση το ερώτημα.	Σχολικό εγχειρίδιο ή προβολέας ή εκτυπωμένες εικόνες	Οι μαθητές/-τριες ασκούνται στην παρατήρηση και εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές της απεικόνισης, ενεργοποιώντας διαφορετικές γνωστικές περιοχές. Εστιάζουν στα πρόσωπα και ανακαλύπτουν συναισθήματα και επιθυμίες που συνδέονται με την κατάστασή τους και το πλαίσιο της ιστορίας. Ανακαλούν προϋπάρχουσες γνώσεις τους, πάνω στις οποίες οικοδομείται η νέα θρησκευτική γνώση.

<p>Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες, παρατηρώντας τα πρόσωπα που απεικονίζονται, να απαντήσουν στο δεύτερο κατά σειρά ερώτημα: «Τι μπορεί να γνωρίζουν ή να πιστεύουν;». Καταγράφει συνοπτικά στη δεύτερη στήλη τις απαντήσεις των μαθητών/-τριών.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες (ατομικά ή σε ομάδες, μέσω του/της εκπροσώπου τους) εκφράζουν στην ολομέλεια της τάξης τις σκέψεις ή τις ιδέες τους με βάση το ερώτημα.</p>	<p>Πίνακας, κιμωλία (εναλλακτικά προβολέας), τετράδιο</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες ασκούνται στην παρατήρηση ενεργοποιώντας διαφορετικές γνωστικές περιοχές. Ανακαλούν προϋπάρχουσες γνώσεις τους, πάνω στις οποίες οικοδομείται η νέα θρησκευτική γνώση.</p>
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες, παρατηρώντας τα πρόσωπα που απεικονίζονται, να απαντήσουν στο τρίτο κατά σειρά ερώτημα: «Για τι μπορεί να νοιάζονται και τι πιστεύετε ότι επιθυμούν;». Καταγράφει συνοπτικά στην τρίτη στήλη τις απαντήσεις των μαθητών/-τριών.</p>	<p>Οι μαθητές/μαθήτριες (ατομικά ή σε ομάδες, μέσω του/της εκπροσώπου τους) εκφράζουν στην ολομέλεια της τάξης τις σκέψεις ή τις ιδέες τους με βάση το ερώτημα.</p>	<p>Πίνακας, κιμωλία (εναλλακτικά προβολέας), τετράδιο</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες ασκούνται στην παρατήρηση ενεργοποιώντας διαφορετικές γνωστικές περιοχές. Μέσω της προσέγγισης ερωτημάτων που αφορούν μελλοντικές καταστάσεις, ενισχύεται το μαθησιακό ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών και αναπτύσσονται οι συνθήκες πάνω στις οποίες μπορεί να οικοδομηθεί η νέα θρησκευτική γνώση.</p>
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός με τη βοήθεια κάποιων μαθητών/-τριών συνοψίζει τις καταγραφές των μαθητικών απαντήσεων. Μέσα από κατάλληλες ερωτήσεις δίνει τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/-τριες να εννοιολογήσουν τις παρατηρήσεις τους με βάση τη νέα θρησκευτική γνώση (εβραϊκό Πάσχα, πέρασμα, λαός του Ισραήλ).</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες συνδέουν τις παρατηρήσεις τους με τη νέα γνώση.</p>	<p>Πίνακας, κιμωλία (εναλλακτικά προβολέας), τετράδιο.</p>	<p>Η απεικόνιση λειτουργεί ως γέφυρα, παρέχοντας τη δυνατότητα εννοιολόγησης εκ μέρους των μαθητών/-τριών της προϋπάρχουσας γνώσης τους με το νέο θρησκευτικό περιεχόμενο της Θεματικής Ενότητας, ώστε να ακολουθήσει η περαιτέρω εμβάθυνση και ανάληψη της νέας γνώσης.</p>
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>			
<p>Ενέργειες του/της μαθητή/-τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>			

Τάξη	Γ΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανισμός στην Ανατολή και τη Δύση		
Θεματική Ενότητα	11. Οικουμενικός διάλογος		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Επίλυση προβλημάτων		
Γενικός τίτλος	Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου		
Τίτλος δραστηριότητας	Ναι ή όχι στον διάλογο της Ορθόδοξης Εκκλησίας με τους άλλους Χριστιανούς;		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση: – να εξηγούν βασικές θεολογικές και κοινωνικές αναγκαιότητες που οδήγησαν στον οικουμενικό διάλογο κατά τον 20ό αι.		
Χρονική διάρκεια	20΄ λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να στοχαστούν με βάση προηγούμενες γνώσεις τους πάνω στο ζήτημα του Οικουμενικού Διαλόγου, στο πλαίσιο μιας υποθετικής προσωπικής συνθήκης. – να ασκηθούν στην ενεργητική ακρόαση και τον διάλογο σε επίπεδο μικρότερης (δυάδα) ή μεγαλύτερης ομάδας (τετράδα). – να εξετάσουν θέσεις και αντιθέσεις σχετικά με τον Οικουμενικό Διάλογο σήμερα. – να συνεργαστούν σε πλαίσιο ομάδας για λήψη κοινών αποφάσεων μέσα από ανάλογη επιχειρηματολογία. – να εκφράσουν τις σκέψεις και τις αντιλήψεις τους πάνω στο θέμα.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός ανακοινωνεί στους/στις μαθητές/-τριες το εξής ζήτημα: «Είστε για σπουδές στο εξωτερικό και έχετε μερικούς πιστούς Καθολικούς αλλά και Προτεστάντες συμφοιτητές/-τριες. Σε συζήτηση σε ένα μάθημα αναφέρονται σε θρησκευτικά θέματα και διαπιστώνεις ότι σε κάποια θέματα δεν συμφωνείτε. Σκέφτεσαι θα είναι καλό να επιδιώξεις να κάνεις διάλογο μαζί τους για αυτά τα θέματα, ανεξάρτητα από την προσωπική σχέση μαζί τους;». Καλεί	Οι μαθητές/-τριες με βάση το ερώτημα που θέτει ο/η εκπαιδευτικός, και μέσα στον χρόνο που έχει δοθεί, σκέφτονται ατομικά και σημειώνουν ένα επιχειρήμα τους που υποστηρίζει τη θέση τους.	Τετράδιο μαθητή/μαθήτριας ή σχολικό εγχειρίδιο	Ο προσωπικός στοχασμός και η αξιοποίηση προγενέστερων γνώσεων και εμπειριών (σύνδεση με την προσωπική ζωή στο πλαίσιο μιας συνθήκης) ενισχύουν τη διαδικασία της μάθησης, αποτελώντας τη βάση για την οικοδόμηση της νέας γνώσης.

<p>τους/τις μαθητές/-τριες, μέσα σε χρόνο δύο λεπτών (2') να σκεφτούν ατομικά πάνω στο ερώτημα αυτό χρησιμοποιώντας όσα έμαθαν στο μάθημα και να σημειώσουν ένα επιχειρήμα τους που να υποστηρίζει τη θέση τους.</p>			
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να συζητήσουν ανά ζεύγος τη θέση τους και το επιχειρήμα που έχουν καταγράψει, μέσα σε διάστημα τριών λεπτών (3'). Τους/Τις καλεί να καταγράψουν την κοινή πρότασή τους, με στοιχεία από τη συνεισφορά και των δύο μελών της ομάδας.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες συζητούν ανά ζεύγη το υπό διερεύνηση ερώτημα και τα επιχειρήματά τους, μέσα στον διαθέσιμο χρόνο. Αν χρειαστεί αναθεωρούν την προηγούμενη θέση τους και διαμορφώνουν μια νέα κοινή περιεκτική πρόταση στο πλαίσιο της ομάδας.</p>	<p>Τετράδιο μαθητή/μαθήτριας ή σχολικό εγχειρίδιο</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση και τον διάλογο, κομίζοντας τις προσωπικές τους ιδέες και σκέψεις. Έτσι ενεργοποιούνται μαθησιακές διαδικασίες μέσα από την αξιοποίηση της διδακτικής προσφοράς των συνομηλίκων. Παρέχεται, επίσης, η δυνατότητα περαιτέρω προσωπικού αναστοχασμού ή και αναθεώρησης προηγούμενων αντιλήψεων, μέσα από την ανταλλαγή απόψεων και την υιοθέτηση μιας κοινής θέσης που θα εκφράζει και τα δύο μέρη.</p>
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να συζητήσουν ανά τετράδα (ύστερα από τυχαίο ή βολικό σχηματισμό των τετράδων) μέσα σε διάστημα πέντε λεπτών (5'). Ζητά από τις τετράδες να συγκρίνουν την πρόταση στην οποία κατέληξε κάθε ζεύγος στην προηγούμενη φάση, διαμορφώνοντας τη βέλτιστη αποδεκτή λύση και υιοθετώντας μια περιεκτική και εμπειριστατωμένη άποψη.</p>	<p>Τα δύο ζεύγη, μέσα στον διαθέσιμο χρόνο, συγκρίνουν την πρόταση στην οποία κατέληξαν στην προηγούμενη φάση και στη συνέχεια διαμορφώνουν μία βέλτιστη αποδεκτή λύση, υιοθετώντας μια περιεκτική και εμπειριστατωμένη άποψη.</p>	<p>Τετράδιο μαθητή/μαθήτριας ή σχολικό εγχειρίδιο</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση και τον διάλογο, κομίζοντας τις προσωπικές τους ιδέες και σκέψεις. Έτσι ενεργοποιούνται διαδικασίες συνεργατικής μάθησης μέσα από την αξιοποίηση της διδακτικής προσφοράς των συνομηλίκων. Παρέχεται, επίσης, η δυνατότητα περαιτέρω προσωπικού αναστοχασμού ή και αναθεώρησης προηγούμενων αντιλήψεων, μέσα από την ανταλλαγή απόψεων και</p>

			την υιοθέτηση μιας κοινής θέσης που θα εκφράζει όλες τις πλευρές.
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί έναν/μία εκπρόσωπο από κάθε τετράδα να μοιραστεί τις ιδέες και τις απόψεις όλης της τετράδας στην ολομέλεια της τάξης. Αξιοποιεί τις θέσεις των μαθητών/-τριών για περαιτέρω αναστοχασμό και ανάπτυξη της νέας γνώσης.	Ένας/Μία εκπρόσωπος από κάθε τετράδα, παρουσιάζει τις ιδέες της κάθε τετράδας στην ολομέλεια της τάξης.		Οι μαθητές/-τριες ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση και τον διάλογο. Ενεργοποιούνται διαδικασίες συνεργατικής μάθησης μέσα από την αξιοποίηση της διδακτικής προσφοράς των συνομηλίκων. Οι απόψεις και οι ιδέες των μαθητών/-τριών λειτουργούν ως «σκαλοπάτι» για την περαιτέρω εμβάθυνση και ανάλυση της νέας γνώσης και το υπό διερεύνηση θέμα.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

Έργα αρχικής, διαμορφωτικής, τελικής αξιολόγησης μέσω αξιοποίησης ποικίλων στρατηγικών ανά τάξη

Τάξη	Α΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπηση-Χριστός		
Θεματική Ενότητα	10. Ο Θεός ανάμεσα στους ανθρώπους		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Αξιολόγηση (Αρχική)		
Γενικός τίτλος	Ιδεοθύελλα		
Τίτλος δραστηριότητας	Χριστούγεννα		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση: – να συνδέουν την ενανθρώπηση του Υιού του Θεού με την υπόσχεση του Θεού για τη σωτηρία όλων των ανθρώπων.		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: – να στοχαστούν πάνω σε προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους σχετικά με τα Χριστούγεννα. – να συζητήσουν τις προσωπικές τους ιδέες στο πλαίσιο της τάξης. – να συνεισφέρουν χρήσιμες ιδέες για τη συνέχεια της διδασκαλίας.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός σχεδιάζει στον πίνακα έναν κύκλο, γράφει έξω από τον κύκλο τη λέξη «Χριστούγεννα» και ζητά από τους/τις μαθητές/τις μαθήτριες, ατομικά, να σκεφτούν μία λέξη που συνδέεται με την αρχική (μπορεί να είναι εμπειρία, θρησκευτική έννοια, συναίσθημα, ιδέα, επιθυμία κ.λπ.) και να την ανακοινώσουν στην ολομέλεια. Εναλλακτικά, η ίδια διεργασία γίνεται σε ομάδες, όπου κάθε ομάδα συνεισφέρει με αριθμό λέξεων ισάριθμο με τα μέλη της ομάδας.	Οι μαθητές/-τριες εκφράζουν μία λέξη που συνδέεται με την αρχική (μπορεί να είναι εμπειρία, θρησκευτική έννοια, συναίσθημα, ιδέα, επιθυμία κ.λπ.) και την ανακοινώσουν στην ολομέλεια. Εναλλακτικά, η ίδια διεργασία γίνεται σε ομάδες, όπου κάθε ομάδα συνεισφέρει με αριθμό λέξεων ισάριθμο με τα μέλη της ομάδας.	Πίνακας, τετράδιο	Οι μαθητές/-τριες ανακαλούν προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους, βασικό στοιχείο για την αξιολόγηση από τον/την εκπαιδευτικό της αρχικής γνώσης των μαθητών/μαθητριών και την οικοδόμηση της νέας γνώσης μέσα από τη διδακτική πορεία.
Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα μέσα στον κύκλο τις ιδέες/λέξεις των μαθητών χωρίς να σχο-	Οι μαθητές/-τριες εκφράζουν τις ιδέες/λέξεις τους στην ολομέλεια της τάξης.		Οι μαθητές/-τριες εισφέρουν στη μαθησιακή διαδικασία τις προσωπικές τους ιδέες και σκέψεις. Εκτιμούν

λιάζει, να ερμηνεύει ή να παραφράζει. Ζητά κάποιες διευκρινίσεις όταν μια λέξη μοιάζει να μην αφορά το υπό συζήτηση θέμα.			την αξία της γνώμης τους, η οποία έχει ισότιμο ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία. Οι μαθητές/-τριες επιπλέον ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση.
Ο/Η εκπαιδευτικός προκαλεί τον διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθαρισμα της «θύελλας των ιδεών». Καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να εντοπίσουν, ανάμεσα στις ιδέες που έχουν καταγραφεί ερμηνείες, ομοιότητες και αντιθέσεις.	Οι μαθητές/-τριες εντοπίζουν ανάμεσα στις ιδέες που έχουν καταγραφεί ερμηνείες, ομοιότητες και αντιθέσεις.		Οι μαθητές/-τριες εισφέρουν στη μαθησιακή διαδικασία τις προσωπικές τους ιδέες και σκέψεις. Αναστοχάζονται με βάση τις γνώμες των άλλων, διαλέγονται και επιπλέον ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση και οικοδομούν διυποκειμενικά τη γνώση.
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί την ολομέλεια της τάξης να αποφασίσει ποιες λέξεις ομαδοποιούνται και σχηματίζουν ομάδα/κατηγορία (4 ή 5) που περιγράφουν την αρχική λέξη. Σχεδιάζει νέους κύκλους για κάθε κατηγορία στον πίνακα και γράφει μέσα τον τίτλο της. Τέλος, συνδέει τους νέους κύκλους με γραμμή με τον πρώτο.	Οι μαθητές/-τριες, ατομικά ή σε ομάδες, αποφασίζουν ποιες λέξεις ομαδοποιούνται σε 4 ή 5 ομάδες/κατηγορίες που περιγράφουν την αρχική λέξη.		Δίνεται μια ακόμα ευκαιρία για την αξιολόγηση από τον/την εκπαιδευτικό της αρχικής γνώσης των μαθητών/μαθητριών και την οικοδόμηση της νέας γνώσης μέσα από την υπόλοιπη διδακτική πορεία, με βάση αυτό που ήδη είναι γνωστό. Οι μαθητές/-τριες κατηγοριοποιούν και ομαδοποιούν λέξεις και έννοιες που σχετίζονται με τη βασική θρησκευτική γνώση, που θα οικοδομήσουν στη συνέχεια. Έτσι, οι ίδιοι/-ες αξιολογούν την υπάρχουσα γνώση τους. Η δημιουργία των κύκλων βοηθά να γίνει κατανοητή η σχέση και οπτικά, με τη χρήση όλων των αισθήσεων στην παραγωγή γνώσης.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

Τάξη	Α΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Δημιουργία-Πτώση		
Θεματική Ενότητα	4. Ζωή με τον Θεό: Ο άνθρωπος δημιούργημα του Θεού		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Αξιολόγηση (Διαμορφωτική)		
Γενικός τίτλος	Θα σου πω μια ιστορία		
Τίτλος δραστηριότητας	Η Δημιουργία του ανθρώπου		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση: – να ορίζουν την ομοίωση του Θεού ως χριστιανικό ιδεώδες και προορισμό του ανθρώπου		
Χρονική διάρκεια	15΄ λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να στοχαστούν πάνω σε όσα διδάχθηκαν σχετικά με τη δημιουργία του ανθρώπου. – να ανακαλέσουν τη γνώση που έχουν ήδη διδαχθεί. – να αξιοποιήσουν δυνατότητες δημιουργικής γραφής με βιωματικό τρόπο. – να συζητήσουν τις προσωπικές τους ιδέες στο πλαίσιο της τάξης.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες, ατομικά και με βάση όσα έμαθαν, να γράψουν ένα σύντομο κείμενο προς έναν συνομήλικό τους, όπου θα εξηγούν κάτι που τους έκανε εντύπωση από την περιγραφή της δημιουργίας του ανθρώπου και τα σπουδαία δώρα με τα οποία τον προίκισε ο Θεός.	Οι μαθητές/-τριες, ατομικά και με βάση όσα έμαθαν, γράφουν ένα σύντομο κείμενο προς έναν συνομήλικό τους, όπου εξηγούν κάτι που τους έκανε εντύπωση από την περιγραφή της δημιουργίας του ανθρώπου και τα σπουδαία δώρα με τα οποία τον προίκισε ο Θεός.	Τετράδιο ή Σχολικό εγχειρίδιο	Οι μαθητές/-τριες στοχάζονται πάνω σε όσα έμαθαν, ασκούνται στο δημιουργικό γράψιμο με βιωματικό τρόπο και ανακαλούν στοιχεία από τις γνώσεις που απέκτησαν μέσα από τη διδασκαλία. Παρέχεται η δυνατότητα ελέγχου και αξιολόγησης των ΠΜΑ με σκοπό την ανατροφοδότηση του διδακτικού έργου.
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να διαβάσουν στην ολομέλεια όσα έγραψαν. Διευκολύνει τον αναστοχασμό των μαθητών/-τριών επάνω σε όσα θα ακουστούν, ζητώντας τους να κάνουν τη σύνδεση με όσα διδάχθηκαν.	Οι μαθητές/-τριες διαβάζουν στην ολομέλεια όσα κατέγραψαν. Συνδέουν τις ιδέες τους με όσα διδάχθηκαν.		Οι μαθητές/-τριες εισφέρουν στη μαθησιακή διαδικασία τις προσωπικές τους ιδέες και σκέψεις. Παρέχεται η δυνατότητα περαιτέρω προσωπικού αναστοχασμού μέσα από την ανταλλαγή των προσωπικών απόψεων. Ο/Η

			εκπαιδευτικός αξιολογεί τα αποτελέσματα της διδασκαλίας και το επίπεδο κατανόησης, ενώ με τον αναστοχασμό επιδιώκει διαμορφωτικά τη βελτίωση/διόρθωση, ώστε να συνεχίσει οικοδομώντας στη βιωμένη γνώση.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Διδασκαλία σχετικά με το προσδοκώμενο μαθησιακό αποτέλεσμα, που έχει οριστεί.		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

Τάξη	Α΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Θεός		
Θεματική Ενότητα	1. Ο Θεός είναι αγάπη		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Αξιολόγηση (Τελική)		
Γενικός τίτλος	ΑΒΓ		
Τίτλος δραστηριότητας	Γνωρίσματα του Θεού Πατέρα		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση: – να αναγνωρίζουν στον Θεό γνωρίσματα ιδανικής πατρότητας και ιδανικής μητρότητας.		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να ανακαλέσουν με βιωματικό τρόπο τη γνώση που διδάχθηκαν. – να συνδέσουν όσα έμαθαν με εικόνες της καθημερινής τους ζωής. – να συζητήσουν τις προσωπικές τους ιδέες στο πλαίσιο της τάξης.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες, ατομικά ή σε ομάδες και με βάση όσα έμαθαν, να δημιουργήσουν μια ακροστιχίδα-λίστα με λέξεις μπρο-ρούν να συνδέονται με την καθημερινή τους πραγματικότητα και ταυτόχρονα	Οι μαθητές/-τριες ατομικά ή ομαδικά χρησιμοποιούν τα γράμματα της αλφάβητου ή μια λέξη για να δημιουργήσουν μια ακροστιχίδα-λίστα με λέξεις που αποδίδουν κάποια γνωρίσματα του Θεού και	Τετράδιο ή Σχολικό εγχειρίδιο	Οι μαθητές/-τριες εκθέτουν τα επίπεδα κατανόησης/μάθησης με τον τρόπο που χρησιμοποιούν λέξεις και νοήματα-τις γνώσεις που απέκτησαν μέσα από τη διδασκαλία. Συνοψίζεται το περιεχόμενο του μαθήματος και ενεργοποιεί-

αποδίδουν κάποια γνωρίσματα του Θεού (π.χ. Αληθινός, Βοηθός, Δίκαιος κ.λπ.).	συνδέονται με την καθημερινή τους πραγματικότητα.		ται η οικοδόμηση της γνώσης μέσω της σύνδεσης του μαθήματος με τη ζωή των μαθητών/μαθητριών.
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να διαβάσουν στην ολομέλεια όσα κατέγραψαν. Διευκολύνει τον αναστοχασμό των μαθητών/-τριών επάνω σε όσα θα ακουστούν, ζητώντας τους να κάνουν τη σύνδεση με όσα διδάχθηκαν.	Οι μαθητές/-τριες διαβάζουν στην ολομέλεια όσα κατέγραψαν. Συνδέουν τις ιδέες τους με όσα διδάχθηκαν.		Παρέχεται η δυνατότητα ελέγχου και αξιολόγησης της γνώσης που παρήχθη και μεταγνωσιακά, απαντώντας σε ερωτήσεις, παρακολουθούν τον τρόπο που νοηματοδοτούν με θρησκευτικό περιεχόμενο τις έννοιες, αλλά και ακούν πώς σκέφτονται οι άλλοι/-ες.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Διδασκαλία σχετικά με το προσδοκώμενο μαθησιακό αποτέλεσμα, που έχει οριστεί.		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

Τάξη	Β΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού (Μεταμόρφωση – Εσχατολογία)		
Θεματική Ενότητα	17. Μετάνοια και συγχώρηση		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Αξιολόγηση (Αρχική)		
Γενικός τίτλος	Θετικό – Αρνητικό		
Τίτλος δραστηριότητας	Η συγχώρηση		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση: <ul style="list-style-type: none"> – να προσδιορίζουν την έννοια της συγχώρησης μέσα από το παράδειγμα του Χριστού. – να εξετάζουν τον ρόλο της χριστιανικής συγχωρητικότητας στη ζωή και στη συνύπαρξη με τον συνάνθρωπο. 		
Χρονική διάρκεια	15΄ λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να στοχαστούν πάνω σε προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους σχετικά με το μυστήριο της μετάνοιας στην Ορθόδοξη Εκκλησία. – να συζητήσουν τις προσωπικές τους ιδέες στο πλαίσιο της τάξης. – να συνεισφέρουν χρήσιμες ιδέες στη συνέχεια της διδασκαλίας. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει κάποια σημεία μέσα στην	Οι μαθητές/-τριες ακούνε τις προτάσεις		Οι μαθητές/-τριες ανακαλούν προηγούμενες γνώσεις

<p>αίθουσα (π.χ. οι άκρες ενός διαδρόμου ή δύο αντίθετες γωνίες) ως θετικό και αρνητικό, και ως ερωτηματικό (εναλλακτικά αναρτώντας τα σύμβολα συν (+), πλην (-) και ερωτηματικό (;) σε εμφανή σημεία). Εκφωνεί προτάσεις σχετικές με τη Θεματική Ενότητα (ενδεικτικά: «Ένας που επαναλαμβάνει το ίδιο λάθος δεν μπορεί να περιμένει να τον συγχωρήσουν.», «Αν κάποιος κάνει ένα τρομερό σφάλμα δεν έχει πλέον πουθενά να ελπίζει.», «Μια καταδικαστική απόφαση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη όσα νιώθει αυτός που δικάζεται.», «Το να συγχωρείς κάποιον που σφάλει απέναντί σου είναι ένδειξη αδυναμίας.» κ.ά. Ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες, ατομικά, να πάρουν θέση στο αντίστοιχο σημείο της αίθουσας, ανάλογα με τη συμφωνία, τη διαφωνία ή την αμφιταλάντευσή τους σε σχέση με την πρόταση που άκουσαν.</p>	<p>που εκφωνεί ο/η εκπαιδευτικός και παίρνουν θέση στο αντίστοιχο σημείο της αίθουσας, ανάλογα με τη συμφωνία, τη διαφωνία ή την αμφιταλάντευσή τους. Μπορούν να σταθούν και στις διαβαθμίσεις του θετικού και του αρνητικού (συμφωνώ απόλυτα, σχετικά, λίγο κ.λπ.)</p>		<p>και εμπειρίες τους, βασικό στοιχείο για την αξιολόγηση από τον/την εκπαιδευτικό της αρχικής γνώσης των μαθητών/-τριών και την οικοδόμηση της νέας γνώσης μέσα από τη διδακτική πορεία.</p>
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός προκαλεί τον διάλογο, ρωτώντας τους μαθητές/τις μαθήτριες για ποιο λόγο επέλεξαν τη συγκεκριμένη θέση. Μένει όσο θέλει σε κάθε θέση ή ερώτηση, συζητάει με τους/τις μαθητές/-τριες, ή προχωρά σε επόμενη θέση ή ερώτηση.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες, μετά από κάθε ερώτηση του/της εκπαιδευτικού αναστοχάζονται την άποψή τους, συμμετέχουν στον διάλογο που ακολουθεί και αλλάζουν θέση αν το επιθυμούν.</p>		<p>Οι μαθητές/-τριες αναστοχάζονται με βάση τις γνώμες των άλλων, διαλέγονται και επιπλέον ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση. Δίνεται η ευκαιρία περαιτέρω αξιολόγησης από τον/την εκπαιδευτικό της αρχικής γνώσης των μαθητών/μαθητριών και την οικοδόμηση της νέας γνώσης με βάση την υπάρχουσα, μέσα από την υπολοιπη διδασκαλία.</p>

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	

Τάξη	Β΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού (Μεταμόρφωση – Εσχατολογία)		
Θεματική Ενότητα	16. Γάμος, το «Μυστήριο της αγάπης»		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Αξιολόγηση (Διαμορφωτική)		
Γενικός τίτλος	Δελτίο καιρού		
Τίτλος δραστηριότητας	Ο γάμος της Κανά		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση: – να διατυπώνουν σκέψεις για τη σημασία του γάμου στη σύγχρονη πραγματικότητα.		
Χρονική διάρκεια	10΄ λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: – να στοχαστούν πάνω σε όσα διδάχθηκαν σχετικά με τον γάμο. – να εκφράσουν προσωπικά συναισθήματα και προβληματισμούς στο πλαίσιο της τάξης.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός τοποθετεί στο πάτωμα (ή αναρτά σε εμφανή σημεία της αίθουσας) σύμβολα/εικόνες από μετεωρολογικά σύμβολα με διαβάθμιση (αστραπή, συννεφιά, ήλιο, ήλιο με σύννεφα κ.λπ.). Ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να σταθούν δίπλα στο σύμβολο που αντιστοιχεί στα συναισθήματά τους, όσον αφορά μια έννοια ή ένα γεγονός που έμαθαν ή προβληματίστηκαν (π.χ. μετά από έντεχνο συλλογισμό με πίνακα για Γάμο της Κανά, μετά από ανάλυση λόγου ενός Πατέρα κ.ά.).	Οι μαθητές/-τριες, ατομικά και με βάση όσα έμαθαν, παίρνουν θέση δίπλα στο σύμβολο που αντιστοιχεί στα συναισθήματά τους, όσον αφορά μια έννοια ή ένα γεγονός που έμαθαν ή τους γένησε προβληματισμό.	Εκτύπωση συμβόλων/εικόνων από μετεωρολογικά σύμβολα	Οι μαθητές/-τριες στοχάζονται πάνω σε όσα έμαθαν και ανακαλούν στοιχεία από τις γνώσεις που απέκτησαν μέσα από τη διδασκαλία. Παρέχεται η δυνατότητα ελέγχου και αξιολόγησης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων με σκοπό την ανατροφοδότηση του διδακτικού έργου.

Ο/Η εκπαιδευτικός προκαλεί τον διάλογο, ρωτώντας τους/τις μαθητές/-τριες για ποιο λόγο επέλεξαν τη συγκεκριμένη θέση.	Οι μαθητές/-τριες, αναστοχάζονται την άποψή τους, συμμετέχουν στον διάλογο που ακολουθεί και αλλάζουν θέση αν το επιθυμούν.		Δίνεται η ευκαιρία αξιολόγησης από τον/την εκπαιδευτικό της γνώσης των μαθητών/-τριών και την οικοδόμηση της νέας γνώσης με βάση την υπάρχουσα, μέσα από την υπόλοιπη διδασκαλία.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Διδασκαλία σχετικά με τους συμβολισμούς της ακολουθίας του γάμου και τις ευχές της Εκκλησίας για κοινή πορεία των συζύγων στη Βασιλεία του Θεού.		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

Τάξη	Β΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή		
Θεματική Ενότητα	6. Η Εκκλησία διαφυλάττει την ενότητα και την αλήθεια της		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Αξιολόγηση (Τελική)		
Γενικός τίτλος	Δελτίο εξόδου... (Μαθησιακό ημερολόγιο/ερωτήσεις αναστοχασμού)		
Τίτλος δραστηριότητας	Η Εκκλησία διαφυλάττει την ενότητα και την αλήθεια της		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: <ul style="list-style-type: none"> – διακρίνουν τον ρόλο των «κανόνων» και των «ορίων» στην Εκκλησία. – εξηγούν τους όρους «δόγμα» και «αίρεση». – περιγράφουν τον τρόπο λήψης των αποφάσεων και τον συνοδικό θεσμό στην Ορθόδοξη Εκκλησία. – αναφέρουν τις θεμελιώδεις αλήθειες της εμπειρίας και της διδασκαλίας της Εκκλησίας με βάση το Σύμβολο. της Πίστης 		
Χρονική διάρκεια	10΄ λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να ανακαλέσουν με βιωματικό τρόπο τη γνώση που διδάχθηκαν. – να συνδέσουν όσα έμαθαν με εικόνες της καθημερινής τους ζωής. – να συζητήσουν τις προσωπικές τους ιδέες στο πλαίσιο της τάξης. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες, να απαντήσουν ατομικά και με συντομία, στο τετράδιό τους, σε μια ή σε περισσότερες από κάποιες ερωτή-	Οι μαθητές/-τριες ατομικά απαντούν με συντομία, στο τετράδιό τους, σε μια ή σε περισσότερες ερωτήσεις αναστοχασμού.	Τετράδιο ή σχολικό εγχειρίδιο	Οι μαθητές/-τριες ανακαλούν τη μαθησιακή διαδικασία και τις γνώσεις που απέκτησαν μέσα από τη διδασκαλία. Αξιολο-

σεις αναστοχασμού: π.χ. «Κάτι καινούριο που έμαθα...», «Χάρηκα που...», «Θα εφαρμόσω στη ζωή μου...», «Τι ήταν σ' αυτό το μάθημα νέο ή έκπληξη για μένα;», «Τι ήταν αυτό που με έκανε να αλλάξω γνώμη, μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος;», «Θα ήθελα ακόμα περισσότερες διευκρινίσεις για...», «Ένα πράγμα που μου κέντρισε το ενδιαφέρον και θα ήθελα να το μελετήσω με περισσότερες λεπτομέρειες στο μέλλον...») κ.λπ.			γούν την εκπλήρωση των μαθησιακών τους στόχων και μαθαίνουν πώς να αυτοαξιολογούνται.
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/τις μαθήτριες να διαβάσουν στην ολομέλεια κάποια από όσα κατέγραψαν. Διευκολύνει τον αναστοχασμό των μαθητών/-τριών επάνω σε όσα θα ακουστούν, ζητώντας τους να κάνουν τη σύνδεση με όσα διδάχθηκαν.	Οι μαθητές/-τριες διαβάζουν στην ολομέλεια όσα κατέγραψαν. Συνδέουν τις σκέψεις και τον αναστοχασμό τους με όσα διδάχθηκαν.		Παρέχεται η δυνατότητα ελέγχου και αξιολόγησης της γνώσης που παρήχθη. Οι μαθητές/-τριες αξιολογούν την εκπλήρωση των μαθησιακών τους στόχων και μαθαίνουν πώς να αυτοαξιολογούνται.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Διδασκαλία σχετικά με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

Τάξη	Γ' Γυμνασίου
Θεματικό Πεδίο	Θρησκείες στο σταυροδρόμι τριών ηπειρών
Θεματική Ενότητα	12. Ο Ιουδαϊσμός στην ιστορία και στο παρόν
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Αξιολόγηση (Αρχική)
Γενικός τίτλος	Ανάλογη σκέψη
Τίτλος δραστηριότητας	Ιουδαϊσμός
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση: <ul style="list-style-type: none"> – να συνοψίζουν βασικά γνωρίσματα της θρησκείας των Εβραίων (σημαντικά πρόσωπα, πιστεύω, γιορτές). – να συσχετίζουν την ιουδαϊκή θρησκεία με μείζονα γεγονότα του 20ού αι.

Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται να: <ul style="list-style-type: none"> – στοχαστούν πάνω σε προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους γύρω από την ιουδαϊκή θρησκεία. – συνεισφέρουν με δικές τους ιδέες και ερμηνείες στη συνέχεια της διδασκαλίας. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός τοποθετεί τους/τις μαθητές/-τριες σε κύκλο και παρουσιάζει κάποιες φωτογραφίες που σχετίζονται με τον Ιουδαϊσμό (π.χ. Ραβίνος που διαβάζει την Τορά, Εβραίοι στο τείχος των δακρύων, Συναγωγή, Βίβλος, Μωυσής στην Έξοδο, Δαβίδ-Γολιάθ, δεκάλογος, στρατόπεδο συγκέντρωσης, αστέρι Δαβίδ, ομάδα Μακάμπι, ημερολόγιο Άννας Φρανκ, εβραϊκή γιορτή κ.ά.). Ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες, ατομικά και διαδοχικά, αφού πάρουν στο χέρι τους μία εικόνα ή φωτογραφία να λένε: «Αυτό που μου θυμίζει... διότι...».	Οι μαθητές/-τριες παρατηρούν τις εικόνες φωτογραφίες και εκφράζουν στην ολομέλεια προηγούμενες γνώσεις ή εμπειρίες τους. Η ίδια εικόνα μπορεί να αξιοποιηθεί περισσότερες από μία φορές και από διαφορετικούς μαθητές/μαθήτριες.	Εκτύπωση εικόνων και φωτογραφιών	Οι μαθητές/-τριες ανακαλούν προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους, βασικό στοιχείο για την αξιολόγηση από τον/την εκπαιδευτικό της αρχικής γνώσης των μαθητών/μαθητριών και την οικοδόμηση της νέας γνώσης μέσα από τη διδακτική πορεία. Εισφέρουν στη μαθησιακή διαδικασία τις προσωπικές τους ιδέες και σκέψεις και ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση.
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να εντοπίσουν, ανάμεσα σε όσα έχουν διατυπωθεί, το στοιχείο ή τα στοιχεία που τις συνδέει/-ουν μεταξύ τους, κάνοντας ομαδοποιήσεις εικόνων όπου αυτό είναι εφικτό.	Οι μαθητές/-τριες εντοπίζουν ανάμεσα στις ιδέες που έχουν διατυπωθεί το στοιχείο ή τα στοιχεία που τις συνδέει/-ουν μεταξύ τους, κάνοντας ομαδοποιήσεις εικόνων όπου αυτό είναι εφικτό.		Οι μαθητές/-τριες αναστοχάζονται με βάση τις γνώμες των άλλων, διαλέγονται και επιπλέον ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση. Δίνεται η ευκαιρία για ομαλή μετάβαση και οικοδόμηση της νέας θρησκευτικής γνώσης.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

Τάξη	Γ' Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Θρησκείες της Ανατολής		
Θεματική Ενότητα	16. Παραδοσιακές μορφές του Βουδισμού		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Αξιολόγηση (Διαμορφωτική)		
Γενικός τίτλος	Παγωμένη εικόνα		
Τίτλος δραστηριότητας	Στιγμιότυπο από τις τέσσερις ευγενικές αλήθειες		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: <ul style="list-style-type: none"> – εξετάζουν παραδείγματα της βουδιστικής πνευματικής παράδοσης και τη σημασία τους για έναν πιστό. 		
Χρονική διάρκεια	20' λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να στοχαστούν πάνω σε όσα διδάχθηκαν. – να συνεργαστούν στο πλαίσιο της εμπέδωσης της νέας γνώσης. – να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα από τη νέα θρησκευτική γνώση στο ασφαλές κλίμα του θεατρικού πλαισίου. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει τους/τις μαθητές/-τριες σε ομάδες. Μοιράζει σε κάθε ομάδα σύντομη περιγραφή μίας από τις τέσσερις ευγενικές αλήθειες (η 4 ^η αλήθεια μπορεί να δοθεί σε περισσότερες ομάδες), για να σκεφτούν και να συζητήσουν με βάση αυτή την «αλήθεια» τα ερωτήματα: «Τι σκέψεις γεννά αυτή η αλήθεια;», «Πώς μπορεί να αποτυπωθεί η βασική σκέψη που παράγει η αλήθεια σε μία εικόνα, σε ένα στιγμιότυπο;»	Οι μαθητές/-τριες, σε ομάδες, μελετούν τη σύντομη περιγραφή από την «ευγενική αλήθεια» που τους έχει ανατεθεί και συζητούν τα ερωτήματα: «Τι σκέψεις γεννά αυτή η αλήθεια;», «Πώς μπορεί να αποτυπωθεί η βασική σκέψη που παράγει η αλήθεια σε μία εικόνα, σε ένα στιγμιότυπο;»		Οι μαθητές/-τριες στοχάζονται πάνω σε όσα έμαθαν, ανακαλούν στοιχεία από τις γνώσεις που απέκτησαν μέσα από τη διδασκαλία και ασκούνται στον μεταξύ τους διάλογο. Αποτυπώνουν στις σκέψεις το αποτέλεσμα της γνώσης τους και ασκούνται στη δημιουργική διεργασία, στην οποία διαφαίνεται ο βαθμός κατανόησής τους.

<p>Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/-τριες να δημιουργήσουν μια εικόνα ή ένα στιγμιότυπο που αποκρυσταλλώνει μια ιδέα, ένα συναίσθημα ή μια σκέψη της ομάδας, για την ευγενική αλήθεια. Σε αυτή την αποτύπωση συμμετέχουν όλα τα μέλη της ομάδας, χωρίς να κινούνται και να μιλούν. Η αποτύπωση θα πρέπει να είναι μία παγωμένη εικόνα, σαν μία φωτογραφία. Όταν είναι έτοιμες οι ομάδες, δίνει το σύνθημα ώστε η κάθε ομάδα με σειρά της να παρουσιάζει τη δική της εκδοχή. Στο τέλος, καλεί τις ομάδες να ανακαλύψουν την «ευγενική αλήθεια» και την ιδέα που παρουσίασε κάθε ομάδα.</p>	<p>Οι μαθητές/μαθήτριες, σε ομάδες και με το σύνθημα του/της εκπαιδευτικού, αναπαριστούν μια εικόνα ή μια σκηνή που αποκρυσταλλώνει μια ιδέα, ένα συναίσθημα ή μια σκέψη της ομάδας για την ευγενική αλήθεια. Προσπαθούν να ανακαλύψουν την «ευγενική αλήθεια» και την ιδέα που παρουσίασε κάθε ομάδα.</p>		<p>Οι μαθητές/-τριες στο ασφαλές κλίμα αναδεικνύουν τα θρησκευτικά στοιχεία που συνδέονται με την παραδοσιακή βουδιστική θρησκευτικότητα. Με άξονες τον βιωματικό χαρακτήρα της μάθησης δίνεται η δυνατότητα στον/στην εκπαιδευτικό να αξιολογήσει τη μέχρι εκείνο το σημείο μάθηση των μαθητών/-τριών με σκοπό την περαιτέρω εξέλιξη της διδακτικής διαδικασίας.</p>
<p>Ο/Η Εκπαιδευτικός διευκολύνει τον αναστοχασμό των μαθητών/-τριών στην ολομέλεια της τάξης με βάση όσα έκαναν, ζητώντας τους να κάνουν τη σύνδεση με τα όσα διδάχθηκαν ή να αιτιολογήσουν τη στάση που κράτησαν ή τις σκέψεις που έκαναν κατά τη διάρκεια της κάθε παρουσίασης.</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού αναστοχάζονται όσα έκαναν και, δικαιολογούν με θρησκευτικούς όρους τις ενέργειές τους.</p>		<p>Μέσα από τον αναστοχασμό των ενεργειών τους οι μαθητές/-τριες έχουν τη δυνατότητα να μαθαίνουν τον τρόπο και τη διαδικασία της προσωπικής τους μάθησης (μεταγνώση), κάνοντας προσωπικό κτήμα τους τη γνώση. Παρέχεται η δυνατότητα ελέγχου και αξιολόγησης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων με σκοπό την ανατροφοδότηση του διδακτικού έργου.</p>
<p>Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>	<p>Διδασκαλία των τεσσάρων ευγενικών αληθειών.</p>		
<p>Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται</p>			

Τάξη	Γ' Γυμνασίου	
Θεματικό Πεδίο	Θρησκείες στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων	
Θεματική Ενότητα	12. Ο Ιουδαϊσμός στην ιστορία και στο παρόν	
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Τελική αξιολόγηση	
Γενικός τίτλος	Κριτήριο τελικής αξιολόγησης - Γραπτό Διαγώνισμα	
Τίτλος δραστηριότητας	Ο Ιουδαϊσμός	
ΠΜΑ του ΠΣ	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση: να συνοψίζουν βασικά γνωρίσματα της θρησκείας των Εβραίων (σημαντικά πρόσωπα, πιστεύω, γιορτές) Συσχετίζουν την ιουδαϊκή θρησκεία με μείζονα γεγονότα του 20ού αι.	
Χρονική διάρκεια	40' λεπτά	
Αναλυτική Περιγραφή		
Ερωτήσεις κλειστού τύπου (ενδεικτικά)	Σωστό-Λάθος	<ul style="list-style-type: none"> - Οι Εβραίοι δίνουν διαφορετικό νόημα στο Πάσχα απ' ότι οι Χριστιανοί. - Βασική ιδέα της ιουδαϊκής πίστης είναι ότι ο κόσμος δημιουργήθηκε από μόνος του.
	Συμπλήρωση κενού	<ul style="list-style-type: none"> - Για τους Εβραίους ο (Δαβίδ) υπήρξε ο πιο σπουδαίος βασιλιάς της ιστορίας του λαού τους. (Ψαλμοί) - (Ραβίνος) ονομάζεται ο εβραίος διδάσκαλος που είναι υπεύθυνος μιας ισραηλιτικής κοινότητας.
	Ερωτήσεις αντιστοίχισης (απεικονίσεις με έννοιες)	Έξοδος-Μωυσής, Πάσχα-Εβραϊκή γιορτή, Πεντάτευχος-Εβραϊκή Βίβλος, Συναγωγή-Ιουδαϊκή προσευχή
	Πολλαπλής επιλογής	<ul style="list-style-type: none"> - Το πρόσωπο με το οποίο ο Θεός έκανε συμφωνία και έτσι ξεκίνησε η ιστορία του εβραϊκού λαού ήταν ο: α) Μωυσής β) Αβραάμ γ) Δαβίδ - Το ποιο ιερό σημείο για έναν Ιουδαίο είναι το: α) πηγάδι του Ιακώβ β) η πρωτεύουσα Ιερουσαλήμ γ) το τείχος των δακρύων
Ερωτήσεις σύντομης απάντησης	Σωστό-Λάθος με δικαιολόγηση	<ul style="list-style-type: none"> - Σύμφωνα με την ιουδαϊκή πίστη ο άνθρωπος είναι σαν όλα τα υπόλοιπα έμβια όντα. - Δεν υπάρχουν σήμερα εβραϊκοί ναοί.
Ερωτήσεις Ανοιχτού τύπου		<ul style="list-style-type: none"> - Μία συμμαθήριά σου είναι πιστή εβραία. Σε μια συνάντηση που είχατε την ρώτησες να σου πει, για ποιους λόγους θεωρεί σημαντικό να ακολουθεί την εβραϊκή θρησκεία. Σημείωσε όσα σου είπε. - Χρησιμοποιώντας τις γνώσεις για βασικά γνωρίσματα της θρησκείας των Εβραίων αναπτύξτε σε ένα σύντομο κείμενο τι λέει ένας εβραίος επιζών από στρατόπεδο συγκέντρωσης για το πώς μέσα από την ιουδαϊκή του πίστη και θρησκεία του αισθάνθηκε την ελπίδα του Θεού σε σχέση με την κακία του κόσμου.

Δραστηριότητα επίλυσης προβλήματος

Τάξη	Γ΄ Γυμνασίου		
Θεματικό Πεδίο	Το φαινόμενο της θρησκείας στον κόσμο που μας περιβάλλει		
Θεματική Ενότητα	2. Θρησκεία, τέχνη, πολιτισμός, κοινωνική οργάνωση		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Επίλυσης προβλημάτων:		
Γενικός τίτλος	Επίλυση προβλήματος		
Τίτλος δραστηριότητας	Τι μπορούν να κάνουν οι θρησκείες για την παγκόσμια ειρήνη;		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: <ul style="list-style-type: none"> – ανακαλύπτουν όψεις της θρησκείας στην τέχνη, τον πολιτισμό και την κοινωνική οργάνωση σε παγκόσμιο επίπεδο. 		
Χρονική διάρκεια	30΄ λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/-οι	Οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται: <ul style="list-style-type: none"> – να συνεργαστούν στο πλαίσιο της επίλυσης του προβλήματος. – να σχεδιάσουν τρόπους εργασίας και διερεύνησης του ζητήματος. – να αναζητήσουν λύσεις. – να μελετήσουν πηγές. – να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα της προσπάθειάς τους. 		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει το θέμα και αναθέτει στους μαθητές/στις μαθήτριες την επίλυσή του με βάση τους εξής άξονες: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ορισμός και παρουσίαση-αναπαράσταση του προβλήματος 2. Σχεδιασμός στρατηγικής για την επίλυση 3. Οργάνωση πληροφοριών 4. Κατανομή πηγών πληροφόρησης και εύρεση λύσης-απάντησης 5. Παρακολούθηση και έλεγχος 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι μαθητές/οι μαθήτριες, σε ομάδες, εμπλέκονται προσωπικά στην επίλυση του προβλήματος και την διερευνητική διαδικασία. 2. Ανακαλούν προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τις οποίες αξιοποιούν για τον σχεδιασμό στρατηγικής και την επίλυση του προβλήματος που έχει τεθεί. 3. Οργανώνουν τα στοιχεία που έχουν, αιτιολογώντας τις επιλογές τους, με γνώμονα τον αρχικό τους σκοπό. 4. Διαχειρίζονται τις πηγές και το υλικό που έχουν στη διάθεσή τους αναζητώντας και σχεδιάζοντας τρόπους επίλυσης του προβλήματος. 5. Επανεξετάζουν κριτικά τη διαδικασία που ακολούθησαν, με βάση τον αρχικό στόχο. Μπορούν να αναθεωρήσουν και να επιστρέψουν σε προηγούμενο στάδιο 	Σχετικό υλικό, διαδίκτυο	Οι μαθητές/μαθήτριες εξασκούνται στην από κοινού αναζήτηση απαντήσεων και λύσεων για το ζήτημα που έχει τεθεί, κατανοώντας τι πρέπει να κάνουν, για ποιο λόγο αυτή η εργασία τους έχει νόημα και τι κατεύθυνση να ακολουθούν οι πράξεις τους για να είναι κατάλληλες και να τους οδηγήσουν στη λύση του προβλήματος.

	ανάλογα με τα αποτελέσματα και την αξιολόγησή τους.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Χωρισμός ομάδων, παροχή υλικού		
Ενέργειες του/της μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

Εργαλεία αυτοαξιολόγησης, ετεροαξιολόγησης (ρουμπρίκες), portfolio (φάκελος επιτευγμάτων)

	9-10	8	7	1-6
Αποτελέσματα/στόχοι	Με συνέπεια και ενεργά βοηθά να προσδιοριστούν τα ομαδικά προσδοκώμενα αποτελέσματα. Εργάζεται αποτελεσματικά για να επιτευχθούν τα αποτελέσματα.	Με συνέπεια συζητά και εργάζεται για τις δεσμεύσεις της ομάδας. Εργάζεται ανάλογα με τον ρόλο που ανέλαβε.	Περιστασιακά συζητά και εργάζεται για τις δεσμεύσεις της ομάδας. Εργάζεται ανάλογα με τον ρόλο που ανέλαβε.	Σπάνια εργάζεται για την ομάδα ή ακόμα αποπροσανατολίζει την ομάδα από τους στόχους της.
	9-10	8	7	1-6
Κοινωνικές δεξιότητες	Συνεργάζεται με τα μέλη της ομάδας ενθαρρύνοντας τους άλλους, δείχνοντας συγκατάβαση, αναλαμβάνοντας ρόλο χωρίς να επιβάλλεται. Δείχνει ευαισθησία στα αισθήματα και τις απόψεις των άλλων.	Συνεργάζεται με τα μέλη της ομάδας ενθαρρύνοντας τους άλλους, δείχνοντας συγκατάβαση, αναλαμβάνοντας ρόλο χωρίς να επιβάλλεται.	Συμμετέχει στην ομάδα, αλλά έχει την προσωπική του τακτική. Δεν έχει διάθεση να υποχωρεί ή να συμβάλλει αποδοτικά.	Αποθαρρύνει τους άλλους, παρενοχλεί τα μέλη της ομάδας ή ενθαρρύνει αποπροσανατολιστική συμπεριφορά. Προσφεύγει σε αλλαγές των εργασιών άλλων χωρίς να τους ρωτήσει ή χωρίς να το ξέρουν.
	9-10	8	7	1-6
Ποιότητα εργασίας	Συμβάλλει στην ομάδα με σημαντικές πληροφορίες, ιδέες και απόψεις. Αφιερώνει χρόνο για την παραγωγή της εργασίας.	Συμβάλλει στην ομάδα με πληροφορίες, ιδέες και απόψεις. Αφιερώνει χρόνο για την παραγωγή της εργασίας.	Συμβάλλει με ορισμένες ιδέες, αλλά πιο πολύ υποστηρίζει τους άλλους. Δείχνει θέληση να συμμετέχει στην εργασία, αλλά δεν ξεπερνά τις μέσες προσδοκίες.	Εργάζεται λίγο ή καθόλου για την εργασία της ομάδας. Δείχνει λίγο ή καθόλου ενδιαφέρον. Παράγει έργο κατώτερο των ελάχιστων κριτηρίων ποιοτικής εργασίας.
	9-10	8	7	1-6
Συμμετοχή	Παρακολουθεί ανελλιπώς. Χρησιμοποιεί τον χρόνο στην τάξη με συνέπεια και ενεργά ώστε να ολοκληρωθεί η εργασία της ομάδας.	Παρακολουθεί με συνέπεια. Όταν απουσιάζει είναι συνεπής σε ό,τι έχει αναλάβει. Χρησιμοποιεί τον χρόνο στην τάξη ώστε να ολοκληρωθεί η εργασία της ομάδας.	Παρακολουθεί περιστασιακά. Κάποιες φορές απουσιάζει και δεν είναι συνεπής σε ό,τι έχει αναλάβει. Αφιερώνει χρόνο στην εργασία, αλλά κάποιες φορές περισπάζεται ή απλώς παρακολουθεί.	Απουσιάζει συχνά. Δεν είναι συνεπής σε ό,τι αναλαμβάνει. Σπαταλά τον χρόνο του στην τάξη. Κάνει άλλες εργασίες, αποφεύγει να αναλάβει εργασία, συζητά άσκοπα. Τα μέλη της ομάδας παραπονιούνται γι' αυτόν.

	9-10	8	7	1-6
Αφιέρωση	Με συνέπεια αφιερώνει χρόνο εκτός τάξης για να βοηθήσει στην παραγωγή της εργασίας. Συμμετέχει σε όλες τις συναντήσεις της ομάδας.	Αφιερώνει χρόνο εκτός τάξης, για να βοηθήσει στην παραγωγή της εργασίας. Συμμετέχει στην πλειονότητα των συναντήσεων της ομάδας.	Δείχνει θέληση να εργαστεί για την ολοκλήρωση της εργασίας μέσα στην τάξη. Συμμετέχει σε κάποιες συναντήσεις της ομάδας. Μπορεί να φτάνει αργά ή να αποχωρεί νωρίς.	Σπάνια ή ποτέ αφιερώνει χρόνο εκτός τάξης για να βοηθήσει στην παραγωγή της εργασίας ή συμμετέχει στις συναντήσεις της ομάδας ή δείχνει ενδιαφέρον για την πρόοδο της εργασίας.

Δελτίο αξιολόγησης για ατομική και ομαδική αξιολόγηση
(Κουκουνάρας-Λιάγκης, 2015, σσ. 176-177)

Επιχείρησε να αξιολογήσεις τη συμβολή σου στη λειτουργικότητα της ομάδας σου. Με κλίμακα από το 1 έως το 5 σημείωσε την αξιολόγησή σου (κυκλώνοντας τον αριθμό) με βάση τις παρακάτω προτάσεις: 1 = ποτέ, 2 = σπάνια, 3 = μερικές φορές, 4 = συχνά, 5 = πολύ συχνά	
1. Συμμετέχω ενεργά με πληροφορίες, ιδέες, ερωτήματα και επιχειρήματα στις συζητήσεις και τις λοιπές εργασίες της ομάδας.	1 2 3 4 5
2. Αναγνωρίζω, επαινώ και ενθαρρύνω τις προσπάθειες των άλλων μελών.	1 2 3 4 5
3. Προσφέρω βοήθεια σε όλα τα μέλη της ομάδας μου, όταν το έχουν ανάγκη.	1 2 3 4 5
4. Ζητώ βοήθεια και ιδέες από τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, όταν δυσκολεύομαι.	1 2 3 4 5
5. Είμαι συνεπής στα χρονοδιαγράμματα και παραδίδω ό,τι αναλαμβάνω έγκαιρα.	1 2 3 4 5
6. Είμαι υπεύθυνος και εκπληρώνω τις υποχρεώσεις μου με επάρκεια.	1 2 3 4 5
7. Συμβάλλω θετικά στην άμβλυνση των εντάσεων, συγκρούσεων και στην αναζήτηση συνθετικών λύσεων.	1 2 3 4 5
8. Αποδέχομαι και συζητώ την κριτική και τις διαφορετικές απόψεις και αναζητώ τρόπους σύνθεσης, αποφεύγοντας τις αντιπαραθέσεις.	1 2 3 4 5
9. Δείχνω προθυμία στις εργασίες της ομάδας και νιώθω ικανοποίηση για αυτό.	1 2 3 4 5

Δελτίο αξιολόγησης για ατομική και ομαδική αξιολόγηση
(Κουκουνάρας-Λιάγκης, 2015, σ. 177)

Ετεροαξιολόγηση

ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΟΜΑΔΑΣ	
Σχηματισμός ομάδας	
Ναι/Όχι	
1	Οργανωθήκαμε γρήγορα και χωρίς να ενοχλούμε την υπόλοιπη τάξη.
2	Δεν απομακρύνθηκε κάποιο μέλος από την ομάδα κατά την ώρα εργασίας.
3	Χρησιμοποιήσαμε κατά τη συνεργασία χαμηλό τόνο φωνής.
Συνεργασία ομάδας	
Ναι/Όχι	
1	Παρακολουθούσαμε αυτόν/αυτήν που μιλούσε.
2	Είχαμε μεταξύ μας καλή επικοινωνία με τα μάτια.
3	Χρησιμοποιήσαμε τα μικρά μας ονόματα για να επικοινωνούμε.
4	Προσφέραμε βοήθεια ο ένας στον άλλο.
5	Ζητούσαμε βοήθεια από τα μέλη της ομάδας μας.
6	Δουλέψαμε με βάση τους ρόλους που είχαμε αναλάβει στην ομάδα.
Μορφή εργασίας	
Ναι/Όχι	
1	Παραφράζαμε τις απόψεις του προηγούμενου ομιλητή.
2	Κάναμε προφορικές ανακεφαλαιώσεις.
3	Κάναμε διορθώσεις και συμπληρώσεις για να επιτύχουμε την ακρίβεια.
4	Επιζητούσαμε τη δικαιολόγηση των απόψεων.
5	Ελέγχαμε τις αντικρουόμενες πληροφορίες με προσφυγή στις πηγές πληροφόρησης.
6	Συζητούσαμε τις αντικρουόμενες απόψεις.
7	Αποκτήσαμε όλοι/όλες άποψη για το θέμα.
Δημιουργία συνεργατικού κλίματος	
Ναι/Όχι	
1	Προσφέραμε ενθάρρυνση για συμμετοχή σε όλα τα μέλη της ομάδας.

«Δελτίο Αυτοαξιολόγησης» που βασίζεται στην πρόταση του Ηλία Ματσαγγούρα (2008, σ. 109)

Φάκελος μαθητή/μαθήτριας (portfolio)

Ανάλογα με τους στόχους του ένας φάκελος μπορεί να περιέχει:

- Φύλλα Εργασίας από δραστηριότητες που έγιναν στην τάξη.
- Παραδείγματα γραπτών εργασιών σε διαφορετικά διαστήματα (εργασίες που έχουν ανατεθεί από τον εκπαιδευτικό, εντός ή εκτός τάξης).
- Φωτογραφίες από έργα και δημιουργίες των μαθητών/μαθητριών.
- Ηχογραφημένα ή μαγνητοσκοπημένα στιγμιότυπα από δημιουργίες μαθητών/μαθητριών.

Πορεία παρακολούθησης της μαθησιακής ανάπτυξης του μαθητή ή της μαθήτριας μέσα από τη «βιογραφία» εργασιών και αυτοκαταγραφές των μαθητών και μαθητριών.

- Στοιχεία που να παρουσιάζουν τη διαδικασία από την οποία πέρασε ο μαθητής ή η μαθήτρια για να καταλήξει σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη εργασία.
- Ενδιαφέροντα και δημιουργικές κλίσεις του μαθητή και της μαθήτριας.
- Η αυτοαξιολόγηση μαθητή ή μαθήτριας.
- Η ετεροαξιολόγηση από συμμαθητές και συμμαθήτριες.
- Η παρατήρηση από τον/την εκπαιδευτικό.

Προσαρμογή από Οδηγό Εκπαιδευτικού
για την Περιγραφική Αξιολόγηση στο Γυμνάσιο, 2017, ΙΕΠ

Ενδεικτικά διδακτικά σενάρια

1^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: «Αβραάμ και Σάρρα»

Δημιουργός: Σ. Δεσπότης

Βαθμίδα – Τάξη: Α΄ Γυμνασίου

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

Γνωστικό αντικείμενο - Θεματικό πεδίο - Θεματική ενότητα:

3. Άνθρωποι του Θεού (Προφήτες-Άγιοι) - 6. Οι άνθρωποι συνομιλούν με τον Θεό

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ:

- αναγνωρίζουν μέσα από βιβλικά κείμενα τον Θεό ως Θεό που αποκαλύπτεται στους ανθρώπους (π.χ. Αβραάμ).
- εξετάζουν τη σημασία και τις συνέπειες που έχει στη ζωή του ανθρώπου η συνομιλία με τον Θεό.

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικειμένου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Γεωγραφία (Εύφορη Ημισέληνος / Νομαδική Ζωή) – *Γλώσσα / Λογοτεχνία* (Οδύσσεια – Νόστος επιστροφής στην Ιθάκη και την Πηνελόπη εντονότερος και από το δώρο της αθανασίας!)

Χρονική διάρκεια: 1 ώρα

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/-τριών για το προς μελέτη θέμα) – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Η διδακτική πρόταση επιχειρεί να παρουσιάσει το «παράδοξο [ενίστε και «παράλογο» για τα μέτρα της ηθικής] της πίστης / εμπιστοσύνης» του Αβραάμ και της Σάρρας όταν αυτοί δέχονται «κλήση» - πρόσκληση από τον Θεό των Πατέρων και των Μητέρων, ώστε να «ευλογηθεί» η διασπασμένη ανθρωπότητα. Σε αντίθεση προς τον Οδυσσέα και τον «νόστο της επιστροφής» στην Ιθάκη, ο πατέρας και των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών πραγματοποιεί μαζί με την «Πηνελόπη» του μία χωρίς επιστροφή έξοδο στο «άγνωστο» με αρκετές βεβαίως μεταπτώσεις και παράδοξα – εκπλήξεις, αφού το μόνο που τελικά «κληρονομεί» είναι ο τάφος του. Η σημασία της **πίστης**, το επαναλαμβανόμενο στη λατρεία «ἐαυτούς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ **παραδώμεθα**», είναι σημαντικό να γίνει κατανοητή ως εναλλακτική ζωής στον έφηβο, ο οποίος εισέρχεται στο γυμνάσιο και την εφηβεία.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Προαπαιτούμενα:

- ✓ Οι μαθητές/-τριες να είναι εξοικειωμένοι/-ες με την ομαδοσυνεργασία, την αναζήτηση στο διαδίκτυο, τη χρήση λογισμικών και ψηφιακών εργαλείων.
- ✓ Να έχει εξηγηθεί στους/στις μαθητές/-τριες πώς λειτουργούν οι δημιουργικές μέθοδοι σκέψης, όπως artful thinking.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στόχοι του σεναρίου μας: «Να μάθουν οι μαθητές/-τριες να οικοδομούν μόνοι τους τη γνώση, αξιοποιώντας ποικίλους ψηφιακούς πόρους, καθώς σύμφωνα με τον εποικοδομητισμό η γνώση είναι μία ενεργητική διαδικασία δόμησης, η οποία δομείται σε συνάφεια με το περιβάλλον όπου συναντάται, ενώ οι μαθητές/-τριες οικοδομούν τη μάθηση μέσω συνεργασίας και διαλόγου καθώς και μέσω των εμπειριών τους. Συγκεκριμένα οι μαθητές/-τριες έχουν να οικοδομήσουν τις γνώσεις τους όσον αφορά στα εξής¹: **(α)** την «εγκυκλοπαίδεια» του Κεϊμένου: δηλ. να τοποθετούν τις αφηγήσεις των Πατριαρχών στο ιστορικογεωγραφικό τους πλαίσιο, προσδιορίζοντας (1) το σημείο αφετηρίας και τις πορείες του Αβραάμ και των οικείων του στην Εύφορη Ημισέληνο (η οποία τη 2^η χιλιετία ήταν πολιτιστικά εξαιρετικά προηγμένη έναντι της Δύσης) και (2) τις εξαιρετικές συνθήκες / προκλήσεις της (ημι)νομαδικής ζωής συγκριτικά με εκείνες της μόνιμης εγκατάστασης σε έναν οικισμό. **(β)** συγκριτική εξέταση αφενός γραπτών *Κείμενων* (Γέν. 12. 16 και 18-19) και αφετέρου έργα *Τέχνης*, ώστε να καλλιεργηθούν **(1)** η ενσυναίσθηση (κατανοώντας τους κλυδωνισμούς των «ηρώων» κατά τη διάρκεια της πραγματοποίησης κάθε εξόδου [πρβλ. εκδίωξη Άγαρ]) και **(2)** η ψυχική ανθεκτικότητα, καθώς η διαδικασία ωρίμανσης της πίστης και της εξόδου από τα είδωλα της πατρικής εστίας προς τη Γη της Επαγγελίας δεν αποτελεί πορεία γραμμικής εξελικτικής «προόδου». Η θυσία του Ισαάκ (1) συνιστά το αποκορύφωμα της πίστης του Αβραάμ στη *Γένεση*, (2) έχει συσχετισθεί με τη λυτρωτική θυσία του αγαπημένου μονάκριβου Υιού στην *Καινή Διαθήκη* και ταυτόχρονα (3) έχει προκαλέσει τη δημιουργία *εξαιρετικών έργων* (όπως το «Φόβος και Τρόμος» του Kierkegaard [υπογράφει με το ψευδώνυμο Johannes de silentio- «Ιωάννη ησυχαστής» καθώς και έργα Τέχνης που έχει αποθησαυρίσει το *Φωτόδεντρο*). Θα γίνει αντικείμενο, όμως, σύντομης πραγμάτευσης (αντίστοιχης προς την αναφορά Γριζοπούλου – Καζάρη, *Θρησκευτικά Α' Γυμνασίου* σελ. 33), καθώς μάλλον η εμβάθυνση σε αυτό το επεισόδιο δεν προσιδιάζει στις ψυχοπαιδαγωγικές απαιτήσεις των μαθητών της Α' Γυμνασίου².

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Χρησιμοποιείται υλικό από τη Βίβλο και την Τέχνη με ταυτόχρονη αξιοποίηση ΤΠΕ. Απαιτείται η χρήση φύλλου εργασίας, σύνδεση με το διαδίκτυο (υπολογιστής και βιντεοπροβολέας).

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Διδακτική δόμηση - διδακτικές τεχνικές:

Το διδακτικό σενάριο, το οποίο στηρίζεται στις βιβλικές αφηγήσεις και την Τέχνη, αξιοποιεί την ομαδοσυνεργασία (η οποία βοηθά στην ανάδειξη στάσεων ζωής και ενισχύει τη συνεργασία) και τεχνικές βιωματικής μάθησης οι οποίες αναπτύσσονται ώστε κάθε μαθητής/-τρια να ακολουθήσει τις γνωσιακές διαδικασίες και να φτάσει στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.

¹ Ό,τι βρίσκεται σε Εισαγωγικά προέρχεται από το Σενάριο Ο Αβραάμ φιλοξενεί τον Θεό στη σκηνή του - ορθόδοξη εικόνα της Αγίας Τριάδας. <http://aesop.iep.edu.gr/node/12907>

² Καθώς δεν έχουν συγγραφεί ακόμη τα σχολικά εγχειρίδια στο παρόν χρησιμοποιούνται παλαιότερα σχολικά εγχειρίδια.

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

(ενδεικτικά: περιγραφή δραστηριοτήτων, σταδίων/φάσεων, ενεργειών εκπαιδευτικού και μαθητών)

Στάδιο πρώτο (βιώνοντας)	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας: Think-Write-Pair-Share: λέξεις κλειδιά «πρόσφυγες»	8 λεπτά
Στάδιο δεύτερο (νοηματοδοτώντας)	Δραστηριότητα Άμεσης Διδασκαλίας: – Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο: Ο Θεός αποκαλύπτεται. Στον πίνακα εμφανίζεται το βιβλικό Κείμενο της Κλήσης του Θεού των Πατέρων και Μητέρων προς τον Αβραάμ (ώστε να γίνει «ο ξένος περιφερόμενος Εβραίος») και η αλλαγή Ονόματος (που συνήθως συνοδεύει κάθε κλήση) ³ . Ταυτόχρονα γεωγραφικά εντοπίζεται η «πατρίδα του» και περιγράφεται συνοπτικά η μεγάλη πορεία του προς δυσμάς (Φωτόδεντρο) μέχρι και την χώρα του Νείλου και τέλος τη Γη της Επαγγελίας μετά από περιπέτειες.	
Στάδιο τρίτο (αναλύοντας)	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας: - Ρόλος στον τοίχο: Αβραάμ πριν και μετά τη συνομιλία με τον Θεό	12 λεπτά
	Δραστηριότητα Διαλόγου: – Διάδρομος συνείδησης: Ο Αβραάμ πριν τη γη της επαγγελίας Δραστηριότητα Παιχνιδιού Δράσης: – Χάρτης στον τοίχο: Το ταξίδι του Αβραάμ	25 λεπτά
Στάδιο τέταρτο (εφαρμόζοντας)	Δραστηριότητα Αξιολόγησης: – Θα σου πω μια ιστορία: Αβραάμ	Εργασία για το σπίτι

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

(π.χ. στην περίπτωση συνθηκών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης)

Το σενάριο μπορεί να διευρυνθεί και να επεκταθεί **διαθεματικά** με την ανίχνευση του στοιχείου της φιλοξενίας στους Σημιτικούς λαούς της Παλαιάς Διαθήκης και στους Αρχαίους Έλληνες.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΙΣΩΠΟΣ: Ο Αβραάμ φιλοξενεί τον Θεό στη σκηνή του - ορθόδοξη εικόνα της Αγίας Τριάδας.
<http://aesop.iep.edu.gr/node/12907>

ΛΕΞΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΒΡΑΑΜ

Mühling, Anke, Art. Erzeltern, in: Das Wissenschaftliche Bibellexikon im Internet

³ 1 Ο Κύριος είπε στον Άβραμ: «Φύγε από τη χώρα σου, από τους συγγενείς σου κι από το σπίτι του πατέρα σου, και πήγαινε σε μια χώρα που εγώ θα σου δείξω. 2 Θα κάνω από σένα ένα μεγάλο έθνος και θα σε ευλογήσω. Θα κάνω το όνομά σου ξακουστό και θα είσαι ευλογία για τους άλλους. 3 Θα ευλογώ όποιον σε ευλογεί και θα καταριέμαι όποιον σε καταριέται. Μ' εσένα θα ευλογηθούν όλα τα έθνη της γης».

<https://www.bibelwissenschaft.de/de/wibilex/das-bibellexikon/lexikon/sachwort/anzeigen/details/abraham-2/ch/45e32f5286f2e55b826656e3a6572594/>

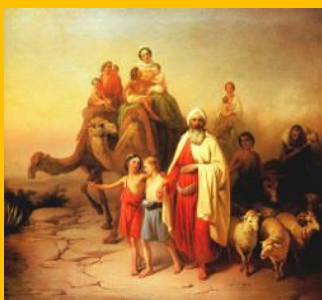
<https://www.bibelwissenschaft.de/wirelex/das-wissenschaftlich-religionspaedagogische-lexikon/wirelex/sachwort/anzeigen/details/abraham-und-sara-bibeldidaktisch-sekundarstufe/ch/7497870fdb1d36df16968a16f524ba6/>

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Διδακτική Ενότητα

Μεταναστεύοντας: Αβραάμ και Σάρα, Άγαρ και Ισμαήλ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Αβραάμ και Οδυσσέας

Ο Αβραάμ «ανοίγεται» στο Άγνωστο σε αντίθεση προς τον Οδυσσέα που νοσταλγεί να επιστρέψει στο σπίτι, ο Αβραάμ μαζί με τη γυναίκα του και τον ορφανό ανιψιό του Λωτ, εγκαταλείπει την πατρική εστία και τα «είδωλα» που λατρεύονταν εκεί.

1. Η κλήση του Αβραάμ: έξοδος από την πατροπαράδοτη εστία. Γιατί; (Γεν 12, 1-3)

«Ο Κύριος είπε τον Άβραμ: "Φύγε από τη χώρα σου, από τους συγγενείς σου κι από το σπίτι του πατέρα σου, και πήγαινε σε μια χώρα που εγώ θα σου δείξω. Θα κάνω από σένα ένα μεγάλο έθνος και θα σε ευλογήσω. Θα κάνω το όνομά σου ξακουστό και θα είσαι ευλογία για τους άλλους. [...] Μ' εσένα θα ευλογηθούν όλα τα έθνη της γης"».

Ο Άβραμ, το τρίτο παιδί του Θάρα, γίνεται ο «πρώτος» της βιβλικής Ιστορίας. Πιστεύει-εμπιστεύεται απόλυτα τον Θεό Πατέρα και τον υπακούει. Μέσω αυτού όλα τα διασκορπισμένα έθνη θα γευθούν την ευλογία, τη ζωή και την χαρά, που πάντα ήθελε να τους προσφέρει ο Δημιουργός τους. 75 χρονών, ξεκινά μαζί με τη σείρα γυναίκα του και τον ορφανό ανιψιό του Λωτ το ταξίδι στο Άγνωστο.

Ο Κύριος του υπόσχεται γη και πολλούς απογόνους. Συνάπτει μαζί του «διαθήκη»-συμφωνία. Αλλάζει το όνομα του πατριάρχη (Αβραμ = ο πατέρας μου είναι ένδοξος σε Αβραάμ = πατέρας πλήθους· Γεν. 17, 1-8). Ως σημάδι αυτής της σχέσης τού δίνει την περιτομή. Εκείνος περνά πολλά τεστ ζώντας ως ξένος και αποκτώντας τελικά ο ίδιος έναν τάφο.

2^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: Συμπορευόμαστε με χαρά και παρηγοριά

Δημιουργός: Κυριακή Τριανταφυλλίδου

Βαθμίδα – Τάξη: Α΄ Γυμνασίου

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ:

- Γνωστικό αντικείμενο: Θρησκευτικά
- Θεματικό πεδίο: Ενανθρώπηση – Χριστός
- Θεματική ενότητα: 15. Ο Χριστός νικά τον θάνατο

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ:

Οι μαθητές/-τριες να αναγνωρίζουν την επίδραση της αγάπης και της χαράς του αναστημένου Χριστού στη ζωή των μαθητών Του

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Διαθεματικές ενότητες άλλων γνωστικών αντικειμένων της ίδιας σχολικής τάξης:

– Λογοτεχνία: Η αγάπη για τους συνανθρώπους μας - Οι φιλικοί δεσμοί - Η αγάπη (σσ. 160-185)

– Οικιακή Οικονομία Α Γυμνασίου: 1.5. Η κοινωνικότητα των νέων- φιλία

Χρονική διάρκεια: 1 διδακτική ώρα (45')

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/-τριών για το προς μελέτη θέμα) – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το σκεπτικό του σεναρίου βασίστηκε στη βιωματική μάθηση, η οποία έχει σαν αρχή να νοηματοδοτεί τις θρησκευτικές έννοιες μέσα από εμπειρίες γνώριμες στους μαθητές/στις μαθήτριες. Γι' αυτόν τον λόγο το σενάριο ξεκινά με ερωτήματα που αφορούν καταστάσεις όπου τα παιδιά έχουν αισθανθεί θλίψη μέσα από κάποια δοκιμασία ή ενδεχομένως απώλεια και χρειάζονται ένα στήριγμα, κάποιον/-α να μοιραστούν το πρόβλημά τους και να ακούσουν μια συμβουλή. Έτσι, η κατάσταση που βίωναν οι μαθητές του Χριστού μετά τη Σταύρωσή Του γίνεται πιο οικεία και επομένως, όταν ο Ιησούς εμφανίζεται σε αυτούς, συμπορεύεται, συντρώνει, συζητά, ακούει τα προβλήματά τους και συμβουλεύει, αναγνωρίζουν την παρηγοριά και τη χαρά που αισθάνθηκαν μέσα από την παρουσία Του. Αυτό στη συνέχεια θα το εφαρμόσουν στη δική τους ζωή, δίνοντας με τη σειρά τους μια συμβουλή, έναν καλό λόγο σε κάποιον/-α άλλο/-η που είναι θλιμμένος/-η. Η όλη διδακτική ενότητα επομένως στοχεύει από τη μια στην αναγνώριση της χαράς που βιώνουν όσοι/-ες συμπορεύονται με τον Χριστό, αλλά και στην ενσυναίσθηση και στην συμπαράσταση στους συνανθρώπους τους.

Παράλληλα, όλες οι τεχνικές έχουν επιλεγεί με σκοπό την ενεργή συμμετοχή των μαθητών/-τριών. Οι περισσότερες εκτελούνται σε ομαδοσυνεργασία, η οποία προάγει την έκφραση και ενεργοποίηση σε ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον. Δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να αυτενεργήσουν με υπευθυνότητα, να εκφράσουν τη γνώμη τους και να την υποστηρίξουν με επιχειρήματα, να μοιραστούν τις ιδέες τους, να ακούσουν ενεργητικά και να εκπροσωπήσουν την ομάδα τους. Καλλιεργούνται δηλαδή, εκτός από το γνωστικό πεδίο, και δεξιότητες κοινωνικές, που προάγουν το καλό συναισθηματικό κλίμα της σχολικής τάξης.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Έχουν προηγηθεί οι θεματικές ενότητες με την Σταύρωση και Ανάσταση του Ιησού

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι μαθητές/-τριες καλούνται:

- να συνεργάζονται
- να ακούν ενεργητικά
- να συμμετέχουν σε συζήτηση επιχειρηματολογώντας
- να εκφράζουν σκέψεις και συναισθήματα
- να συνδέουν τη χαρά των Μαθητών του Ιησού με την παρουσία του αναστημένου Ιησού και την συμπόρευση μαζί του
- να αναγνωρίζουν τη χαρά και την παρηγοριά στη συντροφικότητα και στη φιλία μέσα από το παράδειγμα της πορείας προς Εμμαούς
- να ενθαρρύνουν τα μέλη της σχολικής τους κοινότητας να ανακαλύπτουν τη χαρά μέσα στη φιλία και την παρηγοριά μέσα στο μοίρασμα.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

- ✓ Οργάνωση θρανίων για ομαδοσυνεργασία
- ✓ Χαρτί μέτρου με σχεδιασμένο ένα περίγραμμα ανθρώπου
- ✓ Κιμωλία
- ✓ Ταινία επικόλλησης
- ✓ Μαρκαδόροι
- ✓ Τετράδιο Θρησκευτικών για προσωπικές σημειώσεις
- ✓ Φωτοτυπία Α3 πίνακα πορείας προς Εμμαούς ή προτζέκτορας και Η/Υ που θα προβάλλει τον πίνακα.
- ✓ Σκοινί/Σπάγκος
- ✓ Μανταλάκια ή συνδετήρες
- ✓ Τετράγωνα, μικρά χρωματιστά χαρτιά

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

- Βιωματική μέθοδος
- Ομαδοσυνεργασία
- Τεχνικές: 1) Θετικό – Αρνητικό, 2) Βλέπω, ισχυρίζομαι, αναρωτιέμαι, 3) Ρόλος στον τοίχο
- Ως αξιολόγηση αξιοποιείται κυρίως η ανταπόκριση των μαθητών/-τριών στην τεχνική «Λέξεις, σκέψεις στη σειρά».

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Στάδιο	Δραστηριότητα	Ενέργειες εκπαιδευτικού	Ενέργειες μαθητών/-τριών
Βιώνοντας 10'	Θετικό- Αρνητικό	<p>Ο/Η εκπαιδευτικός χαράσσει με κιμωλία στο πάτωμα μια μεγάλη γραμμή (από τοίχο σε τοίχο) και ορίζει τη μία άκρη ως + και την άλλη ως -.</p> <p>Ανακοινώνει στους/στις μαθητές/-τριες ότι θα διαβάσει κάποιες προτάσεις-δηλώσεις. Όποιος και όποια συμφωνεί θα στέκεται στον θετικό πόλο, εάν διαφωνεί στον αρνητικό. Εάν είναι κάπου ενδιάμεσα θα σταθεί αναλόγως πιο κεντρικά. Ωστόσο, θα πρέπει να είναι σε θέση να δικαιολογήσει την επιλογή του/της.</p> <p>Διαβάζει μία πρόταση και οι μαθητές/-τριες τοποθετούνται στον χώρο αναλόγως. Ακολουθεί σύντομη συζήτηση, ρωτώντας από κάθε πόλο ενδεικτικά κάποιους/-ες μαθητές/-τριες ποιο ήταν το σκεπτικό τους κ.λπ.</p> <p>Οι προτάσεις-δηλώσεις μπορεί να είναι σαν τις ακόλουθες:</p> <p>«Όταν είμαι στενοχωρημένος/-η δεν θέλω να βλέπω κανέναν».</p> <p>«Όταν είμαι στενοχωρημένος/-η μου κάνει καλό να μιλάω με κάποιον/-α».</p> <p>«Το καλύτερο που έχεις να κάνεις με ένα πρόβλημα είναι να το θάψεις μέσα σου και να κάνεις πως δεν συνέβη ποτέ τίποτα».</p> <p>«Τις καλύτερες συμβουλές τις δίνουν οι συνομήλικοί σου».</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες στέκονται όρθιοι/-ες. Ακούν μία πρόταση – δήλωση και τοποθετούνται στον χώρο ανάλογα με το αν συμφωνούν ή αν διαφωνούν με αυτό που άκουσαν στον θετικό ή στον αρνητικό πόλο. Εάν τους ρωτήσει ο/η εκπαιδευτικός δικαιολογούν/εξηγούν τη στάση τους.</p>
Νοηματοδοτώντας 10'	Ρόλος στον τοίχο	<p>Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει την τάξη σε ομάδες τεσσάρων-πέντε ατόμων.</p> <p>Κολλάει στον πίνακα ένα χάρτινο περίγραμμα ενός ανθρώπου και λέει στους/στις μαθητές/-τριες:</p> <p>«Όλοι οι άνθρωποι αντιμετωπίζουμε θλίψεις και δυσκολίες. Συχνά ερχόμαστε σε αδιέξοδο. Ας γνωρίσουμε σήμερα κάποιον άνθρωπο που έζησε πριν από πολλά χρόνια και είχε βρεθεί σε μεγάλο αδιέξοδο: Ας υποθέσουμε ότι αυτός ο άνθρω-</p>	<p>Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε ομάδες.</p> <p>Συζητούν ποιες είναι οι πιθανές σκέψεις και συναισθήματα του Κλεόπα, με βάση όσα προανέφερε ο/η εκπαιδευτικός. Ο/Η εκπρόσωπος γράφει μέσα και γύρω απ' το σχεδιάγραμμα όσα συναποφάσισαν, επιλέγοντας χρώμα μαρκαδόρου ανάλογο με τα συναισθήματα που περιγράφει.</p>

		<p>πος στο χάρτινο περίγραμμα είναι ο Κλεόπας, ένας μαθητής που αγαπούσε πολύ τον Ιησού και πίστευε ότι ήταν ο Χριστός, ο Μεσσίας. Ξέρει όμως ότι Τον συνέλαβαν, Τον σκότωσαν με σταυρικό θάνατο και Τον ενταφίασαν. Τι μπορεί να αισθάνεται και να σκέφτεται; Σκεφτείτε και συζητήστε στην ομάδα σας, καταλήξτε σε μια κοινή σκέψη και συναίσθημα. Ο/Η εκπρόσωπος της ομάδας σας θα σηκωθεί και θα γράψει αυτά που συναποφασίσατε. Τα συναισθήματα καταγράφονται μέσα στο περίγραμμα, οι σκέψεις γύρω από αυτό. Οι εκπρόσωποι ας φροντίσουν να επιλέξουν χρώμα μαρκαδόρου που να ταιριάζει με τη συναισθηματική κατάσταση όσων γράφουν».</p> <p>Ακολουθεί σύντομη συζήτηση σχετική με όσα καταγράφηκαν. Τέλος ρωτά: «Τι πιστεύετε ότι θα βοηθούσε τον Κλεόπα σε αυτό το αδιέξοδο και σε αυτήν την πολύ στενάχωρη κατάσταση;»</p>	<p>Απαντούν σε ερωτήματα, δικαιολογώντας τα όσα έγραψαν.</p> <p>Συμμετέχουν στη συζήτηση.</p>
Αναλύοντας 10' +10'	<p>Βλέπω, ισχυρίζομαι, αναρωτιέμαι</p> <p>Ρόλος στον τοίχο</p>	<p>Ο/Η εκπαιδευτικός κολλάει δίπλα στο χάρτινο περίγραμμα ή προβάλλει με προβολέα έναν πίνακα της Πορείας προς Εμμαούς (π.χ. James Tissot, <i>Les pèlerins d'Emmaüs en chemin</i>, 1886-1894. Opaque watercolor, Brooklyn Museum). Απευθύνεται στους μαθητές/στις μαθήτριες και λέει: «Παρατηρήστε τον πίνακα και συνεργαστείτε με την ομάδα σας σταδιακά: Τι βλέπετε; Τι ισχυρίζεστε ότι είναι; Τι αναρωτιέστε; Έχετε 5' ». Καλεί τους εκπροσώπους των ομάδων να ανακοινώσουν όσα συζητήσαν. Συντονίζει σύντομη συζήτηση αξιοποιώντας όσα επεσήμαναν οι εκπρόσωποι. Αφηγείται με συντομία το περιστατικό της πορείας προς Εμμαούς, όπως καταγράφεται στο κατά Λουκάν Ευαγγέλιο κεφ 24, 13-35. Στη συνέχεια λέει:</p>	<p>Εργάζονται ομαδικά και συζητούν παρατηρώντας τον πίνακα της πορείας προς Εμμαούς. Ο/Η εκπρόσωπος ανακοινώνει στην ολομέλεια όσα συναποφάσισαν. Συμμετέχουν στη συζήτηση. Εργάζονται ομαδικά συζητώντας πιθανές σκέψεις και συναισθήματα του Κλεόπα μετά τη συνάντηση με τον Ιησού. Ο/Η εκπρόσωπος καταγράφει στο περίγραμμα όσα συναποφάσισε με την ομάδα του/της. Συμμετέχουν στη συζήτηση.</p>

		<p>Ας ξαναγυρίσουμε όμως στον Κλεόπα, τώρα που γνωρίζουμε τι έγινε στη συνέχεια. Συζητήστε στην ομάδα σας: Τι αισθάνεται και τι σκέφτεται ο Κλεόπας μετά το περιστατικό της πορείας προς Εμμαούς; Ο/Η εκπρόσωπός σας στο τέλος ας έρθει για να καταγράψει στο περίγραμμα όσα αποφασίσατε. Ο μαρκαδόρος που θα επιλέξει πρέπει πάλι να έχει το αντίστοιχο χρώμα με τα συναισθήματα».</p> <p>Ακολουθεί σύντομη παρουσίαση και συζήτηση με ερωτήσεις όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ποιες διαφορές υπάρχουν στον Κλεόπα πριν και μετά την πορεία προς Εμμαούς; - Σε τι οφείλεται αυτή η αλλαγή; <p>«Αξίζει να σας πω σε αυτό το σημείο, ότι ο Κλεόπας και ο Λουκάς, που ήταν στο περιστατικό αυτό αποτέλεσαν μαζί με τους άλλους Μαθητές την πρώτη χριστιανική κοινότητα. Και ήταν τόση η παρηγοριά, η ελπίδα και ο ενθουσιασμός τους μετά από τη συνάντηση με τον Χριστό, ώστε μίλησαν για Αυτόν και σε πολλούς άλλους ανθρώπους και μοιράστηκαν τη χαρά τους με αυτούς».</p>	
Εφαρμόζοντας 5'	Λέξεις σκέψεις στη σειρά	<p>Απευθύνεται στους/στις μαθητές/-τριες και λέει:</p> <p>«Στην αρχή του μαθήματος επισημάνετε πόσο άσχημα αισθάνεστε όταν έχετε κάποια δυσκολία, αντιμετώπιζετε ένα θλιβερό συμβάν. Είδαμε τι λειτούργησε ευεργετικά σε μια τέτοια κατάσταση στον Κλεόπα. Τι θα συμβουλευάτε λοιπόν εσείς έναν συμμαθητή σας/μια συμμαθήτριά σας που είναι πολύ λυπημένος/-η; Τι θα του/της λέγατε; Γράψτε σε ένα χαρτί μια συμβουλή με βάση όλα όσα συζητήσαμε και γνωρίσαμε σήμερα. Όποιος/Όποια τελειώνει κρεμάει το χαρτί του/της στο σκονί που έχουμε τοποθετήσει στην τάξη. Έχετε 2'».</p>	<p>Εργάζονται ατομικά και καταγράφουν σε χαρτί τι έχουν να συμβουλέψουν κάποιον/κάποια που είναι λυπημένος-η. Κρεμάνε το χαρτί τους στο σκονί. Συμμετέχουν στη συζήτηση.</p>

		Μοιράζει χρωματιστά μικρά χαρτιά και κρεμάει από τοίχο σε τοίχο έναν σπάγκο ή σκοινί με μανταλάκια ή συνδετήρες. Όταν όλοι/όλες κρεμάσουν το χαρτί τους διαβάζονται ενδεικτικά μερικά. Ακολουθεί σύντομη συζήτηση.	
--	--	--	--

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Εφαρμογή του σεναρίου μπορεί να πραγματοποιηθεί και σε διδασκαλία εξ αποστάσεως με την ακόλουθη προσαρμογή των δραστηριοτήτων:

Οι ερωτήσεις στο θετικό αρνητικό μπορούν να διαμοιραστούν με δημοσκόπηση (εφαρμογή webex: poll).

Ο ρόλος στον τοίχο ανοίγει με share ως φωτογραφία και γράφουν οι μαθητές/-τριες με annotation.

Όλες οι ομαδοσυνεργατικές συζητήσεις μπορούν να γίνουν σε breakout όπου ορίζονται ρόλοι. Ο μαθητής/η μαθήτρια σε ρόλο γραμματέα καταγράφει στο chat την απάντηση της ομάδας.

Η τεχνική «βλέπω, ισχυρίζομαι, αναρωτιέμαι» μπορεί να γίνει με διαμοιρασμό του πίνακα και καταγραφή απαντήσεως στο chat.

Τέλος η τεχνική «λέξεις σκέψεις στη σειρά» πραγματοποιείται είτε με whiteboard και γράψιμο με annotation είτε με την εφαρμογή paddlet.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ. *Εκπαιδευτικοί εν δράσει: Νέα πολυτροπική διδακτική*. Αθήνα: Γρηγόρης, 2011.

Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ. *Τι θρησκευτικά χρειάζεται η εκπαίδευση σήμερα; Μια πολυδιάστατη έρευνα σε ελληνικό περιβάλλον*. Αθήνα: Gutenberg, 2019.

Tissot, J. (1886-1894). *Η πορεία προς Εμμαούς (Les pèlerins d'Emmaüs en chemin)*. Υδατογραφία σε χαρτί. Brooklyn Museum, USA. Ανακτήθηκε από <https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/objects/13524> (12/3/2021).

Ware, K. *Ο Ορθόδοξος δρόμος*. Μτφρ. Χρήστος Μακρόπουλος. Αθήνα: Εν πλω, 2018.

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλα εργασίας

Ο πίνακας της πορείας προς Εμμαούς που προβάλλεται στους/στις μαθητές/-τριες:

James Tissot, Η πορεία προς Εμμαούς

1^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: Διωγμοί και μαρτύρια για την πίστη

Δημιουργός: Μαρία Συργιάννη

Βαθμίδα – Τάξη: Β΄ Γυμνασίου

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ:

- Θεματικό πεδίο: Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή
- Θεματική ενότητα: 3. Διωγμοί, μαρτύρια και ανεξιθρησκία

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ:

- εντοπίζουν μέσα από παραδείγματα τις δυσκολίες και τα διλήμματα των χριστιανών κατά την περίοδο των διωγμών τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες
- αξιολογούν την έκδοση του διατάγματος της ανεξιθρησκίας
- επιχειρηματολογούν για τη σημασία της θρησκευτικής ελευθερίας ως βασικού δικαιώματος των ανθρώπων

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Το σενάριο εντάσσεται στο γενικότερο Θεματικό Πεδίο «Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή» και αποτελεί συνέχεια Θεματικών Ενοτήτων που προσεγγίσουν τη συγκρότηση και πορεία της Εκκλησίας ως Σώματος Χριστού στην ιστορία και τον κόσμο. Σχετίζεται επίσης με το γνωστικό αντικείμενο της ιστορίας (Ρωμαϊκή-Βυζαντινή περίοδος). Είναι διδακτική πρόταση μίας (1) διδακτικής ώρας, από τις δύο που ορίζονται στο ΠΣ.

Χρονική διάρκεια: 1 διδακτική ώρα (45')

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Οι διωγμοί (=καταδίωξη) των χριστιανών κατά τους τρεις πρώτους αιώνες μ.Χ. αποτελεί περίοδο της ιστορίας της Εκκλησίας όπου δοκιμάζονται οι αντοχές αλλά και η πίστη των χριστιανών. Οι μεγάλοι ή οι μικρότεροι –σε έκταση και διάρκεια– διωγμοί που εξαπολύθηκαν από το Ρωμαϊκό κράτος είχαν ως αποτέλεσμα να μαρτυρήσουν πολλοί άνθρωποι εξαιτίας των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων και διότι θεωρήθηκαν ασεβείς, εχθροί και απειλή της ενότητας της αυτοκρατορίας. Η Εκκλησία αριθμεί στα μαρτυρολόγια της πλήθος χριστιανών που θανατώθηκαν για την ομολογία της πίστης τους προς τον Χριστό και αρνήθηκαν να θυσιάσουν σε είδωλα. Σύμφωνα και με τους ερευνητές, όσο κι αν φαντάζει οξύμωρο, οι διωγμοί εναντίον της Εκκλησίας δεν την περιόρισαν, ούτε εμπόδισαν την εδραίωση του χριστιανισμού, αντίθετα ενδυνάμωσαν τη θέση του ως θρησκεία με το διάταγμα της Ανεξιθρησκείας (Μεδιολάνων, 313μ.Χ.). Η διερεύνηση και η μελέτη των διωγμών από τους/τις μαθητές /-τριες τους /τις θέτει προβληματισμούς απέναντι στο ζήτημα της θρησκευτικής ελευθερίας διαχρονικά και τους οδηγεί στην ενσυναίσθηση, βάζοντάς τους απέναντι σε προκλήσεις και διλήμματα που αφορούν την ίδια τη ζωή.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές/-τριες είναι απαραίτητο να ανασύρουν από τη μνήμη τους γνώσεις προηγούμενων θεματικών ενοτήτων της τάξης που αφορούν τη συγκρότηση της χριστιανικής Εκκλησίας και την εξάπλωσή της στον ελληνορωμαϊκό κόσμο κατά τους πρώτους αιώνες μ.Χ., για να πετύχουν μέσα από κατάλληλα επιλεγμένες δραστηριότητες την αλληλεπίδραση και οικοδόμηση νέας γνώσης, κάνοντας ταυτόχρονα τις απαραίτητες συνδέσεις και προεκτάσεις. Για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων απαιτείται επαρκής εξοικείωση στην ομαδοσυνεργασία και σε τεχνικές καθώς και δεξιότητες δημιουργικής παρουσίας, διαλογικής συζήτησης, επικοινωνίας, ενσυναίσθησης και αναστοχασμού.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός του σεναρίου είναι η διερεύνηση από τους μαθητές της εξαιρετικά δύσκολης και επώδυνης κατάστασης που βίωσε η χριστιανική Εκκλησία και οι πρώτοι χριστιανοί σε περιόδους διώξεων και διωγμών, που εξαπολύθηκαν εναντίον τους, είτε τοπικά είτε σε ευρεία κλίμακα –από το ρωμαϊκό κράτος– κατά τους τρεις πρώτους αιώνες μετά Χριστόν. Οι μαθητές/-τριες καλούνται με μια σειρά από δραστηριότητες διερεύνησης και βιωματικής προσέγγισης να οικοδομήσουν τη νέα γνώση τους σχετικά με το παραπάνω ζήτημα και να εξετάσουν τη στάση που επέδειξαν οι χριστιανοί απέναντι στο εχθρικό κλίμα, τα διλήμματα που αντιμετώπισαν σχετικά με την μαρτυρία της πίστης τους και να αναπτύξουν την ενσυναίσθηση, δηλ. να μπουν στη θέση διωκόμενων Χριστιανών και να εκφράσουν σκέψεις, συναισθήματα και ιδέες. Παράλληλα, να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο ζήτημα της θρησκευτικής ελευθερίας και του διωγμού ανθρώπων για τη θρησκευτική τους πίστη.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

- ✓ Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, αντίστοιχη οργάνωση της τάξης.
- ✓ Διαδραστικός πίνακας ή Η/Υ με προτζέκτορα.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η διδακτική διεργασία εξελίσσεται ακολουθώντας τα στάδια της βιωματικής μεθόδου (Βιώνοντας, νοηματοδοτώντας, αναλύοντας, εφαρμόζοντας) με ανάλογες τεχνικές και δραστηριότητες. Στόχος η συμμετοχική βιωματική μάθηση. Απαραίτητη η διαλογική συζήτηση, η συνεργασία, η συνδιαμόρφωση καθόλη τη διάρκεια της διδακτικής πορείας.

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

ΠΜΑ: Οι μαθητές να μπορούν να εκτιμούν μέσα από παραδείγματα τις δυσκολίες και τα διλήμματα των χριστιανών απέναντι στις διώξεις που υπέστησαν κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες.			
Στάδια	Δραστηριότητα	Ενέργειες εκπαιδευτικού	Ενέργειες μαθητή/-τριας
Βιώνοντας Χρόνος 5'	Ιδεοθύελλα	- Ο/Η εκπαιδευτικός σε κύκλο που σχηματίζει στον πίνακα γράφει τις λέξεις: «διωγμός- μαρτύριο». - Κατηγοριοποιεί τις απαντήσεις των μαθητών/-τριών και δίνει τους ορισμούς των λέξεων γράφοντάς τους στον πίνακα	Οι μαθητές/-τριες καλούνται να πουν ή να γράψουν λέξεις και φράσεις σχετικά
Νοηματοδοτώντας Χρόνος 15'	5Π+1Γ Παρουσίαση PowerPoint ή διαδραστικός χάρτης	- Δίνει πληροφοριακό κείμενο για το ιστορικό πλαίσιο των διωγμών. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να το διερευνήσουν και να το κατανοήσουν απαντώντας στις ερωτήσεις: • Ποιο; (είναι το πρόβλημα/γεγονός;) • Πού; (συνέβη;) • Πότε; (συνέβη;) • Γιατί; (συνέβη;) • Ποιος; (εμπλέκεται στο πρόβλημα;) • Πώς; (θα μπορούσε να λυθεί;) Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει αντίστοιχο λογισμικό παρουσίασης PowerPoint ή διαδραστικό χάρτη της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας (βλ. Βιβλιογραφία) με την εξάπλωση του Χριστιανισμού σε Ανατολή και Δύση, εικόνες Ρωμαίων αυτοκρατόρων που διέταξαν διωγμούς, εικόνες μαρτύρων και μαρτυρίων, κατακόμβες, πίνακα στοιχείων των μεγάλων διωγμών κ.λπ.). Η οπτικοποίηση, συμβάλλει στην καλύτερη πρόσληψη και εμπέδωση.	Οι μαθητές/-τριες συνεργάζονται ανά θρανίο και απαντούν
Αναλύοντας και Εφαρμόζοντας Χρόνος 10'+15'	Ρόλος στον τοίχο Σύγκριση κειμένου με έναν μετασηματισμό του.	Ο/Η εκπαιδευτικός οργανώνει την τάξη σε ομάδες των 3-5 ατόμων, ανάλογα με το συνολικό αριθμό των μαθητών/-τριών της σχολικής τάξης και δίνει Φύλλο Εργασίας. <i>1^η & 2^η ομάδα</i> Οι μαθητές των δυο ομάδων διαβάζουν - τον βίο και το μαρτύριο του Αγίου Ιγνατίου του Θεοφόρου και - απόσπασμα από την επιστολή του «Προς Ρωμαίους» (ΒΕΠΕΣ 7, 304-305), όπου ο Ιγνατίος παρακαλεί τους	Οι μαθητές /-τριες καλούνται να ορίσουν ρόλους, να συζητήσουν, να ανταλλάξουν ιδέες και να συνεργασθούν προκειμένου να ανταποκριθούν στα ζητούμενα του ΦΕ. Ταυτόχρονα οργανώνουν και την παρουσίαση της

		<p>χριστιανούς της Ρώμης να σταματήσουν τις προσπάθειες να τον σώσουν από το μαρτύριο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • οι μαθητές/-τριες της 1^{ης} ομάδας, γράφουν σκέψεις και συναισθήματα του ίδιου του Ιγνάτιου, που οδηγείται στο μαρτύριο. • οι μαθητές/-τριες της 2^{ης} ομάδας, γράφουν δικές τους σκέψεις και συναισθήματα <p><i>3^η & 4^η Ομάδα</i> Δίνεται κείμενο στους/στις μαθητές/-τριες των δυο ομάδων στο οποίο περιγράφονται τα σκληρά και απάνθρωπα μαρτύρια που υποβάλλονταν οι χριστιανοί κατά την περίοδο των διωγμών και ένα απόσπασμα από το Διάταγμα του Δεκίου (249 μ.Χ.). Σενάριο: Κάποιος νεαρός χριστιανός στην Αλεξάνδρεια βρίσκεται σε δίλημμα: να θυσιάσει στους ψεύτικους θεούς και να γλιτώσει τη ζωή του ή να μην θυσιάσει στα είδωλα, να μην απαρνηθεί την πίστη του στον Χριστό και να υποστεί βασανιστικό θάνατο;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές/-τριες της 3^{ης} ομάδας σκέφτονται και γράφουν λόγια και παραινέσεις χριστιανών φίλων του νεαρού • Οι μαθητές/-τριες της 4^{ης} ομάδας σκέφτονται και γράφουν συμβουλές και σκέψεις που τους δίνουν συγγενείς και φίλοι του ειδωλολάτρης. <p><i>5^η Ομάδα</i> Δίνεται εικόνα από το μαρτύριο των 40 Μαρτύρων στη λίμνη Σεβάστεια, σχετικό πληροφοριακό κείμενο και απόσπασμα από την 19^η ομιλία του Μεγάλου Βασιλείου: <i>Στους άγιους «τεσσαράκοντα» μάρτυρες</i>. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να παρατηρήσουν προσεκτικά και να εντοπίσουν στην εικόνα τα στοιχεία και τις πληροφορίες που τους δίνουν τα κείμενα σχετικά με το μαρτύριο των 40 Μαρτύρων της Σεβάστειας. Στη φάση αυτή αποτιμάται και αξιολογείται η επίτευξη των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων και παράλ-</p>	<p>δουλειάς τους στην τάξη.</p> <p>- Η κάθε ομάδα παρουσιάζει την δουλειά της στην τάξη. Κατά την παρουσίαση εφαρμόζονται οι τεχνικές: 1^η & 2^η ομάδα: Ρόλος στον τοίχο 3^η & 4^η Ομάδα: Ρόλος στον τοίχο 5^η Ομάδα: Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό του (εικόνα). Κατά την παρουσίαση της 5^{ης} ομάδας γίνεται προβολή της εικόνας στην αίθουσα.</p>
--	--	---	---

		ληλα γίνεται η αξιολόγηση της ικανότητας των μαθητών να συνεργάζονται, να υλοποιούν και να παρουσιάζουν το αποτέλεσμα της δουλειάς τους.	
<p>Προτάσεις για Εργασία στο σπίτι</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ιστοεξερεύνηση: Κατακόμβες, κοιμητήρια και τόποι καταφυγής και λατρείας των πρώτων Χριστιανών ✓ Ασκήσεις εμπέδωσης: <ul style="list-style-type: none"> http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/1068 Οι μεγάλοι διωγμοί των Χριστιανών (σταυρόλεξο) http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-1045 Ο λιθοβολισμός του αγίου Στεφάνου (σταυρόλεξο) http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7525 Κουίζ ερωτήσεων (πολλαπλών επιλογών, σωστού-λάθους), σχετικά με τους διωγμούς των χριστιανών και τα μαρτύρια των Αγίων 			

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Μπορεί να διδαχτεί στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση ενσωματώνοντας ψηφιακά εργαλεία και εφαρμογές στις πλατφόρμες της σύγχρονης (Webex) και ασύγχρονης διδασκαλίας (e-class, e-me): Ο ρόλος στον τοίχο ανοίγει με share ως φωτογραφία και γράφουν οι μαθητές/-τριες με annotation.

Όλες οι ομαδοσυνεργατικές συζητήσεις μπορούν να γίνουν σε breakouts όπου ορίζονται ρόλοι. Ο μαθητής/η μαθήτρια σε ρόλο γραμματέα καταγράφει στο chat την απάντηση της ομάδας ή παρουσιάζει προφορικά.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Αμοιρίδου Ευαγγελία (2008), *Οι διωγμοί, στο Ιστορία της Ορθοδοξίας, Οι απαρχές του Χριστιανισμού*. τ. 1. Αθήνα: Road, 526-569

Μεγάλου Βασιλείου, 19η Ομιλία «Στους άγιους «τεσσαράκοντα» μάρτυρες»

https://www.impantokratoros.gr/omilia_saranta_martyres.el.aspx

Μητροπούλου Βασιλική, *Τεύχος μελέτης εξειδίκευσης μεθοδολογίας, ανάπτυξης προδιαγραφών και μεθοδολογίας επιλογής των σεναρίων των εκπαιδευτικών για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης ανά γνωστικό αντικείμενο για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στο γνωστικό αντικείμενο «Θρησκευτικά και Εκκλησιαστική Εκπαίδευση, στην ηλεκτρονική πλατφόρμα ΑΙΣΩΠΟΣ:*

http://aesop.iep.edu.gr/sites/default/files/thriskeytika_kai_ekklisiastiki_ekpaideysi.pdf

Συργιάννη Μαρία (2020). *Μάθηση με νόημα ή νοσηματοδοτώντας τη μάθηση στη Θρησκευτική Εκπαίδευση*, Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Θεολόγων, Θρησκευτική Εκπαίδευση: εκπαίδευση για το μέλλον. Διοργάνωση Τμήμα Θεολογίας ΑΠΘ & ΠΔΕ Κ. Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 2019. Σε ηλεκτρονική έκδοση

<http://ejournals.lib.auth.gr/religionteaching/article/view/8033>

<http://explorethemed.com/christianel.asp#2>διαδραστικός χάρτης Διωγμών

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4635?locale=el> (40 μάρτυρες/ εικόνες)

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ- Φύλλα εργασίας

Φύλλο Εργασίας 1 / ΟΜΑΔΕΣ 1^η-2^η

Αποφασίστε ποιου/-ες δύο θα γράψουν τα αποτελέσματα της εργασίας σας στον πίνακα και θα τα παρουσιάσουν.

Μελετήστε τα παρακάτω κείμενα:

1. Ο άγιος Ιγνάτιος ο Θεοφόρος υπήρξε δεύτερος επίσκοπος στην εκκλησία της Αντιοχείας, στα πρώτα χρόνια του Χριστιανισμού. Η επισκοπία του αρχίζει από το 70 μ.Χ. Η γνωριμία του με αποστόλους είναι βέβαιη. Οι Επιστολές του Ιγνατίου είναι σχεδόν οι μόνες πηγές του βίου του. Πρόκειται για επίσκοπο οικουμενικού κύρους. Στον διωγμό του Ρωμαίου αυτοκράτορα Τραϊανού (107-117 μ.Χ.) και σε μεγάλη ηλικία συλλαμβάνεται και καταδικάζεται να τον κατασπαράξουν θηρία στο Κολοσσαίο της Ρώμης. Στις τελευταίες ημέρες της ζωής του ο Ιγνάτιος έγραψε επτά Επιστολές, οι οποίες είναι σπουδαία φιλολογικά και πρωτοχριστιανικά θεολογικά κείμενα. (Σ. Παπαδόπουλου, *Πατρολογία Α'* σ. 177-178)

2. (απόσπασμα από την επιστολή του «Προς Ρωμαίους», όπου ο Ιγνάτιος παρακαλεί τους χριστιανούς της Ρώμης να σταματήσουν τις προσπάθειες να τον σώσουν από το μαρτύριο).

«... Εγώ γράφω σε όλες τις εκκλησίες και παραγγέλλω σε όλους ότι εγώ πεθαίνω για το Θεό θεληματικά, εάν βέβαια εσείς δεν με εμποδίσετε... Θα προτιμούσα τα θηρία που είναι ετοιμασμένα για μένα, και προσεύχομαι να τα συναντήσω σύντομα, και να τα παρακαλέσω για να με καταβροχθίσουν, και όχι όπως συνέβηκε με μερικούς, που από δειλία δεν τους άγγιξαν. Και εάν αυτά δεν θελήσουν να τα εξαναγκάσω εγώ.. Είναι προτιμότερο να πεθάνω για τον Ιησού Χριστό, παρά να βασιλεύω στα πέρατα της γης. Ζητώ Εκείνον, ο οποίος πέθανε για μας· θέλω Εκείνον, που αναστήθηκε για μας.... Συγχωρήστε με, αδελφοί... Επιτρέψτε μου να γίνω μιμητής του πάθους του Θεού μου. Εάν κάποιος τον έχει μέσα του, ας καταλάβει αυτό που θέλω και ας με συμπαθήσει, γνωρίζοντας αυτά που με έχουν κυριευμένο...» (εκδόσεις ΕΠΕ, *Αποστολικοί Πατέρες*, τ. 4, σ. 113-121)

- Οι μαθητές της 1^{ης} ομάδας, μέσα στο περίγραμμα της μορφής που αναπαριστά τον άγιο Ιγνάτιο, γράφετε σκέψεις ή συναισθήματα του αγίου Ιγνατίου, που οδηγείται στο μαρτύριο.
- Οι μαθητές της 2^{ης} ομάδας, εκτός του περιγράμματος της μορφής που αναπαριστά τον άγιο Ιγνάτιο, γράφετε δικές σας σκέψεις και συναισθήματα για το γεγονός.

Φύλλο Εργασίας 2 / ΟΜΑΔΕΣ 3^η -4^η

Αποφασίστε ποιου/-ες δύο θα γράψουν τα αποτελέσματα της εργασίας σας και θα τα παρουσιάσουν.

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο.

Ο Δέκιος, με διάταγμά του το 249, διέταξε όλους τους Ρωμαίους πολίτες να θυσιάζουν στους θεούς για την ασφάλεια της αυτοκρατορίας και του αυτοκράτορα. Ο διωγμός ήταν για πρώτη φορά γενικός και περιλάμβανε την Ιταλία, τη Β. Αφρική, την Ελλάδα, την Ασία, τη Γαλλία και την Ισπανία. Ο Λικίνιος Βαλεριανός (253-260 μ.Χ.), ενώ στην αρχή έδειξε ειρηνική διάθεση προς τους Χριστιανούς, το 257, εξέδωσε διάταγμα (edictum), το οποίο στρεφόταν κατά της χριστιανικής λατρείας, των συνάξεων στα κοιμητήρια, της εκκλησιαστικής περιουσίας και της ιεραρχίας. Με νέο διάταγμα, το 258, επιβαλλόταν η **ποινή του θανάτου** σε όσους αρνούσαν να θυσιάσουν. Όσοι Χριστιανοί ανήκαν στις ανώτερες τάξεις, απειλούνταν με **απώλεια αξιώματος και περιουσίας** καθώς και με **εξορία**. Χιλιάδες πιστοί έχασαν τη ζωή τους, κατασχέθηκαν εκκλησίες και κοιμητήρια, ενώ οι Χριστιανοί ζούσαν σε κατακόμβες.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΠΑΠΥΡΟΣ-ΛΑΡΟΥΣ-ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ, τ. 31, έκδοση 1986
RALPH MARTIN NOVAK, «Χριστιανισμός & Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία», εκδόσεις ΚΟΝΙΔΑΡΗ, 2000

Οι δαυλοί του Νέρωνα. Πίνακας του Χένρικ Σιμφράντζκι

ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΔΕΚΙΟΥ

Όλοι οι κάτοικοι της αυτοκρατορίας πρέπει να θυσιάσουν στους θεούς [...] «για την ασφάλεια της αυτοκρατορίας» μία συγκεκριμένη ημέρα (η ημερομηνία θα ποικίλει από τόπο σε τόπο και η σειρά μπορεί να γίνει έτσι ώστε η θυσία να ολοκληρωθεί εντός ορισμένης προθεσμίας αφότου μια κοινότητα λάβει το διάταγμα). Όταν θυσιάσουν, θα λάβουν πιστοποιητικό (*libellus*), που καταγράφει το γεγονός ότι έχουν συμμορφωθεί με την εντολή.

Σενάριο: Ένας νεαρός χριστιανός διαβάζει το Διάταγμα του Δεκίου και βρίσκεται σε δίλημμα: να θυσιάσει στους ψεύτικους θεούς και να σωθεί, προδίδοντας έτσι όμως την πίστη του στον Χριστό ή να μην θυσιάσει στα είδωλα και να υποστεί βασανιστικό θάνατο;

- Οι μαθητές/-τριες της 3^{ης} ομάδας θα σκεφθούν και θα γράψουν λόγια και παραινέσεις που ακούει ο νεαρός από χριστιανούς, μέλη της τοπικής εκκλησίας.
- Οι μαθητές/-τριες της 4^{ης} ομάδας σκέφτονται και γράφουν σκέψεις και συμβουλές που του δίνουν συγγενείς και φίλοι του ειδωλολάτρης.

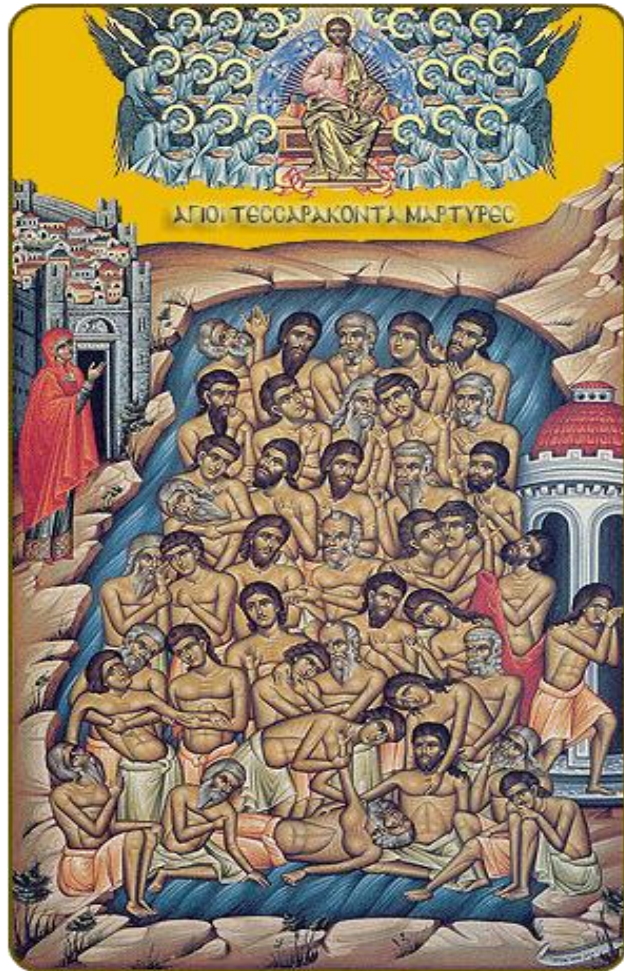
Φύλλο Εργασίας 3 / ΟΜΑΔΑ 5^η

Αποφασίστε ποιος/-α θα καταγράψει όσα σας ζητούνται και ποιος/-α θα τα παρουσιάσει.

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και συνεργαστείτε στις παρακάτω εργασίες.

**Το μαρτύριο των 40 Μαρτύρων
στη λίμνη Σεβάστεια της Μ. Ασίας.**

Οι σαράντα αυτοί Άγιοι ήταν στρατιώτες στο πιο επίλεκτο τάγμα του στρατού του Λικινίου. Όταν αυτός εξαπέλυσε διωγμό κατά των χριστιανών, οι Άγιοι σαράντα συλλαμβάνονται αμέσως από τον έπαρχο Αγκικόλα (στη Σεβάστεια). Στην αρχή τους επαινεί και τους υπόσχεται αμοιβές και αξιώματα, για να αρνηθούν την πίστη τους. Όταν καταλαβαίνει ότι δεν πρόκειται να αλλάξουν γνώμη διέταξε να τους βασανίσουν, ρίχνοντάς τους, μια χειμωνιάτικη νύχτα, στα νερά μιας παγωμένης λίμνης. Το μαρτύριο ήταν φρικτό. Τα σώματα άρχισαν να μελανιάζουν. Ενώ προχωρούσε το μαρτύριο, ένας μόνο λιποψύχησε και βγήκε από τη λίμνη. Τον αντικατέστησε όμως ο φρουρός (Αγλαίος), που είδε τα στεφάνια πάνω από τα κεφάλια τους. Ομολόγησε το Χριστό, μπήκε στη λίμνη και μαζί με τους 39 παίρνει και αυτός το στεφάνι του μαρτυρίου, αφού μισοπεθαμένους τους έβγαλαν το πρωί από τη λίμνη και τους συνέτριψαν τα σκέλη. Τα μαρτυρικά λείψανα ευρέθησαν από τους Χριστιανούς σε κάποιο γκρεμό, όπου είχαν συναχθεί κατά θεία οικονομία και ενταφιάσθηκαν με ευλάβεια. Τα λείψανα των Αγίων βρήκε με θεία οπτασία, το έτος 438 μ.Χ., η αυτοκράτειρα Πουλχερία. Γιορτάζουν στις 9 Μαρτίου.

- Παρατηρήστε προσεκτικά, εντοπίστε και κυκλώστε στην εικόνα όλα τα στοιχεία και τις πληροφορίες που σας δίνουν τα κείμενα σχετικά με το μαρτύριο των σαράντα μαρτύρων της Σεβάστειας.
- Παρουσιάστε τη δουλειά σας στους/στις συμμαθητές/τριές σας.

2^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: Ο χριστιανός και ο πλησίον

Δημιουργός: Γιολάντα Σίσκου

Βαθμίδα – Τάξη: Β΄ Γυμνασίου

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ:

- Γνωστικό αντικείμενο: Θρησκευτικά
- Θεματικό πεδίο: Χριστιανική ζωή
- Θεματική ενότητα: 22. Η ζωή ως σχέση

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ:

Οι μαθητές/-τριες καλούνται να εξετάζουν την ευθύνη του χριστιανού για τα ζητήματα της κοινωνίας και του κόσμου (ισοτιμία – δικαιοσύνη –αδελφoσύνη) και τις σχετικές στάσεις και συμπεριφορές.

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Δυνατότητα σύνδεσης με την Θ.Ε. «Ο Χριστός αγαπάει όλους τους ανθρώπους», της Α΄ Γυμνασίου και τις Θ.Ε. της Β΄ Γυμνασίου «Βασιλεία του Θεού: ελπίδα και όραμα ενός καινούργιου κόσμου», «Μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου» και «Η αγάπη ως πρόταση ζωής (Η ζωή ως αγάπη)».

Χρονική διάρκεια: 1 διδακτική ώρα (45΄)

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/-τριών για το προς μελέτη θέμα)– ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Η οργανωμένη εθελοντική δράση αποτελεί έκφραση της Κοινωνίας των πολιτών, η οποία μέσα από την κοινωνική προσφορά διαμορφώνει τις νέες προϋποθέσεις άρσης του κοινωνικού αδιεξόδου, σε μια εποχή που κυριαρχεί ο ατομικισμός. Το χριστιανικό μήνυμα της αγάπης έρχεται με διαχρονικό λόγο να θέσει το ζήτημα της αντιμετώπισης του «πλησίον». Η Εκκλησία είναι ανοιχτή στα σύγχρονα κοινωνικά φαινόμενα και εξελίξεις με την εφαρμογή των προτάσεων της χριστιανικής ανθρωπολογίας και οντολογίας, διασφαλίζοντας τις πανανθρώπινες αρχές της ελευθερίας της δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης. Η διαπαιδαγώγηση στον εθελοντισμό, μπορεί να επιτευχθεί με ανάλογους δείκτες κοινωνικού προσανατολισμού, π.χ. Προγράμματα Σπουδών, με ανθρωπιστικό περιεχόμενο. Στο σενάριο επιδιώκεται η εκπαίδευση των μαθητών/-τριών στη «διακονία» και τον εθελοντισμό με την παρουσίαση της δράσης εθελοντικών οργανώσεων. Οι μαθητές/-τριες προσεγγίζουν βιωματικά τον εθελοντισμό και καλούνται να αξιοποιήσουν εποικοδομητικά τη νέα γνώση, σε ανάλογες στάσεις και συμπεριφορές, ώστε να συνυπάρχουν, να συνεργάζονται, να αναπτύσσουν σχέσεις με τους άλλους, να δρουν ενεργητικά στη δημόσια σφαίρα και στην πολιτική ζωή μέσα από μια διερευνητική, βιωματική και συμμετοχική μάθηση.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Οι προαπαιτούμενες γνώσεις μπορούν να αξιοποιηθούν τα θεολογικά στοιχεία που διδάχθηκαν οι μαθητές/-τριες στην Α΄ Γυμνασίου, όπου προσδιορίζουν την αγάπη και τη βοήθεια προς και

από τον ξένο, ως πρότυπο χριστιανικής ζωής μέσα από την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη. Επίσης σε προηγούμενες Θ.Ε. έχουν προσεγγίσει, ήδη, τη Βασιλεία του Θεού ως ερχόμενη αλλά και ως ήδη παρούσα, ενδοκοσμική πραγματικότητα, έχουν ανιχνεύσει την ελπίδα και το όραμα των ανθρώπων για τη μεταμόρφωση και την αλλαγή του κόσμου, έχουν προσδιορίσει τη διακονία, ως απόρροια της αγάπης προς τον άνθρωπο.

Συσχετίζοντας την αγάπη του ευαγγελικού λόγου με την έμπρακτη εφαρμογή της στη σχέση με τον 'άλλο,' θα μπορέσουν να κατανοήσουν την αξία του εθελοντισμού και των εθελοντικών οργανώσεων που βοηθούν τον κόσμο

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

(σκοπός σεναρίου και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ως προς τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις στάσεις, με βάση τη φυσιολογία του κάθε γνωστικού αντικειμένου)

Σκοπός του σεναρίου είναι η αξιοποίηση των γνώσεων, των πληροφοριών και των προτύπων ώστε να ανασυγκροτηθούν όχι μόνο οι γνωστικές αλλά και οι ηθικοκοινωνικές συμπεριφορές των μαθητών/-τριών.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται:

- να αναφέρουν παραδείγματα αντλώντας έμπνευση από την πραγματικότητα και τον κόσμο γύρω τους και να καλλιεργούν πνεύμα έμπρακτης αλληλεγγύης και συνύπαρξης με τον «άλλο».
- να συνδέουν τη θεωρητική διδασκαλία της χριστιανικής αγάπης με την έμπρακτη εφαρμογή της.
- να ανιχνεύουν κοινωνικές ανάγκες, σχεδιάζουν τρόπους αλλαγής και να αναπτύσσουν τις ευρύτερες δυνατές μορφές συνεργασίας και επικοινωνίας με άλλα άτομα, προκειμένου να υλοποιήσουν το σχεδιασμό αυτό.
- να εκφράζουν σκέψεις που αφορούν στη διάθεση χρόνου, ενέργειας, γνώσεων και δεξιοτήτων που απαιτούνται σε μια ομάδα ή σε μια οργάνωση εθελοντικής προσφοράς.
- Οργανώνουν τον τρόπο που θα μπορέσουν να αξιοποιήσουν τις προσωπικές τους δεξιότητες, να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να αναζητούν λύσεις στα προβλήματα σε ένα περιβάλλον κοινωνικής αλληλεπίδρασης και συλλογικότητας.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Η εφαρμογή του σεναρίου μπορεί να γίνει με δυο τρόπους: Είτε με τη χρήση ΤΠΕ ή με πληροφοριακό υλικό που θα φέρει στην τάξη ο/η εκπαιδευτικός σε μορφή φωτοτυπιών.

Στην πρώτη περίπτωση απαιτείται η χρήση υπολογιστή για την διερεύνηση έγκυρων ιστοσελίδων στο internet.

Στη δεύτερη περίπτωση απαιτείται η φροντίδα για την εξασφάλιση, εκτός του πληροφοριακού υλικού, και γραφικής ύλης (χαρτόνι, μολύβια/στιλό, κόλλες, μπογιές, ψαλιδάκια τεχνικών), συλλογή φωτογραφιών με θέμα την παραβολή του καλού Σαμαρείτη.

Η διαμόρφωση των ομάδων προϋποθέτει προηγούμενη εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τη διαδικασία. Θα πρέπει να προηγηθεί συζήτηση της κάθε ομάδας για τον τρόπο εργασίας της / κατανομή ρόλων και αρμοδιοτήτων (γραμματέας -παρουσιαστής- μέλη).

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Επιλέγεται το μοντέλο της βιωματικής μάθησης, λόγω της ιδιότητας της συγκεκριμένης μάθησης να επηρεάζει τις ενδοψυχικές διεργασίες του/της μαθητή/-τριας. Περιλαμβάνονται δυο διαφορετικές δραστηριότητες Παιχνιδιού/Δράσης (Μετατροπή κειμένου σε τέχνη, Παιχνίδι ρόλων), δραστηριότητα Επίλυσης Προβλήματος (5π και 1γ) ενώ η αξιολόγηση πραγματοποιείται με τη Μεταγνωστική Διαπίστωση, ως δραστηριότητα διαμορφωτικής αξιολόγησης.

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

(ενδεικτικά: περιγραφή δραστηριοτήτων, σταδίων/φάσεων, ενεργειών εκπαιδευτικού και μαθητών)

<p>Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει αντίστοιχα 7 Φύλλα Εργασίας (2')</p> <p>– ρόλος συντονιστικός, εμπυχωτικός</p>	<p>Συγκροτούνται 7 ομάδες εργασίας (3-4 μαθητές/-τριες)</p> <p>Η κάθε ομάδα καλείται να επεξεργαστεί το περιεχόμενο του Φύλλου Εργασίας της</p> <p>Φ.1 (ΞΑΝΑΘΥΜΑΜΑΙ) κολάζ</p> <p>«Η παραβολή του καλού Σαμαρείτη»/Συναίσθηματα</p> <p>Φ.2 ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ</p> <p>Φ.3 ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ</p> <p>Φ.4 «ΑΠΟΣΤΟΛΗ»</p> <p>Φ.5 UNICEF</p> <p>Φ.6 ΦΑΡΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ</p> <p>Φ.7 Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής στη Μαδαγασκάρη</p>	<p>Ανάλογη διάταξη θρανίων</p>
<p>Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από την 1η ομάδα να δημιουργήσει ένα κολάζ, με τη συμμετοχή όλων των μελών της ομάδας, όπου θα αποδίδουν καλλιτεχνικά (με φωτογραφίες) την αφήγηση της παραβολής του Καλού Σαμαρείτη και να καταγράψουν με χρώματα τα συναισθήματα της πράξης του.</p> <p>Επίσης, ζητά από τις υπόλοιπες ομάδες να απαντήσουν, εν συντομία, στις ερωτήσεις των δικών τους φύλλων εργασίας δίνοντας μόνο τους τίτλους των εθελοντικών ρόλων ενώ η αναζήτηση των χαρακτηριστικών γίνεται από τους/τις μαθητές/-τριες (15').</p>	<p>Η 1η ομάδα δημιουργεί ένα κολάζ. Οι μαθητές/-τριες βιώνουν μια ευχάριστη καλλιτεχνική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα θρησκευτική γνώση τους και την μοιράζονται, ώστε να ασκηθούν στη συνεργασία, καθώς η συγκεκριμένη δραστηριότητα βοηθά όλους τους μαθητές να εργαστούν.</p> <p>Οι υπόλοιπες 6 ομάδες απαντούν στις ερωτήσεις του δικού τους Φ.Ε. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να απαντήσει ως εθελοντής διαφορετικής οργάνωσης</p> <p>1. Γνωριμία με τον εθελοντικό οργανισμό (πληροφορίες)</p> <p>2. Να περιγράψετε μια φανταστική δράση ως εθελοντές</p> <p>Ποιο πρόβλημα δημιουργήθηκε</p> <p>Πού συνέβη;</p> <p>Πότε συνέβη;</p> <p>Γιατί συνέβη;</p>	<p>χαρτόνι, εικόνες της παραβολής του καλού Σαμαρείτη μολύβια/σιλό κόλλα, μπογιές, ψαλιδάκια τεχνικών)</p> <p>Οι 6 ομάδες επεξεργάζονται το έντυπο υλικό που τους δόθηκε σε φωτοτυπίες</p>

	Ποιοι εμπλέκονται στο πρόβλημα; Πώς κατάφεραν να το ξεπεράσουν; 3. Ποια αισθήματα σας δημιουργήθηκαν μετά από αυτή την εμπειρία	
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από την κάθε ομάδα να παρουσιάσει το έργο της (20')	Ο παρουσιαστής/Η παρουσιάστρια κάθε ομάδας παρουσιάζει στην ολομέλεια το κολλάζ της ομάδας του/της με μια μικρή αναφορά στο περιεχόμενό της.	
Ο/Η εκπαιδευτικός ολοκληρώνει τη διαδικασία συνοψίζοντας όλες τις απαντήσεις (2-3')	Διαδικασία απολογισμού των μαθητών/-τριών	
Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει για συμπλήρωση (σε φωτοτυπία) το φύλλο Μεταγνωστικής διαπίστωσης (5')	Οι μαθητές/-τριες συμπληρώνουν ατομικά το φύλλο Μεταγνωστικής διαπίστωσης. [Εναλλακτικά η <u>ίδια</u> αξιολόγηση μπορεί να εφαρμοστεί <u>και</u> στην αρχή της διαδικασίας (Sandwich Form)].	

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

(π.χ. στην περίπτωση συνθηκών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης)

Το σενάριο μπορεί να προσαρμοστεί, σε περίπτωση συνθηκών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με την προϋπόθεση ότι ο εκπαιδευτικός όπως και οι μαθητές, να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση των εργαλείων σχετικής πλατφόρμας (π.χ. Webex). Απαιτείται καλός συντονισμός από πλευράς εκπαιδευτικού (χωρισμός σε ομάδες – ορισμός μαθητή/-τριας ως παρουσιαστή εντός της ομάδας – αποστολή φύλλων εργασίας, ηλεκτρονικών συνδέσμων και οδηγιών, μέσω e-class κ.λπ.), με τους/τις μαθητές/-τριες να εργάζονται ομαδικά και να παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των εργασιών τους στην ολομέλεια. Ως επέκταση του σεναρίου θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί επίτοπια επίσκεψη σε κοντινή ενορία και συμμετοχή σε δραστηριότητα κοινωνικού έργου (π.χ. συσσίτιο).

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Κογκούλης, Ι. (2016⁷), *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη

Κωτσιόπουλος, Κ. (2017), *Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού*. Θεσσαλονίκη: Μυγδονία

Ρεράκης, Η. (2018), *Θεολογικά μαθήματα του ελληνικού σχολείου και κοινωνική ένταξη του μαθητή*. Θεσ/νίκη: Δ. Σφακιανάκη

Ρεράκης, Η. (2016) *Η ετερότητα του "άλλου" στην ελληνική παιδεία. Ορθόδοξη Χριστιανοπαιδαγωγική Θεώρηση*. Θεσσαλονίκη: Δ. Σφακιανάκη

Ιστοσελίδες:

Unicef: <https://www.unicef.org/greece/>

Διεθνής Αμνηστία: <https://www.amnesty.gr/>

Ερυθρός Σταυρός: <http://www.redcross.gr>

Φάρος του Κόσμου:

<https://farostoukosmou.com/el/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE/>

Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής στη Μαδαγασκάρη

<https://ierapostoles.gr/category/χώρα/μαδαγασκάρη/>

«Αποστολή». Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών <https://mkoapostoli.com/>

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

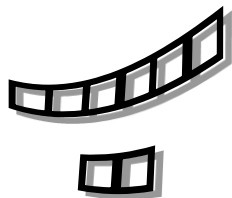
Φύλλα εργασίας

(που θα δοθούν σε μαθητές και μαθήτριες)

(ΞΑΝΑΘΥΜΑΜΑΙ) - κολάζ

Λουκ. ι' 25-37 «Η παραβολή του καλού Σαμαρείτη»/Συναισθήματα

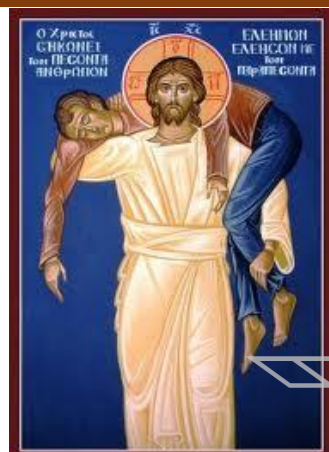
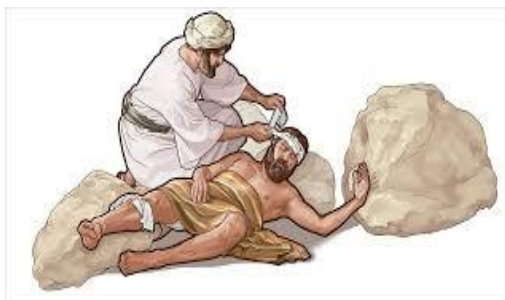
(τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν «πλησίον» δοκεῖ σοι γεγονέναι;)

συμπό
ντα

φιλευσπλαχν
ία

Ο Χριστός λέει: «Πήγανε και κάνε
και εσύ το ίδιο».
Πώς σας φαίνεται η προτροπή
του Χριστού;

ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

1. Γνωριμία με τον Ερυθρό Σταυρό (Ιστοσελίδα ή φωτοτυπία)

2. Να περιγράψετε μια φανταστική δράση ως εθελοντές στον Ερυθρό Σταυρό

Ποιο;: Ποιο πρόβλημα δημιουργήθηκε

Πού;: Πού συνέβη;

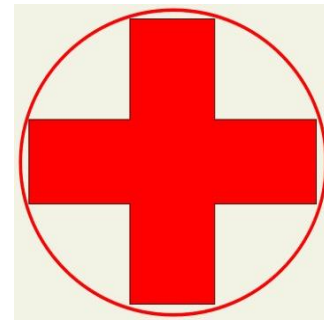
Πότε;: Πότε συνέβη;

Γιατί;: Γιατί συνέβη;

Ποιος;: Ποιοι εμπλέκονται στο πρόβλημα;

Πώς;: Πώς κατάφεραν να το ξεπεράσουν;

3. Ποια αισθήματα σας δημιουργήθηκαν μετά από αυτή την εμπειρία;

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ

1. Γνωριμία με την Διεθνή Αμνηστία (Ιστοσελίδα ή φωτοτυπία)

2. Να περιγράψετε μια φανταστική δράση ως εθελοντές στην Διεθνή Αμνηστία

Ποιο;: Ποιο πρόβλημα δημιουργήθηκε

Πού;: Πού συνέβη;

Πότε;: Πότε συνέβη;

Γιατί;: Γιατί συνέβη;

Ποιος;: Ποιοι εμπλέκονται στο πρόβλημα;

Πώς;: Πώς κατάφεραν να το ξεπεράσουν;

3. Ποια αισθήματα σας δημιουργήθηκαν μετά από αυτή την εμπειρία;

ΑΠΟΣΤΟΛΗ

1. Γνωριμία με το έργο της Αποστολής (Ιστοσελίδα ή

2. Να περιγράψετε μια φανταστική δράση ως εθελοντές στην «Αποστολή»

Ποιο;: Ποιο πρόβλημα δημιουργήθηκε

Πού;: Πού συνέβη;

Πότε;: Πότε συνέβη;

Γιατί;: Γιατί συνέβη;

Ποιος;: Ποιοι εμπλέκονται στο πρόβλημα;

Πώς;: Πώς κατάφεραν να το ξεπεράσουν;

3. Ποια αισθήματα σας δημιουργήθηκαν μετά από αυτή την εμπειρία;

UNICEF

1. Γνωριμία με το έργο της Unicef (Ιστοσελίδα ή φωτοτυπία)
2. Να περιγράψετε μια φανταστική δράση ως εθελοντές στη Unicef
 Ποιο;: Ποιο πρόβλημα δημιουργήθηκε;
 Πού;: Πού συνέβη;
 Πότε;: Πότε συνέβη;
 Γιατί;: Γιατί συνέβη;
 Ποιος;: Ποιοι εμπλέκονται στο πρόβλημα;
 Πώς;: Πώς κατάφεραν να το ξεπεράσουν;
3. Ποια αισθήματα σας δημιουργήθηκαν μετά από αυτή την εμπειρία;

ΦΑΡΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

1. Γνωριμία με το έργο του Φάρου του Κόσμου (Ιστοσελίδα ή φωτοτυπία)
2. Να περιγράψετε μια φανταστική δράση ως εθελοντές στο Φάρο του Κόσμου
 Ποιο;: Ποιο πρόβλημα δημιουργήθηκε;
 Πού;: Πού συνέβη;
 Πότε;: Πότε συνέβη;
 Γιατί;: Γιατί συνέβη;
 Ποιος;: Ποιοι εμπλέκονται στο πρόβλημα;
 Πώς;: Πώς κατάφεραν να το ξεπεράσουν;
3. Ποια αισθήματα σας δημιουργήθηκαν μετά από αυτή την εμπειρία;

Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής στη Μαδαγασκάρη

1. Γνωριμία με τη το έργο της Αδελφότητα Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής στη Μαδαγασκάρη (Ιστοσελίδα ή φωτοτυπία)
2. Να περιγράψετε μια φανταστική δράση ως εθελοντές στην ορθόδοξη ιεραποστολή της Μαδαγασκάρης
 Ποιο;: Ποιο πρόβλημα δημιουργήθηκε
 Πού;: Πού συνέβη;
 Πότε;: Πότε συνέβη;
 Γιατί;: Γιατί συνέβη;
 Ποιος;: Ποιοι εμπλέκονται στο πρόβλημα;
 Πώς;: Πώς κατάφεραν να το ξεπεράσουν;
3. Ποια αισθήματα σας δημιουργήθηκαν μετά από αυτή την εμπειρία;

ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ

Βάζω ✓ για να δείξω τι κατάφερα:	Ελάχιστα	Λίγο	Καλά	Πολύ καλά
1) Να θυμηθώ τα βασικά πρόσωπα της παραβολής του καλού Σαμαρείτη				
2) Να προσδιορίζω τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της πράξης του καλού Σαμαρείτη				
3) Να πληροφορηθώ για τις φιλανθρωπικές οργανώσεις που δρουν σαν τον καλό Σαμαρείτη				
4) Να συναισθάνομαι το έργο ενός εθελοντή				
5) Να αναφέρω ποιος/ποια μπορεί να είναι ο/η «πλησίον»				
6) Να συνεργάζομαι με την ομάδα μου				

1^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: Η Μεταρρύθμιση: εμφάνιση και συνέπειες

Δημιουργός: Εμμανουήλ Παπαϊωάννου

Βαθμίδα – Τάξη: Γ' Γυμνασίου

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ:

- Γνωστικό αντικείμενο: Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου
- Θεματικό πεδίο: Χριστιανισμός στην Ανατολή και τη Δύση
- Θεματική ενότητα: 9. Η Μεταρρύθμιση και οι συνέπειές της

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ:

Οι μαθητές/-τριες καλούνται

- να εντοπίζουν σημαντικά γεγονότα από τη ζωή και τη δράση του Μαρτίνου Λούθηρου και το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο γεννήθηκε ο προτεσταντισμός.
- να αναδεικνύουν θρησκευτικές διαστάσεις του ρόλου της Μεταρρύθμισης στην πυροδότηση σημαντικών ιστορικών εξελίξεων.

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Δυνατότητα σύνδεσης με τις ΘΕ 7, 8, 10 και 11, καθώς και με τα Θρησκευτικά της Β' Λυκείου. Δυνατότητα σύνδεσης με την Ιστορία Γυμνασίου και Λυκείου, με τις τάξεις και τις αντίστοιχες ενότητες που αφορούν τη διδασκαλία της Μεταρρύθμισης.

Χρονική διάρκεια: 2 ώρες (σε μη συνεχόμενο δίωρο)

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/-τριών για το προς μελέτη θέμα) – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το γνωστικό περιεχόμενο του σεναρίου περιλαμβάνει θεολογικά και ιστορικά στοιχεία από την πρώτη εμφάνιση και την εξέλιξη της Μεταρρύθμισης. Έμφαση δίνεται στο πρόσωπο του Μαρτίνου Λούθηρου και στα γεγονότα που ακολούθησαν. Εξετάζονται τα θέματα της δημοσίευσης των 95 θέσεων του Λούθηρου, η καταδίκη του στη Δίαιτα της Βορμς, καθώς επίσης και το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γεννήθηκε και ισχυροποιήθηκε η Μεταρρύθμιση. Τέλος, αναδεικνύονται οι θρησκευτικές διαστάσεις του ρόλου που έπαιξε η Μεταρρύθμιση σε σημαντικές θεολογικές και ιστορικές εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο. Οι μαθητές/-τριες προσεγγίζουν βιωματικά το γνωστικό περιεχόμενο και καλούνται να αξιοποιήσουν επικοινωνιακά τη νέα γνώση, συνδέοντάς τη τόσο με το ιστορικό της πλαίσιο όσο και με την εποχή τους.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Ως προαπαιτούμενες γνώσεις μπορούν να αξιοποιηθούν τα θεολογικά στοιχεία που διδάχθηκαν οι μαθητές/-τριες στις αντίστοιχες ενότητες σχετικά με την πορεία του Χριστιανισμού στη Δύση και τη διαφοροποίηση του δυτικού από τον ανατολικό χριστιανισμό, καθώς και τα βασικά χαρακτηριστικά της θεολογίας της Καθολικής Εκκλησίας. Επιθυμητές δεξιότητες των μαθητών/-τριών είναι η διάθεση συνεργασίας και δημιουργικής συμμετοχής σε διδακτικές δραστηριότητες βιωματικού χαρακτήρα.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός του σεναρίου είναι να προσεγγίσουν οι μαθητές/-τριες το γεγονός της Μεταρρύθμισης, συνδέοντάς το με το πρόσωπο του Μαρτίνου Λούθηρου που έπαιξε τον πιο σημαντικό ρόλο για την ιστορική εμφάνιση και εξέλιξή του, καθώς και να έρθουν σε επαφή με κάποιες από τις επακόλουθες συνέπειες της Μεταρρύθμισης στον ευρωπαϊκό χώρο, θεολογικές και ιστορικές.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της διδασκαλίας

Οι μαθητές/-τριες καλούνται:

- να θυμούνται σημαντικά γεγονότα από τη ζωή και τη δράση του Μαρτίνου Λούθηρου (γνώσεις)
- να περιγράφουν το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γεννήθηκε ο Προτεσταντισμός (γνώσεις)
- να συνοψίζουν τις θεολογικές και ιστορικές συνέπειες της Μεταρρύθμισης σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο (γνώσεις)
- να συνεργάζονται σε ομαδικές βιωματικές δραστηριότητες (δεξιότητες)
- να εκφράζουν σκέψεις, ερωτήματα και προβληματισμούς (δεξιότητες)
- να αξιολογούν τα σημαντικά γνωσιακά στοιχεία της διδασκαλίας (στάσεις)

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Για την 1^η ώρα της διδασκαλίας θα γίνει χρήση πίνακα, ενώ για την προβολή φωτογραφίας, σε περίπτωση που αυτή δεν περιλαμβάνεται σε ικανοποιητικό μέγεθος και ευκρίνεια στο σχολικό βιβλίο, θα απαιτηθεί προβολέας ή εναλλακτικά εκτύπωση αυτής. Επίσης, θα χρειαστεί μία εκτύπωση σελίδας σε μορφή τυλιγμένου παπύρου για χρήση από τον/την εκπαιδευτικό. Οι μαθητές/μαθήτριες θα κάνουν χρήση του προσωπικού τους τετραδίου.

Τη 2^η ώρα της διδασκαλίας, για την εφαρμογή της σχετικής δραστηριότητας και ανάλογα με το μαθητικό δυναμικό της τάξης, θα προηγηθεί χωρισμός σε πέντε ομάδες, ενώ θα απαιτηθεί η τοποθέτηση του σχετικού εκπαιδευτικού υλικού σε επιλεγμένα σημεία της αίθουσας (σταθμοί μάθησης). Συστήνεται η χρήση ηλεκτρονικού μέσου για αναπαραγωγή αρχείου video, χωρίς όμως να απαιτείται. Απαιτούνται Φύλλα Εργασίας για κάθε ομάδα, μεγάλο χαρτόνι ή χαρτί του μέτρου και σελοτέιπ, καθώς και ικανός αριθμός χρωματιστών μαρκαδόρων και κόλλας στιγμής.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Και για τις δύο ώρες επιλέγεται η βιωματική μέθοδος διδασκαλίας, όπως αυτή εξελίσσεται σε τέσσερα στάδια (βιώνοντας, νοηματοδοτώντας, αναλύοντας, εφαρμόζοντας). Περιλαμβάνονται τεχνικές ομαδοσυνεργασίας (TPS), διαλόγου (Έντεχνος συλλογισμός), άμεσης διδασκαλίας (Δάσκαλος σε ρόλο, Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο), επίλυσης προβλημάτων (Σταθμοί μάθησης), καθώς και τεχνικές αξιολόγησης (Μετασχηματισμός κειμένου και Εφημερίδα τοίχου).

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

(ενδεικτικά: περιγραφή δραστηριοτήτων, σταδίων/φάσεων, ενεργειών εκπαιδευτικού και μαθητών)

1^η ώρα

Βήμα 1^ο:

Δραστηριότητα: Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (TPS) (χρόνος 5')

Οι εμπειρίες των μαθητών/μαθητριών γύρω από την έννοια της διαμαρτυρίας

Ο/Η εκπαιδευτικός θέτει στους/στις μαθητές/-τριες το ερώτημα: «Συμβαίνει κάτι στο σχολείο, το οποίο δεν σας βρίσκει σύμφωνους/-ες, καθώς έχετε διαφορετική γνώμη. Με ποιο τρόπο θα κάνατε περισσότερο γνωστές τις θέσεις σας και αυτά που εσείς πιστεύετε, εκφράζοντας προς κάθε ενδιαφερόμενο τη διαμαρτυρία σας;»

Οι μαθητές/μαθήτριες σκέφτονται ατομικά το ερώτημα και ύστερα μοιράζονται τις σκέψεις τους σε δυάδες. Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια με τη συμμετοχή ενός/μιας εκπροσώπου από κάθε δυάδα.

Βήμα 2ο:

Δραστηριότητα: Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) (χρόνος 12')

Θέμα: Η ανάρτηση των 95 θέσεων του Λούθηρου, πίνακας Eyre Crowe (1864).

Ο/Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει στους/στις μαθητές/-τριες έναν ζωγραφικό πίνακα με τον Λούθηρο να αναρτά τις 95 θέσεις του στην είσοδο της εκκλησίας των Αγίων Πάντων της Βυρτεμβέργης. Ζητά από τους μαθητές/τις μαθήτριες να πούνε τι παρατηρούν, τι σκέφτονται για αυτό που παρατηρούν και για ποιο πράγμα αναρωτιούνται βλέποντας τη συγκεκριμένη απεικόνιση, ώστε να γίνει και η σύνδεση με την εμπειρία των μαθητών/μαθητριών και την προηγούμενη δραστηριότητα. Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει με συνοπτικό τρόπο τις απαντήσεις που δίνονται, δημιουργώντας τρεις στήλες αντίστοιχες των τριών ερωτημάτων. Η δραστηριότητα μπορεί να πραγματοποιηθεί και σε ομαδοσυνεργασία, για φιλτράρισμα των απαντήσεων και λιγότερο χρόνο εφαρμογής.

Οι μαθητές/μαθήτριες επεξεργάζονται σταδιακά τον πίνακα, σε τρία στάδια, απαντώντας τις ερωτήσεις που θέτει ο/η εκπαιδευτικός.

Βήμα 3ο:

Δραστηριότητα: Δάσκαλος σε ρόλο (χρόνος 13')

Θέμα: Φίλος του Λούθηρου που συμμετείχε στην επίσημη γενική σύναξη κλήρου και ευγενών της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (Δίαιτα) της Βορμς το 1521.

Ο/Η εκπαιδευτικός μπαίνει στον ρόλο ενός φίλου του Λούθηρου, ο οποίος μετά το Συμβούλιο της Βορμς επιστρέφει στο χωριό του και μιλάει στους συγχωριανούς του (τους μαθητές/τις μαθήτριες) για όσα εκτυλίχθηκαν εκεί.

Παρουσιάζοντας το ιστορικό πλαίσιο (το πρόσωπο του Λούθηρου, αίτια και έναρξη της διαμαρτυρίας, συνέπειες στον απλό λαό, άμεσες αντιδράσεις της Καθολικής Εκκλησίας), προσφέρει στους μαθητές/τις μαθήτριες τη δυνατότητα να λάβουν απαντήσεις στα ερωτήματα που προέκυψαν από την προηγούμενη δραστηριότητα. Αναφέρεται, επίσης, στην κλήση του Λούθηρου σε απολογία, στη στάση που κράτησαν οι άρχοντες, στο κλίμα που υπήρχε κατά τη διάρκεια του Συμβουλίου, την απολογία του Λούθηρου, την άρνησή του να ανακαλέσει τις θέσεις του και το πώς φυγαδεύτηκε μετά την καταδίκη του.

Κρατάει ένα αντίγραφο από τα τελευταία λόγια της απολογίας του Λούθηρου, διπλωμένο σε μορφή πάπυρου, το οποίο κάποια στιγμή και αποκαλύπτει διαβάζοντάς το.

«Εάν δεν με πείσουν, με επιχειρήματα από την Αγία Γραφή ή με αδιάσειστη λογική, δεν μπορώ να αναιρέσω τις θέσεις μου, γιατί δεν πιστεύω στο αλάθητο του πάπα, ούτε στο αλάθητο των συνόδων, γιατί όλοι γνωρίζουν ότι πολλές φορές και οι πάπες και οι σύνοδοι έχουν σφάλει και έχουν πέσει σε αντιφάσεις. Εγώ έχω πειστεί από τα βιβλικά επιχειρήματα που έχω ήδη αναφέρει, και είμαι απόλυτα ενωμένος με τον λόγο του Θεού. Δεν μπορώ και δεν θέλω να ανακαλέσω τίποτα, γιατί δεν είναι ορθό, και αντίθετα είναι επικίνδυνο να πράττει κανείς αντίθετα με τη φωνή της συνειδήσής του. Ο Θεός ας με βοηθήσει. Αμήν».

Ζητάει από τους συγχωριανούς του (τους μαθητές/τις μαθήτριες) να εκφράσουν τα συναισθήματά τους για όσα συνέβησαν και να τον βοηθήσουν να πάρει θέση υπέρ ή κατά της Μεταρρύθμισης, δικαιολογώντας τη στάση τους.

Οι μαθητές/μαθήτριες μπαίνουν στον ρόλο των συγχωριανών. Απαντούν σε ερωτήματα που αφορούν την προγενέστερη γνώση και, αξιοποιώντας τη νέα γνώση που προσφέρεται, παίρνουν θέση σε όσα συνέβησαν, δικαιολογώντας τη στάση τους.

Βήμα 4ο:

Δραστηριότητα: Μετασχηματισμός κειμένου

Θέμα: Ρεπορτάζ από το ξεκίνημα της Μεταρρύθμισης (χρόνος 10').

Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές/τις μαθήτριες την οδηγία: «Αξιοποιώντας το βιβλίο σας και όσα καινούργια μάθατε σήμερα δημιουργήστε ένα γραπτό ρεπορτάζ, που θα δημοσιευτεί σε μια εφημερίδα και θα έχει αφιέρωμα στην έννοια της “διαμαρτυρίας”. Να αξιοποιήσετε τρία σημαντικά γεγονότα από το ξεκίνημα της Μεταρρύθμισης και τη δράση του Μαρτίνου Λούθηρου».

Ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο διαβάζει κάποιες από τις μαθητικές καταγραφές στην ολομέλεια.

Οι μαθητές/μαθήτριες αξιοποιώντας το βιβλίο τους και όσα καινούργια έμαθαν δημιουργούν ένα γραπτό ρεπορτάζ από το ξεκίνημα της Μεταρρύθμισης, για να δημοσιευτεί σε μια εφημερίδα.

2^η ώρα

Βήμα 1ο:

Δραστηριότητα: Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο (χρόνος 5')

Θέμα: Οι εμπειρίες των μαθητών/μαθητριών σχετικά με την έκταση μιας διαμαρτυρίας.

Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τη φράση: «Μια πράξη διαμαρτυρίας είναι από μόνη της σημαντική. Δεν έχουν σημασία οι όποιες συνέπειες», και ζητάει από τους μαθητές/τις μαθήτριες να τοποθετηθούν στην ολομέλεια της τάξης. Στη συνέχεια ρωτάει τους μαθητές/τις μαθήτριες: «Τι λέτε; Η πράξη του Λούθηρου να δημοσιεύσει τη διαμαρτυρία του είχε κάποια αποτελέσματα; Επηρέασε καθόλου τον υπόλοιπο κόσμο;»

Οι μαθητές/μαθήτριες σκέφτονται ατομικά τη γραμμένη φράση καθώς και το ερώτημα που έθεσε ο/η εκπαιδευτικός και ύστερα μοιράζονται τις σκέψεις τους στην ολομέλεια.

Βήμα 2ο:

Δραστηριότητα: Σταθμοί μάθησης/Τροχιά μάθησης (χρόνος 25')

Θέμα: Ο ρόλος της Μεταρρύθμισης στην εμφάνιση θρησκευτικών και ιστορικών εξελίξεων.

Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει τους/τις μαθητές/-τριες σε ομάδες και δίνει την οδηγία: «Όλες οι ομάδες, μόλις δίνω το σύνθημα, θα αλλάζετε σταθμό μάθησης κατά σειρά, συμπληρώνοντας κάθε φορά το φύλλο εργασίας που θα έχετε μαζί σας, μέσα στον λίγο χρόνο που θα έχουμε στη διάθεσή μας. Στο τέλος θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματά μας στην ολομέλεια. Με το δικό μου σύνθημα θα αλλάζετε σταθμό».

Ανάλογα με τον αριθμό ή το επίπεδο των μαθητών/-τριών της τάξης οι σταθμοί μπορεί να είναι λιγότεροι στον αριθμό και να εκτίθενται εις διπλούν (3Χ2), κάτι που δίνει περισσότερο χρόνο στάσης και αλληλεπίδρασης των μαθητών/-τριών σε κάθε σταθμό μάθησης.

Οι μαθητές/μαθήτριες, χωρισμένοι σε ομάδες περιηγούνται κατά σειρά στον χώρο της αίθουσας, στους σταθμούς μάθησης που έχουν ετοιμαστεί. Ακολουθούν τις οδηγίες σε κάθε σταθμό και μέσα στον ορισμένο χρόνο συμπληρώνουν το φύλλο εργασίας με τις απαντήσεις της ομάδας. Στο τέλος όλες οι ομάδες ανταλλάσσουν τις καταγραφές τους στην ολομέλεια.

Βήμα 3ο:

Δραστηριότητα: Εφημερίδα τοίχου (χρόνος 10'). Θέμα: Γεγονότα/Συνέπειες μετά τη Μεταρρύθμιση.

Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει στους/στις μαθητές/-τριες την οδηγία: «Με βάση όσα είδαμε σήμερα, ως αποτυπώσουμε σε μορφή και ύφος εφημερίδας περιγραφές γεγονότων, σχόλια ή σκέψεις, γύρω από το κεντρικό θέμα: Γεγονότα και εξελίξεις μετά τη Μεταρρύθμιση». Γράφει επάνω σε μεγάλο χαρτόνι ή χαρτί του μέτρου τους υπέρτιλους της εφημερίδας (π.χ. αυτούς που περιλαμβάνονται στους σταθμούς μάθησης ή και άλλους). Διαβάζει στην ολομέλεια τις καταγραφές των μαθητών/μαθητριών.

Οι μαθητές/μαθήτριες ατομικά, καταγράφουν περιγραφές γεγονότων, σχόλια ή σκέψεις, γύρω από το κεντρικό θέμα και τους υπέρτιλους της εφημερίδας.

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

(π.χ. στην περίπτωση συνθηκών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης)

1^η ώρα

Στα πρώτα δύο βήματα της διδασκαλίας, ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο, οι μαθητές εκφράζουν τις απόψεις τους ή τις αποστέλλουν με μήνυμα στο chat. Ο/Η εκπαιδευτικός για τη δραστηριότητα του Έντεχνου Συλλογισμού κάνει διαμοιρασμό της οθόνης του P/C, ώστε η εικόνα να είναι ορατή από όλους/όλες ή την διακινεί μέσω chat. Εναλλακτικά μπορεί να αποστείλει και τον σχετικό σύνδεσμο για μετάβαση των μαθητών/-τριών στον σχετικό ιστότοπο <https://www.bjumg.org/object-month-october-2017/>. Ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο κάνει ζωντανό διάλογο με τους/τις μαθητές/-τριες ή διαβάζει τις απαντήσεις που έρχονται στο chat. Κατά τη δραστηριότητα «Δάσκαλος σε ρόλο» διαβάζει το κείμενο της Απολογίας του Λούθηρου, το οποίο είναι επίσης ορατό με διαμοιρασμό οθόνης. Στην τελευταία δραστηριότητα οι μαθητές/ μαθήτριες αποστέλλουν αυτό που θα γράψουν στο chat ή το ανεβάζουν στην ηλεκτρονική τάξη.

2^η ώρα

Στα πρώτα δύο βήματα της διδασκαλίας οι μαθητές/-τριες εκφράζουν τις απόψεις τους ή τις αποστέλλουν με μήνυμα στο chat. Στη δραστηριότητα «Τροχιά της μάθησης» αποστέλλεται σε όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες το κεντρικό Φύλλο Εργασίας, ενώ το υλικό όλων των σταθμών αριθμημένο έχει αναρτηθεί στην ηλεκτρονική τάξη ή αποστέλλεται εξαρχής. Ο/Η εκπαιδευτικός διανέμει όλους τους/τις μαθητές/-τριες σε χωριστά «δωμάτια» της εφαρμογής και σε προκαθορισμένα χρονικά πλαίσια γίνεται η επεξεργασία του υλικού εντός των ομάδων. Οι απαραίτητοι σύνδεσμοι μπορεί να αποσταλούν με μήνυμα. Στους αντίστοιχους σταθμούς ο μεν χάρτης μπορεί εναλλακτικά να ανακτηθεί μέσα από τον σύνδεσμο: <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1244?locale=el>, το δε video μπορεί να αναπαραχθεί από τον σύνδεσμο: <https://gr.euronews.com/2017/10/31/germania-500-xronia-aro-ti-thriskeutiki-metararithmisi-protostantismos>. Η τελευταία δραστηριότητα της διδα-

σκαλίας μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από τη δυνατότητα «white board», όπου οι μαθητές/-τριες μέσω της επιλογής Annotate θα μπορούν να καταγράψουν τις σκέψεις τους και τις περιγραφές τους.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- Eyre Crowe (1864). *Ο Λούθηρος ανατρά τις θέσεις του στην είσοδο της εκκλησίας της Βυρτεμβέργης*. Λάδι σε καμβά. Bob Jones University Museum and Art Gallery, Greenville, South Carolina, U.S.A. Ανακτήθηκε από <https://www.bjumg.org/object-month-october-2017/> (3/3/2021).
- Δεληκωσταντής Κ. (1994). Διπλή ηθική: Η διαλεκτική της ελευθερίας στο Λούθηρο, *Σύναξη*, 51 (Ιούλιος-Σεπτέμβριος), 41-58.
- Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., *Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία. Β' Γυμνασίου*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 7.1.3. Ανακτήθηκε από <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B107/755/4963,22634/> (3/3/2021).
- Δημητρούκας Ι., Ιωάννου Θ., Μπαρούτας Κ., *Ιστορία του μεσαιωνικού και του ύστερου κόσμου, 565-1815. Β' Γενικού Λυκείου, Γενικής Παιδείας*, ΟΕΔΒ, Δ.Ε. 6.4. Ανακτήθηκε από <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B131/756/4975,22677/> (3/3/2021).
- Μάγιεντορφ π. Ι. (1994). Η σημασία της Μεταρρύθμισης στην ιστορία της Χριστιανοσύνης, *Σύναξη*, 51 (Ιούλιος-Σεπτέμβριος), 9-26.
- Νικολαΐδης Α. (2018). Προτεσταντισμός και Ατομισμός. Στο *Μεταρρύθμιση και Ορθόδοξη Εκκλησία: Διάλογος και αντίλογος πέντε αιώνων. Επιστημονική Ημερίδα (19 Δεκεμβρίου 2017)* (σσ. 133-143).
- Ντυμπουά Φρανσουά. *Η σφαγή του Αγίου Βαρθολομαίου*. Ανακτήθηκε από [https://el.wikipedia.org/wiki/Νύχτα_του_Αγίου_Βαρθολομαίου#/media/Αρχείο:La_masacre_de_San_Bartolomé,_por_François_Dubois.jpg](https://el.wikipedia.org/wiki/Νύχτα_του_Αγίου_Βαρθολομαίου#/media/Αρχείο:La_masacre_de_San_Bartolomé_por_François_Dubois.jpg) (3/3/2021).
- Σταματιάδης Π. (2012). *Το κίνημα της Μεταρρύθμισης και οι συνέπειές αυτού*. Ανακτήθηκε από https://www.academia.edu/6329205/ΤΟ_ΚΙΝΗΜΑ_ΤΗΣ_ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ_ΚΑΙ_ΟΙ_ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ_ΑΥΤΟΥ (3/3/2021).
- Βιτεμβέργη: 500 χρόνια από τη θρησκευτική μεταρρύθμιση. <https://gr.euronews.com/2017/10/31/germania-500-xronia-apo-ti-thriskeutiki-metarrithmisi-protestantismos>
- Θρησκευτικές κοινότητες μετά τον 16ο αιώνα. <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1244?locale=el>
- Τα Χριστιανικά Δόγματα της Ευρώπης τον 16^ο αι. Ανακτήθηκε από <https://docplayer.gr/72438303-Kefalaio-3-i-protestantiki-metarrythmisi-to-paradeigma-tis-italias.html> (3/3/2021).

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλα εργασίας
(που θα δοθούν σε μαθητές και μαθήτριες)**1η ώρα**

Eyre Crowe (1864). Ο Λούθηρος ανατρά τις θέσεις του στην είσοδο της εκκλησίας της Βυρτεμβέργης. Λάδι σε καμβά. Bob Jones University Museum and Art Gallery, Greenville, South Carolina, U.S.A.
Ανακτήθηκε από <https://www.bjung.org/object-month-october-2017/> (3/3/2021)

2^η ώρα

Φύλλο εργασίας

Με το σύνθημα έναρξης θα πηγαίνετε από σταθμό σε σταθμό μάθησης που υπάρχει στον χώρο, συμπληρώνοντας κάθε φορά το φύλλο εργασίας που έχετε. Χρόνος σε κάθε σταθμό: 4 λεπτά.

Σταθμός 1^{ος}

Διευθύνετε μια εφημερίδα που κυκλοφορεί στη Γερμανία την εποχή του Λούθηρου. Θα αφιερώνετε ένα ρεπορτάζ για το παραπάνω γεγονός; Δικαιολογήστε με μία πρόταση την απάντησή σας.

.....

.....

.....

Σταθμός 2^{ος}

Μετά και από όσα έχετε μάθει, ποιο θα λέγατε ότι είναι τελικά το πιο κεντρικό σημείο όλου του μεταρρυθμιστικού κινήματος; Δώστε μια πολύ σύντομη δικαιολόγηση για την άποψή σας.

.....

.....

.....

Σταθμός 3^{ος}

Αν ρωτούσατε τον Λούθηρο να σας πει ποια σκέψη θα έκανε αν στεκόταν μπροστά σε αυτόν τον πίνακα και αναλογιζόταν όσα είχαν γίνει, τι νομίζατε ότι θα σας απαντούσε;

.....

.....

.....

Σταθμός 4^{ος}

Παρατηρώντας τον χάρτη, με τα χριστιανικά δόγματα στην Ευρώπη την εποχή της Μεταρρύθμισης, σημειώστε τις χώρες στις οποίες διαδόθηκε και αυτές που δέχθηκαν την επίδρασή της.

.....

.....

.....

Σταθμός 5^{ος}

Σημειώστε μία κατά τη γνώμη σας θετική και μία προβληματική συνέπεια του ατομισμού, ο οποίος αποτελεί κεντρικό πυλώνα του προτεσταντισμού.

.....

.....

.....

Υλικό σταθμών μάθησης

Σταθμός 1^{ος}

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και απαντήστε στην αντίστοιχη ερώτηση του Φύλλου Εργασίας

Η μετάφραση της Βίβλου στα Γερμανικά

Ο Λούθηρος, μετά την καταδίκη του, κατέφυγε μυστικά σε ένα απομονωμένο κάστρο, όπου συνέχισε το έργο του. Εκεί τόλμησε και κάτι άλλο πολύ σπουδαίο. Έχοντας ως βασική του αρχή το ατομικό δικαίωμα κάθε Χριστιανού να έχει και να μελετά ατομικά τον Λόγο του Θεού στην μητρική του γλώσσα, αφοσιώθηκε στη μετάφραση της Βίβλου. Ολοκλήρωσε τη μετάφραση της Καινής Διαθήκης από τα ελληνικά στα γερμανικά σε χρόνο ρεκόρ, μέσα σε δέκα εβδομάδες, και τη μετάφραση όλης της Βίβλου μερικά χρόνια μετά. Ήταν η γλώσσα των συμπατριωτών του και θα γινόταν κατανοητή σε όλα τα γερμανικά κρατίδια, από όλους τους κατοίκους ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης, καθώς η μετάφρασή του ήταν απλή και κατανοητή για τον μέσο κάτοικο της εποχής.

Η μετάφραση της Βίβλου στα γερμανικά άσκησε μεγάλη επιρροή στην γερμανική γλώσσα, αφού έγινε το πιο διάσημο θρησκευτικό σύγγραμμα που διαδόθηκε και διαβάστηκε από εκατομμύρια Γερμανούς, προσαρμόζοντας εκτός των θρησκευτικών θέσεών του και όλες τις αλλαγές στη σύνταξη και τη γραμματική της γερμανικής γλώσσας που είχαν συντελεστεί εκείνη την εποχή. Ο Λούθηρος ενίσχυσε την αίσθηση εθνικής ανεξαρτησίας και την αναγνώριση της σημασίας της εθνικής γερμανικής ταυτότητας. Μέσα στην επόμενη δεκαετία η μισή τουλάχιστον Γερμανία θα είχε ήδη ασπαστεί τις θέσεις του Λούθηρου. Έτσι, η μετάφραση στα γερμανικά της Αγίας Γραφής ήταν μια συμβολική επαναστατική πράξη των γερμανικών πληθυσμών ενάντια στην Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, που χρησιμοποιούσε αποκλειστικά τη λατινική μετάφραση της Καινής Διαθήκης.

Σταθμός 2^{ος}

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο (ή δείτε το video) και απαντήστε στην αντίστοιχη ερώτηση του Φύλλου Εργασίας

Ελευθερία

Τα 500 χρόνια από τη θρησκευτική μεταρρύθμιση γιόρτασε η Γερμανία. Το κίνημα ξεκίνησε το 1517 στη Γερμανία από τον Μαρτίνο Λούθηρο, ο οποίος καταδίκασε την απόλυτη εξουσία του Πάπα και τα συγχωροχάρτια. «Κεντρικό σημείο του μεταρρυθμιστικού κινήματος είναι η ελευθερία. Το “Περί Ελευθερίας του Χριστιανού” είναι το σημαντικότερο έργο του Μαρτίνου Λουθήρου. Και η ελευθερία είναι θεμελιώδες ζήτημα στις μέρες μας. Είναι η ελευθερία η ελευθερία από κάθε υποχρέωση; Είναι η ελευθερία η δυνατότητα επιλογής ανάμεσα σε πολλές εναλλακτικές; Ή μήπως ελευθερία είναι η ατομική δύναμη να αντιστέκεσαι στις αρχές και να ακολουθείς τη συνείδησή σου;»

Η θρησκευτική μεταρρύθμιση του 16ου αιώνα οδήγησε στην ίδρυση του Προτεσταντισμού.

<https://gr.euronews.com/2017/10/31/germania-500-xronia-apo-ti-thrskoutiki-metarritmisi-protestantismos>

Σταθμός 3^{ος}

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο, παρατηρήστε την εικόνα και απαντήστε στην αντίστοιχη ερώτηση του Φύλλου Εργασίας

Θρησκευτικές συγκρούσεις

Ο Λούθηρος, αν και αρχικά επεδίωκε να φέρει τη μεταρρύθμιση στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, κατέληξε στην ίδρυση μιας νέας χριστιανικής Εκκλησίας, αυτής των Διαμαρτυρομένων (Προτεσταντών). Βαθμιαία η Μεταρρύθμιση επεκτάθηκε και έξω από τον γερμανικό χώρο. Η πιο οργανωμένη και σημαντική μεταρρυθμιστική προσπάθεια οργανώθηκε στη Γενεύη της Ελβετίας από τον Ιωάννη Καλβίνο. Ο «Καλβινισμός» διαδόθηκε στη συνέχεια στη Γαλλία και στις Κάτω Χώρες, στην Ελβετία και στη Σκωτία. Συνάντησε όμως σφοδρή αντίδραση από τους ηγεμόνες των δύο πρώτων χωρών. Μάλιστα οι βασιλείς της Γαλλίας, στράφηκαν με ιδιαίτερη βιαιότητα εναντίον των Ουγενότων, των Γάλλων καλβινιστών, με αποκορύφωμα τη σφαγή χιλιάδων ανθρώπων στο Παρίσι τη Νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου (24 Αυγούστου 1572). Η νύχτα εκείνη αποτέλεσε την τραγικότερη σελίδα της ιστορίας των θρησκευτικών πολέμων στη Γαλλία.

Ντυμπουά Φρανσουά. Η σφαγή του Αγίου Βαρθολομαίου.

Ανακτήθηκε από https://el.wikipedia.org/wiki/Νύχτα_του_Αγίου_Βαρθολομαίου#/media/Αρχείο:La_masacre_de_San_Bartolomé,_por_François_Dubois.jpg (3/3/2021).

Σταθμός 4^{ος}

Παρατηρήστε τον χάρτη και με τη βοήθεια και του κειμένου να απαντήσετε στην αντίστοιχη ερώτηση του Φύλλου Εργασίας

Το τέλος της θρησκευτικής ενότητας της Ευρώπης

Η Μεταρρύθμιση διαδόθηκε και έξω από τον γερμανικό χώρο, με ποικίλες παραλλαγές και κυρίως με τον Καλβινισμό και τον Αγγλικανισμό. Σήμανε την αλλαγή του χάρτη της Ευρώπης μέσα από μακροχρόνιες και οδυνηρές συγκρούσεις. Έτσι, έπειτα από ένα περίπου αιώνα μεταρρυθμίσεων η χριστιανική Ευρώπη είναι πνευματικά διαιρεμένη. Ο Προτεσταντισμός επικράτησε στη βόρεια Ευρώπη, ο Ρωμαιοκαθολικισμός διατήρησε τη δύναμή του στη νότια. Η Ορθοδοξία κυριαρχεί στον ελληνικό χώρο, τα Βαλκάνια και τη Ρωσία. Τον 17ο αιώνα η προσπάθεια των γερμανών αυτοκρατόρων να ανασυγκροτήσουν ενιαίο κράτος μέσω της επιβολής του Καθολικισμού με δυναμικό τρόπο, προκάλεσε τον Τριακονταετή πόλεμο (1618-1648).

κείμενο διασκευή από:

http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2698/Istoria_B-Lykeiou_html-empl/index6_4.html
http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2198/Istoria_B-Gymnasiou_html-empl/index7_1_3.html

Ανακτήθηκε από <https://docplayer.gr/72438303-Kefalaio-3-i-protestantiki-metarrythmisi-to-paradeigma-tis-italias.html> (3/3/2021)

Σταθμός 5^{ος}**Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και απαντήστε στην αντίστοιχη ερώτηση του Φύλλου Εργασίας***Η Προτεσταντική πίστη*

Κέντρο στη ζωή του προτεστάντη είναι ο Θεός. Σ' αυτόν μόνο πιστεύει, αυτόν υπηρετεί, αυτόν δοξάζει και αυτόν αγαπά. Αυτόν μόνο υπακούει, σ' αυτόν υποτάσσεται και σε καμιά άλλη αυθεντία ή εκκλησία... Έτσι η πίστη για τον προτεστάντη δεν χρειάζεται Εκκλησία και καταργούνται όλα όσα σχετίζονται με αυτή, όπως ιεραρχία, λατρευτικά τυπικά, εικονισμοί, άγιοι, μυστήρια, παράδοση. Κέντρο της χριστιανικής ζωής γίνεται αποκλειστικά και μόνο η Βίβλος. Ο προτεσταντικός ατομισμός άνοιξε τον δρόμο στον Διαφωτισμό, επηρέασε διακηρύξεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενέπνευσε επαναστάσεις, προτύπωσε ατομικές συμπεριφορές σε Δυτική και Ανατολική Εκκλησία, τροφοδότησε την Κριτική της θρησκείας, επηρέασε φιλοσόφους και κοινωνιολόγους, έδωσε την επίσημη ώθηση σε ό,τι ακολούθησε σχετικά με την αποθέωση του ατομισμού σε όλα τα επίπεδα.

Απόστολος Νικολαΐδης, 2018. Προτεσταντισμός και Ατομισμός (διασκευασμένο).

2^ο ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: Αρχέγονες όψεις της θρησκείας στο χθες και το σήμερα

Δημιουργός: Ευαγγελία Βουλγαράκη

Βαθμίδα – Τάξη: Γ' Γυμνασίου

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ:

- Γνωστικό αντικείμενο: Θρησκευτικά Γ' Γυμνασίου
- Θεματικό πεδίο: Αρχέγονες όψεις της θρησκείας και θρησκείες της μετανεωτερικότητας
- Θεματική ενότητα: 19. Αρχέγονη θρησκευτικότητα

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ:

Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση:

- να περιγράφουν τα βασικά γνωρίσματα της αρχέγονης θρησκευτικότητας (ανιμισμός και πνευματολατρία, πίστη σε δημιουργό Θεό, σαμανισμός, σημασία του τόπου, διαβατήριες τελετές, μαγεία).
- να διαπιστώνουν τις δυσκολίες που προκύπτουν στο πεδίο θρησκείας από τη συνάντηση αρχέγονων φυλών με τον σύγχρονο κόσμο (αποσύνδεση από τη γη, εποικισμός, διάσπαση κοινωνικών δεσμών και γνωριμία με άλλο μοντέλο πολιτισμού).

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικειμένου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Η γνώση που θα αποκομίσουν οι μαθητές/-τριες στην ενότητα αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί ως υπόβαθρο και στην ενότητα 21. Νέα Θρησκευτικά κινήματα. Επίσης σε κάθε ενότητα που μελετά το θρησκευτικό φαινόμενο εν γένει, όπως 2. Θρησκεία, τέχνη, πολιτισμός, κοινωνική οργάνωση, 3. Θρησκεία, λατρεία και ο άνθρωπος καθώς και στην ενότητα 23. Θεία Οικονομία. Δυνατότητα επίσης σύνδεσης με τα Θρησκευτικά Γ' Λυκείου, καθώς και το μάθημα της Ιστορίας, συγκεκριμένα: Ιστορία Β' Γυμνασίου, κεφ. 7, 1. Οι ανακαλύψεις και 4. Πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις από τον 15ο ως τον 18ο αι. Ιστορία Γ' Γυμνασίου, μάθημα 15. Αποικιοκρατία και αποικιακοί ανταγωνισμοί. Ιστορία Γ' Γενικού Λυκείου και Δ' Εσπερινού Λυκείου, κεφ. Β' 1. Η ακμή της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας.

Χρονική διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/-τριών για το προς μελέτη θέμα) – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το γνωστικό περιεχόμενο του σεναρίου περιλαμβάνει θρησκευολογικά στοιχεία για την αρχέγονη θρησκευτικότητα όπως αυτή απαντά στα παραδοσιακά θρησκευτά της αφρικανικής ηπείρου, ή στους λεγόμενους «πρώτους λαούς» (ινδιάνους και εσκιμώους) της αμερικανικής ηπείρου, ή σε απομονωμένες φυλές της Αυστραλίας και του Ειρηνικού ή σε σαμανιστικά φύλα της Σιβηρίας, και αλλού όπου τέτοιες κοινότητες ζουν σε επιμέρους θύλακες εντός του σύγχρονου κόσμου. Έμφαση δίνεται στα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της θρησκευτικότητας, που συνήθως συνδέεται με συγκεκριμένη φυλή και τοπική κοινότητα δίχως απαραίτητα τον ουνιβερσαλισμό άλλων θρησκευμάτων. Στοιχεία μυθολογίας για τη δημιουργία του κόσμου, για την πίστη σε δημιουργό θεό, για τους προγόνους της φυλής, για την ιερολογία του περιβάλλοντος κόσμου σε πλαίσιο

ανιμιστικό (δηλαδή ότι στοιχεία του περιβάλλοντος είναι έμψυχα και κατοικητήρια θεοτήτων), για την επικοινωνία με τις θεότητες αυτές μέσω ιεροδιαμέσων (σαμάνων), για τις διαβατήριες τελετές, για την παραδοσιακή ιατρική (μαγεία), για τις δυσκολίες που προκύπτουν από τη συναντιση (συχνά απότομη και βίαιη) με τον σύγχρονο πολιτισμό. Είναι, επίσης, ζητούμενο οι μαθητές/-τριες να κατανοήσουν/βιώσουν τη σύνδεση που υπάρχει ανάμεσα στη θρησκεία και τον πολιτισμό, την ενότητα ζωής εν γένει.

Οι μαθητές/-τριες δεν έχουν έρθει ξανά σε επαφή με την αρχέγονη θρησκευτικότητα καθαυτή στο πλαίσιο του σχολείου. Κάποιες έμμεσες γνώσεις μπορεί να έχουν από την αρχαιοελληνική θρησκεία, τη μαντική τέχνη, την Πυθία στο πλαίσιο της αρχαιογνωσίας τους, με τη συνδρομή ποικίλων φιλολογικών μαθημάτων ή και εξωσχολικών παιδικών αναγνωσμάτων και παιδικών ταινιών (π.χ. κινούμενων σχεδίων). Εντούτοις, κάθε προγενέστερη γνώση πρέπει να αντιμετωπισθεί με προσοχή, καθώς σε κάθε αναλογία που επισημαίνουν οι μαθητές/-τριες αντιστοιχεί συχνά και μια δυσαναλογία. Επίσης, οι μαθητές/-τριες ενδέχεται να έχουν έρθει σε επαφή με την αρχέγονη θρησκευτικότητα μέσω ταινιών ή ντοκιμαντέρ. Είναι πιθανό να έχουν αρκετές προκαταλήψεις και παρανοήσεις σε σχέση με την αρχέγονη θρησκευτικότητα, και κάποτε ακολουθώντας μείζονα κατακτητικά και αποικιοκρατικά αφηγήματα να την απαξιώνουν ως πρωτόγονη σε σχέση με έναν νεότερο πολιτισμό που θεωρούν πολιτισμικά υπέρτερο, παραγνωρίζοντας τα δεινά που έφερε σε αρχέγονους λαούς. Και η αντίθετη παρανόηση είναι πιθανή, μια τάση δηλαδή ρομαντικής εξιδανίκευσης των αρχέγονων θρησκευμάτων και πολιτισμών, που θα ήταν εξίσου μονομερής και ανακριβής.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Δεν ζητείται κάποια προαπαιτούμενη γνώση, και εάν υπάρχει κάποια, όπως περιγράψαμε προηγουμένως, πρέπει να αναπλαισιωθεί στο πλαίσιο του μαθήματος. Επιθυμητές δεξιότητες είναι η διάθεση συνεργασίας των μαθητών/-τριών και δημιουργικής συμμετοχής τους σε διδακτικές δραστηριότητες βιωματικού και γνωσιακού χαρακτήρα.

Στο σενάριο της δεύτερης διδακτικής ώρας θεωρείται προαπαιτούμενη η ιστορία της λογοτεχνικής και κινηματογραφικής περσόνας του Ταρζάν, στις γενικές γραμμές της.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός του σεναρίου είναι να προσεγγίσουν οι μαθητές/-τριες την αρχέγονη θρησκευτικότητα, να αναγνωρίσουν μέσα από παραδείγματα και να περιγράψουν τα βασικά χαρακτηριστικά της, και τελικώς να συζητήσουν τις δυσκολίες που προκύπτουν κατά τη συνάντηση τύπων αρχέγονης θρησκευτικότητας με το σήμερα.

Ως προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της διδασκαλίας ορίζονται τα εξής:

Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται:

- να αναγνωρίζουν τα βασικά γνωρίσματα της αρχέγονης θρησκευτικότητας (ανιμισμός και πνευματολατρία, πίστη σε δημιουργό Θεό, σαμανισμός, σημασία του τόπου, διαβατήριες τελετές, μαγεία) (γνώσεις)
- να περιγράφουν τα βασικά γνωρίσματα της αρχέγονης θρησκευτικότητας (γνώσεις)
- να αισθάνονται τις δυσκολίες που προκύπτουν στο πεδίο θρησκείας από τη συνάντηση αρχέγονων φυλών με τον σύγχρονο κόσμο (αποσύνδεση από τη γη, εποικισμός, διάσπαση κοινωνικών δεσμών και γνωριμία με άλλο μοντέλο πολιτισμού) (στάσεις) / (επίσης, συναφώς να...)

- να αναπτύσσουν κριτική ικανότητα [προκύπτει από την κριτική μελέτη της συνάντησης της αρχέγονης θρησκευτικότητας με άλλους πολιτισμούς στο παρελθόν και στο παρόν] (δεξιότητες)
- να συνεργάζονται σε ομαδικές βιωματικές δραστηριότητες (δεξιότητες)
- να εκφράζουν σκέψεις, ερωτήματα και προβληματισμούς (δεξιότητες)
- να συζητούν τα σημαντικά γνωσιακά στοιχεία της διδασκαλίας (στάσεις)
- να αποδομούν στερεότυπα/προκαταλήψεις σχετικά με τη θρησκευτικότητα αυτόχθονων λαών ή φυλών (στάσεις)

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Η τάξη προτιμότερο να είναι οργανωμένη σε διάταξη κατάλληλη για ομαδοσυνεργασία.

Οι μαθητές/-τριες οφείλουν να έχουν μαζί τους το σχολικό εγχειρίδιο τους καθώς και τετράδιο θρησκευτικών, αν δεν έχει προβλεφθεί στο σχολικό εγχειρίδιο να λειτουργεί και ως τετράδιο εργασίας.

Για ορισμένες δραστηριότητες απαιτείται προετοιμασία από τον/την εκπαιδευτικό (όπως σημειώνεται στα βήματα της αναλυτικής περιγραφής).

Απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή για την πρώτη διδακτική ώρα:

Βήμα 1: Μαθητικό τετράδιο Θρησκευτικών ή έστω σημειωματάριο. Πίνακας, σπόγγος, κιμωλία ή Whiteboard, σπόγγος, μαρκαδόροι για Whiteboard.

Βήμα 3: Φύλλο εργασίας, βλ. στην ειδική ενότητα. Εναλλακτικά πρόσβαση στο διαδίκτυο με την αντίστοιχη υποδομή.

Βήμα 4: Φωτογραφία η οποία μπορεί να προβληθεί, ή να διανεμηθούν κάποια αντίγραφα στις ομάδες. Στην περίπτωση προβολής, απαιτούνται: υπολογιστής, προτζέκτορας και οθόνη προβολής. Διαφορετικά, προεκτυπωμένη φωτογραφία.

Απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή για τη δεύτερη διδακτική ώρα:

Βήμα 1: υπολογιστής, προτζέκτορας και οθόνη προβολής, ηχεία. [Εναλλακτικά, σε περίπτωση αδυναμίας, δύο προεκτυπωμένες φωτογραφίες, όπως περιγράφεται στην αναλυτική περιγραφή].

Βήμα 2: Προεκτυπωμένο κείμενο (ή κείμενο του σχολικού εγχειριδίου)

Βήμα 2: Προεπιλεγμένα πολυτροπικά κείμενα, προεκτυπωμένα ή οργανωμένα ώστε να υπάρχει ηλεκτρονική πρόσβαση, με την αντίστοιχη υποδομή.

Βήμα 4: Μαθητικό τετράδιο Θρησκευτικών ή Σχολικό Εγχειρίδιο.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Επιλέγεται η βιωματική μέθοδος διδασκαλίας, όπως αυτή εξελίσσεται σε τέσσερα στάδια (βιώνοντας, νοηματοδοτώντας, αναλύοντας, εφαρμόζοντας). Περιλαμβάνονται τεχνικές:

- *Ιδεοθύελλα*
- *Αφήγηση ιστοριών*
- *Επεξεργασία κειμένου με καθοδηγητικές ερωτήσεις*
- *Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή-Μέση-Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)*
- *Εφαρμογές, Ψηφιακές πλατφόρμες*
- *Ανακριτική καρτέκλα ή καρτέκλα των αποκαλύψεων*
- *Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw)*
- *Δελτίο εξόδου... (ερωτήσεις αναστοχασμού/ Μαθησιακό ημερολόγιο)*

Σημ. πολλές από τις τεχνικές που αναφέρονται μπορεί να εφαρμοστούν σε ομαδοσυνεργασία.

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

1^η ώρα

Βήμα 1ο: Βιώνοντας

Δραστηριότητα: Ιδεοθύελλα (χρόνος 10')

Άνθρωπος στη ζούγκλα/σαβάννα

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να γράψουν τρεις λέξεις που τους έρχονται στον νου όταν ακούν τη φράση «άνθρωπος στη ζούγκλα/σαβάννα». Αφήνει χρόνο 3 λεπτών και τους ζητά να τις ανακοινώσουν και τις καταγράφει στον πίνακα (εναλλακτικά ζητά από μαθητή/-τρια να τις καταγράψει στον πίνακα)

Οι μαθητές/μαθήτριες γράφουν τις λέξεις και ακολούθως όταν τους ζητηθεί τις ανακοινώνουν.

Βήμα 2ο: Νοηματοδοτώντας

Δραστηριότητα: Αφήγηση ιστοριών: Παραδοσιακός μύθος δημιουργίας του κόσμου (π.χ. των Κικούγιου) (χρόνος 10')

Ο/Η εκπαιδευτικός εξιστορεί τη δημιουργία του κόσμου με βάση έναν μύθο αρχέγονου λαού.

Οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν με σιωπηλή ακρόαση.

Σημείωση. Απαιτείται προετοιμασία του διδάσκοντος, επιλογή και σπουδή του μύθου.

Βήμα 3ο: Αναλύοντας

Δραστηριότητα: Επεξεργασία κειμένου με καθοδηγητικές ερωτήσεις [και ομαδοσυνεργασία] (χρόνος 15')

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να διαβάσουν από το βιβλίο τους (ή άλλο κατάλληλο κείμενο της επιλογής του)* τα βασικά χαρακτηριστικά της αρχέγονης θρησκευτικότητας καθώς και τους ρόλους των πρωταγωνιστικών προσώπων (σαμάνων και μάγων) και να απαντήσουν ερωτήσεις σε φύλλο εργασίας.

Οι μαθητές/μαθήτριες διαβάζουν και απαντούν στις ερωτήσεις του φύλλου εργασίας. [Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να γίνει ομαδοσυνεργατικά σε ομάδες των 4 ή ανά θρανίο].

Εναλλακτικά οι μαθητές/-τριες μπορούν να λύσουν την άσκηση αντιστοίχισης που υπάρχει στο Φωτόδενδρο στην κατηγορία «Αφρικανικά Θρησκευματα»

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/4520>

* Π.χ. μια απλοποιημένη διασκευή του υλικού του βιβλίου των Δ. Δ. Δρίτσα, Α. Ν. Μόσχου και Στυλ. Λ. Παπαλεξανδρόπουλου, *Χριστιανισμός και Θρησκευματα*, Β' Ενιαίου Λυκείου (Αθήνα: ΟΕΔΒ), σελ. 229-231.

Βήμα 4ο: Εφαρμόζοντας

Δραστηριότητα: Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή-Μέση -Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) (χρόνος 10')

Ο/Η εκπαιδευτικός δείχνει στους/στις μαθητές/-τριες μια φωτογραφία από διαβατήρια τελετή και τους καλεί να φανταστούν σε ομαδοσυνεργασία ποια ιστορία μπορεί να υπάρχει πίσω από αυτή, καθώς και αν το φωτογραφικό στιγμιότυπο κατατάσσεται στην αρχή, στη μέση ή στο τέλος της ιστορίας τους. Τους καλεί να παρουσιάσουν στην ολομέλεια και ανοίγει συζήτηση με καθοδηγούμενες ερωτήσεις.

Οι μαθητές/μαθήτριες δημιουργούν σε ομαδοσυνεργασία την ιστορία τους γύρω από τη φωτογραφία και αποφασίζουν εάν θα την βάλουν στην αρχή της ιστορίας, στη μέση ή στο τέλος. Παρουσιάζουν την ιστορία τους στην ολομέλεια. Ακολουθεί συζήτηση.

2^η ώρα

Βήμα 1ο: Βιώνοντας

Δραστηριότητα: «Εφαρμογές, Ψηφιακές πλατφόρμες» (χρόνος 5')

Ταρζάν και πολιτισμός

Ο/Η εκπαιδευτικός δείχνει στους/στις μαθητές/-τριες κάποιες σκηνές ή trailer* από την ταινία «Ο Θρύλος του Ταρζάν» και τους ζητά να συλλογιστούν πώς ένιωσε ο ήρωας όταν επέστρεψε στον «πολιτισμό».

*Π.χ. Ο Θρύλος του Ταρζάν (The Legend of Tarzan) - Trailer 2 (Gr Subs)

Οι μαθητές/μαθήτριες παρακολουθούν και συζητούν για το θέμα σε ομάδες και στην ολομέλεια. Σε περίπτωση αδυναμίας προβολής, ή έστω προβολής στις ομάδες μέσω χρήσης tablet, μπορεί ως αφόρμηση να χρησιμοποιηθούν δύο απλές φωτογραφίες, μία με τον Ταρζάν στη ζούγκλα και μία μετά την επιστροφή του στον πολιτισμό. Ασφαλώς το αποτέλεσμα δεν είναι απολύτως ισόκυρο, αλλά η φαντασία των μαθητών/-τριών μπορεί να λειτουργήσει δημιουργικά, καθώς ο μύθος θεωρείται γνωστός.

Βήμα 2ο: Νοηματοδοτώντας

Δραστηριότητα: - Ανακριτική καρτέκλα ή καρτέκλα των αποκαλύψεων

Ένας Εσκιμώος/Ινδιάνος στην Αλάσκα στα τέλη του 19^{ου} με αρχές 20ού αι. ου περιγράφει τι βίωσε η φυλή του από τον εκχριστιανισμό και εκπολιτισμό μετά την πώληση της Αλάσκας. (χρόνος 15')

Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει στους/στις μαθητές/-τριες να μελετήσουν ένα σύντομο κείμενο πάνω στο θέμα. Στη συνέχεια ζητά από έναν μαθητή ή μία μαθήτρια να υποδυθεί έναν από τους «πρώτους ανθρώπους» της Αλάσκας (Ινδιάνο ή Εσκιμώο) που ζει γύρω στο 1870 (λίγο μετά την πώληση της Αλάσκας το 1867). Ζητά από τους/τις άλλους/-ες μαθητές/-τριες, σε ρόλο ερευνητή να προετοιμάσουν επιμέρους ερωτήσεις γύρω από το βασικό θέμα «Τι βίωσε η φυλή σου από τον εκχριστιανισμό και εκπολιτισμό πριν και μετά την πώληση της Αλάσκας;» Στη συνέχεια τους ζητά να ρωτήσουν τις ερωτήσεις στο πλαίσιο της «ανακριτικής καρτέκλας», τις οποίες θα απαντήσει ο/η συμμαθητής/-τρια τους σε ρόλο, και να κρατήσουν σημειώσεις με τα βασικά τους συμπεράσματα και στοιχεία της έρευνάς τους.

Ένας μαθητής/Μια μαθήτρια κάθεται σε μία καρτέκλα υποδυόμενος/-η έναν από τους «πρώτους ανθρώπους» της Αλάσκας (Ινδιάνο ή Εσκιμώο) που ζει γύρω στο 1870. Οι υπόλοιποι/-ες ετοιμάζουν ερωτήσεις και τον/τη ρωτούν γύρω από το θέμα. Μέσα από τις απαντήσεις του/της και τον διάλογο που διαμείβεται, οι μαθητές/-τριες εμβαθύνουν στα κίνητρα, τις αντιλήψεις, τα συναισθήματα, τις αξίες, τις συνθήκες, τον προβληματισμό και τις πράξεις του/της ερωτώμενου/-ης. Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής αυτής συνέντευξης οι μαθητές/-τριες κρατούν σημειώσεις στο τετράδιό τους.

Σημείωση. Απαιτείται προετοιμασία του διδάσκοντος, προεπιλογή ενός κατάλληλου κειμένου.

Βήμα 3ο: Αναλύοντας

Δραστηριότητα: Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw) (χρόνος 20')

Αρχέγονες παραδοσιακές θρησκείες και σύγχρονος κόσμος.

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να χωριστούν σε ομάδες ανά τέσσερις. Το κάθε μέλος της ομάδας θα ερευνησει ένα από τα τέσσερα παρακάτω επιμέρους θέματα, στο πλαίσιο του γενικού θέματος «Αρχέγονες παραδοσιακές θρησκείες και σύγχρονος κόσμος»: [1] κοινωνική πραγματικότητα (τόπος, συνθήκες εργασίας, ευρύτερες κοινωνικές εξελίξεις) και αρχέγονες θρησκείες, [2] φυσιογνωμία της λατρείας (η διαχείριση του καινούργιου που συναντούν

στο πεδίο της λατρείας), [3] ηθική και καθημερινότητα (νέοι νόμοι και ηθικοί κανόνες που διέπουν τη ζωή σε σχέση με πριν) και [4] στάσεις διαλόγου προς τον σύγχρονο κόσμο ανθρώπων που ανήκουν σε αρχέγονες θρησκείες.

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/-τριες να σχηματίσουν νέες θεματικές ομάδες «εμπειρογνομόνων», και να ερευνήσουν το θέμα τους ομαδοσυνεργατικά μελετώντας παράλληλα πολυτροπικά κείμενα* ή ερευνώντας στο διαδίκτυο. Τέλος, ζητάει από τους/τις μαθητές/-τριες να επιστρέψουν στις αρχικές ομάδες, κομίζοντας τη γνώση που απέκτησαν στις ομάδες «ειδικών».

* Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει υλικό του βιβλίου, ή υλικό που έχει ο ίδιος προετοιμάσει (βλ. και προτεινόμενη βιβλιογραφία), ή διαθεματικά υλικό από άλλα μαθήματα όπως αναφέρεται στην αρχή του σεναρίου.

Οι μαθητές/μαθήτριες χωρίζονται σε ομάδες ανά τέσσερις και επιλέγει ο καθένας/η καθεμία το θέμα που επιθυμεί να διερευνήσει. Στη συνέχεια πηγαίνουν στις θεματικές ομάδες ως «εμπειρογνώμονες». Μελετούν τα πολυτροπικά τους κείμενα και οδηγούνται σε συμπεράσματα. Ακολούθως επιστρέφουν στις αρχικές τους ομάδες και τις ενημερώνουν. Έτσι, ενημερώνονται όλοι/-ες για την εργασία των «εμπειρογνομόνων» και καταλήγουν σε συνθετικά συμπεράσματα που ανακοινώνουν με συντομία στην ολομέλεια.

Σημείωση. Απαιτείται προετοιμασία του διδάσκοντος για την προεπιλογή καταλλήλων πολυτροπικών κειμένων.

Βήμα 4ο: Εφαρμόζοντας

Δελτίο εξόδου... (ερωτήσεις αναστοχασμού/ Μαθησιακό ημερολόγιο) (Χρόνος 5΄)

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/-τριες να απαντήσουν γραπτώς στο τετράδιό τους στο ερώτημα «Τι ήταν σ' αυτό το μάθημα νέο ή έκπληξη για μένα;»

Οι μαθητές/μαθήτριες γράφουν στο τετράδιό τους μια σύντομη απάντηση πάνω στο ερώτημα.

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στην περίπτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης το διδακτικό σενάριο δεν απαιτεί κάποια ιδιαίτερη εφαρμογή, πέραν της εξοικείωσης και πείρας του/της εκπαιδευτικού και των μαθητών/-τριών με τις διαδικτυακές πλατφόρμες εκπαίδευσης, τον διαμοιρασμό οθόνης, την εργασία σε ομάδες μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας, τη χρήση του chat ή της αποστολής μηνυμάτων και email στο πλαίσιο της κοινότητας μάθησης.

Για την περίπτωση που το σχολείο (ή η τάξη τη συγκεκριμένη διδακτική ώρα) στερείται πρόσβασης στο διαδίκτυο, είτε λόγω προβλημάτων υποδομής είτε βλάβης, ή δεν διατίθεται προσβάσιμος υπολογιστής, εναλλακτικές λύσεις προτείνονται εντός των αναλυτικών βημάτων του σεναρίου, καθώς και της παραγράφου 5 για την υλικοτεχνική υποδομή.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

[Επιλογή από την ελληνόγλωσση βιβλιογραφία]

Βουλγαράκη-Πισίνα Εύη, λ. Αλάσκα. ΜΟΧΕ, 2 (2011), 95-101.

Γιαννουλάτος, Αναστάσιος. *Μορφαί Αφρικανικού Τελετουργικού: Μύησις και Πνευματοληψία Ανατολικώς του «Ρουενζόρι»*. Αθήνα: Πορευθέντες, 1972.

Ιδίου. «Κύριος της Λαμπρότητας»: *Ο Θεός των παρά τω Όρος Κένυα Φυλών*. Αθήνα: Πορευθέντες, 1973.

Ιδίου. *Ρουχάν'γκα: Ο Δημιουργός*. Αθήνα: Πορευθέντες, 1975.

- Claude Lévi-Strauss. *Εξ Αποστάσεως*. Μτφρ. Θεόδωρος Παραδέλλης. Αθήνα: Αρσενίδης, 2003.
- Δρίτσας, Δ. Δ., Α. Ν. Μόσχος και Στυλ. Λ. Παπαλεξανδρόπουλος. *Χριστιανισμός και Θρησκείματα*, Β' Ενιαίου Λυκείου. Αθήνα: ΟΕΔΒ, σελ. 229-231.
- Eliade, Mircea και Ioan P. Couliano. *Λεξικό των Θρησκειών*. Μτφρ. Ευάγγελος Γαζής. Αθήνα, το Βήμα, ²2016 (1992). [λ. σαμανισμός, σελ. 221-224].
- Ζιάκας, Γρηγόριος Δ. *Θρησκειολογία: Η θρησκεία των προϊστορικών κοινωνιών και των αρχαίων λαών*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 1996.
- Μπένζος, Μάριος. *Θρησκειολογικό Λεξικό*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2000.
- Sharpe, Eric J. *Συγκριτική Θρησκειολογία: Ιστορική Εισαγωγή*. Μτφρ. Στέλιος Λ. Παπαλεξανδρόπουλος. Αθήνα: Άρτος Ζωής, 2008.

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλα εργασίας

Φύλλο Εργασίας για το Βήμα 3 της πρώτης Διδακτικής ώρας

Απαντήστε με Σωστό/Λάθος (Σ/Λ)

Με βάση την αρχέγονη θρησκευτικότητα:

1. Δεν υπάρχει δημιουργός Θεός.	Σ	Λ
2. Ο κόσμος γύρω μας είναι κατοικητήριο πνευμάτων.	Σ	Λ
3. Με τα πνεύματα επικοινωνούν οι σαμάνοι (ιεροδιάμεσοι).	Σ	Λ
4. Τα πνεύματα ευνοούν ή θυμώνουν με τους ανθρώπους.	Σ	Λ
5. Η λατρεία δεν είναι σημαντική για τη συγκρότηση της κοινότητας.	Σ	Λ

[Οι σωστές απαντήσεις είναι Λ Σ Σ Σ Λ]

Συνθετικές δραστηριότητες – Εργασίες Α΄ Γυμνασίου

«Το περιβάλλον δώρο του Θεού και η ευθύνη του ανθρώπου»

Project σημαίνει σχέδιο εργασίας που σχεδιάζεται και εφαρμόζεται μετά από συνεργασία, προτάσεις, σκέψεις και επιθυμίες πολλών. Επομένως είναι μια οργανωμένη αυτοκαθοδηγούμενη μαθησιακή δραστηριότητα, συλλογικής μορφής, που αναπτύσσεται στο πλαίσιο σχεδίου ελεύθερης επιλογής και αποβλέπει στη διερεύνηση, οργάνωση και διαχείριση γνώσεων, αξιών και δράσεων που ενδιαφέρουν άμεσα την εμπλεκόμενη μαθητική ομάδα ως μέλος της σχολικής και ευρύτερης κοινότητας. Η μέθοδος project μπορεί να εφαρμοστεί ως ένας εναλλακτικός τρόπος μάθησης, μιας ανοικτής διαδικασίας εκπαίδευσης, της οποίας τα όρια δεν είναι αυστηρά καθορισμένα. Συνδυάζει ταυτόχρονα την ομαδοσυνεργασία και τη διερευνητική μάθηση, και εάν χρειαστεί και τη διεπιστημονικότητα. Με αυτόν τον τρόπο η «διδασκαλία με ομάδες εργασίας» αναβαθμίζεται σε «μάθηση με ομάδες εργασίας». Ως αποτέλεσμα έχουμε το να αποκτούν οι μαθητές και οι μαθήτριες βαθύτερη γνώση του υπό μελέτη αντικειμένου, καλλιέργεια δεξιοτήτων και συνεργασία χωρίς ανταγωνισμό.

Το project που ακολουθεί αποτελεί μια πρόταση για την Α΄ Γυμνασίου. Καλύπτει ένα μέρος του δεύτερου Θεματικού Πεδίου, Δημιουργία-Πτώση, είναι σχεδιασμένο με βάση τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών Θρησκευτικών και προτείνεται ως εναλλακτική μέθοδος μάθησης, όπου οι μαθητές/-τριες ελεύθερα θα επιλέξουν την έρευνα, η οποία θα πραγματοποιηθεί κυρίως κατά τη διάρκεια των διδακτικών ωρών, καθώς και την τελική παρουσίαση-αξιοποίηση της.

Παράδειγμα βραχυχρόνιου – μικρού project:

Θεματικό πεδίο: Δημιουργία – Πτώση

Θεματικές Ενότητες:

1. Η ζωή ως δώρο του Θεού: Ο Κόσμος δημιούργημα του Θεού
2. Ζωή με τον Θεό: Ο άνθρωπος δημιούργημα του Θεού
3. Ζωή μακριά απ' τον Θεό: Ο άνθρωπος φεύγει απ' τον Παράδεισο

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα:

Οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- να εξηγούν τη βιβλική μαρτυρία για το ποιος και γιατί δημιούργησε τον κόσμο
- να εντοπίζουν μέσα στο βιβλικό κείμενο για τη δημιουργία του ανθρώπου τις θεμελιώδεις αρχές που προσδιορίζουν τις σχέσεις του ανθρώπου με τον Θεό, τον συνάνθρωπο και την κτίση
- να αναγνωρίζουν, με βάση τη σχετική διήγηση της Γένεσης, ότι το κακό που υπάρχει στον κόσμο, συνιστά αποτέλεσμα της ελευθερίας και της επιλογής του ανθρώπου.

Άλλοι παιδαγωγικοί στόχοι:

Οι μαθητές/-τριες

- συσχετίζουν και οργανώνουν πληροφορίες
- συνεργάζονται δημοκρατικά σε ομάδες
- αναλαμβάνουν ευθύνες και ρόλους
- αυτορρυθμίζουν τον τρόπο έρευνας και οργάνωσης
- εξοικειώνονται με ψηφιακή περιήγηση, κειμενογράφο και διάφορα μέσα νέων τεχνολογιών
- ευαισθητοποιούνται σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος ως ενεργοί πολίτες
- προτείνουν λύσεις στο οικολογικό πρόβλημα

Στάδια υλοποίησης

1. Ανάλυση

α) Κατάθεση προτάσεων θεμάτων:

Ο/ Η Εκπαιδευτικός παρουσιάζει το βασικό θέμα:

«*Το περιβάλλον δώρο του Θεού και η ευθύνη του ανθρώπου*».

β) Επιλογή θέματος, σκοπού, ερευνητικών ερωτημάτων:

Ιδεοθύελλα: Περιβάλλον

Εκφράζονται ελεύθερα ιδέες, σκέψεις.

Χάρτης εννοιών:

Με βάση τις απαντήσεις των μαθητών/-τριών σχηματίζεται ένας εννοιολογικός χάρτης (πώς δημιουργήθηκε, καταστροφή, ευθύνη ανθρώπου, οικολογικές προτάσεις κ.λπ.)

Γίνεται συζήτηση για το πώς θα αναπτυχθούν οι ομάδες για να διερευνήσουν περαιτέρω το θέμα. Διευκρινίζονται οι ιδέες και οι προτάσεις κ.λπ. Εξετάζονται και αξιολογούνται επιθυμίες. Προσδιορίζεται ο στόχος και αποσαφηνίζονται τυχόν απορίες.

2. Σχεδίαση

α) Χωρισμός/Οργάνωση ομάδων:

Οι μαθητές/-τριες συγκροτούν μικρότερες ομάδες (τεσσάρων-πέντε ατόμων), τα μέλη κάθε ομάδας συνεργάζονται με κοινό στόχο και είναι υπόλογοι ο ένας/η μία για την πρόοδο του άλλου/της άλλης, προσφέροντας προσωπική και γνωστική υποστήριξη στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας.

β) Προγραμματισμός ομάδας:

Οι μαθητές/-τριες αυτορυθμίζονται με την διακριτική επίβλεψη και υποστήριξη του/της εκπαιδευτικού. Αναλαμβάνουν ρόλους, γίνεται καταμερισμός εργασιών (ποιος/-α θα κάνει τι) με βάση τα όσα συζητήθηκαν στην ανάλυση του βασικού θέματος, ορίζουν ποιες δραστηριότητες θα γίνουν, χρονοδιάγραμμα εργασιών κ.λπ.

3. Υλοποίηση

α) Δράσεις συλλογής δεδομένων κάθε ομάδας:

Πραγματοποιούνται όσα έχουν προγραμματιστεί. Συγκέντρωση υλικού με τρόπους που θα επιλέξει και οργανώσει η ομάδα: δημιουργία ερωτηματολογίων, έρευνα πεδίου, συνεντεύξεις από ειδικούς, συλλογή πληροφοριών από βιβλία, περιοδικά, ταινίες, διαδίκτυο κ.λπ. Παράλληλα δημιουργείται ένας κοινός ομαδικός φάκελος, όπου συλλέγουν το υλικό τους, καθώς και ημερολόγιο δραστηριοτήτων ατομικό και ομαδικό. Αυτά χρησιμεύουν στην οργάνωση και κυρίως στην αξιολόγηση, που θα πραγματοποιηθεί στο τέλος του project.

β) Ενημέρωση ολομέλειας:

Κάθε ομάδα μέσω του/της εκπροσώπου της ανακοινώνει την πορεία της έρευνάς της. Ακολουθεί συζήτηση και πιθανός επαναπροσδιορισμός της εξέλιξης του project. Αποφασίζεται εάν θα γίνει παρουσίαση στην τάξη, στη σχολική κοινότητα ή/και στην τοπική κοινωνία.

γ) Επεξεργασία δεδομένων και συμπεράσματα:

Οι ομάδες επεξεργάζονται το υλικό και καταγράφουν την εργασία, προσανατολισμένες στην τελική διάχυση της έρευνάς τους.

δ) Κατανομή αρμοδιοτήτων για την δημοσιοποίηση της έρευνας:

Παρουσίαση στην τάξη, έλεγχος, τροποποιήσεις, τελική μορφή εργασίας.

ε) Δημόσια παρουσίαση:

Επικοινωνούνται όλα όσα δημιουργήθηκαν μέσα από τις ενέργειες της κάθε ομάδας ως ενιαία πια και ολοκληρωμένη σύνθεση στη σχολική κοινότητα ή και ευρύτερα, εάν αυτό είχε αποφασιστεί. Μπορεί να γίνει μια παρουσίαση ενός ταμπλό – πίνακα αλληλεπίδρασης, κάποιο χάπενινγκ στην αυλή του σχολείου ή στην κεντρική πλατεία (θα χρειαστούν σχετικές άδειες κηδεμόνων κ.λπ.), ένα μίνι συνέδριο στο αμφιθέατρο του σχολείου κ.λπ.

- 4. Αξιολόγηση:** Αφορά την αξιολόγηση σε ατομικό επίπεδο (συμμετοχή, συνεργασία, προσωπικά ημερολόγια, ατομικός φάκελος συλλογής υλικού) αλλά και σε ομαδικό. Λαμβάνεται υπόψη η αποτελεσματική συνεργασία, η συνέπεια, το περιεχόμενο, η δομή και το αποτέλεσμα της έρευνας κ.λπ. Θα ήταν χρήσιμο να γίνει με βάση συγκεκριμένα κριτήρια η αυτοαξιολόγηση των ομάδων, με στόχο τη βελτίωση σε μελλοντική συνεργασία. Να συζητηθούν οι δυσκολίες, τι αποκόμισαν οι μαθητές/-τριες από όλη την διαδικασία, τι θα άλλαζαν κ.λπ.

Το project πραγματοποιείται μέσα στην τάξη, κατά τη διάρκεια σχολικών ωρών, αλλά απαιτείται και ατομική εργασία εκτός σχολείου. Υπολογίζεται ότι θα πρέπει να αφιερωθούν περίπου τέσσερις διδακτικές ώρες. Καλό είναι να αξιοποιείται αίθουσα με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, για να διευκολυνθεί η έρευνα και η οργάνωση των ομάδων. Τέλος, εάν κριθεί απαραίτητο, μπορεί η έρευνα να γίνει διαθεματικά, εμπλέκοντας γνωστικά αντικείμενα όπως Γλώσσα, Καλλιτεχνικά, Βιολογία, Μουσική.

Συνθετικές δραστηριότητες – Εργασίες Β΄ Γυμνασίου

Συνθετική δραστηριότητα Project με τις Θ.Ε. 8- 9-10

Μέθοδος Project: Επηρεάζει θετικά τη σχέση παιδαγωγού – μαθητή/-τριας και καλλιεργούνται οι διαμαθητικές σχέσεις με τη δημιουργία ομάδων, όπως επίσης η συνεργασία και η δημοκρατικότητα. Ανάλογα με τη διάρκειά τους διακρίνονται σε: Βραχυπρόθεσμα, κατά τη διάρκεια μιας διδακτικής ενότητας (δύο ώρες) και μεσο-μακροπρόθεσμα, στη διάρκεια ενός τετραμήνου ή ενός σχολικού έτους ή ακόμη και για 2-3 χρόνια.

Στη συγκεκριμένη δραστηριότητα οι μαθητές ακολουθούν τον χωρισμό των τμημάτων του σχολείου της Β΄ Γυμνασίου

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού-θεολόγου: Βοηθητικός (εμπυχωτής), καθώς το σύνολο της εργασίας γίνεται από τους/τις μαθητές/-τριες.

ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Συστήνονται ομάδες εργασίας, οι οποίες ενημερώνονται για τον τρόπο δράσης της κάθε μιας, ανάλογα με το θέμα που αναλαμβάνουν. Δίνονται οδηγίες και επεξηγήσεις, όπου χρειάζονται, καθώς και ο απαραίτητος χρόνος για τη συλλογή των πληροφοριών.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

- Επιλογή του θέματος, προσδιορισμός διαστάσεων διερεύνησης, όροι συνεργασίας, χρονοδιαγράμματα
- Επιμερισμός του έργου και ανάθεση σε κάθε ομάδα ενός συγκεκριμένου τμήματός του
- Αυτοοργάνωση των ομάδων (προγραμματισμός – κατανομή ρόλων – δράσεις συλλογής δεδομένων)

ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ:

Η αναζήτηση των δεδομένων γίνεται στο Εργαστήριο Πληροφορικής του σχολείου.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ/ΠΗΓΕΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΘΟΥΝ

Βιβλία, άρθρα, κείμενα, διαδίκτυο, διαδικτυακές βάσεις δεδομένων, φωτογραφίες, video, χάρτες. Επίσης, καθορίζονται οι μέθοδοι για τη συλλογή στοιχείων (βιβλιογραφική έρευνα, συλλογή στοιχείων από πατερικά κείμενα ή κείμενα της Αγ. Γραφής, συνέντευξη, ερωτηματολόγια).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΤΕΑ

- Powerpoints από την ολομέλεια του κάθε τμήματος τα οποία θα παρουσιαστούν σε εκδήλωση του σχολείου.
- Ερωτηματολόγια και συνέντευξη τα οποία επεξεργάζονται ομάδες μαθητών/-τριών και τα αποτελέσματα των ερευνών (ποσοτική/ποιοτική) θα παρουσιαστούν και θα αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του σχολείου.
- Posters, Κολλάζ ή εφημερίδες τοίχου τα οποία θα αναρτηθούν στις αίθουσες ή στους διαδρόμους του σχολείου.
- Δημιουργία ταινίας/ντοκιμαντέρ η οποία θα προβληθεί στην ολομέλεια.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Σε ατομικό επίπεδο με ατομικό φάκελο συλλογής υλικού (συμμετοχή, συνεργασία, ημερολόγιο) αλλά και σε ομαδικό με κοινό φάκελο δραστηριοτήτων για κάθε ομάδα (πορεία συνεργασίας, αποτελέσματα). Κρίνεται απαραίτητη η αυτοαξιολόγηση των ομάδων, με στόχο την βελτίωση σε μελλοντική συνεργασία η οποία θα συμπεριληφθεί στον κοινό φάκελο της κάθε ομάδας.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Project με μαθητές 4 τμημάτων της Β' Γυμνασίου
ΘΕ.8 Η λατρευτική ζωή της Εκκλησίας	
<p>Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> – να προσδιορίζουν τη λατρεία ως δοξολογία, ευχαριστία, αναφορά και συστατικό του εκκλησιαστικού σώματος, που καθορίζει τη ζωή των πιστών. 	<p>(2 ώρες)-B1</p> <p>Ενδεικτικά θέματα στα οποία μπορεί να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον των ομάδων του τμήματος είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Λατρεία: έκφραση αγάπης, ευχαριστίας, αίτησης/ικεσίας, δοξολογίας στον Θεό (παραδείγματα) – Άρρηκτη σχέση λατρείας και ζωής στην Εκκλησία (βιβλικό –πατερικό υπόβαθρο) – Αιτίες της αποξένωσης των εφήβων από τη λατρεία της εκκλησίας (ερωτηματολόγιο)
ΘΕ.9 Γιορτές και Εορταστικοί κύκλοι	
<p>Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> – να αναγνωρίζουν τη σημασία του λειτουργικού χρόνου και των γιορτών στη λατρεία της Εκκλησίας και στη ζωή των πιστών – να διακρίνουν τον ετήσιο και εβδομαδιαίο εορταστικό κύκλο (Δεσποτικές-Θεομητορικές-γιορτές αγίων) και την επίδρασή των γιορτών στην παράδοση και τον πολιτισμό (πανηγύρια, ήθη, έθιμα) – να προσδιορίζουν τις διάφορες εκφάνσεις της λαϊκής θρησκευτικότητας στον νεοελληνικό πολιτισμό (λαογραφία, τέχνη, δημοτικό τραγούδι, κάλαντα κ.λπ.) 	<p>(2 ώρες)-B2</p> <p>Ενδεικτικά θέματα στα οποία μπορεί να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον των ομάδων του τμήματος είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Λειτουργικός κύκλος – Δεσποτικές γιορτές – Θεομητορικές γιορτές – Γιορτές αγίων (συνεργασία των ομάδων με τις αντίστοιχες ομάδες του Β3) – Εκφάνσεις του χριστιανισμού στον κινηματογράφο (συσχετισμός με αντίστοιχες γιορτές) – Σύνδεση γιορτών της προηγούμενης ομάδας με αντίστοιχα έθιμα (συνεργασία με τις ομάδες του Β2) – Κάλαντα από διάφορες περιοχές (συνεργασία με τις ομάδες του Β2)
ΘΕ.10 Εκκλησιαστική Τέχνη και πολιτισμός	
<ul style="list-style-type: none"> – παρουσιάζουν με παραδείγματα γιατί η Εκκλησία είναι φορέας πολιτισμού (θρησκευτικά μνημεία τέχνης, λόγου και μουσικής). – αναγνωρίζουν, με βάση τη θεολογία της εικόνας, τη χρήση και τη σημαντική θέση της εικόνας στη λατρεία και την εκκλησιαστική τέχνη. – αναγνωρίζουν την εκκλησιαστική παράδοση ως πηγή έμπνευσης σύγχρονων καλλιτεχνών. 	<p>(2 ώρες)-B4</p> <p>Ενδεικτικά θέματα στα οποία μπορεί να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον των ομάδων του τμήματος είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ανάδειξη ναού ή μοναστηριού της περιοχής – Το επάγγελμα του ξεναγού θρησκευτικών μνημείων – Τα ονόματα της Παναγίας και οι αντίστοιχοι ναοί προς τιμή της στην Ελλάδα – Γνωριμία με τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Ορθόδοξης εικονογραφίας. – Συνέντευξη με αγιογράφο της περιοχής – Απόδοση βυζαντινών ύμνων

Συνθετικές δραστηριότητες – Εργασίες Γ΄ Γυμνασίου

Συνθετική δραστηριότητα Project με τις Θ.Ε. 2 και 3

- Θεματικό πεδίο: Το φαινόμενο της θρησκείας στον κόσμο που μας περιβάλλει
 Θεματικές ενότητες: 2. Θρησκεία, τέχνη, πολιτισμός, κοινωνική οργάνωση, και
 3. Θρησκεία, λατρεία και ο άνθρωπος

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται από το ΠΣ

2. Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση:
 - να ανακαλύπτουν όψεις της θρησκείας στην τέχνη, τον πολιτισμό και την κοινωνική οργάνωση σε παγκόσμιο επίπεδο
3. Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση:
 - να συνοψίζουν βασικά γνωρίσματα της λατρείας και της προσευχής των ανθρώπων

Προτεινόμενη Χρονική διάρκεια συνολικά: 4 διδακτικές ώρες

ΣΚΕΠΤΙΚΟ PROJECT

Η μέθοδος Project συνιστά μια διαδραστική μέθοδο οικοδόμησης της μάθησης ομαδοσυνεργατικά από την κοινότητα μάθησης, ενώ ο/η εκπαιδευτικός παρίσταται και συνοδεύει/συντονίζει απλώς τις διεργασίες των μαθητών/-τριών, οι οποίοι/-ες έχουν και τον πρωταγωνιστικό ρόλο.

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα η κοινότητα μάθησης ταυτίζεται με ένα σχολικό τμήμα της Γ΄ Γυμνασίου.

Ως προς τη διάρκεια, το project είναι βραχυπρόθεσμο και περιορίζεται σε 4 διδακτικές ώρες. Επίσης, το θέμα του ορίζεται από τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα των ενοτήτων 2 και 3 του ΠΣ, και συνεπώς τα πρώτα στάδια ενός εντελώς ελεύθερου project, όπως (1) η κατάθεση προτάσεων θεμάτων και επιλογή θέματος εν προκειμένω παραλείπονται καθώς ανακοινώνονται από τον/την εκπαιδευτικό. Οι μαθητές/-τριες μπορούν σε κάθε περίπτωση να συνδράμουν στην ανάδειξη επιμέρους όψεων και προτεραιοτήτων της ερευνητικής και συνθετικής διαδικασίας εντός του γενικού πλαισίου.

ΣΤΑΔΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

1. Κατάθεση προτάσεων θεμάτων

Εδώ, κατά παρέκκλιση από την εντελώς ανοιχτή διαδικασία project (βλ. αμέσως προηγούμενη παράγραφο) ο/η εκπαιδευτικός περιγράφει το θέμα συνθέτοντας τις διδακτικές ενότητες 2 και 3 και παρουσιάζοντας τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα των δύο ενοτήτων.

2. Επιλογή θέματος, σκοπού, ερευνητικών ερωτημάτων

Στο πλαίσιο οριοθέτησης του θέματος από τον/την εκπαιδευτικό, οι μαθητές/-τριες μπορούν να προτείνουν τίτλο στο project, ο οποίος με τρόπο κατάλληλο να καλύπτει το ζητούμενο. Από τις προτάσεις που θα ακουστούν (και μπορεί να καταγραφούν στον πίνακα) γίνεται μια επιλογή από τους μαθητές με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού (με συμφωνία και συναντίληψη ή με απλή ψηφοφορία). Καθώς η διαδικασία είναι ανοιχτή δεν μπορεί πλήρως να περιγραφεί, αλλά θα κάνουμε χρήση ενός παραδείγματος χάριν της περιγραφής των βημάτων, λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν είναι μια πρόταση δεσμευτική, αλλά απλώς ένα παράδειγμα.

Έστω λοιπόν ότι οι μαθητές/-τριες επιλέγουν έναν τίτλο «Θρησκεία και ο άνθρωπος: Κοινωνία, λατρεία, τέχνη, πολιτισμός».

Το επόμενο βήμα είναι οι μαθητές/-τριες να διατυπώσουν ρητά τον σκοπό της έρευνάς τους και το βασικό τους ερευνητικό ερώτημα.

Έστω ότι οι μαθητές/-τριες ορίζουν τον σκοπό ως εξής: «Σκοπός της έρευνας είναι να ερευνησουμε την επίδραση που έχει η θρησκεία στον άνθρωπο, στον πολιτισμό, την κοινωνική του οργάνωση, τη λατρεία και την τέχνη».

Σημείωση: Εάν οι μαθητικές προτάσεις τυχόν δεν καλύπτουν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί και οφείλει (αφού ενθαρρύνει και τις καταξιώσει όλες ως ενδιαφέρουσες) να επισημάνει ότι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα δεν καλύπτονται πλήρως, και πρέπει οι μαθητές/-τριες να επανέλθουν διορθωτικά.

Στο στάδιο αυτό μπορεί να διατυπωθεί το ερευνητικό ερώτημα, που με βάση τον οριζόμενο σκοπό θα μπορούσε να διατυπωθεί: «Πώς επιδρά η θρησκεία στον άνθρωπο, στον πολιτισμό του, την κοινωνική του οργάνωση, τη λατρεία και την τέχνη;»

Το ερώτημα αυτό μπορεί να εξειδικευθεί σε επιμέρους ερωτήματα, τα οποία θα οδηγήσουν και στον σχηματισμό ομάδων.

Η εξειδίκευση αυτή μπορεί να είναι θεματική (πολιτισμός, κοινωνία, λατρεία, τέχνη), χρονολογική (αρχαιότητα, μέσοι χρόνοι, νεωτερικότητα), ή άλλη – ανάλογα με ειδικότερα μαθησιακά ενδιαφέροντα (π.χ. χωροχρονική, γεωγραφική κ.λπ. (Ασία, Αφρική, Ευρώπη των θρησκευτικών πολέμων, Αμερική πριν τις ανακαλύψεις, κ.ο.κ.).

Στη συνέχεια λαμβάνουμε ως υπόθεση εργασίας μια θεματική εξειδίκευση.

3. Χωρισμός/Οργάνωση ομάδων

Ως τρίτο στάδιο ακολουθεί ο χωρισμός σε ομάδες. Μπορεί να γίνει με τρόπο τυχαίο (π.χ. αρίθμηση) ή να γίνει με βάση την επιλογή ενός επιμέρους θέματος. Στην πρώτη περίπτωση ενός διαχωρισμού το πρώτο βήμα της ομάδας θα είναι να επιλέξει το (επιμέρους) θέμα στο οποίο θα εργαστεί. Ακολούθως (και στις δύο περιπτώσεις) οι μαθητές/-τριες θα καταγράψουν επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα που θα τους απασχολήσουν και θα επιμερίσουν τις εργασίες τους εντός της ομάδας τους. Εξάλλου, θα πρέπει να κάνουν (κατά την πορεία της εργασίας τους, όχι απαραίτητα εξαρχής) και κάποιες σκέψεις για την παρουσίασή της στην ολομέλεια.

Σημαντικό είναι οι ομάδες να είναι ολιγομελείς (ιδεωδώς 4 άτομα), ώστε να διευκολύνεται η μεταξύ τους συνεργασία. Μπορεί, επίσης, δύο ομάδες να ασχοληθούν με το ίδιο επιμέρους θέμα ή όψεις αυτού. Π.χ. στο ζήτημα της λατρείας, μπορεί μια ομάδα να αναζητήσει εξωτερικά χαρακτηριστικά της λατρείας (αρχιτεκτονική, ωράρια και χρόνους, χρήση μουσικών οργάνων ή άλλων αντικειμένων) και μια άλλη να ασχοληθεί με το περιεχόμενο της προσευχής, δηλαδή τι επιζητούν και τι ζητούν οι άνθρωποι όταν λατρεύουν και όταν προσεύχονται, και ποιες έννοιες και σκέψεις ή αισθήματα εκφράζουν γενικότερα. Ο/Η εκπαιδευτικός επικοινωνεί με όλες τις ομάδες και ενθαρρύνει ή θέτει ερωτήματα σε σχέση με τον τρόπο προσέγγισης των μαθητών/-τριών.

Αν και στο project μπορεί όλες οι ομάδες να εργάζονται στο ίδιο θέμα, στο συγκεκριμένο υπόδειγμα δεν το προτείνουμε, ώστε να φωτιστούν περισσότερο επιμέρους όψεις του.

4α. Προγραμματισμός ομάδας. (Πρώτο Δίωρο)

Βήμα 1. (Εάν χρειάζεται, όπως εξηγείται στην προηγούμενη παράγραφο). Επιλογή του ειδικότερου θέματος της ομάδας.

Βήμα 2. Κατανομή ρόλων. Στις ομάδες μπορούν να κατανεμηθούν ρόλοι, όπως είθισται στην ομαδοσυνεργασία. Ανάλογα με τον αριθμό των μελών μπορούν να συγχωνευθούν κάποιοι ρόλοι, π.χ. ο πρόεδρος μπορεί να είναι και χρονομέτρης, ο εκπρόσωπος τύπου και δημοσιογράφος (αν η ομάδα είναι τριμελής).

Βήμα 3. Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να διατυπώσουν τα ερευνητικά τους ερωτήματα που αφορούν στο επιμέρους θέμα της ομάδας τους, και να θέσουν ερευνητικές προτεραιότητες.

Βήμα 4. Καταμερισμός ερευνητικών αρμοδιοτήτων με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα.

Σημείωση: Το βήμα αυτό μπορεί να μετατεθεί μετά το βήμα 5, ή σε κάποιο ενδιάμεσο σημείο του βήματος 5, εάν έτσι κρίνει η ομάδα. Για την ακρίβεια το προτείνουμε, καθώς τα βήματα είναι ορισμένα και διακριτά, αλλά δεν είναι απαραίτητο να δηλώσουμε μια χρονική ακολουθία. Οπωσδήποτε, πάντως, πρέπει να συμπεριλάβουμε τον καταμερισμό ερευνητικών αρμοδιοτήτων ως ένα διακριτό βήμα.

Βήμα 5. Προσδιορισμός ερευνητικής μεθόδου. Εδώ η ομάδα μπορεί να εργαστεί με βάση τη Βιωματική Μέθοδο, όπως προτείνουμε, ομαδοσυνεργατικά. Ειδικότερα το στάδιο της βίωσης, που θα μπορούσε να είναι μια απλή ιδεοθύελλα, κάτι που πιθανότατα να προκύψει αβίαστα στην ομάδα. Προτείνουμε συνεπώς να γίνει από κοινού, και κατόπιν να ακολουθήσει το βήμα 4 (ο καταμερισμός ερευνητικών αρμοδιοτήτων). Ενδεχομένως, ομαδοσυνεργατικά μπορεί να γίνει και το δεύτερο στάδιο της βιωματικής μεθόδου, το στάδιο της νοηματοδότησης, ενώ ο καταμερισμός ερευνητικών αρμοδιοτήτων μπορεί να αφορά στο στάδιο της ανάλυσης.

Σημείωση: Οι μαθητές/-τριες δεν γνωρίζουν ασφαλώς τα τεχνικά στάδια της βιωματικής μεθόδου, αν όμως η μέθοδος έχει εφαρμοστεί με συνέπεια κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, οι μαθητές/-τριες γνωρίζουν εμπειρικά πώς η μάθηση οικοδομείται και διευρύνεται με επάλληλους κύκλους, όπως άλλωστε οι γνωσιακές διαδικασίες.

Σε κάθε περίπτωση, για τα στάδια της νοηματοδότησης και της ανάλυσης οι μαθητές/-τριες μπορούν να επιλέξουν μια πλειάδα δραστηριοτήτων, που θα εφαρμόσουν ομαδοσυνεργατικά ή ατομικά, με βάση τις επιθυμίες και τις γνώσεις τους (βλ. βήμα 5).

Εντός του πρώτου δίωρου πρέπει ασφαλώς να κάνουν σκέψεις για την οργάνωση της παρουσίασής τους στην ολομέλεια της τάξης (ή αν μπορεί να διοργανωθεί κάτι τέτοιο με τη σύμφωνη γνώμη της διεύθυνσης στο σύνολο των τμημάτων της τάξης, ή σε ειδική εκδήλωση). Το στάδιο αυτό ουσιαστικά αντιστοιχεί με το τέταρτο στάδιο της Βιωματικής Μεθόδου, το στάδιο της Εφαρμογής.

4β. Προγραμματισμός ομάδας (δεύτερο δίωρο)

Η πρώτη ώρα του δίωρου αυτού αφιερώνεται σε εργασία σε ομάδες α) για την ολοκλήρωση της έρευνας, ιδίως εάν υπήρξε συμπλήρωσή της από εργασία στο σπίτι η οποία χρειάζεται να ενσωματωθεί, β) για την επεξεργασία των δεδομένων (βλ. παράγραφο 7), και γ) για την προετοιμασία της παρουσίασης στην ολομέλεια. Εδώ είναι χρήσιμο να υπάρχει η αναγκαία ευελιξία που θα επιτρέπει (εάν είναι χρήσιμο) την μετακίνηση κάποιων μαθητών και σε άλλο χώρο του σχολείου, προκειμένου να γίνει χρήση υπολογιστών, εάν δεν μπορεί να γίνει στην τάξη ή να γίνει πρόβα, αν η παρουσίαση απαιτεί κάτι τέτοιο.

Η δεύτερη ώρα του δίωρου (δηλαδή η τέταρτη ώρα του project) αφιερώνεται στην ίδια την παρουσίαση.

5. Δράσεις συλλογής δεδομένων κάθε ομάδας

Μια σειρά δραστηριοτήτων που θα επιλέξουν οι μαθητές/-τριες μπορούν να υπηρετήσουν τη συλλογή δεδομένων. Η ιστοεξερεύνηση (όταν και αν προσφέρεται), η μελέτη κειμένων, η επιλογή μιας φωτογραφίας ή ενός έργου τέχνης και η επ' αυτού εφαρμογή του έντεχνου συλλογισμού καθώς και ιδέες για δραστηριότητες που προτείνει το σχολικό τους εγχειρίδιο με βάση το ΠΣ είναι πρόσφορες και επιλέξιμες. Οι μαθητές/-τριες μπορούν με βάση τη δική τους πρωτοβουλία και ευθύνη να αναθέσουν στον εαυτό τους ή να κατανεύμουν στην ομάδα τους και κάποια εργασία για το σπίτι, π.χ. μελέτη σε βιβλία που υπάρχουν στο σπίτι, ιδίως αν δεν υπάρχει σχολική βιβλιοθήκη, προετοιμασία και ολοκλήρωση συνέντευξης από κάποιο συγγενικό ή φιλικό πρόσωπο, προετοιμασία ερωτηματολογίου για κάποια ποιοτική ή και ποσοτική έρευνα εάν έχουν μια τέτοια δυνατότητα (ρωτώντας φίλους ή συγγενείς ή αξιοποιώντας εξωσχολικές δραστηριότητες), κ.ο.κ.

Οι μαθητές/-τριες μπορεί να συμμετέχουν σε δραστηριότητες όπως:

- Σύγκριση κειμένου με έναν μετασηματισμό του: Ιερά κείμενα και λογοτεχνία, τέχνη.

Σχόλιο: Η διαφορά εν προκειμένω αυτής της δραστηριότητας ενταγμένης στο project σε σχέση με κάθε άλλη εφαρμογή της στην τάξη είναι ότι οι ίδιοι/-ες οι μαθητές/-τριες θα πρέπει να αναζητήσουν και να προσδιορίσουν τα κείμενα και τις εικόνες.

- Επιλογή και υπομνηματισμός εικόνων /εναλλακτικά ιστοεξερεύνηση. (Απαιτείται προετοιμασία από τον/την εκπαιδευτικό-θεολόγο και τους/τις μαθητές/-τριες, ώστε να υπάρχει πρόσβαση σε βιβλία και στο διαδίκτυο). Από ένα βιβλίο σύγχρονης τέχνης οι ομάδες επισημαίνουν έργα τέχνης που συνδέονται με τη θρησκεία, και τις συγκεκριμένες αναφορές τους. Το βιβλίο θεωρούμε ότι έχει πλεονεκτήματα, καθώς βιβλία τέχνης έχουν συχνά μια πολύ προσεγμένη προεπιλογή, επιμέλεια, υπομνηματισμό, για το έργο ή τον ζωγράφο, την ιστορία εποχής και ευρύτερες τάσεις, για τη «σχολή» όπου ανήκει κ.λπ. Από ένα μεγάλο εύρος έργων τέχνης που συνήθως κατατάσσονται ειδολογικά ή ανά περιόδους, οι μαθητές/-τριες μπορούν να επιλέξουν κάποια με θρησκευτική συνάφεια. Εναλλακτικά, υπάρχει η δυνατότητα του διαδικτύου, όπου θα πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα η μέθοδος αναζήτησης.

Σχόλιο: Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να γίνει ομαδοσυνεργατικά αλλά και ατομικά (και μπορεί να γίνει και στο σπίτι).

- Σταθμοί μάθησης/Τροχιά μάθησης: Αντιπροσωπευτικές προσευχές από διάφορες θρησκείες. Κοινά και ιδιαίτερα γνωρίσματα.

Σχόλιο: Και εδώ η διαφορά αυτής της δραστηριότητας στο πλαίσιο του project είναι ότι οι ίδιοι/-ες οι μαθητές/-τριες θα πρέπει να αναζητήσουν και να προσδιορίσουν τα κείμενα και τις εικόνες. Στο πλαίσιο αυτό η χρήση του σχολικού εγχειριδίου, η ιστοεξερεύνηση στο σχολείο, η επίσκεψη στη σχολική βιβλιοθήκη κ.λπ., είναι χρήσιμα εργαλεία.

6. Διαλείμματα ενημέρωσης στην ολομέλεια και πιθανός επαναπροσδιορισμός της εξέλιξης του project

Καθώς το project είναι βραχυπρόθεσμο, και ο διαθέσιμος χρόνος λιγοστός, προτείνουμε να ελαχιστοποιηθεί το στάδιο αυτό ή να υπηρετηθεί έξυπνα αλλά σύντομα π.χ. με μια ενημέρωση από τις άλλες ομάδες μέσω του/της μαθητή/-τριας που ασκεί τον ρόλο του «δημοσιογράφου», ή με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού, που μπορεί να δώσει ένα σύντομο feedback σε ολομέλεια ή στην ομάδα.

7. Επεξεργασία δεδομένων και συμπεράσματα

Η επεξεργασία των δεδομένων που έχουν συλλεγεί και τα συμπεράσματα μπορούν να γίνουν με έναν τρόπο απλό στο πλαίσιο της ομάδας. Εντούτοις μπορούν να υπηρετηθούν και από μια σειρά από δραστηριότητες, πάντα στο πλαίσιο της ομάδας, όπως:

- Επίλυση προβλήματος: Θρησκείες και παγκόσμια ειρήνη

Σχόλιο: Και εν προκειμένω έχει προηγηθεί η συλλογή δεδομένων από τους μαθητές/-τριες και έπεται η επεξεργασία.

- Διάδρομος συνείδησης: Η θέση της γυναίκας και οι θρησκείες.

Σχόλιο: Και εδώ έχει προηγηθεί η συλλογή δεδομένων από τους/τις μαθητές/-τριες. Επίσης, για να μην δημιουργηθεί μεγάλη αναστάτωση, στο πλαίσιο της παράλληλης λειτουργίας περισσότερων ομάδων, με το να σηκωθούν όρθιοι/ιες, οι μαθητές/-τριες θα μπορούσαν να ορίσουν έναν νοητό διάδρομο μπροστά τους στο σημείο που κάθονται, μήκους περίπου πενήντα εκατοστών, και να τοποθετήσουν επ' αυτού σε κάποιο σημείο το χέρι τους.

- Αντιλογίες: Θρησκείες και κοινωνική πρόοδος.

Σχόλιο: Η δραστηριότητα αυτή προϋποθέτει τη συλλογή δεδομένων, και εντάσσεται στο πλαίσιο της επεξεργασίας τους.

- Χιονοστιβάδα: Τι επιδιώκουν οι άνθρωποι στην προσευχή;

Σχόλιο: Η δραστηριότητα αυτή προϋποθέτει τη συλλογή δεδομένων, και εντάσσεται στο πλαίσιο της επεξεργασίας τους, ομαδοποίησης, κατάταξης και τελικώς τοποθέτησης των μαθητών/-τριών.

- Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού): Με φωτογραφία από στιγμιότυπο λατρείας ή προσευχής.

Σχόλιο: Η δραστηριότητα αυτή προϋποθέτει τη συλλογή δεδομένων. Εδώ οι μαθητές/-τριες καλούνται να επιλέξουν κάποιο φωτογραφικό στιγμιότυπο το οποίο τους έκανε ιδιαίτερη εντύπωση και καλούνται να το επεξεργαστούν και να το αναλύσουν με βάση τη συγκεκριμένη τεχνική του artful thinking.

- Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού): Στιγμιότυπα ή σκηνές προσευχής

Οι μαθητές/-τριες μπορούν να την αξιοποιήσουν για τη διαχείριση περισσότερων ευρημάτων και δεδομένων.

- Ημερολόγιο: Θρησκεία και πολιτισμός.

Σχόλιο: Οι μαθητές/-τριες μπορούν να τηρήσουν ατομικό (στα τετράδιά τους) ή ομαδικό ημερολόγιο, με την καθοδήγηση του «γραμματέα» της ομάδας, το οποίο θα μπορούσε να αποτελέσει και μέρος της παρουσίασης.

- Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Write, Pair, Share/TWPS): Πώς συμβάλλει η θρησκεία μου στο να γίνω καλύτερος άνθρωπος;

Σχόλιο: Οι μαθητές/-τριες μπορούν να καταφύγουν σε δεδομένα που τους προσφέρουν πολυτροπικά κείμενα τα οποία έχουν αναζητήσει, αλλά και στην εμπειρία, δική τους ή άλλων, που έχουν αντλήσει μέσω συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων (δηλαδή ποιοτικής ή/και ποσοτικής έρευνας).

- Συλλογικός ρόλος: Ένας Γάλλος εξηγεί τι σημαίνει η καταστροφή της Παναγίας των Παρισίων από πυρκαγιά για τη σχέση του με τον Θεό, και πώς σκέφτεται να δράσει.

Σχόλιο: Η δραστηριότητα να γίνει στο πλαίσιο της ομάδας.

- Πίνακας αλληλεπίδρασης: Άνθρωποι και το ιερό σε συνθήκες κρίσης (π.χ. Φυσική καταστροφή, λοιμός, πόλεμος).

Σχόλιο: Είναι αξιολογική δραστηριότητα που ολοκληρώνει τη συλλογή δεδομένων και μπορεί να ενσωματωθεί σε παρουσίαση.

8. Κατανομή θεμάτων (σύμφωνα με το μοντέλο χωρισμού που θα υιοθετηθεί)

Στο συγκεκριμένο παράδειγμά μας η κατανομή θεμάτων έχει ήδη προηγηθεί. Εάν τυχόν σε κάποιο project όλες οι ομάδες δουλεύουν στο ίδιο θέμα, είναι χρήσιμο να γίνει μια κατανομή για την παρουσίαση.

9. Δημόσια παρουσίαση

Δημόσια παρουσίαση μπορεί να θεωρηθεί η παρουσίαση στην ολομέλεια του τμήματος. Εάν υπάρχει αυτή η δυνατότητα μπορεί να οργανωθεί κοινή παρουσίαση των project σε όλα τα τμήματα της ίδιας τάξης.

Εάν η κοινότητα μάθησης το επιθυμεί, η δημόσια παρουσίαση θα μπορούσε να αναβαθμιστεί σε εκδήλωση και γιορτή του σχολείου. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να προσεχθεί πολύ ο χρόνος των παρουσιάσεων ώστε να μην επέλθει κόπωση.

Η παρουσίαση μπορεί να είναι ένα πόστερ, μια παρουσίαση Powerpoint, ένα σύντομο βίντεο, ένα ζωντανό δρώμενο, ένα σύντομο θεατρικό, μια έντεχνη απαγγελία γραπτού κειμένου (με τυχόν μουσική), ή κάποια άλλη μορφή έντεχνης απεικόνισης, όπως ημερολόγιο, γενικότερα κάθε πρόσφορο μέσου που συμβάλλει στην πυκνή παρουσίαση ή οπτικοποίηση των πορισμάτων της ερευνητικής εργασίας project.

Ένα παράδειγμα που περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα σπουδών είναι η

- **Δημιουργία ταινίας (video): Η καθημερινότητά μου και ο Θεός μου**

Όλα βέβαια τα παραπάνω είναι συνάρτηση των επιλογών των μαθητών/-τριών.

10. Αξιολόγηση

Για τις ανάγκες της αξιολόγησης δημιουργείται ένας κοινός φάκελος κάθε ομάδας, ενώ τηρείται και ημερολόγιο δραστηριοτήτων, προσωπικό και ομαδικό. Η αξιολόγηση διακρίνεται σε ατομική και ομαδική και αφορά σε:

- α. Αξιολόγηση ερευνητικής διαδικασίας
- β. Αξιολόγηση περιεχόμενου ερευνητικής έκθεσης
- γ. Αξιολόγηση γλώσσας και δομής ερευνητικής έκθεσης
- δ. Αξιολόγηση δημόσιας παρουσίασης της ομαδικής εργασίας

Πέρα από την αξιολόγηση του/της εκπαιδευτικού, ή και της ευρύτερης κοινότητας τουλάχιστον ως προς τη δημόσια παρουσίαση, πολύ σημαντικό στοιχείο θεωρούμε την **αυτοαξιολόγηση** των μαθητών/-τριών, ιδίως στο πλαίσιο της ομάδας. Η αυτοαξιολόγηση μπορεί να έχει διαμορφωτικό χαρακτήρα και να προχωρά συγχρόνως προς την πρόοδο του project, οπότε και θα μπορεί να προλαμβάνει ή να επιλύει προβλήματα, να ανακατευθύνει κ.λπ. Επίσης, μπορεί να έχει και τελικό ή αθροιστικό ή συνολικό χαρακτήρα και να γίνει είτε στο τέλος της λειτουργίας των ομάδων ως αυτοαξιολόγηση (μη περιλαμβάνοντας την παρουσίαση, αλλά μόνο την προετοιμασία της), είτε στο τέλος, εάν υπάρξει προς αυτό ο διαθέσιμος χρόνος. Μπορεί να γίνει και ετεροαξιολόγηση, των ομάδων μεταξύ τους, ιδίως στο σκέλος της παρουσίασης που είναι σε όλους/-ες ορατό.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Το πρόγραμμα project δεν μπορεί να περιγραφεί ακριβέστερα, καθώς η δυναμική δομή του καθορίζεται από τις αποφάσεις των μαθητών/-τριών, οι οποίοι/-ες με δική τους αυτενέργεια και ευθύνη κατευθύνουν και οδηγούν την έρευνα. Ο/Η εκπαιδευτικός έχει εδώ ρόλο απλώς συντονιστικό και διευκολυντικό (coordinator + facilitator). Περιγράφει το γενικό θέμα και τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, συντονίζει τον χωρισμό στις ομάδες, διευκολύνει τις ομάδες στις εργασίες τους, θυμίζει λίγο την παρέλευση του χρόνου (που είναι βασική αρμοδιότητα και των ίδιων των ομάδων), δίνει κάποια ανατροφοδότηση στις ομάδες, όπου χρειάζεται, διενεργεί (ή αναθέτει σε μαθητή/-τρια) τις απαραίτητες συνεννοήσεις που εξασφαλίζουν αίθουσα ή υλικοτεχνική υποδομή, ή τυχόν κοινή παρουσίαση σε περισσότερα από ένα τμήματα (προαιρετικά). Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να λύσει απορίες που αφορούν ιδίως σε ζητήματα κατανόησης, ή να δώσει αναγκαίες διευκρινίσεις, αλλά δεν μπορεί να κατευθύνει ή πόσο μάλλον να χειραγωγήσει την έρευνα. Εάν δεχτεί ερωτήσεις τύπου «τι να κάνουμε;» μπορεί να ανταπαντήσει με ερώτηση: «Τι σκέφτεστε εσείς, ποια βήματα σκέφτεστε να ακολουθήσετε;» ή «Τι λέτε εσείς πως πρέπει να γίνει πρώτο;». Ο/Η εκπαιδευτικός καλό είναι να ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/-τριες, να επαινέσει κάθε καλή ιδέα, να ξεμπλοκάρει μια ομάδα που τυχόν κάπου κόλλησε, να διασφαλίσει ότι όλοι/-ες κάπως εργάζονται, ίσως να σταθεί κριτικά σε κάποιες ιδέες που απαιτούν υπερβολικά πολύ χρόνο ή γενικά δεν είναι εφαρμόσιμες στο πλαίσιο των διαθέσιμων δυνατοτήτων, και να εμπεδώσει ένα κλίμα αλληλοσεβασμού και καλής συνεργασίας σε περιβάλλον ασφαλές από κάθε άποψη.

ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Το τι χρειάζεται ένα πρόγραμμα project σε υλικοτεχνική υποδομή δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια, καθόσον συναρτάται από τις επιλεγόμενες δραστηριότητες από πλευράς των μαθητών/-τριών. Η βασική σχολική υποδομή της τάξης, πίνακας, υλικό γραφής κ.λπ., και όσα φέρνουν στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας οι μαθητές/-τριες, όπως σχολικό εγχειρίδιο, τετράδιο Θρησκευτικών ή το σχολικό εγχειρίδιο, αν λειτουργεί και ως τετράδιο εργασιών, υλικό γραφής κ.λπ. είναι ικανή υποδομή για τη διενέργεια του project. Ασφαλώς είναι πολύ θετικό να υπάρχει πρόσβαση σε υπολογιστή και διαδίκτυο, στο πλαίσιο της υποδομής του σχολείου. Διαφορετικά, μπορεί να φέρουν οι μαθητές/-τριες φορητούς υπολογιστές ή tablet. Χρήσιμο είναι να υπάρχει σχολική βιβλιοθήκη.

Ως προς την παρουσίαση, πιθανότατα χρειάζεται προβολέας και ηχεία μαζί με τη βασική υποδομή σε ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Σε κάθε περίπτωση το project μπορεί και οφείλει να προσαρμοστεί στην υπάρχουσα υποδομή. Αν οι μαθητές/-τριες επιθυμούν να οργανώσουν δραστηριότητες ή παρουσίαση με υποδομή και πόρους μη διαθέσιμους στο σχολείο, έχουν την ευθύνη να φέρουν και αυτή την υποδομή με προετοιμασία από το σπίτι (και προφανώς γονεϊκή συγκατάθεση, ή τυχόν συνδρομή του συλλόγου γονέων).

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

Είναι δυνατόν ο/η εκπαιδευτικός να έχει εκ των προτέρων ανακοινώσει στην τάξη του/της ότι θα γίνει project κατά τις επόμενες 4 διδακτικές ώρες, ώστε να μπορέσουν οι μαθητές/-τριες να προετοιμαστούν κατάλληλα, τόσο σε επίπεδο υλικού όσο και με μια προεργασία σε επίπεδο ιδεών. Αυτό όμως, όπως και τυχόν ανακοίνωση του θέματος σε γενικές γραμμές, είναι ένα ζήτημα που έναπόκειται στην κρίση του εκπαιδευτικού και στην οργάνωση των προηγούμενων μαθημάτων.

Βιβλιογραφία και δικτυογραφία

Ξενόγλωσση

- Biesta, G. (2009). Good education in an age of measurement: On the need to reconnect with the question of purpose in education. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), σσ. 33-46.
- Biesta, G. (2013). Knowledge, judgement and the curriculum: on the past, present and future of the idea of the Practical. *Journal of Curriculum Studies*, 45(5), σσ. 684-696.
- Biesta, G. (2014). Pragmatising the curriculum: bringing knowledge back into the curriculum conversation, but via pragmatism. *The Curriculum Journal*, 25(1), σσ. 29-49.
- Biesta, G. (2014). Who Knows? On the Ongoing Need to ask Critical Questions About the Turn Towards Evidence in Education and Related Fields. Στο K. Petersen, D. Reimer, & A. Qvortrup (Επιμ.), *Evidence and Evidence-based Education in Denmark - The Current Debate* (σσ. 19-25). Copenhagen: Department of Education (DPU) Aarhus University.
- Black, P. & Dylan, W. (1998). Assessment and Classroom Learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), σσ. 7-74.
- Bruner, J. (1964). The course of cognitive growth. *American Psychologist*, 19(1), σσ. 1-15.
- Bruner, J. S. (1961). The act of discovery. *Harvard Educational Review*, 31(1), σσ. 21-32.
- Bruner, J. S. (1966). *Toward a Theory of Instruction*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- CETIS, (2007). Centre for Educational Technology Interoperability Standards: Portfolio., Ανάκτηση 5 24, 2014 από <http://jisc.cetis.ac.uk/domain/portfolio>
- Costello, J. & Crane, D. (2013). Technologies for Learner-Centered Feedback. *Open Praxis*, Vol 5(3), 217-225. Ανάκτηση 6 16, 2021, από <https://openpraxis.org/index.php/OpenPraxis/article/view/63/44>.
- Chater, M., & Erricker, C. (2013). *Does Religious Education have a future? Pedagogical and policy prospects*. London and New York: Routledge.
- Committee of Ministers of the Council of Europe. (2008). *Recommendation CM/Rec(2008)12 of the Committee of Ministers to member states on the dimension of religions and non-religious convictions within intercultural education*. Ανάκτηση 6 15, 2021, από https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d20e8.
- Cope, B., & Kalantzis, M. (2015). The things you do to know: An introduction to the Pedagogy of Multiliteracies. Στο B. Cope, & M. Kalantzis (Επιμ.), *A Pedagogy of Multioiteracies. Learning by design* (σσ. 1-36). New York: Palgrave Macmillan.
- Council of Europe. (2008). *White Paper on Intercultural Dialogue CM(2008)30/2 May 2008*. Ανάκτηση 6 15, 2021, από http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/whitepaper_interculturaldialogue_2_EN.asp
- Dewey, J. (1906). The Experimental Theory of Knowledge. *Mind. New Series*, 15(59), σσ. 293-307.
- Dewey, J. (1916). *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. New York: Macmillan.
- DigCompEdu, (2018). *European Framework for the Digital Competence of Educators*. Publications Office of the European Union.
- Dewey, J. (1929). *Experience and Nature*. London: George Allen & Unwin Ltd.
- Erricker, C. (2010). *Religious Education. A conceptual and interdisciplinary approach for secondary level*. London New York: Routledge.

- Erricker, C., & Erricker, J. (2000). The Children and Worldviews project: A Narrative Pedagogy of Religious Education. Στο M. Grimmitt (Επιμ.), *Pedagogies of Religious Education* (σσ. 188-206). Great Waking: McCrimmons.
- Feuerstein, R., Rand, Y., & Rynders, J. E. (1988). *Don't Accept Me as I Am. Helping 'Retarded' People to Excel*. Springer US.
- Gardner, H. (1993)¹⁰. *Frames of mind: The theory of multiple intelligence* New York: Basic Books.
- Gearon, L. (Επιμ.) (2003c). *Learning to Teach Citizenship in the Secondary School*. London: Routledge.
- Geir, A. (2015). Modes of learning in religious education. *British Journal of Religious Education*, 37(3), 256-272. <https://doi.org/10.1080/01416200.2014.944095>
- Grimmitt, M. (2000). Constructivist Pedagogies of Religious Education Project: RE-thinking Knowledge, Teaching and Learning in Religious Education. Στο M. Grimmitt (Επιμ.), *Pedagogies of Religious Education. Case studies in the Research and Development of Good Pedagogic Practice in RE* (σσ. 207-227). Great Waking. Essex: McCrimmons.
- Grimmitt, M. (Επιμ.). (2000). *Pedagogies of Religious Education*. Great Waking: McCrimmons.
- Grimmitt, M. (Επιμ.). *Religious Education and Social and Community Cohesion: An Exploration of Challenges and Opportunities*. Great Waking, Essex: McCrimmons.
- Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
- Heathcote, D., (2004). *Drama as a Learning Medium*. Heinemann Portsmouth, NH.
- Halpern, D. F. (1996). *Thought and Knowledge. An Introduction to Critical Thinking*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Igrave, J. (2003). *Building E Bridges. Interfaith dialogue by e-mail*. Birmingham: Christian Education Publications.
- Jackson, A. (1993). *Learning through Theatre: new perspectives on theatre in education*. London: Routledge.
- Jackson, R. (2004). *Rethinking Religious Education and Plurality: Issues in Diversity and Pedagogy*. London: Routledge Falmer.
- Jackson, R. (2014). *Signposts - Policy and practice for teaching about religions and non-religious world views in intercultural education*. Strasbourg: Council of Europe.
- Kalantzis, M., & Cope, B. (2001). Multiliteracies: A framework for action. Στο M. Kalantzis, & M. Cope, *Transformations in Language and learning: Perspectives on Multiliteracies*. (σσ. 19-31). Australia: Common Ground Publishing.
- Kolb, D. A., & Fry, R. (1975). Toward an applied theory of experiential learning;. Στο C. Cooper (Επιμ.), *Theories of Group Process* (σσ. 33-57). London: John Wiley.
- Koukounaras Liagkis, M. (2012). Compulsory Religious Education: A Justification Based on European Experience. Στο C. A. Shoniregun, & G. A. Akmayeva (Επιμ.), *Ireland International Conference on Education, 2012 Proceedings* (σσ. 44-48). Dublin: Infonomics Society.
- Koukounaras Liagkis, M. (2013). Religious Education in Greek Public Schools in Western Thrace: Identifying Controversial Issues. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(11), σσ. 274-281.
- Koukounaras Liagkis, M. (2013). Action and Learning: making sense of and giving meaning to. A research on enquiry based learning in an applied theatre model. Στο B. Savaneli, A. O. Nosike, C. Alcott, & S. Pacukaj (Επιμ.), *Conference Proceedings. ICHSS 2013. 3o International Conference on Human and Social Sciences. September 20-22 2013*. (Τόμ. 6, σσ. 333-339). Rome.
- Koukounaras Liagkis, M. (2015). Religious Education in Greece: A new curriculum, an old issue. *British Journal of Religious Education*, 37(2), σσ. 153-169.

- Koukounaras Liagkis, M. (2016). Teaching Religious Education in Schools and Adolescents' Social and Emotional Development. An Action Research on the Role of Religious Education and School Community in Adolescents' Lives. *Cultural and Religious Studies*, 4(2), σσ. 121-133.
- Koukounaras Liagkis, M. (2020). Changing students' and teachers' concepts and constructs of knowledge in RE in Greece. *British Journal of Religious Education*, 42(2), 152-166.
<https://doi.org/10.1080/01416200.2019.1653262>.
- Koukounaras Liagkis, M., & Ziaka, A. (2015, September-December). Religious Education in Greece-Orthodox Christianity, Islam and Secularism. *European Journal of Social Sciences, Education and Research*, 5(1), σσ. 44-53.
- Krathwohl, D. R. (2002). *A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. Theory into Practice*, 41(4), σσ. 212-218.
- Lazonder, A. W., Wilhelm, P., & Hagemans, M. G. (2008). The influence of domain knowledge on strategy use during simulation-based inquiry learning. *Learning and instruction*, 18(6), 580-592.
<https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2007.12.001>
- MacBeath, J. and Mortimore, P. (2001). *Improving School Effectiveness*, Buckingham: Open University Press.
- Mitropoulou, V. (2014). Contemporary Educational Issues in Digital School. Θεσσαλονίκη: Οστρακον
- OSCE. (2007). *The Toledo Guiding Principles on Teaching about Religions and Beliefs in Public Schools*, OSCE, Warsaw, 2007. Ανάκτηση 6 15, 2021, από <http://www.osce.org/node/27217>
- Mitropoulou, V. (2015). Integration of Learning Objects in Educational Scenarios for teaching of Religious Education. Proceedings of the Meeting of the Orthodox Christian Religious Education Association (OCREA) on the topic: "Methods of Teaching in Religious Education: Learning by Heart or by Experience?", 18-20 June 2014, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria pp. 113-121
- Mitropoulou, V. (2016). Digital media in Religious Education. *Religionspaedagogische Beitrage (RpB)* Religionspaedagogik INTERNATIONAL, 74/2016 pp. 113-119
- Mitropoulou, V. (2018). Religious Education in a Digital Era. In U. Riegel E.M. Leven, D. Flemming (eds.): Religious Experience and Experiencing Religion in Religious Education. *Research on Religious and Spiritual Education vol. 11*. pp.145-156 (Proceedings from EARLI, SIG19 Siegen, Germany, 21-23/09/2016
- Mitropoulou, V. (2020). Religious Education at schools in Greece. In: M. Rothgangel, D. Rechenmacher, M. Jaggle (eds) *Religious Education at Schools in Europe*. Part 6: Southern Europe. Vienna University Press, V&R unipress, pp. 57-84
- Mitropoulou, V. (2021). School Religious Education in the 21st century: challenges and perspectives. Proceedings from the conference "The Mission of the Orthodox Religious Education in Schools and Congregations – Visions and Challenges" (eds. R. Aikonen & A. Alexandrov) held in Durres, Albania 17-19.11.2017 (pp. 70-77)
- Mitropoulou, V., Komninou, I., Argyropoulos, N.) (2013). Teacher's views on the interactive books of Religion in secondary education in Greece. Proceedings from the 18th Annual Conference of the Education, Learning, Styles, Individual differences Network (ELSIN) with title *Building Learning Capacity for Life*, 18-20 June 2013, Billund, Denmark pp. 189-196
- Mitropoulou, V. & Faridou, S. (2018). High school students' views on the use of digital learning objects in religious education. In M. Ubani (ed.) *New international studies on religions and dialogue in education*. 12. 201-218
- OSCE. (2007). *The Toledo Guiding Principles on Teaching about Religions and Beliefs in Public Schools*, OSCE, Warsaw, 2007. Ανάκτηση 6 15, 2021, από <http://www.osce.org/node/27217>

- Perrenoud, Ph. (1998). From Formative Evaluation to a Controlled Regulation of Learning Processes. Towards a wider conceptual field. Στο *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), σσ. 85-102.
- Perselis, E. (1984). Religious Education in Greece. Its Origin, Development and Future. With special reference to Religious Education in England, part 1. *Θεολογία*, NE(2), σσ. 498-516.
- Perselis, E. P. (1987). *A study of religious Education in Contemporary Greece and the attitudes towards Christian Orthodox Religion of Greek pupils aged 12-15 years*. Lancaster: Thesis to the University of Lancaster.
- Piaget J. 1971. *The Psychology of Intelligence: Sixth Impression*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Regis, (2003). Regis University Electronic Portfolio Project. EPortfolio Basics. Ανάκτηση 5 24, 2014 από http://academic.regis.edu/LAAP/eportfolio/basics_types.htm
- Rogers, C. (1969). *Freedom to learn*. Colombus Ohio: Charles Merrill Co.
- Stern, J. (2006). *Teaching Religious Education. Researchers in the Classroom*. London New York: Continuum.
- Stogiannidis, A. (2019). Überlegungen zur Konzeption eines kontextualisierenden positionellen Religionsunterrichts in ökumenischer Perspektive. Στο: Schambeck, M. / Simojoki, H. / Stogiannidis, A. (Hg.). *Auf dem Weg zu einer ökumenischen Religionsdidaktik. Grundlegungen im europäischen Kontext* (σσ. 70-83). Freiburg im Breisgau: HERDER.
- Stogiannidis, A. (2019). Orthodoxe Religionspädagogik als eine eigenständige wissenschaftliche Disziplin. Auf den Spuren ihrer wissenschaftstheoretischen geschichtlichen Anfänge. Στο: *Zeitschrift für Pädagogik und Theologie*, Vol. 71, No. 4, σσ. 401-414. <https://doi.org/10.1515/zpt-2019-0048>.
- Stogiannidis, A. (2020). Knowledge transfer and validity claims in religious education: The Greek academic context. Στο: Schweitzer, F. / Schreiner, P. (eds.). *International Knowledge Transfer in Religious Education* (σσ. 183-196). Münster: WAXMANN.
- Von Glasersfeld, E. (1991). A Constructivist's View of Learning and Teaching. Στο R. Duit, F. Goldberg, & H. Niedderer (Επιμ.), *Research in physics learning: Theoretical issues and empirical studies*. Proceedings of an international workshop (σσ. 29-39). Kiel, Germany: IPN.
- Von Glasersfeld, E. (1995). *Radical constructivism: A way of knowing and learning*. Washington DC: Falmer.
- Von Glasersfeld, E. (1998). Why Constructivism must be radical. Στο M. Larochelle, N. Bednarz, & J. Garrison (Επιμ.), *Constructivism in Education* (σσ. 23-28). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Watson, B. (1997)². *The effective teaching of Religious Education*. Essex: Longman.
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design* (2η εκδ.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development ASCD. *Colombian Applied Linguistics Journal*. 19. 140. 10.14483/calj.v19n1.11490.
- Wiggins, G. & McTighe, J. (2011). *Understanding by Design Guide to Advanced Concepts in Creating and Reviewing Units*. Alexandria, VA: ASCD.
- Wright, A. (2007). *Critical Religious Education, Multiculturalism and the Pursuit of Truth*. Cardiff: University of Wales Press.
- Wright, A., Bandom, A. (Επιμ.) (2000). *Learning to teach religious education in the secondary school: A companion to school experience*. London: Routledge.
- Wright, A. (2004). *Religion, Education and Postmodernity*. London: Routledge.

Ελληνόγλωσση

- Αλμπανάκη, Ξ. (2013). *Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις του μαθήματος των θρησκευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με δημιουργική αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών*. Θεσσαλονίκη: Μπαρμπουνάκη.
- Αλμπανάκη, Ξ. (2017). *Τα επιτραπέζια ηλεκτρονικά παιχνίδια ως διαμεσολαβητές για τη μάθηση και την καλλιέργεια της θρησκευτικής αγωγής*. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing p.c..
- Αυδή, Α. & Χατζηγεωργίου, Μ. (2007). *Η τέχνη του Δράματος στην Εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Αυδή, Α., & Χατζηγεωργίου, Μ. (2018). *Όταν ο δάσκαλος μπαίνει σε ρόλο: 50 προτάσεις για θεατρικά εργαστήρια με Δάσκαλο σε ρόλο*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Βαλλιανάτος, Α. (2005). *Το μάθημα των θρησκευτικών στο σύγχρονο σχολείο*. ΔΕΛΤΙΟ της Σχολής Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου(34), σσ. 27-30.
- Βασιλόπουλος, Χ. (1993). *Ο μαθητής ως κριτήριο του Μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Βασιλόπουλος, Χ. (1996). *Θρησκευτική Αγωγή και αυτονομία του παιδιού*. Θεσσαλονίκη-Αθήνα: Κυριακίδη.
- Βασιλόπουλος, Χ. (2003). *Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Βασιλόπουλος, Χ. (2006). *Παιδαγωγικά Μελετήματα*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Βασιλόπουλος, Χ. (2008). *Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Βουλγαράκη - Πισίνα, Ε. (1998). Μεταρρυθμίσεις και Καθημερινότητα: Μια Κουβέντα για το Μάθημα των Θρησκευτικών. *Σύναξη*, 65, 18-29.
- Βουλγαράκη - Πισίνα, Ε. (2004). *Νεωτερικότητα και Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*. Αθήνα: Μαΐστρος.
- Βουλγαράκη - Πισίνα, Ε. (2017). Ο Ιωνάς και η Αποκλειστικότητα της Σωτηρίας. *Αντίβολα*, 1, 213-241.
- Bruner, J. (1997[1990]). *Πράξεις νοήματος*. (Η. & Ρόκου, Μεταφρ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Bruner, J. (2007[1996]). *Ο Πολιτισμός της Εκπαίδευσης*. (Χ. Βουγιούκα, Μεταφρ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γιαγκάζογλου, Σ. (2021). *Θεολογία και Πολιτισμός*. Αθήνα: Gutenberg.
- Γιαγκάζογλου, Σ., Νευροκοπλής, Α., & Στριλιγκάς, Γ. (Επιμ.). (2013). *Τα Θρησκευτικά στο σύγχρονο σχολείο. Ο διάλογος και η κριτική για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά Δημοτικού και Γυμνασίου*. Αθήνα: Αρμός.
- Γιούλτσης, Β. (1996). *Κοινωνιολογία της θρησκείας*. Θεσσαλονίκη: Π. Πουρναρά.
- Γκόβας, Ν. (2003). *Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο, ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές, ένα πρακτικό βοήθημα για εμψυχωτές θεατρικών ομάδων και εκπαιδευτικούς*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Δαγδιλέλης, Β. κ.ά. (2010). *Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διδακτική διαδικασία. Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης*. Τεύχος 1: Γενικό Μέρος. Πάτρα: Ε.Α.Ι.Τ.Υ. (αναθεωρημένη έκδοση 06.02.2010).
- Γκότοβος, Α. (1999). *Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση. Επικοινωνία και Κοινωνική Μάθηση στο Σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.
- Δεληκωσταντής, Κ. (2009). *Η Σχολική θρησκευτική Αγωγή. Μεταξύ Παιδαγωγικής και Θεολογίας*. Αθήνα: Έννοια.
- Δεληκωσταντής, Κ. (2009). *Η Παιδεία ως Πολιτισμός του Προσώπου*. Αθήνα: Έννοια.

- Δερμιτζάκη, Ε. Ε. (2017). *Προάγοντας της δεξιότητες των μαθητών να μαθαίνουν. Ανάπτυξη της αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Δεσπότης, Σ. Σ. (2017). *Βίβλος και Παιδαγωγικές Εφαρμογές*. Αθήνα: Έννοια.
- Dewey, J. (1980). *Εμπειρία και εκπαίδευση*. (Λ. Πολενάκης Μεταφρ.) Αθήνα: Γλάρος.
- Elliott, S., Kratochwill, T., Littlefield - Cook, J, Travers, J. (2008). *Εκπαιδευτική Ψυχολογία: Αποτελεσματική διδασκαλία, αποτελεσματική μάθηση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Frey, K. (2015). *Η Μέθοδος Project. Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη*. (Κ. Μάλλιου Μεταφρ.). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Jackson, R. (2016). *Οδοδείκτες. Πολιτική και πρακτική για τη διδασκαλία σχετικά με τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. (Α. Βαλλιανάτος, Μεταφρ.) Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης.
- Ιωακειμίδου, Β. & Λιοναράκης, Α. (2017). Η διαρκής βελτίωση της ποιότητας στην εξ αποστάσεως πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Τάσεις και προσανατολισμοί. *Open Education: The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, Τόμ. 13 (2), 124-139. Ανάκτηση 6 16, 2021, από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/15541/14047>.
- Kalantzis, M., & Cope, B. (2013). *Νέα Μάθηση. Βασικές αρχές για την επιστήμη της εκπαίδευσης*. (Αρβανίτη, Ε., Επιμ., & Χρηστίδης, Ε. Γ., Μεταφρ.) Αθήνα: Κριτική.
- Καμαρινού, Δ. (2012). *Η μέθοδος Project στην πράξη. Οδηγός εκκίνησης για εκπαιδευτικούς*, ιδ. έκδοση.
- Καπετανάκης, Γ. (2013). Τα Θρησκευτικά στο Σύγχρονο Σχολείο. Ο διάλογος και η κριτική για το νέο πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά Δημοτικού και Γυμνασίου. *Σύναξη*, 128, 95-97.
- Καπετανάκης, Γ. Δ. (2014). *Θρησκευτική Αγωγή στο Ελληνικό Λύκειο*. Αθήνα: manifesto.
- Καπετανάκης, Γ. Δ., Κουγιουμτζής, Γ. Α., & Μπίκος, Γ. Δ. (Επιμ.). (2017). *Σύγχρονες προσεγγίσεις στη Διδακτική των Θρησκευτικών*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Καραμούζης, Π. (2012). *Πολιτισμός και Διαθρησκευτική Αγωγή*. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Καραμούζης, Π., Φωκίδης, Ε., & Τσιρέβελος, Ν. (2019). Η αναγκαιότητα της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης: τα Προγράμματα Σπουδών και οι Διδάσκοντες. Μια πανελλήνια έρευνα / The necessity of Religious Education: Curricula and Instructors. A pan-Hellenic survey. *Ελληνική Περιοδική Έκδοση για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση / Greek Journal of Religious Education*, 2(1), 61-86 DOI: 10.30457/30420195
- Κασσωτάκης, Γ. (2003). *Η αξιολόγηση της επιδόσεως των μαθητών. Μέσα, μέθοδοι, προβλήματα, προοπτικές*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Κατσαρού, Ε. & Δεδούλη, Μ. (2008). *Επιμόρφωση και αξιολόγηση στο χώρο της εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΥΠΕΠΑΙΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. *Δυναμική αξιολόγηση*. Δημητρόπουλος 2001²:13. Δημητρόπουλος 2005⁷: 23, 27, 31, 96. Ζεργιώτης 2006: 6. Παντελιάδου & Πατσιοδήμου 2007: 5. Τόγια κ.ά. 2006: 683-686. Ανάκτηση 6 13, 2021 από <https://www.greek-language.gr/certification/research/lexicon/show.html?id=68>
- Κιουλάνης, Σ. (2007). *Δημιουργία περιβάλλοντος ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην επιμόρφωση των θεολόγων εκπαιδευτικών. Εμπειρική έρευνα*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Κογκούλης, Ι. Β. (1993). *Ο θεολόγος καθηγητής και η επιστημονική και ψυχοπαιδαγωγική του κατάρτιση. Εμπειρική έρευνα*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κογκούλης, Ι. Β. (1993). *Το μάθημα των Θρησκευτικών στη Μέση Εκπαίδευση κατά την πεντηκοναετία 1932-1982*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

- Κόκκος, Α. & συνεργάτες (2011). *Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόπτσης, Α. (2004). *Η βιωματική προσέγγιση στο μάθημα των Θρησκευτικών του Δημοτικού Σχολείου* (Εμπειρική έρευνα). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Κορναράκης, Κ. (1999). Παιδεία Κυρίου. Ο οντολογικός χαρακτήρας και η διαλεκτική φύση του παιδαγωγικού έργου κατά τους Τρεις Ιεράρχες. *ΕΕΘΣΠΑ 34*, 413-467.
- Κορναράκης, Κ. (2000). Ο μυστικός και αποκαλυπτικός χαρακτήρας του συμβόλου κατά τη θεώρηση του χριστιανικού παιδαγωγικού ιδεώδους, Στο Φ. Καλαβάσης- Μ. Μειμάρης (Επιμ.), *Διεπιστημονική προσέγγιση των μαθηματικών και της διδασκαλίας τους* (σσ. 141-153). Αθήνα: Πανεπιστήμιο
- Κορναράκης, Κ. (2004). Ζητήματα μεθοδολογίας και πνευματικής ζωής κατά τον διάλογο μεταξύ Εκκλησίας και κόσμου περί των διαφυλικών σχέσεων. Στο *ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ. Χαριστήριος τόμος προς τιμήν του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χριστοδούλου* (σσ. 403-430), Αθήνα Εκδ. Αρμός.
- Κορναράκης, Κ. (2011). *Ο άνθρωπος απέναντι στην εικόνα του*. Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός.
- Κορναράκης, Κ. (2009). Η θεολογική θεώρηση των *Γενετικών Εξετάσεων* (Genetic Tests) ως υπόμνημα κριτικής ανθρωπολογίας στη σύγχρονη κοινωνία. Στο *Κήρυγμα και Ευχαριστία, Χαριστήριος Τόμος προς τιμήν του Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ανθίμου* (σσ. 397-427). Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός.
- Κορναράκης, Κ. (2018). Ήμουν, απλώς, άνθρωπος: Η κρίση της εφηβικής ηλικίας, η αναζήτηση ταυτότητας και οι ταινίες βαμπέρ σε θρησκευτικό πλαίσιο, *Σύναξη 147*, 62-74.
- Κορναράκης, Κ. (2017). Ευθανασία: Ηθικά διλήμματα πολιτισμικής αυτοσυνειδησίας, *Βιοηθικά 3*(2), 83-94.
- Κορναράκης, Κ. (2018). Βιοηθικά διλήμματα των κλινικών δοκιμών υπό το πρίσμα της Εξαήμερου. Στο *Αρχή και εξέλιξη του κόσμου και του ανθρώπου με αναφορά στην Εξαήμερο του Μ. Βασιλείου*, Πρακτικά Διεπιστημονικού Συνεδρίου (17 – 18 Οκτωβρίου 2017), Αθήνα 2018, (σσ. 289-302).
- Κορναράκης, Κ. (2019). Πληροφορία και διαχείριση των γενετικών δεδομένων υπό το πρίσμα της ελευθερίας του προσώπου: μια θεολογική ματιά. Στο Μ. Κανελλοπούλου-Μπότη, Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή (Επιμ.), *Δεδομένα Υγείας και Γενετικά Δεδομένα*, Βιοηθικοί Προβληματισμοί IV (σσ. 375-403). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2009). *Ο Θεός ο δικός μου, ο δικός σου. Πολιτισμός, Εκπαίδευση, Ετερότητα*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2011). *Εκπαιδευτικοί εν δράσει. Νέα πολυτροπική διδακτική*, Αθήνα: Γρηγόρης.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2012). Οι Θρησκείες στο Σχολείο. Μία Μετανεωτερική Προσέγγιση της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης με Τεχνικές από το Θέατρο στην Εκπαίδευση. Στο Ν. Γκόβας, Μ. Κατσαρίδου, & Δ. Μαυρέας (Επιμ.), *Θέατρο & Εκπαίδευση: δεσμοί αλληλεγγύης. 7η Διεθνής Συνδιάσκεψη για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, 2012* (σσ. 232-239). Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2015). *Επιστήμες της Παιδαγωγικής και πρώτη εφηβεία. Συμβολή στη διδακτική μεθοδολογία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2019). *Τι θρησκευτικά χρειάζεται η εκπαίδευση σήμερα; Μια πολυδιάστατη έρευνα σε ελληνικό περιβάλλον*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2018). Η έρευνα-δράση ως προσωπική ανάγκη του εκπαιδευτικού. Αναστοχασμός και συνεργασία, με σκοπό τον μετασχηματισμό. Στο Ε. Κατσαρού & Β. Τσάφος (Επιμ.), *Ορίζοντας την έρευνα-δράση στην Ελλάδα. Στην προοπτική διαμόρφωσης μιας επαγγελματικής*

- κοινότητας εκπαιδευτικών ερευνητών (σσ. 101-120). Αθήνα και Ρέθυμνο: Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κρήτης Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ., & Παπαϊωάννου, Μ. (2016). Η θέση της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο του 21ου αιώνα: Ζητήματα υποχρεωτικότητας, προγράμματος σπουδών και παιδαγωγικής προσέγγισης. Στο Σ. Γρόσδος (Επιμ.), *Προγράμματα Σπουδών-Σχολικά εγχειρίδια. Από το παρελθόν, στο παρόν και το μέλλον. Πρακτικά Συνεδρίου* (σσ. 201-212). Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης του ΕΚΕΔΙΣΥ, ΠΕΕ, Pierce-Αμερικάνικο Κολλέγιο Αθηνών Ελλάδος.
- Κουλουμπάρη, Α. (2018). Η Ανατροφοδότηση κατά την Περιγραφική – Διαμορφωτική Αξιολόγηση. Στο Α. Κουλουμπάρη (Επιμ.), *Αξιολογώ και Μαθαίνω. Πρακτικός Οδηγός για τη Διαμορφωτική Αξιολόγηση του Μαθητή στην Τάξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Κουλουμπάρη, Α., & Μασαγγούρας, Η. (2004). Φάκελος εργασιών του μαθητή (Portfolio): Η αυθεντική αξιολόγηση στη διαθεματική διδασκαλία, στο Π. Αγγελίδης και Γ. Μαυροειδής (επιμ.), *Εκπαιδευτικές Καινοτομίες για το Σχολείο του Μέλλοντος*. Αθήνα: Τυπωθείτω, 2004.
- Κουτσελίνη, Μ. (2002). *Διαφοροποίηση Διδασκαλίας – Μάθησης: Από την θεωρία στην πράξη*. Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Κουτσελίνη-Ιωαννίδου, Μ. (1995). Μεταγνώση: Η έννοια και η διδασκαλία της, *Νέα Παιδεία*, 74, 48-56.
- Κουτσελίνη-Ιωαννίδου, Μ. & Πυργιωτάκης, Ι. Ε. (2015). *Διαφοροποίηση της διδασκαλίας της μάθησης. Κοινωνιολογική, παιδαγωγική και διδακτική προσέγγιση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Λιάμπας, Α. (2012). Η εξέλιξη της αξιολόγησης στο ιστορικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο. Στο *Πρακτικά Συνεδρίου «Η Ποιότητα στην εκπαίδευση: Τάσεις και προοπτικές»*, τομ. Α' (σσ. 471-480). Αθήνα.
- Μάγος, Κ. (2002). *Διδακτική μεθοδολογία για τη μέθοδο project*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Μασαγγούρας, Η. (2006). *Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας, τ. Α', Η Προσωπική Θεωρία ως Πλαίσιο Στοχαστικο-κριτικής Ανάλυσης*, Αθήνα: Gutenberg.
- Μασαγγούρας, Η. (2006). *Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας, τ. Β', Στρατηγικές Διδασκαλίας, Η Κριτική Σκέψη στη Διδακτική Πράξη*, Αθήνα: Gutenberg.
- Μασαγγούρας, Η. (2007). *Σχολικός Εγγραμματισμός. Λειτουργικός, Κριτικός, Επιστημονικός*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Μασαγγούρας, Η. Γ. (2009). *Εισαγωγή στις Επιστήμες της Παιδαγωγικής. Εναλλακτικές Προσεγγίσεις, Διδακτικές Προεκτάσεις*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μασαγγούρας, Η. Γ. (2012). *Φάκελος επιμορφωτικού Υλικού για τις Βιωματικές Δράσεις: Από τη βιωματική Μάθηση στο Συνεργατικό Μοντέλο Βιωματικών Δράσεων*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Μασαγγούρας, Η., & Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ. (2014). Διδακτική τεχνολογία για ένα αποτελεσματικό μάθημα σε κονστрукτιβιστικό μαθησιακό πλαίσιο. Έρευνα στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στο μάθημα των Θρησκευτικών. Στο Κ. Δ. Μαλαφάντης, Ε. Π. Γαλανάκη, & Α. Ι. Παμουκτσόγλου (Επιμ.), *ΙΕ' Διεθνές Συνέδριο της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος. Πρακτικά* (σσ. 506-516). Αθήνα: Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος.
- Μαυρομούστακου, Ε. (2015). *Παιδική Ηλικία και Θρησκευτικά*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Mezirow, J. & συνεργάτες (2007). *Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση*. (Γ. Κουλαουζίδης, Μεταφρ.) Αθήνα: Μεταίχμο.

- Μητροπούλου, Β. (2008). Το εκπαιδευτικό λογισμικό στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών, Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Μητροπούλου, Β. (2012). Το εκπαιδευτικό σενάριο με χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θρησκευτικών. Στον τιμητικό τόμο για τον ομ.καθηγ. Χ. Βασιλόπουλο με τίτλο «Αγωγή Αγάπης και Ελευθερίας», Θεσσαλονίκη: Βάνιας σσ. 243-270
- Μητροπούλου, Β. (2015). Κοινωνικοπολιτισμικές Θεωρίες Μάθησης. Προτάσεις εφαρμογής στη διδακτική πράξη με χρήση Η/Υ. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing p.c.
- Μητροπούλου, Β. Γ. (2015). *Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών στη διδακτική του μαθήματος των θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing p.c.
- Μητροπούλου, Β. (2015). *Τεύχος μελέτης εξειδίκευσης μεθοδολογίας, ανάπτυξης προδιαγραφών και μεθοδολογίας επιλογής των σεναρίων των εκπαιδευτικών για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης ανά γνωστικό αντικείμενο για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στο γνωστικό αντικείμενο «Θρησκευτικά και Εκκλησιαστική Εκπαίδευση*. Ι.Ε.Π. Ανάπτυξη μεθοδολογίας και δειγματικών σεναρίων για τα γνωστικά αντικείμενα της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Ανάκτηση 6 16, 2021 από http://aesop.iep.edu.gr/sites/default/files/thriskeytika_kai_ekklisiastiki_ekpaideysi.pdf
- Μητροπούλου, Β. (2015). Θεωρίες αγωγής και μάθησης. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing p.c.
- Μητροπούλου, Β. (2021). Ψηφιακός Θρησκευτικός Γραμματισμός. Θεσσαλονίκη: Όστρακον
- Μητροπούλου, Β. Γ., Κόπτσης, Α., & Βασιλόπουλος, Χ. Κ. (2006). Αξιολόγηση της χρήσης εκπαιδευτικού λογισμικού πολυμέσων για υποστήριξη της διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Δημοτικό: Μία μελέτη περίπτωσης. Στο *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση. Πρακτικά συνεδρίου* (σσ. 734-741). Θεσσαλονίκη: Ελληνική Επιστημονική Ένωση Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση.
- Μητροπούλου, Β. & Στογιαννίδης, Α. (2015). Θεωρίες αγωγής και μάθησης. Θεσσαλονίκη: Ostracon
- Μητροπούλου, Β. & Κόπτσης, Α. (2020). Διδασκαλία με αντεστραμμένη τάξη με χρήση προκαταβολικών οργανωτών στο μάθημα των Θρησκευτικών. Πρακτικά από το 2ο Συνέδριο Θεολόγων Εκπαιδευτικών. Στο «Προκλήσεις και προοπτικές της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης στο σύγχρονο σχολείο». Θεσσαλονίκη 14-19/09/2018, *Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών 2*, 254-259.
- Μητροπούλου, Β. & Αργυρόπουλος, Ν. (2018). Μαθησιακά αντικείμενα στα Θρησκευτικά. Παιδαγωγικό υπόβαθρο σχεδιασμού. Πρακτικά από το 11ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση». Θεσσαλονίκη, 19-21/10/2018 (σσ. 77-80) (<http://www.etpe.gr/conf/?cid=34>)
- Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2009). *Συνεργασία Σχολείου Οικογένειας και Κοινότητας. Θεωρητικές προσεγγίσεις και Πρακτικές Εφαρμογές*. Αθήνα: χ.ε.
- Ντιούϊ, Τ. (2016). *Δημοκρατία και Εκπαίδευση*. (Φ. Τερζάκης, Μεταφρ.) Αθήνα: Ηριδανός.
- Παπαϊωάννου, Μ. (2018). Μπορεί να είναι αποτελεσματικός ο διδακτικός διαθρησκευτικός διάλογος στο Μάθημα των Θρησκευτικών; Μία εμπειρική έρευνα. *Ελληνική Περιοδική Έκδοση για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση/Greek Journal of Religious Education*, 1(1), 41–62. <http://doi.org/10.30457/031020184>
- Πεπές, Ε. (2010). Η συμβολή της μεθόδου project στην κοινωνικοποίηση του μαθητή και η αξία της για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης. Στο *Διαπολιτισμική εκπαίδευση – μετανάστευση – διαχείριση συγκρούσεων και παιδαγωγική της δημοκρατίας. Πρακτικά διεθνούς Συνεδρίου* (σσ. 579-586). Πάτρα.
- Πεπές, Ε. (2016). Θρησκευτική ταυτότητα και ορθόδοξη θρησκευτική αγωγή στην εποχή της παγκοσμιοποίησης: Η πρόταση της εκκλησιαστικής παράδοσης. Στο *Παιδεία – Διαφωτισμός – Παγκοσμιοποίηση: Ορθόδοξη εκκλησιαστική θεώρηση. Πρακτικά Επιστημονικού Θεολογικού Συνεδρίου*

- (σσ. 87-133). Θεσσαλονίκη: Εργαστήριο Παιδαγωγικής - Χριστιανικής Παιδαγωγικής Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ.
- Περσελής, Ε. (1994). *Χριστιανική Αγωγή και σύγχρονος κόσμος*. Αθήνα: Αρμός.
- Περσελής, Ε. (2000). *Θεωρίες θρησκευτικής ανάπτυξης και αγωγής*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Περσελής, Ε. Π. (2007). *Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Σέξτου, Π. (2007). *Πρακτικές εφαρμογές θεάτρου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Μουσειακή Εκπαίδευση, Αγωγή υγείας, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Γλώσσα και Λογοτεχνία*. Αθήνα: Καστανιώτης
- Stenhouse, L. (2003 [1975]). *Εισαγωγή στην έρευνα και την ανάπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος*. (Α. Τσαπέλης, Μεταφρ.) Αθήνα: Σαββάλας.
- Ρεράκης, Η. (2015). *Διδακτική των θεολογικών μαθημάτων στο ελληνικό σχολείο*. Θεσσαλονίκη: Δ. Σφακιανάκη.
- Στογιαννίδης, Α. (2014). Η Διδακτική Ανάλυση στα Σχολικά Εγχειρίδια του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Εμπειρική Έρευνα με Εφαρμογή της Γεωμετρικής Διδακτικής Ανάλυσης (Ge.Di.An.). Θεσσαλονίκη: Δέσποινα Κυριακίδη.
- Στογιαννίδης, Α. (2016). Η Διδακτική του Συμβόλου. Προσεγγίσεις στη Θεωρία της Διδασκαλίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη.
- Στογιαννίδης, Α. (2016). Το Μάθημα των Θρησκευτικών στη Δημόσια Εκπαίδευση: ένα Μάθημα Θέσεων, Στοχασμού και Ερμηνείας. Στο: ΣΥΝΘΕΣΙΣ (Ηλεκτρονικό Περιοδικό του Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ), Τόμος 5 / Νο. 1, σσ. 41-67. <https://doi.org/10.26262/syn.v5i1.5630>.
- Στογιαννίδης, Α. (2020). Η γοητεία του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Συνάντηση με τον σύγχρονο κόσμο και εφελτήριο δημιουργίας. Στο: ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΡΥΚΑΣ (Θεολογική Επετηρίδα της Ιεράς Μητροπόλεως Κιτίου), Τόμος 26, σσ. 157-179.
- Στογιαννίδης, Α. (2021). Σχολική Παιδεία, Μάθημα των Θρησκευτικών και Δημόσιος Χώρος. Αναστοχαστική Ιχνηλασία στην Παιδαγωγική Θεωρία του Dietrich Benner. Θεσσαλονίκη: Ostrakon Publishing.
- Συργιάννη, Μ. (2021). Πλαίσιο και στοιχεία αξιολόγησης των μαθητών στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών των Θρησκευτικών στο Λύκειο. Στο *Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών Τόμ. 3 – Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Θεολόγων: Θρησκευτική Εκπαίδευση: εκπαίδευση για το μέλλον* (σσ. 85-91). Παιδαγωγικό Εργαστήριο Τμήμα Θεολογίας - Θεολογική Σχολή ΑΠΘ.
- Συργιάννη, Μ. (2021). Μάθηση με νόημα ή νοηματοδοτώντας τη μάθηση στη Θρησκευτική Εκπαίδευση. Στο *Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών Τόμ. 3 – Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου Θεολόγων: Θρησκευτική Εκπαίδευση: εκπαίδευση για το μέλλον* (σσ. 571-582). Παιδαγωγικό Εργαστήριο Τμήμα Θεολογίας - Θεολογική Σχολή ΑΠΘ.
- Φρυδάκη, Ε. (2009). *Η Διδασκαλία στην Τομή της Νεωτερικής και της Μετανεωτερικής Σκέψης*. Αθήνα: Κριτική.
- Χατζηγεωργίου, Γ. (2004). *Γνώθι το Curriculum*. Αθήνα: Ατραπός.
- Χατζηδήμου, Δ. & Αναγνωστοπούλου, Μ. (2011). *Οι ομάδες εργασίας των μαθητών στην εκπαίδευση*, Κυριακίδη: Θεσσαλονίκη.
- Χολέβα, Ν. (2019). *Κι αν ήσουν εσύ; Θεατροπαιδαγωγικές δραστηριότητες για την ευαισθητοποίηση στα ανθρώπινα δικαιώματα και σε θέματα προσφύγων*. Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το θέατρο στην εκπαίδευση.
- Vygotsky, L. (1993). *Σκέψη και Γλώσσα*. Αθήνα: Γνώση.
- Vygotsky, L. (1998[1978]). *Νους στην κοινωνία. Η ανάπτυξη των ανώτερων ψυχολογικών διαδικασιών*. (Σ. Βοσνιάδου, Επιμ., & Α. Μπίμπου, Μεταφρ.) Αθήνα: Gutenberg.

Δίκτυα/Πλατφόρμες

Arts and culture - Πλατφόρμα πολιτισμού με πάνω από 1.500 μουσεία από ολόκληρο τον κόσμο:

<https://artsandculture.google.com/>.

Αίσωπος:

<http://aesop.iep.edu.gr/senaria>

Europeana:

<https://www.europeana.eu/el>

Εκπαιδευτική Τηλεόραση ΥΠΔΜΘ:

<https://edutv.minedu.gov.gr/index.php/profil-menu>

Πινακοθήκη του διαδικτυακού πολιτιστικού κέντρου artoros της Εκκλησίας της Ελλάδος:

http://www.eikastikon.gr/profile_gr.html

Ιφιγένεια:

<http://ifigeneia.cti.gr/repository/>

Μίτιδα:

<http://scenaria-ekt.mitida.gr>

Μουσείο Μπενάκη:

<https://www.benaki.org/index.php?lang=el>.

Μυριοβιβλος, Βιβλιοθήκη του διαδικτυακού πολιτιστικού κέντρου artoros της Εκκλησίας της Ελλάδος:

<http://www.myriobiblos.gr/library%20home.htm>

Project Zero:

<http://www.pz.harvard.edu/content/pz-founded-by-nelson-goodman>.

Πρωτέας:

<http://proteas.greek-language.gr>

Φωτόδεντρο - Εθνικός Συσσωρευτής Εκπαιδευτικού Περιεχομένου για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση:

<http://photodentro.edu.gr/oep/>